

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİ

Mehmet Can SÜRMELİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

HAZİRAN 2022

MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİ

Mehmet Can SÜRMELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet Can SÜRMELİ

28/06/2022

MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet Can SÜRMELİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2022

ÖZET

Mirastan feragat sözleşmesi, muhtemel mirasbakan ve onun muhtemel mirasçısı arasında akdedilen bir miras sözleşmesidir. Mevzubahis akdin, “olumsuz miras sözleşmesi” yahut “mirastan vazgeçme sözleşmesi” olarak da adlandırıldığı görülür. Osmanlı hukukunda bulunmayan bu hukuki imkan, 1926 yılında yürürlüğe giren Türk Kanunu Medenisi ile Türk hukukuna kazandırılmıştır. Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakana terekesini planlama fırsatı veren hukuki müesseselerin başında gelir. Muhtemel muris yönünden bakıldığında, ölüme bağlı tasarruf niteliğinde bir işlem söz konusudur. Akdin ivaz karşılığında yapıldığı hallerde muris, mirasçının gelecekteki miras payını adeta satın almaktadır (Erbauskauf). Muhtemel mirasçı açısından ise bu sözleşme, gelecekte elde edebileceği miras payından kısmen veya tamamen vazgeçme anlamı taşır. Onun işlemi terekesine değil malvarlığına etki edecek türdendir. Bu nedenle, feragat eden taraf bakımından sağlararası bir hukuki işlem söz konusudur. Görüldüğü üzere, mirastan feragat sözleşmesi ikili bir yapıdadır. Ölüme bağlı tasarruf olması yönüyle miras hukukunun, sağlararası hukuki işlem olması yönüyle de borçlar hukukunun kapsamında değerlendirilecek çeşitli özelliklere sahiptir. Öte yandan, özellikle ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliği fazlasıyla tartışmalıdır. Zira ivazlı mirastan feragat akdi kapsamında, ölüme bağlı unsur ile sağlararası unsur yan yana gelmektedir. Söz konusu unsurların tek bir hukuki işlem bünyesinde mi birleştikleri yoksa iki ayrı hukuki işlem mi oldukları meselesi, burada yürütülen tartışmaların odak noktasını oluşturur. Bu çalışmada, mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine ve konusuna ilişkin tartışmalara açıklık getirilmiş, bu sözleşmenin nasıl kurulacağına, hükümlerinin neler olacağına ve hangi hallerde sona ereceğine dair ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Yapılan açıklamalarda 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ve Türk miras hukuku esas alınmakla beraber, yeri geldikçe İsviçre medeni hukukundan ve Alman medeni hukukundan da karşılaştırmalı şekilde faydalanılmıştır. Bunun yanı sıra, çalışma boyunca, mirastan feragat tasarrufunu inceleyen yüksek yargı içtihatlarından da geniş biçimde yararlanılmıştır. Böylelikle hem uygulamanın konuya ilişkin yaklaşımı ortaya konulmuş hem de mirastan feragat sözleşmesine dair somut ve güncel sorunlar tespit edilmiştir.

Bilim Kodu : 51001

Anahtar Kelimeler : Mirastan feragat sözleşmesi, ölüme bağlı tasarruflar, tereke, miras sözleşmesi, tek hukuki işlem, beklenen hak, haklı beklenti, olumsuz miras sözleşmesi

Sayfa Adedi : 181

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Abdulkerim YILDIRIM

INHERITANCE RENUNCIATION CONTRACT

(M. Sc. Thesis)

Mehmet Can SÜRMELİ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

June 2022

ABSTRACT

The inheritance renunciation contract is an inheritance contract concluded between the "probable deceased" and his "probable heir". It can be seen that the contract in question is also called "negative inheritance contract" or "inheritance waiver agreement". This legal opportunity, which is not available in Ottoman law, was brought into our law with the Turkish Civil Code, which came into force in 1926. The inheritance renunciation contract is one of the legal institutions that give the probable deceased the opportunity to plan his estate. From the perspective of the probable testator, there is a transaction in the nature of "testamentary disposition". In cases where the contract is made with consideration, the testator buys his heir's future inheritance share (Erbauskauf). In terms of the possible heir, this contract means giving up part or all of the inheritance share that he may obtain in the future. In other words, his transaction is of the type that will affect his assets, not his estate. For this reason, there is not a testamentary disposition for the waiver party. As can be seen, the inheritance renunciation contract has a dual structure. It has various features that can be evaluated within the scope of the law of inheritance in terms of being a testamentary disposition, and the law of obligations in terms of being an inter vivos legal transaction. On the other hand, the legal characteristic of the inheritance renunciation contract, especially with consideration, is highly controversial. Because, in the context of the inheritance renunciation contract with consideration, the element related to death and the element inter vivos come side by side. The focal point of the discussions conducted here, the issue of whether the aforementioned elements are combined within a single legal act or whether they are two separate legal acts forms. In this study, the discussions on the legal characteristic and subject of the inheritance renunciation contract have been clarified, and detailed explanations have been made about how this contract is established, what its provisions are and in which cases it comes to an end. Although the Turkish Civil Code No. 4721 and the Turkish inheritance law are taken as basis in the statements made, Swiss civil law and German civil law have also been used comparatively as and when necessary. In addition, throughout the study, high judicial jurisprudence examining the disposition of inheritance renunciation has been widely used. Thus, both the approach of the application to the subject has been revealed and the concrete and current problems regarding the inheritance renunciation contract have been determined.

Science Code : 51001

Key Words : Inheritance renunciation contract, testamentary disposition, inheritance contract, uniform legal transaction, inheritance law, civil law, negative inheritance contract

Page Number : 181

Supervisor : Asst. Prof. Abdulkirim YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, KONUSU, AMACI, TARİHÇESİ, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DÜZENLENİŞİ, TÜRLERİ, TARAFLARI VE BENZER HUKUKİ İŞLEMLERLE KARŞILAŞTIRILMASI	5
2.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tanımı	5
2.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Konusu.....	7
2.2.1. Genel Olarak	7
2.2.2. Beklenen Hak (Anwartschaft) Kavramı.....	8
2.2.2.1. Genel olarak	8
2.2.2.2. Terminoloji ve tanım	9
2.2.2.3. Beklenen hak kavramının miras hukuku açısından incelenmesi	10
2.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Amacı	14
2.4. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tarihçesi	17
2.4.1. Roma Hukuku.....	17
2.4.2. Cermen Hukuku.....	19
2.4.3. Osmanlı Hukuku.....	21
2.5. Karşılaştırmalı Hukukta Mirastan Feragat Sözleşmesi	22
2.5.1. İsviçre Hukuku	22
2.5.2. Alman Hukuku	23
2.5.3. Diğer Bazı Hukuk Sistemleri	23

	Sayfa
2.6. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Türleri.....	24
2.6.1. Sözleşmenin İvaz İçerip İçermemesine Göre Ayrım.....	24
2.6.1.1. İvazsız mirastan feragat sözleşmesi	25
2.6.1.2. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi.....	26
2.6.2. Mirastan Hangi Miktarda Feragat Edildiğine Göre Ayrım	29
2.6.2.1. Mirastan tam feragat sözleşmesi	29
2.6.2.2. Mirastan kısmi feragat sözleşmesi	30
2.6.3. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Taraf Sayısına Göre Ayrım.....	31
2.6.3.1. İki taraflı mirastan feragat sözleşmesi	31
2.6.3.2. Tek (bir) taraflı mirastan feragat sözleşmesi	32
2.6.4. Sözleşmenin Koşula Bağlanmasına Göre Ayrım	32
2.7. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tarafları	34
2.7.1. Mirasbırakan.....	35
2.7.2. Feragat Eden.....	36
2.7.2.1. Kanuni mirasçılar	36
2.7.2.1.1. Eş	37
2.7.2.1.2. Kan hısımları	38
2.7.2.1.3. Evlatlık	38
2.7.2.1.4. Devlet	39
2.7.2.2. İradi mirasçılar	40
2.8. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Benzer Hukuki İşlemlerle Karşılaştırılması.....	41
2.8.1. Mirasın Reddi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması.....	41
2.8.2. Mirasçılıktan Çıkarma ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması	42
2.8.3. Açılmamış (Beklenen) Miras Payının Devri ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması	44

	Sayfa
2.8.4. Olumlu Miras Sözleşmesi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması	46
2.8.5. Paylaşma Kuralı Öngörülmesi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması	47
3. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ, KURULMASI VE HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	49
3.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	49
3.1.1. Genel Olarak	49
3.1.2. İvazsız Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği.....	52
3.1.3. İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	52
3.1.3.1. Genel olarak	52
3.1.3.2. Tek hukuki işlem görüşü	53
3.1.3.2.1. Unsurlar arasındaki bağıllığın tek hukuki işlem görüşü açısından değerlendirilmesi	55
3.1.3.3. Çift hukuki işlem görüşü	60
3.1.3.3.1. Unsurlar arasındaki bağıllığın çift hukuki işlem görüşü açısından değerlendirilmesi	61
3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Kurulması	62
3.2.1. Genel Olarak	62
3.2.2. Sözleşmenin Geçerli Olarak Kurulması İçin Aranılan Şekil Şartları	63
3.2.2.1. Genel olarak	63
3.2.2.2. Sözleşmenin şekil şartlarının resmi vasiyetnamenin şekil şartlarından farklılaştığı hususlar	67
3.2.2.2.1. Resmi memur huzurunda tarafların birlikte bulunması ve iradelerini art arda açıklaması.....	68
3.2.2.2.2. Resmi memurun tarafların irade açıklamalarını metne dönüştürmesi	69
3.2.2.2.3. Resmi memurun ve tanıkların huzurunda tarafların sözleşmeyi imzalaması.....	69
3.2.2.2.4. Resmi memurun sözleşmeyi imzalaması	70

3.2.2.2.5. Tanıklar huzurunda tarafların sözleşmeyi okuduklarını ve iradelerine uygun bulduklarını beyan etmesi	70
3.2.2.2.6. Tanıkların şerh vermesi ve imzalaması.....	71
3.2.2.3. Sözleşmenin saklanması, tevdi ve açılması	72
3.2.3. Sözleşmenin Geçerli Olarak Kurulması İçin Aranılan Ehliyet Şartları.....	74
3.2.3.1. Genel olarak	74
3.2.3.2. Mirasbırakan bakımından aranan ehliyet şartları	75
3.2.3.2.1. Ayırt etme gücüne sahip olmak	76
3.2.3.2.2. Ergin olmak	76
3.2.3.2.3. Kısıtlı olmamak	77
3.2.3.3. Feragat eden bakımından aranan ehliyet şartları.....	78
3.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü	80
3.3.1. Genel Olarak	80
3.3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinde Yokluk.....	81
3.3.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinde Kesin Hükümsüzlük	82
3.3.3.1. Genel olarak	82
3.3.3.2. Muvazaa sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük	82
3.3.3.3. Zihni kayıt sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük.....	84
3.3.3.4. Latife beyanı sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük	85
3.3.4. Mirastan Feragat Sözleşmesinde İptal Edilebilirlik.....	86
3.3.4.1. Genel olarak	86
3.3.4.2. Ehliyetsizlik sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik	87
3.3.4.2.1. Muhtemel mirasbırakanın ehliyetsizliği halinde iptal edilebilirlik	87
3.3.4.2.2. Muhtemel mirasçının ehliyetsizliği halinde iptal edilebilirlik	88

	Sayfa
3.3.4.3. İrade bozuklukları sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik	89
3.3.4.3.1. Genel olarak.....	89
3.3.4.3.2. Yanılma (hata) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik	89
3.3.4.3.3. Aldatma (hile) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik	91
3.3.4.3.4. Korkutma veya zorlama (ikrah) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik	93
3.3.4.4. Şekil eksikliği sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik.....	95
3.3.4.5. Aşırı yararlanma (gabin) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik.....	96
3.3.4.6. Hukuka ve ahlaka aykırılık sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik.....	99
3.3.4.7. İptal davası ve hukuki etkileri	103
3.3.4.7.1. Genel olarak.....	103
3.3.4.7.2. İptal davasının tarafları	106
3.3.4.7.3. İptal kararının hukuki etkileri	107
3.3.4.7.4. İptal davasında süre.....	110
4. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ	113
4.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümleri	113
4.1.1. Genel olarak	113
4.1.2. Sözleşmenin Mirasbırakanı Etkileyen Hükümleri.....	114
4.1.3. Sözleşmenin Feragat Edeni Etkileyen Hükümleri.....	116
4.1.3.1. Feragat edenin sözleşmede belirlenen oranda mirasçı olması	116
4.1.3.2. Feragat edenin tereke borçlarından sorumluluğu	118
4.1.3.3. Sözleşmenin feragat edenin mirasçılık belgesi alabilme hakkı üzerindeki etkisi.....	119

	Sayfa
4.1.3.4. Feragat edene tanınan seçimlik hak.....	122
4.1.4. Sözleşmenin Feragat Edenin Altsoyunu Etkileyen Hükümleri.....	123
4.1.4.1. İvazlı feragatin feragat edenin altsoyu üzerindeki etkisi	123
4.1.4.2. İvazsız feragatin feragat edenin altsoyu üzerindeki etkisi ..	125
4.1.4.3. Türk Medeni Kanunu madde 528/III'ün uygulanmasına dair bazı özel durumlar	128
4.1.5. Mirastan Feragatin Kimin Lehine Yapıldığının Tespiti ve Buna Bağlanan Hükümler.....	131
4.1.6. Sözleşmenin Tereke Alacaklılarını Etkileyen Hükümleri	134
4.1.6.1. Genel olarak	134
4.1.6.2. Mirasbırakanın alacaklılarının mirastan feragate karşı korunabilmesinin şartları	136
4.1.6.2.1. Miras açıldığı anda terekenin borçları karşılayamaması	137
4.1.6.2.2. Mirasçılarının ilgili tereke borcunu ifa etmemesi..	138
4.1.6.2.3. Feragat karşılığında ödenen ivazın miras açılmadan önceki beş yıl içerisinde elde edilmesi	138
4.1.6.2.4. Miras açıldığı anda ivaz sebebiyle zenginleşilmesi	139
4.1.7. Sözleşmenin Mirasbırakanın Saklı Paylı Mirasçılarını Etkileyen Hükümleri	140
4.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Sona Ermesi	143
4.2.1. Genel Olarak	143
4.2.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Taraf İradesiyle Sona Ermesi.....	143
4.2.2.1. İkale (ortadan kaldırma) sözleşmesiyle sona erme	143
4.2.2.2. Dönme hakkının kullanılmasıyla sona erme.....	146
4.2.2.2.1. Feragat edenin sözleşmeden dönmesiyle sona erme.....	146

	Sayfa
4.2.2.2.2. Mirasbırakanın sözleşmeden dönmesiyle sona erme.....	152
4.2.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Kendiliğinden Sona Ermesi	154
4.2.3.1. Ölüm sebebiyle sona erme	154
4.2.3.2. Sözleşmenin bağlandığı iradi koşula bağlı olarak sona erme	156
4.2.3.3. Kendisi lehine feragat edilen kişinin veya kişilerin mirasçı olamaması sebebiyle sona erme.....	157
4.2.3.4. Feragat edenin bulunduğu zümrede başka bir mirasçı olmaması sebebiyle sona erme.....	159
4.2.3.5. Evliliğin sona ermesi sebebiyle sona erme	161
4.2.3.6. Mirastan yoksunluk sebebiyle sona erme	162
5. SONUÇ	165
KAYNAKLAR.....	171
ÖZGEÇMİŞ	181

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Abs.	Absatz
Art.	Artikel
b.	Bent
B.	Bölüm
BGB	Alman Medeni Kanunu
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
c.	Cümle
Çev.	Çeviren
dn.	Dipnot
E.	Esas Numarası
eMK	743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
K.	Karar Numarası
m.	Madde
N.	Nummer
NK	Noterlik Kanunu
OR	İsviçre Borçlar Kanunu
p.	Paragraf
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
T.	Tarihli
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
vb.	Ve benzeri

Kısaltmalar**Açıklamalar****vd.**

Ve devamı

YİBK

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı

ZGB

İsviçre Medeni Kanunu

1. GİRİŞ

Terekenin akıbeti, kimlere ve ne oranda dağıtılacağı, kanun koyucunun bu konuda koyduğu hükümlere göre belirlenir (Türk Medeni Kanunu m. 495 vd.). Öte yandan hukuk sistemimizde, terekenin geleceğine ilişkin tek söz sahibi kanun koyucu değildir. Gerçek kişiler, malvarlıklarının kendi ölümlerinden sonraki durumuna müdahale edebilir. Verilen bu müdahale hakkı, aslında özel mülkiyete ve irade özerkliğine duyulan saygının doğal bir sonucudur. Kişiler, yapacakları ölüme bağlı tasarruflarla, içinde bulundukları özel hukuk ilişkilerinde, sadece hayattayken değil ölümlerinden sonra da söz sahibi olabilmektedir. Fakat kişilere ölüme bağlı tasarruflar aracılığıyla tanınan bu hak, mutlak değildir. Saklı pay gibi müesseseler, mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf serbestisini kısıtlar. Günümüzde özel mülkiyete müdahalenin hiç de hoş karşılanmadığı göz önüne alındığında, saklı pay yoluyla getirilen hukuki kısıtlamaların neden her geçen gün azaltıldığı daha iyi anlaşılır. Kara Avrupası'nda ve ülkemizde genel eğilim, saklı payların azaltılarak kişilerin terekeleri üzerindeki hukuki söz hakkının arttırılması yönündedir.

Türk miras hukuku düzeninde, mirasbırakanın saklı paydan kaynaklanan kısıtlamalardan kurtulması, ancak iki yolla mümkündür. Bunlar, mirastan feragat ve mirastan çıkarma tasarruflarıdır. Lakin mirastan çıkarma tasarrufuna ancak belirli kanuni şartlar altında başvurulabileceği unutulmamalıdır. Mirastan feragat tasarrufunda ise başka herhangi bir şartın varlığı aranmaksızın, tarafların bu konuda bir sözleşme yapma yönündeki iradelerinin varlığı yeterlidir. Feragat eden kişinin bu sözleşmeye mirastan mahrum kalacağını bilerek taraf olması da önemlidir. Zira bu sayede muhtemel mirasçı, kendi iradesiyle mirastan vazgeçmektedir. Dolayısıyla, mirasbırakanın ölümünden sonra, mirastan haksız şekilde mahrum edildiğini ileri süremez. Mirastan çıkarma durumundaysa, mirasbırakan tek taraflı iradesi ile kişinin mirasçı olma şansını elinden alır. Çıkarma tasarrufunun oluşturacağı mağduriyet hissiyle, bu tasarrufun iptalinin talep edilmesi sürpriz olmaz. Mirastan feragat sözleşmelerine karşı ileri sürülecek bu tarz hukuki itirazların daha az olması da mirasçılıktan çıkarmaya kıyasla onu daha güvenilir bir hukuki işlem kılmaktadır.

Mirastan feragat sözleşmesinin faydaları, mirasbırakana tereke planlaması yapma, henüz hayattayken malvarlığını dilediğince tasfiye ettirme veya saklı payın kısıtlarını aşarak tasarruf oranını genişletme imkanı vermesiyle sınırlı değildir.

Muhtemel mirasçılarının da sözleşme sayesinde çeşitli maddi ve manevi kazanımları doğabilir. Örneğin muhtemel mirasçı, yapacağı feragat tasarrufuyla, o günkü ihtiyaçları için kendisine bir finansman oluşturabilir. Zaten, uygulamada insanları mirastan feragat sözleşmesi yapmaya iten önemli sebeplerden biri de budur. Bu olasılıkta muhtemel mirasçı hazırı gaibe değişmekle, gelecekte elde edebileceği miras payındansa bugün bir ivaz elde etmeyi yeğler. Böylesi durumlarda hem sözleşmenin tarafları muvazaalı bir işlem yapmaksızın amaçlarına ulaşmakta hem de sözleşmeye taraf olmayan muhtemel mirasçılarının gelecekteki miras hakları korunmaktadır. Şüphesiz bu, mirastan feragat sözleşmesiyle tanınan hukuki imkânın değerini arttıran bir unsurdur.

Bu çalışmanın da konusunu oluşturan mirastan feragat sözleşmesi, 1926 tarihinde 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi (eMK) ile Türk hukuk sistemine girmiştir. Mirastan feragat sözleşmesi, eMK’de “Miras Mukaveleleri” üst başlığı altında “Feragat Mukavelesi” adıyla üç madde (475., 476. ve 477. maddeler) ve “Tenkis ve Geri Verme” üst başlığı altında da iki maddeyle (515. ve 516. maddeler) hükme bağlanmıştır. Mirastan feragat sözleşmesi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda (TMK) ise üçüncü kitap olan miras hukukunun “Mirasçılar” başlıklı ilk kısmının “Ölüme Bağlı Tasarruflar” adlı ikinci bölümünde düzenlenmektedir. Sınırlı sayı (*numerus clausus*) ilkesine tabi olan ölüme bağlı tasarruflar, kanun koyucu tarafından yedi ayırımına ele alınmıştır. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf çeşitlerinin çoğu, üçüncü ayırımında yer almaktadır. Mirastan feragat sözleşmesi de işte bu ayırımın “Miras Sözleşmeleri” üst başlığı altında kendisine yer bulmuştur. Sonuç olarak, mirastan feragat sözleşmesine dair hükümlerin, TMK’de de toplamda beş madde (528., 529., 530., 573. ve 574. maddeler) ile düzenlendiği görülür.

Yaklaşık bir asırdır Türk hukukunda yer almasına rağmen, mirastan feragat sözleşmeleri hakkında aydınlatılması gereken noktaların çokluğu dikkat çekicidir. Daha en başında, bu sözleşmenin hukuki niteliği dahi tartışmalıdır. Hem eMK hem de TMK döneminde açıkça “Ölüme Bağlı Tasarruflar” başlığı altında düzenlenmesine karşın, bünyesinde sağlararası tasarruf da barındırabilmesi mirastan feragat sözleşmesini özellikli kılar. TMK sistematığındeki yerine rağmen, doktrindeki bazı yazarlar, onun ölüme bağlı tasarruf niteliğine kuşkuyla yaklaşır.

Her hukuki müessesede olduğu gibi, mirastan feragat sözleşmesi yapmanın da kendi içerisinde çeşitli riskleri vardır. Bu risklerin vücuda getirdiği sıkıntıların ise, hukuk eliyle çözülmesi şarttır. Mesela, mirasbırakan hayattayken mirastan feragat sözleşmesinin hükümden düşmesi, bahsedilen risklerin bir örneğidir. Mirasbırakanın ne zaman öleceği belli olmadığı için, sözleşme ve ölüm arasındaki süre uzadıkça, beklenmedik olayların yaşanma olasılığı da artar. TMK m. 529/I'e göre, lehine feragat edilen kişi mirasçı olamadığında, artık bu mirastan feragat akdi hükümden düşer. Böyle bir olasılıkta, feragat karşılığında ödenen ivazın iadesinin gerekip gerekmeyeceği noktasında muhtelif fikirler ileri sürülmüştür. Yine bu risklere örnek olarak, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinde mirasbırakanın gerekli ifayı gerçekleştirmemesi de verilebilir.

Bunun yanı sıra, geçerli şekilde kurulan ve hükümlerini doğurmaya başlayan mirastan feragat sözleşmelerine dair de, doktrinde pek çok tartışma yürütülmektedir. Mesela, TMK m. 528/III'te ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin kural olarak altsoya etkili olacağı düzenlenmişken, ivazsız sözleşmelerde bunun mümkün olup olmadığına ilişkin açık bir hüküm hasredilmemiştir. Dolayısıyla bu da, doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Hakeza TMK m. 529/II hükmüne ilişkin olarak da, doktrinde önemli fikir ayrılıkları mevcuttur. İlgili maddenin lafzında geçen “kök” ifadesinin mehzaz İsviçre Medeni Kanunu'ndan (ZGB) yanlış çevrildiğini savunan yazarlar, söz konusu durumun bir hüküm değişikliğine yol açtığını ve “kök” ifadesinin “zümre” olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir.

Yukarıda yalnızca bir kısmından bahsedilen doktrinel tartışmalardan da anlaşıldığı üzere, mirastan feragat sözleşmesi özelinde, çözülmeyi bekleyen pek çok hukuki anlaşmazlık bulunmaktadır. Sahip olduğu potansiyele ve önemine kıyasla, mirastan feragat sözleşmesi hakkında yeterince bilimsel eser yazılmamış olması ise şaşırtıcıdır. Tez konusu olarak mirastan feragat sözleşmesinin seçilmesinde, işte tüm bu hususların etkili olmuştur. Bu çalışma aracılığıyla, mirastan feragat sözleşmesinin bir bütün halinde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma boyunca, hem doktrinin hem de Yargıtay'ın konuya ilişkin olarak geliştirdiği yaklaşım dikkatle irdelenmiştir. Yapılan incelemelerden hareketle, buraya kadar bahsi geçen hukuki sorunlara dair çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

2. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, KONUSU, AMACI, TARİHÇESİ, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DÜZENLENİŞİ, TÜRLERİ, TARAFLARI VE BENZER HUKUKİ İŞLEMLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tanımı

Mirastan feragat sözleşmesini tanımlamadan önce, onu karakterize eden özelliklerden kısaca bahsetmek yararlı olur. Mevzubahis sözleşme, kanuni düzenlenişi itibariyle bir *miras sözleşmesidir*¹. Mirasbırakan bu sözleşmeyle, henüz hayattayken, muhtemel mirasçılarının mirasına katılma durumunu etkileyebilir². Dolayısıyla, mirastan feragat sözleşmesinin, tereke planlamasını sağlayan araçlardan biri olduğu görülmektedir.

Bir sözleşmeden bahsedebilmek için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının varlığı elzemdir (TBK m. 1/I). Mirastan feragat sözleşmesinde taraf iradelerinin karşılıklı olarak uyduğu esas nokta, muhtemel mirasçının ölüm anında mirasçı sıfatını kazanamaması veya mirasın bir bölümünden mahrum kalmasıdır³. Mirasın tamamından feragat eden kişi, miras açıldığı zaman artık *mirasçı* sıfatını kazanamaz. Bu sebeple, mirastan tam feragat eden kişi için külli halefîyet de söz

¹ Dural, M., Öz, T. (2021). *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*. İstanbul, 196; Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987). *Miras Hukuku*, İstanbul, 128; Eren, F., Yücer Aktürk, İ. (2019). *Türk Miras Hukuku*, Ankara, 178; Antalya, O. G. (1999). *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul, 85; Bıçakçı, L. (1999). *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul, 2; Dinçer, S. S. (2009). *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 4; Akça, N. (2022). *İvazlı Miras Sözleşmeleri*, Ankara, 39; İşgüzar, H., Demir, M., Yılmaz, S. (2019). *Miras Hukuku*, Ankara, 75; Yargıtay 2. HD, E. 2007/6349, K. 2007/7938, T. 14.05.2007: "...Mirastan feragat sözleşmesi (TMK. m. 528), miras sözleşmesinin bir çeşidi olduğundan..." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.03.2022).

² Serozan, R., Engin, B. İ. (2018). *Miras Hukuku*, Ankara, 406; Çabri, S. (2018). *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574) Cilt I*, İstanbul, 471; Sarı Fidan, Ö. (2015). "Mirasçılık Sıfatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı İle İlişkileri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 156; Birinci Uzun, T. (2020). "Mirastan Feragat Sözleşmesinin Mirasçılık Belgesinde Gösterilmesi", *İzmir Barosu Dergisi*, (3), 20; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Dural, Öz, 2021, 196; Antalya, 1999, 163; Bıçakçı, 1999, 51; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301; Dinçer, 2009, 46.

³ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; Albaş, H. (2007). "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (Özel Sayı), 535; Yasasever, S. (1965). "Türk Hukukunda Mirastan Feragat Akdi", *Adalet Dergisi*, (4), 444; Çabri, 2018, 470.

konusu olmaz. Bu kişi, mirasçılara tanınan hak ve yetkileri haiz olamayacağı gibi tereke borçlarından da sorumlu olmaz⁴.

Ayrıca önemle belirtmek gerekir ki taraflar, mirastan feragat sözleşmesine sağlararası bir unsur da katabilirler. Binaenaleyh bu sözleşmelerde, yapılan feragate karşılık olarak, mirasbırakanın muhtemel mirasçıya bir ivaz taahhüdü söz konusu olabilir⁵.

Yürürlükte bulunan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK), mirastan feragat sözleşmesine ilişkin olarak bir tanımlama yapılmamıştır. Yukarıda verilen bilgiler ışığında derli toplu bir tanım yapmak gerekirse; mirastan feragat sözleşmesi, taraflarından biri gelecekte elde edebileceği miras payından kısmen veya tamamen vazgeçerken diğerrinin ise bu irade beyanını kabul ettiğı ve hatta yapılan feragat karşılığında sağlararası bir ivaz da borçlanabildiğı miras sözleşmesidir⁶. Bu sözleşmenin *olumsuz miras sözleşmesi*⁷ yahut *mirastan vazgeçme sözleşmesi*⁸ olarak da adlandırıldığı görülür.

⁴ Oğuzman, K. (1995). *Miras Hukuku*, İstanbul, 166; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H. (2019). *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, Ankara, 287; Gönensay, S., Birsen, K. (1963). *Miras Hukuku*, İstanbul, 167; Serozan, Engin, 2018, 409; Bıçakçı, 1999, 53; Dinçer, 2009, 47; Sarı Fidan, 2015, 156. İvazlı mirastan feragat halinde, alacaklıların korunmasına ilişkin hükümler saklıdır (Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 4.1.5.).

⁵ İmre, Z., Erman, H. (2015). *Miras Hukuku*, İstanbul, 197; Antalya, 1999, 96; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182; Dural, Öz, 2021, 197; Dinçer, 2009, 19; Bıçakçı, 1999, 55; Oğuzman, 1995, 165; Çabri, 2018, 479.

⁶ Öztan, B. (2016). *Miras Hukuku*, Ankara, 271; Ertaş, Ş. (2019). "Mirastan Feragat", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (Özel Sayı), 2893; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; Dural, Öz, 2021, 195; Dinçer, 2009, 2; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 300-301; Sarı Fidan, 2015, 155; Yasasever, 1965, 444.

⁷ Keskin, A. D., Demircioğlu, H. R. (2018). *Medeni Hukuk – II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku)*, Ankara, 218; Aydos, O. S. (2021). *Pratik Miras Hukuku*, Ankara, 20; Hatemi, H. (2021). *Miras Hukuku*, İstanbul, 109; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 284; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 128; Bıçakçı, 1999, 2; Dural, Öz, 2021, 100; Öztan, 2016, 271.

⁸ Köprülü, B. (1983). *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul, 214. Bu şekilde bir kullanım için bkz. Yargıtay 7. HD, E. 2021/5392, K. 2021/1481, T. 05.10.2021: "...TMK'nun 528. maddesinde; miras bırakanın, bir mirasçısı ile karşılıksız yada karşılık sağlanarak mirastan vazgeçme sözleşmesinin düzenlenebileceğı, bu durumda vazgeçenin mirasçılık sıfatını kaybedeceği ve karşılık sağlanarak vazgeçme durumunda ise aksi öngörülmemişse vazgeçenin altsoyu içinde sonuç doğuracağı belirtilmiştir.". Aynı şekilde bir diğerr kullanım için bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1976/3899, K. 1976/4138, T. 13.05.1976. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.03.2022).

2.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Konusu

2.2.1. Genel Olarak

Mirastan feragat sözleşmenin konusunu, muhtemel mirasçının gelecekte elde etmeyi umduğu mirasçılık sıfatından feragat etmesi oluşturur⁹. Bu durum, TMK m. 528/II'de yer alan “Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder” ve eMK m. 475/I'de yer alan “...Bu suretle feragat eden kimse, mirasçı sıfatını zayi eder.” hükümlerinin lafzından da açıkça anlaşılmaktadır.

Dikkat etmek gerekir ki bu hukuki işlemin konusu, yalnızca terekeye ait aktiflerden feragat edilmesini kapsamaz. Feragat eden muhtemel mirasçı, kendisine miras bırakmasını beklediği kişinin ölümünde *mirasçı sıfatını kazanma şansından* kısmen veya tamamen feragat etmektedir. Dolayısıyla, miras payından feragat ettiği oranda yalnızca bu paya ilişkin haklarla değil aynı zamanda borçlarla da ilişkisinin kurulmasını engellemektedir¹⁰.

Malum olduğu üzere miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır (TMK m. 575)¹¹. Mirasçılık sıfatının ve ona bağlı olarak da bir miras hakkının ortaya çıkışı, ancak mirasın açılmasıyla mümkündür. Mirasbırakan ölmeden önce mirasçılarından ve bu mirasçıların miras hakkından söz edilemez (TMK m. 575). Mirastan feragat sözleşmesi sadece mirasbırakanın sağlığında kurulabildiğine göre, bu sözleşme düzenlendiği sırada ortada bir miras hakkı bulunmaz. Nitekim muhtemel mirasçıların, doğmamış bir miras hakkından feragat ettiği de söylenemez¹². Doktrinde genel olarak, mirastan feragat sözleşmesi yapan muhtemel mirasçıların, miras hakkından değil ona ilişkin *beklenen hakkından/beklentisinden* feragat ettiği kabul edilmektedir¹³. Yargıtay'ın yakın tarihli bazı içtihatlarında da, mirastan feragat sözleşmesinin

⁹ Escher, A., (Çev. Ansay S. Ş.). (1949). *Medeni Kanun Şerhi Miras Hukuku*, Ankara, 293; Bıçakçı, 1999, 43; Şener, E. (1988). *Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)*, Ankara, 224; Dinçer, 2009, 13; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 284.

¹⁰ Oğuzman, 1995, 166; Bıçakçı, 1999, 43; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Sarı Fidan, 2015, 156; Serozan, Engin, 2018, 409.

¹¹ TMK m. 575: “Miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır.”

¹² Mirastan feragat sözleşmesinde doğmamış bir haktan feragat edildiğine ve bu durumun hukukla da mantıkla da ters düştüğüne dair görüş için bkz. Berki, Ş. (1975). *Miras Hukuku*, Ankara, 49; Berki, Ş. (1975). “Türk Medeni Kanunu'nda Mirastan Feragat”, *Prof. Dr. Mahmut Koloğlu' ya 70'inci Yaş Armağanı*, Ankara, 390.

¹³ Dural, Öz, 2021, 195; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 81; Ertaş, 2019, 2893; Öztan, 2016, 271; Sarı Fidan, 2015, 155; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 145.

konusunu miras hakkının değil ona dair beklentinin oluşturduğu yönünde görüş bildirilmiştir¹⁴.

2.2.2. Beklenen Hak (Anwartschaft) Kavramı

2.2.2.1. Genel olarak

Beklenen hak (*Anwartschaft*) kavramı incelenmeden, mirastan feragat sözleşmesi aracılığı ile nelerden feragat edildiğinin, hülasa bu sözleşmenin konusunun netleştirilmesi mümkün değildir. Beklenen hak, Alman Medeni Kanunu'nda (BGB) açıkça düzenlenmediği halde, uygulamada görülen lüzum üzerine Alman doktrini tarafından ortaya çıkartılmış bir kavramdır¹⁵. İsviçre hukukunda bu meseleye Alman hukukundaki kadar ehemmiyet verilmemiş ve konuya dair değerlendirmeler çok sonraları yapılmıştır¹⁶. Ancak bugün geline nokta, İsviçre doktrininin de özellikle mülkiyeti saklı tutma kaydıyla satış ve art mirasçı atama gibi bazı konularda beklenen hakkın varlığını kabul ettiği görülmektedir. Türk doktrini açısından da durum İsviçre ile benzerdir. Türk hukuku için beklenen hak kavramının varlığını gerekli görmeyen yazarlar olmakla beraber¹⁷, bu kavramın (farklı isimlendirmelerle de olsa) çeşitli konular özelinde Türk hukukunda da kabul gördüğü söylenebilir. Ancak diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk hukuk sisteminde de genelgeçer bir beklenen hak anlayışı gelişmemiştir. Hakeza, Türk doktrininde bu konuyu inceleyen eserlerin azlığı da göze çarpmaktadır.

Beklenen hakkın tipik örneği, mülkiyeti saklı tutma kaydıyla satışta görülür. Alıcı, sözleşme konusu malın kullanım hakkına sahipken, mülkiyetin ona geçişi ancak sözleşmede öngörülen şartın gerçekleşmesi (semenin tamamen ödenmesi) ile mümkün olmaktadır. Doktrinde, şart gerçekleşene kadar alıcının içerisinde bulunduğu hukuki

¹⁴ Yargıtay 14. HD, E. 2016/404, K. 2016/5691, T. 10.05.2016: “Mirastan feragat sözleşmesinin konusunu mirasın halen hayatta bulunması sebebiyle miras geçmediğinden miras hakkı değil buna dair beklenti oluşturmaktadır.”. Aynı yönde bir diğer karar için bkz. Yargıtay 8. HD, E. 2013/10751, K. 2013/11676, T. 12.09.2013. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.03.2022).

¹⁵ Antalya, O. G., Sağlam, İ. (2019). *Miras Hukuku*, Ankara, 81; Nomer, H. N. (2002). *Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları (Özellikle Alman Hukukundaki Beklenti “Anwartschaft” Kavramının Türk Hukukundaki Yeri)*, İstanbul, 3; Antalya, O. G. (1993). *Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım*, İstanbul, 108.

¹⁶ Nomer, 2002, 4; Antalya, Sağlam, 2019, 82.

¹⁷ Nomer, H. N., Akbulut, P. E. (2020). *Medeni Hukuka Giriş Bölüm I*, İstanbul, 104. Türk Hukuku'nda beklenen hak kurumuna ihtiyaç olmadığı yönündeki bir görüşün açıklaması ve bu kurumun oluşturduğu düşünülen mahsurların neler olduğu hakkında bkz. Nomer, 2002, 82 vd.

durumun ona (ileride kazanılacak haktan bağımsız nitelikte) bir beklenen hak verdiği kabul edilmektedir¹⁸. Bu sayede, sözleşme henüz hüküm ve sonuçlarını doğurmadan, alıcı, beklenen hakkını başkasına devrederek bundan bir fayda elde edebilir. Beklenen hakkı devralan kişi, alıcının hukuki statüsünü kazanmaktadır¹⁹. Dolayısıyla, şartın gerçekleşmesi durumunda artık, mülkiyet hakkı, otomatikman beklenen hakkı devralan kişiye geçmektedir.

2.2.2.2. Terminoloji ve tanım

Beklenen hak kavramına ilişkin olarak, Türk hukukunda terminolojik bir karmaşanın hakim olduğu görülür. TMK'nin bu konuyu doğrudan düzenleyen bir hükmünün bulunmaması, doğal olarak, ilgili terimlerin çeviri yoluyla Türk hukukuna kazandırılmasına sebebiyet vermiştir. Bu çeviriler sırasında aynı kavram için kullanılan farklı kelimeler meselenin kavranmasını zorlaştırmaktadır. Alman hukukunda kullanılan *Anwartschaft* terimi kimilerince *beklenen hak*²⁰, kimilerince *beklenti*²¹, kimilerince *beklemece hak*²², kimilerince de *muntazar hak*²³ olarak Türkçeye çevrilmiştir. Diğer yandan, yazarların konuyu farklı bağlamlarda ele almaları durumunda bu kavramları birbiriyle eş anlamda kullanmadıkları da görülmektedir²⁴. Pek çok yazar ise bir beklenen haktan bahsetmekte lakin bundan neyin anlaşılması gerektiğine dair hiçbir açıklama yapmamaktadır. Bu çalışma boyunca, *Anwartschaft* terimi için *beklenen hak* tabirini kullanılmıştır. Ayrıca,

¹⁸ Serozan, R. (1968). “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 195; Nomer, 2002, 1.

¹⁹ Nomer, 2002, 2.

²⁰ Öztan, 2016, 271; Dural, Öz, 2021, 195; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 145; Serozan, Engin, 2018, 36; Bıçakçı, 1999, 43; Sarı Fidan, 2015, 155; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 81; Birinci Uzun, T. (2018). “Artık Değere (TMK M. 237 F.2) ve Ortaklık Mallarına Katılma (TMK M. 276 F.3) Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 113.

²¹ Oğuzman, K., Barlas N. (2019). *Medeni Hukuk*, İstanbul, 146; Nomer, 2002, 1; Hatemi, H., Serozan, R., Arpacı, A. (1991). *Eşya Hukuku*, İstanbul, 381; Nomer, Akbulut, 2020, 104, Dinçer, 2009, 16; Tunç, 2016, 4212.

²² Yıldırım, M. F. (2004). “Beklenen Miras Hakkının Devri Sözleşmesi Konusunda İki Gelişme”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53 (1), 124; Gürpınar, D. (2018). *Art Mirasçı Atama*, Ankara, 170.

²³ Dural, M. (1980). *Miras Sözleşmeleri*, İstanbul, 25; Nomer, 2002, 1; Köprülü, 1983, 215.

²⁴ Örneğin Hatemi, Nomer ve Nomer-Akbulut, beklenen haktan gelecekte elde edilebilecek tam hakkın anlaşılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu yazarlar *Anwartschaft* için “beklenti”, beklentinin tam hakka dönüşmesi durumunda elde edilen hak için “beklenen hak” tabirini uygun görmektedirler. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hatemi, Serozan, Arpacı, 1991, 381; Nomer, 2002, 1; Nomer, Akbulut, 2020, 104.

aşağıdaki açıklamalarda kullanılan *beklenti* tabiri de, *Anwartschaft* terimi yerine kullanılmamıştır.

Beklenen hak kavramı, şartlı işlemlerde gündeme gelir²⁵. Hukuki ilişkinin kurulduğu ama tarafların veya kanunun öngördüğü (*conditio iuris*) şart sebebiyle hükümlerinin askıda olduğu bir dönemde hukuken korunan menfaate beklenen hak denilmiştir²⁶. Doktrinde, bir beklenen hakkın mevcudiyetinden söz edebilmek için bu hakkın asıl haktan bağımsız nitelikte olması ve kanunen korunması²⁷ gerektiği düşünülmektedir. Başka bir deyişle, hukuken çeşitli güvencelerle teminat altına alınmamış ve üzerinde asıl haktan ayrı olarak tasarruf edilemeyen veya asıl hakkın kazanılmasını garanti etmeyen nitelikteki hukuki durumlar, beklenen hak niteliğine sahip olamaz²⁸.

2.2.2.3. Beklenen hak kavramının miras hukuku açısından incelenmesi

Miras hakkının doğumu açısından, miras bırakan kişinin ölümü, kanuni şart niteliğinde kabul edilmektedir²⁹. O nedenle miras hakkı, miras açılana kadar doğmamakla beraber bir oluşum süreci içerisindedir. Kişiler, halihazırdaki hukuki durumlarına göre miras hakkının oluşum sürecine³⁰ farklı statülerle dahil olabilir. Bu statülere dair doktrinde kesin olarak kabul görmüş sınıflandırmalar bulunmuyorsa da, mirasçı olması muhtemel kişilerin hukuki durumlarına ilişkin olarak dörtlü bir ayrımın yapıldığı görülmektedir³¹: 1) Temelsiz beklenti, 2) Haklı beklenti, 3) Beklenen hak, 4)

²⁵ Nomer, Akbulut, 2020, 104; Nomer, 2002, 1; Karabulut, M. F. (2020). *Mirasın Açılmasından Önce Yapılan Miras Hakkının Devri Sözleşmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 28.

²⁶ Nomer, 2002, 130; Aynı yönde bkz. Sirmen, L. (1992). *Türk Özel Hukukunda Şart*, Ankara, 145; Antalya, Sağlam, 2019, 85.

²⁷ Şartlı işlemlerde beklenen hakkın varlığından söz edilebilmesini sağlayan kanuni korumanın, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 171’de (818 sayılı Borçlar Kanunu m. 150’de) düzenlenen hükümlerden ileri geldiği yönündeki görüş için bkz. Sirmen, 1992, 145; Pulaşlı, H. (1989). *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları*, Ankara, 145. TBK m. 171: “(1) Koşul gerçekleşinceye kadar borçlu, borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür (2) Koşula bağlı hakkı tehlikeye düşürülen alacaklı, alacağı koşula bağlı olmayan alacaklıların haklarını korumak üzere başvurabilecekleri önlemleri alabilir. (3) Koşulun gerçekleşmesinden önce yapılan tasarruflar, koşulun hükümlerini zedelediği oranda geçersiz olur.”

²⁸ Antalya, 1999, 41; Antalya, Sağlam, 2019, 85.

²⁹ Serozan, R. (1979). *Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma*, İstanbul, 15; Antalya, Sağlam, 2019, 85; Antalya, 1999, 41.

³⁰ Antalya, miras hakkının oluşum sürecine dahil olan muhtemel mirasçıların hukuki durumunu *bekleme durumu* olarak nitelendirmektedir. Bkz. Antalya, 1999, 41.

³¹ Gürpınar, 2018, 169, dn. 376; Antalya, tıpkı bizim de katıldığımız görüşteki gibi, bekleme durumundaki kişileri dörtlü bir ayrım ile almaktadır. Antalya’nın bu dört grup için kullandığı

Kazanılmış hak. Yapılan bu gruplandırmada, kişilerin hukuki durumunun kanunen ne kadar korunduğu esas alınmıştır³². Muhtemel mirasçılarının sahip olduğu beklentinin, bir beklenen hak teşkil edip etmediği, ancak, bu kişilerin konumlandırıldıkları hukuki durumun niteliklerinin incelenmesiyle anlaşılabilir.

Mirasçı olmayı beklemesi haklı ve mantıklı sayılamayacak kişiler *temelsiz beklenti* içerisinde. Bahsi geçen türden kişilerin mirasçı olmak için bir ümidi vardır ve fakat bu ümit, hukuk düzeni tarafından hiç korunmayan bir beklentiden ibarettir. Örnek olarak; muhtemel mirasbırakanla arası iyi olduğu için kendisine ölüme bağlı bir kazandırmada bulunacağını düşünen arkadaşları, hatta mirasbırakandan bu yönde sözlü bir taahhüt duyan yakınları verilebilir³³.

Gelecekte doğacak miras hakkından bir pay alma ümidini kanuni veya iradi bir sebebe dayandırabilen kişiler ise *haklı beklenti* içerisinde. Yasal ve atanmış mirasçılar, mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil bir şekilde sağ olmak ve mirastan yoksun olmamak koşuluyla mirasçı sıfatını kazanabilirler. Bu hukuki durum yasal mirasçılar için kanun eliyle, atanmış mirasçılar içinse mirasbırakanın iradesiyle (bir ölüme bağlı tasarruf ile) oluşturulmaktadır. Öyleyse, bu kişilerde miras hakkına ilişkin bir beklentinin oluşması haklı ve gerçekçi görülmelidir³⁴. O halde yasal ve atanmış mirasçılarının haklı bir beklentiye sahip oldukları söylenebilir. Fakat bu haklı beklentilerinin hukuk düzeni tarafından *beklenen hak* mertebesinde korunmadığı da bir gerçektir. Kanuni güvence açısından en kuvvetli korumayı sağlayan *kazanılmış hak* ise beklenen hakkın, şartın gerçekleşmesi sonucunda miras hakkına dönüşmesiyle kazanılmaktadır.

Haklı beklenti içerisinde olan muhtemel mirasçının bir *beklenen hakka* sahip olabilmesi için, mevcut hukuki durumu kanunen yeterince korunuyor (hukuki ön etki sahibi) olmalı ve haklı beklentisi miras hakkından bağımsız bir nitelik arz etmelidir³⁵. Miras hakkından bağımsız nitelikte bir hakkın varlığından ise ancak, ondan ayrı

tabirler bizden farklı olsa da, burada yalnızca isimlendirme farkı olduğunu ve bizim de kabul ettiğimiz gruplandırmayla aynı gruplandırmanın yapıldığını düşünmekteyiz. Antalya'nın yaptığı ayırım şu şekildedir: 1. Yalın gerçek kazanma ümidi 2. Hukuk düzeni tarafından yaratılan ümit 3. Hukuk düzeni tarafından teminat altına alınmış ümit 4. Nispi beklenen hak. Ayrıntılı bilgi için bkz. Antalya, 1999, 42.

³² Gürpınar, 169.

³³ Gürpınar, 169.

³⁴ Akkanat, H. (2004). *Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi*, İstanbul, 6, 1; Gürpınar, 2018, 169; Antalya, 1999, 42; Dinçer, 2009, 15.

³⁵ Antalya, 1999, 41; Gürpınar, 2018, 170; Antalya, Sağlam, 2019, 85; Birinci Uzun, 2018, 113.

şekilde üzerinde tasarruf edilebilecek bir hakkın bulunması veyahut miras hakkının kazanılmasının garanti edilebilmesi halinde söz edilir. Bu şartların var olup olmadığı aşağıda irdelenmiştir.

Öncelikle, muhtemel mirasçılarının haklı beklentilerinin hukuken ne derecede korunduğu incelenmiştir. Ne yasal ne de atanmış mirasçılar, mirasbırakanın sağlığında yapacağı işlemleri miras hakkına ilişkin haklı beklentileriyle kısıtlayabilir. Başka bir deyişle, muhtemel mirasbırakan malvarlığı üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunabilmektedir³⁶. Kişinin kendi eliyle bir mirasçı atamış olması yahut saklı paylı mirasçıları olması onun henüz hayattayken giriştiği hukuki işlemlerin sıhhatini etkilemez³⁷. Zira saklı paylı mirasçılara getirilen koruma olan tenkis talebi, ancak mirasbırakanın ölümünden sonra ileri sürülebilmektedir³⁸. Yine, miras sözleşmesinin içeriğiyle bağdaşmayan tasarruflara dair itirazlar (TMK m. 527/II) da ancak mirasın açılmasından sonra yapılabilir³⁹. Bunun sebebi, kanun koyucunun, mirasbırakanın irade özgürlüğünü ve buna bağlı olarak malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisini, mirasçıların miras hakkından üstte tutmasıdır.

Muris ölmeden önce, terekede nelerin bulunacağını ve mirasçılara nelerin intikal edeceğini bilmek mümkün değildir. Zira mirasbırakan yaşadığı süreçte malvarlığını istediği gibi harcayabilmekte, terekesine ilişkin yeni ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilmekte hatta öldüğünde arkasında borca batık bir tereke de bırakabilmektedir. Özellikle de saklı paylı olmayan yasal mirasçıların ve tek taraflı bir hukuki işlemle mirasçı atanan kişilerin haklı beklentileri, muhtemel mirasbırakan eliyle her an boşa çıkarılabilir. Bu kişilerin beklentilerinin miras hakkına dönüşmesi, mirasbırakanın bunun aksine bir tasarrufta bulunmamasına bağlıdır⁴⁰. Öyleyse kanun koyucunun, muhtemel mirasçıların haklı beklentilerine getirdiği korumanın zayıf nitelikte olduğu söylenebilir⁴¹. Bu zayıf koruma, muhtemel mirasçılar için bir beklenen hak doğurabilecek kuvvette değildir⁴².

³⁶ Bu durum, olumlu miras sözleşmelerini düzenleyen TMK m. 527/II’de şöyle ifade edilmektedir: “Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir...”.

³⁷ Nomer, 2002, 131; Serozan, Engin, 2018, 70; Akkanat, 2004, 13.

³⁸ Serozan, Engin, 2018, 70; Akkanat, 2004, 13; Nomer, 2002, 131.

³⁹ Antalya, 1999, 43; Serozan, Engin, 2018, 70; Antalya, Sağlam, 2019, 87.

⁴⁰ Akkanat, 2004, 6; Serozan, Engin, 2018, 70; Nomer, 2002, 131; Karabulut, 2020, 29.

⁴¹ Engin, B. İ. (2003). *Yedek Mirasçılık*, İstanbul, 129; Nomer, 2002, 130; Akkanat, 2004, 9; Gürpınar, 2018, 170; Birinci Uzun, 2018, 113.

⁴² Serozan, Engin, 2018, 71; Engin, 2003, 129; Nomer, 2002, 132; Dinçer, 2009, 16; Gürpınar, 2018, 170; Akkanat, 2004, 6.

Öte yandan doktrinde, muhtemel mirasçılarının haklı beklentisinin varlığına ilişkin bir tespit davası açılmaması, bu beklentinin haczedilememesi, onların mirasçılarına intikal edememesi, tapuya şerh verilememesi de haklı beklentinin bir beklenen hak olarak nitelendirilemeyeceğinin göstergelerinden sayılır⁴³.

Tüm bu gerekçeler ışığında kanaatimizce de, miras hakkından kaynaklı olarak bir beklenen hakkın doğduğu söylenemez. Ancak muhtemel mirasçılarının zayıf nitelikte olsa da çeşitli kanuni güvencelere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir. Muhtemel mirasçılara getirilen kanuni korumalardan bazıları şöyle sıralanabilir⁴⁴: Delil tespit davası açılabilmesi, boşanma davasında daha az kusurlu olan eşin (beklenen menfaatinin zedelendiğinden bahisle) eşinden boşanmasaydı elde edebileceği miras payını maddi tazminat talebine konu edebilmesi, mirasbırakanın miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönmemesi, mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmesi, beklenen miras payının devri sözleşmesi yapılabilmesi, mirasbırakanın savurganlığı sebebiyle gelecekteki terekesinin değerini düşürmesine mani olmak için kısıtlanmasının talep edilebilmesi, ölüme bağlı tasarrufların yokluğunun ya da geçersizliğinin dava edilebilmesi.

İncelenmesi gereken diğer bir husus, muhtemel mirasçılarının içinde bulundukları hukuki durumun miras hakkından bağımsız nitelikte olup olmadığıdır⁴⁵. Türk hukukunda, yalnızca iki durumda haklı beklenti üzerinde tasarrufta bulunulmasına cevaz verilmiştir. Bu durumlardan ilki mirastan feragat sözleşmesidir (TMK m. 528). Diğeri ise beklenen (açılmamış) miras payının devri sözleşmesidir (TMK m. 678)⁴⁶. Mirastan feragat sözleşmesinin yapılabilmesi için mirasbırakanın katılımı ve kabulü, beklenen miras payının devri için ise mirasbırakanın katılımı veya izni gerekmektedir. Her iki hukuki işlem de, haklı beklentiler üzerinde ancak kanun koyucunun getirdiği sınırlar içerisinde tasarruf edilebilmesine imkan sağlamaktadır⁴⁷.

Muhtemel mirasçının haklı beklentisi, üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen nitelikte olmadığına göre, beklenen hak olabilmesi için gelecekte doğacak miras

⁴³ Akkanat, 2004, 7 vd., Serozan, Engin, 2018, 36-71; Birinci Uzun, 2018, 113; Engin, 2003, 131.

⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Akkanat, 2004, 7 vd.; Antalya, Sağlam, 2009, 89; Birinci Uzun, 2018, 113 vd.; Engin, 2003, 131; Gürpınar, 2018, 170; Antalya, 1999, 42 vd.; Serozan, Engin, 2018, N. 53 vd.; Dinçer, 2009, 15.

⁴⁵ Miras hakkından bağımsız nitelikte bir hakkın varlığının hangi şartlarda mümkün olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. B. 2.2.2.3.

⁴⁶ Antalya, Sağlam, 2019, 88; Birinci Uzun, 2018, 114; Antalya, 1999, 43.

⁴⁷ Antalya, 1999, 43; Antalya, Sağlam, 2019, 88.

hakkının kazanılmasını garanti edebilmelidir. Lakin bu da mümkün değildir. Gerek muhtemel mirasçının mirasbırakanı olmasını beklediği kişiden daha uzun yaşama garantisinin bulunmaması gerekse mirasbırakanın malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin genişliği, böylesi bir güvencenin verilmesine manidir. Bu durumda, yasal ve atanmış mirasçıların haklı beklentilerinin gelecekte doğacak miras hakkından bağımsız nitelikte olduğu ve ayrı bir hak teşkil ettiği söylenemez⁴⁸.

Nitekim, miras bırakacak kişinin yasal ve atanmış mirasçılarına, kanun koyucu tarafından üzerinde tasarruf edebilecekleri bir haklı beklentinin bahşedildiği görülmektedir. Bu haklı beklenti, mirasbırakanın ölümüyle doğacak olan miras hakkının bir ön kademesi niteliğini arz edecek hukuki güvencelere sahip değildir. Muhtemel mirasçılarının, gelecekte doğacak miras hakkından kaynaklı olarak bir beklenen hakka sahip olduğundan söz edilemez⁴⁹. Kanaatimizce, muhtemel mirasçılarının konumlandırıldığı hukuki durumun kanuni güvenceleri zayıf tutularak, onların anayasal güvence altına alınan miras hakları ile mirasbırakanın mülkiyet hakkı arasında adil bir denge kurulması hedeflenmiştir. Lakin bu zayıf koruma hali, miras hakkından kaynaklanan ama o doğmadan önce ortaya çıkan ve üzerinde (kanun koyucunun belirlediği sınırlar içerisinde) tasarruf edilebilir nitelikte bir haklı beklentinin mevcudiyetine engel değildir. Mirastan feragat sözleşmesinde kendisinden feragat edilen şey de muhtemel mirasçılarının bu haklı beklentisidir. Ortada bir beklenen hak olmadığı için bundan feragat edilmesi de söz konusu olamaz⁵⁰.

2.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Amacı

Tarafların sözleşmeleri akdederkenki saiklerinin çok çeşitli olması ve birbirinden farklılık arz etmesi doğaldır. Nitekim mirastan feragat sözleşmesinin de farklı şartlar altında farklı saiklerle akdedilmesi mümkündür. Örneğin, kişinin muhtemel mirasbırakanıyla arasındaki manevi bağın ciddi şekilde zedelenmiş ya da kopmuş olması, belirsiz bir gelecekte elde edilecek miras payı yerine bugün elde edilecek bir ivazın ihtiyaçlara daha çok cevap vermesi, ailenin huzurunu bozduğu veya miras kavgası çıkararak bozacağı tahmin edilen kişinin mirastan uzaklaştırılmak

⁴⁸ Antalya, Sağlam, 2019, 88; Antalya, 1999, 43.

⁴⁹ Akkanat, 2004, 6; Nomer, 2002, 132; Serozan, 1979, 63; Antalya, 1999, 44; Gürpınar, 2018, 171; Antalya, Sağlam, 2019, 88; Tunç, 2016, 4212; Dinçer, 2009, 16.

⁵⁰ Dinçer, 2009, 16; Antalya, Sağlam, 2019, 88; Antalya, 1999, 44.

istenmesi, tereke içerisinde yer alacak bir malvarlığı değerinin mirasçılar arasında bölünerek küçülmesi ya da zayi olması istenmediği için feragat sözleşmesiyle bu amaca uygun bir tereke planlaması yapılması, maddi durumu iyi olan bir muhtemel mirasçının kendisinden daha fazla ihtiyacı olacağını düşündüğü muhtemel mirasçılar lehine mirastan feragat etmek istemesi, tereke borçlarından sorumlu olmak istenmemesi bu saiklerden başlıcalarıdır⁵¹. Ancak bir sözleşmenin kurulabilmesi için bu saiklerin hepsinin gerçekleşmesi beklenmez. Tüm saikler içerisinde, hukuki işlemin her iki tarafının da ortak iradesini yansıtan ve onları bu ilişkiyi kurmaya iten ortak bir amaç bulunmalıdır. İşte mirastan feragat sözleşmesinin tarafları açısından bu sözleşmeyi kurmaktaki ortak amaç, *mirasbırakan öldüğünde, mirastan feragat eden kişinin, tarafların üzerine karar kıldığı nispette mirasçılığının engellenmesidir*⁵². Sözleşme yapma amacı buna dayanan kişiler de diğer hukuki imkanlara başvurmak yerine, mirastan feragat sözleşmesi akdederler. Mamafih, bu sözleşmenin esaslı unsurunu, taraf iradelerinin, feragat eden kişinin miras açıldığında hangi oranda mirasçı olacağı konusunda uyuşmasının oluşturduğu da söylenebilir.

Mirastan feragat sözleşmesi, onu oluşturan sebepler ve onun oluşturduğu sonuçlar itibarıyla mirasçılıktan çıkarma, mirası ret ve miras payının devri işlemlerine benzemekle birlikte kendine özgü bir hukuki işlemdir⁵³. Zira tüm bu işlemlerde, kişinin mirasçılıkla olan ilgisi bir yerde kesilmektedir. Benzer etkiler doğuran çeşitli hukuki müesseseler varken, mirastan feragat sözleşmesinin onlardan farklı olarak ne tür imkanlar sunduğunun anlaşılması önem arz eder. Bu sayede, mirastan feragat sözleşmesi yapmanın amacını anlamak da kolaylaşır⁵⁴.

Kanun koyucu mirasbırakana, mirasçılıktan çıkarma durumunda, tek taraflı irade beyanıyla, seçtiği kişilerin mirasçılık sıfatını sona erdirme hakkı vermiştir. Ancak, bu hakkın kullanılabilmesi için ise çeşitli şartların gerçekleşmesi aranmıştır (TMK m. 510)⁵⁵. Bu şartların bulunmadığı bir durumda, mirasbırakanın, kendi iradesiyle bir

⁵¹ Benzer örnekler için bkz. Escher, 1949, 294; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M. (1993). *Miras Hukuku*, Ankara, 144-145; Göktürk, H. A. (1937). *Miras Hukuku*, Ankara, 82; Öztan, 2016, 271-277; Serozan, Engin, 2018, 406-407; Albaş, 2007, 542 vd.; Oğuzman, 1995, 165; Gönensay, Birsen, 1963, 167.

⁵² Bıçakçı, 1999, 43.

⁵³ Dinçer, 2009, 13; Yasasever, 1965, 445; Gönensay, Birsen, 1963, 166; Şener, 1988, 224.

⁵⁴ Mirastan feragat sözleşmesinin benzer hukuki işlemlerle karşılaştırılması hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.8.

⁵⁵ Günay, E. (2016). “Mirasçılıktan Çıkarma”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 11 (116), 122; Dural, Öz, 2021, 197; *Birinci Uzun*, 2020, 20; Albaş, 2007, 542; Serozan, Engin, 2018, 406; Yasasever, 1965, 450; Sarı Fidan, 2015, 152.

kişinin mirasçılığını engellemesinin tek yolu mirastan feragat sözleşmesi yapmasıdır⁵⁶. Zira açılmamış miras payının devri sözleşmesi de, payını devreden kişinin miras açıldığı anda mirasçı sıfatını kazanmasını engellemez⁵⁷. Mirastan yoksunluk durumunda ise mirasçılık sıfatının ve ona bağlanan sonuçların kanunen ortadan kalkması söz konusudur⁵⁸.

Öte yandan, mirasbırakan açısından bu sözleşmeyi yapmanın en avantajlı yanı ise mirastan feragat sayesinde tasarruf oranını arttırabilmesidir. Kanun tarafından mirasbırakanın tasarruf özgürlüğüne getirilen saklı pay kısıtlaması bu yolla aşılabılır⁵⁹. Zira mirastan feragat eden muhtemel mirasçının saklı payı, onun feragatiyle birlikte mirasbırakanın tasarruf oranına eklenebilmektedir⁶⁰.

Mirastan feragat sözleşmesinin en işlevsel hali, saklı paylı mirasçılarla yapıldığında⁶¹ görülür⁶². Zira mirasbırakan, saklı paylı olmayan mirasçılarının muhtemel miras payları üzerinde istediği tasarrufu yapabilmektedir. Saklı paylı olmayan bir yasal mirasçının miras payı, mirasbırakan tarafından tek taraflı olarak yapılacak bir ölüme bağlı tasarrufla bertaraf edilebilir. Atanmış mirasçıların bu statüyü kazanmalarını sağlayan vasiyetnameleri, mirasbırakan istediği zaman geri alabilir. Miras sözleşmesi ile bir mirasçı atanmış ise, adi yazılı bir ikale sözleşmesiyle söz konusu atama tasarrufu ortadan kaldırabilir. Sonuçta buradan, saklı paylı olmayan mirasçılar söz konusu olduğunda, mirasbırakanın tek taraflı veya adi yazılı bir hukuki işlemle emeline ulaşması daha kolay ve zahmetsiz olacağından, mirastan feragat sözleşmesi yapma ihtiyacı duyulmaz⁶³.

⁵⁶ Kurşun, A. S. (2017). “Eşler Arasında Yapılan Mirastan Feragat Sözleşmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 15 (173), 2363; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 144, Yakuppur, 2018, 489; Birinci Uzun, 2020, 20; Dural, Öz, 2021, 197; Albaş, 2007, 542.

⁵⁷ Berki, 1975, 391; Aydos, 2021, 82; Kocayusufoğlu, 1987, 547; Dural, Öz, 2021, 384; İmre, Erman, 2015, 557; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; Oğuzman, 1995, 324.

⁵⁸ Mirastan yoksunluk hakkında bkz. Dural, Öz, 2021, 380 vd.; Öztan, 2016, 364 vd.; İmre, Erman, 2015, 308 vd.; Kocayusufoğlu, 1987, 531 vd.

⁵⁹ Albaş, 2007, 542; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 181; Birinci Uzun, 2020, 20; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 378.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 4.1.1.2.

⁶¹ Çağa, T. (1950). *Mahfuz Hisseli Mirasçılarının Hukuki Vaziyeti*, İstanbul, 83; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 144; Yakuppur, 2018, 489; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 81; Tunç, 2016, 4211 dn. 3; Kurşun, 2017, 2363; Sarı Fidan, 2015, 156; Serozan, Engin, 2018, 407.

⁶² Mirastan feragat sözleşmesinin kimler arasında yapılabileceği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.7.

⁶³ Serozan, Engin, 2018, 407; Birinci Uzun, 2020, 19; Dural, Öz, 2021, 197; Yakuppur, 2018, 489; Sarı Fidan, 2015, 156.

Doktrinde, mirasbırakanın saklı paylı olmayan mirasçısıyla mirastan feragat sözleşmesi akdetmesinin yalnızca bir durumda gerekli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu durum, miras sözleşmesiyle üçüncü bir kişinin mirasçı atanması halinde gerçekleşir. Mirasçı atama tasarrufunu içeren miras sözleşmesinin sona erdirilmesi, üçüncü kişinin mirasçılığını sona erdirmekte yeterli olmaz. O sebeple, mirasçılık sıfatını ortadan kaldırmak için, atanmış mirasçı ile mirastan feragat sözleşmesi akdedilmesi gerekir⁶⁴.

Amacı mirasçılık sıfatını kaybetmek olan kişinin, mirası reddetme veya miras payını devretme imkanları vardır. Ancak bu hukuki imkanlar, mirastan feragat sözleşmesinin muhtemel mirasçıya sağladığı bazı faydaları sağlayamazlar. Örneğin, miras payının devri işlemleri, bir yerde kişinin mirasçılıkla ilişkisinin kesilmesini sağlasa da miras açıldığı anda mirasçı olmasını engelleyememektedir⁶⁵. Ek olarak, miras payını bir başkasına devretmeden mirasçılık sıfatını kaybetmek isteyen kişiler için de miras payının devri sözleşmeleri bir seçenek olamaz⁶⁶. Mirası ret işleminin ise mirasbırakanın ölümünden önce yapılamıyor olması⁶⁷ bu işlem açısından bir dezavantaj oluşturur.

2.4. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tarihçesi

Mirastan feragat sözleşmesi, bugün olduğu gibi geçmişte de miras hukukunun tartışmalı meselelerinden biri olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde, farklı hukuk sistemlerinin mirastan feragat sözleşmesi mefhumuna nasıl yaklaştıkları aşağıda incelenmiştir.

2.4.1. Roma Hukuku

Roma hukuku, Roma vatandaşlarının miraslarına ilişkin karar verme yetkisini başkalarıyla paylaşmasını uygun görmemiştir. O dönemki anlayışa göre kişiler,

⁶⁴ Escher, 1949, 294; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182; Dural, Öz, 2021, 197; Antalya, 1999, 34-35.

⁶⁵ Dural, Öz, 2021, 384; Aydos, 2021, 82; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; İmre, Erman, 2015, 557; Oğuzman, 1995, 324; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 547.

⁶⁶ Berki, 1975, 398; İmre, Erman, 2015, 553; Dural, Öz, 2021, 382-384; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 543; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; Öztan, 2016, 530.

⁶⁷ Ertaş, 2019, 2907; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 503; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 506; Yasasever, 1965, 449, Berki, 1975, 391; Oğuzman, 1995, 288.

istedikleri zaman ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmeli, bu tasarrufu değiştirebilmeli veya ortadan kaldıracabilmelidir⁶⁸. İki taraflı olarak yapılacak hukuki işlemlerin yaratacağı bağlılık, böylesi bir irade özgürlüğünü kısıtlar. Bu sebeple miras sözleşmeleri, Roma hukukunda hiçbir türüyle kabul edilmemiştir⁶⁹. Vasiyetnamenin tek taraflı bir işlem olmasıysa, onu, dönemin ölüme bağlı tasarruf anlayışına uygun hale getirmiştir. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmak isteyen bir Romalı, yalnızca vasiyetname düzenleyebilmekteydi⁷⁰.

Askerlerin yaşam şartlarının ve ölüme yakınlıklarının sivil insanlardan farklı olması, Romalı askerlerin ölüme bağlı tasarruf yapma özgürlüklerinin dönem dönem genişletilmesine sebep olmuştur. Sıradan bir Romalı yaptığında geçersiz kabul edilecek bazı ölüme bağlı tasarruflar, askerler yapınca geçerli kabul edilmiştir⁷¹. *Corpus Iuris Civilis*'te bulunan kararlardan miras sözleşmelerini geçerli kabul eden tek karar da askerlere ilişkindir⁷². Böyle istisnai bir kararın verilme amacı miras sözleşmelerini geçerli hale getirmek değil, askerlerin son arzularına ilişkin iradelerini korumaktır.

Roma hukukunu revize eden *Postglossatorlar* ise mirasa ilişkin sözleşmeleri kabul etmiştir. Onların hukuk sistemi içerisinde mirastan feragat sözleşmesi (*pro iure succesionis emittendo*) de kendisine yer bulmuştur⁷³. Fakat burada kabul edilen miras sözleşmelerinde, Klasik Roma hukuku mantığına uyularak, işlemin bağlayıcı nitelikte olmayacağı kararlaştırılmıştır⁷⁴.

⁶⁸ İmre, Erman, 2015, 182; Akça, 2022, 27; Antalya, 1999, 17; Dinçer, 2009, 8.

⁶⁹ Bıçakçı, 1999, 6; Dinçer, 2009, 8; Dural, 1980, 18; Akça, 2022, 27; İmre, Erman, 2015, 182; Antalya, 1999, 17; Berki, Ş. (1953). "Romada Miras Hukuku", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 570; Koschaker, P., Ayiter, K. (1977). *Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*, Ankara, 363; Umur, Z. (1965). "Roma Miras hukukunun Ana Hatları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1965, 31 (1-4), 167.

⁷⁰ Antalya, 1999, 17; Bıçakçı, 1999, 5; Dinçer, 2009, 8; Akça, 2022, 27; Koschaker, 1977, 54; Yıldırım, 1995, 111; Küçükgüngör, E. (1996). "Roma ve Türk Hukukunda Muayyen Mal Vasiyeti", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 45 (1), 507.

⁷¹ Kaser, M., (Çev. Dannenbring, R.). (1984). *Roman Private Law*, Pretoria, 345; Umur, 1965, 170; Koschaker, 1977, 364; Günel, N. (1995). "Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44 (19), 434.

⁷² Dural, 1980, 18.

⁷³ Akça, 2022, 28; Antalya, 1999, 18; Dural, 1980, 18.

⁷⁴ Dural, 1980, 18; Dinçer, 2009, 8, dn. 23; Antalya, 1999, 18; Akça, 2022, 28.

2.4.2. Cermen Hukuku

Mirastan feragat sözleşmesinin Cermen toplumunda nasıl karşılık bulduğunun bilinmesi önemlidir. Zira hem mirastan feragat sözleşmesi hem de olumlu miras sözleşmesi, ilk olarak Cermen hukukunda ortaya⁷⁵ çıkmıştır⁷⁶. Miras sözleşmelerinin ilk görünüşleri, bugünkü anladığımız manasıyla miras sözleşmelerine çeşitli açılardan benzemekte fakat birebir aynı özellikleri de göstermemektedir. Dolayısıyla, hangi hukuki ilişkinin mirastan feragat sözleşmelerinin ilk örneğini teşkil ettiğine dair doktrinde bir görüş birliği yoktur. Kimi yazarlar, mülkiyetin kişiye değil, aileye (soya) ait olduğu Eski Cermen hukukunda, mirasbırakanın taşınmazlarını devredebilmesi için müstakbel mirasçılarının onayının aranmasını, mirastan feragat sözleşmesinin ilk örneği olarak saymaktadır⁷⁷. O dönemde mirasçılar, mirasın onların onayını almadan yaptığı taşınmazın devri işlemini bir yıl içerisinde iptal edebilmekteydi. Bu görüşün eleştirisinde, mirasçılara tanınan yetkinin onların mirasçılık sıfatını kaldırmadığı, sadece muhtemel terekelerinin kapsamını daralttığı için bu hukuki işlemin mirastan feragat olarak değerlendirilemeyeceği savına dayanılır⁷⁸.

Kimi yazarlar da, yine eski Cermen hukuku zamanında yapılan *formula la salica* işlemini mirastan feragatin ilk örneği sayar. *Formula la salica*, üyesi olunan ailenin mensuplarına karşı yapılan tek taraflı bir irade beyanıdır, o aileye bağlılığın ortadan kaldırılması işlemiydi⁷⁹. Bahsedilen çağda, miras hakkı bir aileye olan bağlılıktan ileri geldiği için *formula la salica* mirastan feragat etme anlamı da taşımaktaydı. Ancak, açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, bugünkü anlamda bir sözleşme ile değil tek taraflı bir irade beyanı ile mirastan feragat edilebilmekteydi⁸⁰. XIII. yüzyıla gelindiğinde, miras hakkının bir aileye mensup olmaktan kaynaklandığını savunan görüş Cermen hukukunda etkisini yitirmiştir. O sebeple, *formula la salica* işlemi de artık mirastan

⁷⁵ İmre, Erman, 2015, 183; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 128; Dural, 1980, 18; Dinçer, 2009, 8; Antalya, 1999, 18.

⁷⁶ Bazı yazarlar ise mirastan feragat sözleşmesinin hukuki köklerini Kanonik Hukuk'ta bulur. Normal şartlar altında hukuken geçersiz kabul edilen işlemler, Kanonik Hukuk'ta *yemin* müessesesiyle geçerli hale getirilebilmektedir. Sözleşme tarafları birbirlerine karşı yemin ederek bir bağlılık oluşturmakta ve sorumluluk altına girmektedir. Dolayısıyla, gelecekteki terekeden uzaklaştırılması kararlaştırılan mirasçıyla karşılıklı yeminlerde bulunulması, bu hukuki sistemde geçerli bir mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmesini sağlamıştır. Bu yönde bkz. Bıçakçı, 1999, 8.

⁷⁷ Antalya, 1999, 20; Dinçer, 2009, 8; Akça, 2022, 30.

⁷⁸ Akça, 2022, 30.

⁷⁹ Antalya, 1999, 20.

⁸⁰ Dinçer, 2009, 8; Antalya, 1999, 20.

feragat etme etkisini kaybetmiştir. Gelecekteki miras hakkından feragat edilebilmesi için, direkt olarak buna yönelen bir hukuki işlemde bulunulması, hukuk düzeni tarafından mecburi kılınmıştır⁸¹.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin ilk örneğinin de eski Cermen hukukunda bulunduğu düşünülmektedir. O devirlerde, çeyizini alarak evlenen kız çocuklarına ve aileden ayrı bir yaşam sürmek için giden erkek çocuklarına yapılan yardım, miras dağıtılırken göz önüne alınmaktaydı. Bu örfi uygulamanın bahsedilen hali mirastan feragat anlamına gelmese de, zaman içerisinde söz konusu tutumun dönüştüğü ve ilgili kişilerin mirastan hiç pay sahibi yapılmadığı anlaşılmaktadır⁸². Özellikle soylu aileler, malvarlığının dağılması durumunda ailenin güç kaybedeceği düşüncesiyle bu yola sıklıkla başvurmuştur⁸³. Bu ailelerde genç erkekleri mirastan feragat ettirerek, aileye ait zenginliklerin yönetiminin yaşça daha büyük ve tecrübeli erkek evlatlara bırakılmaya çalışıldığı söylenir⁸⁴. Yine XIII. yüzyıla gelindiğinde, erkek ve kız çocukların miras hakkının eşit olduğuna karar verilmesi de ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinin uygulama alanını genişletmiştir. Zira artık aile mallarının bir bütün olarak tutulabilmesi için, sadece erkeklerle değil kız çocuklarıyla da sözleşme yapılmaya başlanmıştır⁸⁵.

Ortak Hukuk Dönemi'ne geçildiğinde, önemli ölçüde Roma hukukunun etkisinde kaldığı ve miras sözleşmelerine mesafeli yaklaşıldığı görülür⁸⁶. Mevzubahis dönemde, miras sözleşmelerinin çok sınırlı birkaç halde yapılabilmesine hukuken izin verilmiştir. Örneğin, Ortak Hukuk Dönemi'nde sadece, soylu ailelerinden çeyiz olarak ayrılan kız evlatların mirastan feragat sözleşmesi yapabilmesi uygun görülmüştür⁸⁷. Fakat zamanla örf ve adet hukukuna bir dönüşün yaşanması, XVIII. yüzyıl Cermen hukukunda miras sözleşmelerinin kendisine tekrardan geniş şekilde yer bulmasını sağlamıştır⁸⁸. Bu devir boyunca, mirastan feragat

⁸¹ Antalya, 1999, 21.

⁸² Akça, 2022, 31.

⁸³ Bıçakçı, 1999, 7; Dinçer, 2009, 9; Akça, 2022, 31.

⁸⁴ Dinçer, 2009, 9; Akça, 2022, 31; Bıçakçı, 1999, 7.

⁸⁵ Antalya, 1999, 21; Akça, 2022, 31.

⁸⁶ Bıçakçı, 1999, 8; Antalya, 1999, 21; Akça, 2022, 31. Bu dönemde yaşayan Cermen hukukçuların artık, miras sözleşmelerini *eşler tarafından her zaman geri alınabilen ortak vasiyetname* biçiminde kabul ettiği yönünde bkz. Dural, 1980, 19.

⁸⁷ Akça, 2022, 32.

⁸⁸ Bıçakçı, 1999, 9; Dinçer, 2009, 8; Akça, 2022, 32; Dural, 1980, 19.

sözleşmelerinin bir miras sözleşmesi olduğuna ilişkin yaklaşım kabul görmeye devam etmiştir.

XIX. yüzyılda miras sözleşmesinin tanımına ve muhtevasına bakış değişmiştir. Söz konusu dönemde mirastan feragat sözleşmesi miras sözleşmesi olarak kabul görmemeye başlamıştır⁸⁹. Bu sonuca, Cermen örf ve adet hukukundan hareketle, bir işlemin miras sözleşmesi olabilmesi için, ileride bir şeyi devretme taahhüdü içermesi gerektiği ve bunun ancak bağlayıcı nitelikte bir mirasçı atama işlemiyle mümkün olduğu düşüncesiyle ulaşılmıştır⁹⁰.

Alman Medeni Kanunu'nun (BGB) hazırlanış sürecinde de çağdaş doktrin etkili olmuştur. O sebeple, bu kanun kapsamında, mirastan feragat sözleşmesi bir miras sözleşmesi olarak değil ayrı bir hukuki müessese olarak kendisine yer bulmuştur⁹¹. BGB sistematüğinde, mirastan feragat sözleşmesinin mirasa ilişkin bir sözleşme olduğu fakat bir ölüme bağlı tasarruf niteliğini haiz olmadığı yönünde bir yaklaşım benimsenmiştir⁹².

2.4.3. Osmanlı Hukuku

Osmanlı Devleti'nde, miras hukukuna ilişkin düzenlemelere Mecelle'de yer verilmemiştir. Çeşitli istisnalar bir yana bırakılırsa⁹³, bu alanda *feraiz*⁹⁴ adı verilen İslam Miras Hukuku kuralları uygulanmıştır⁹⁵. Feraiz kuralları, kaynağını Kuran-ı Kerimde, Sünnette, İcmada ve Sahabe Reyî'nde bulur⁹⁶.

Baştan belirtmek gerekir ki, Roma hukukuna benzer şekilde, İslam hukukunda da mirastan feragat sözleşmesine yer verilmemiştir⁹⁷. Bunun temel sebebi, İslam

⁸⁹ Antalya, 1999, 21; Dural, 1980, 19; Dinçer, 2009, 9.

⁹⁰ Yakupoğlu, S. D. (2019). *Olumlu Miras Sözleşmesi ve Bağlayıcılık Sorunu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 26; Dural, 1980, 19; Antalya, 1999, 22.

⁹¹ Dural, 1980, 20; Yakupoğlu, 2019, 22; Oğuzman, 1995, 133; Akça, 2022, 33; Yasasever, 1965, 448; Antalya, 1999, 22; İmre, Erman, 2015, 182; Dinçer, 2009, 9.

⁹² Antalya, 1999, 23.

⁹³ Osmanlı Devleti'nde örfi hukuk kurallarının uygulandığı istisnai durumlar için bkz. Cin, H., Akyılmaz, G. (2018). *Türk Hukuk Tarihi*, Konya, 474.

⁹⁴ Bu kavramın kökeni ve İslam Hukuku'ndaki yeri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Berki, A. H., Yücel, İ. (1985). *İslam Hukukunda Feraiz ve İntikal*, Ankara, III vd.

⁹⁵ Maraşlı Dinç, Y. (2021). *Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi*, Ankara, 39.

⁹⁶ Karaman, H. (2001). *Mukayeseli İslam Hukuku I*, İstanbul, 418; Berki, Yücel, 1985, III.

⁹⁷ Berki, Ş. (1980). "Eski ve Yeni Medeni Hukukumuzda Miras Sistemleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 230; Karaman, 2001, 500; Antalya, 1999, 5; Cin, Akyılmaz, 2018, 449; Bıçakçı, 1999, 5; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 128; İmre, Erman, 2015, 196.

hukuk sisteminde, murisin vefatından önce yapılan bu tür tasarrufların geçersiz kabul edilmesidir⁹⁸. Böylesi hukuki işlemlerin, yaşayan bir kişinin ölümü üzerine hesap yapılarak kurulduğundan ve ölümden önce ne sonuç getireceği belli olmadığından bahisle eleştirilerde bulunulmuştur⁹⁹. Ayrıca, var olmayan bir hak üzerinde (miras hakkı) tasarruf edilmesi hukuken mümkün görülmemiştir¹⁰⁰.

2.5. Karşılaştırmalı Hukukta Mirastan Feragat Sözleşmesi

2.5.1. İsviçre Hukuku

Cermen hukuku etkisindeki diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi, İsviçre hukukunda da mirastan feragat sözleşmesinin varlığı kabul edilmiştir. Fakat İsviçre Medeni Kanunu düzenlenmeden önce, İsviçre'nin farklı kantonlarında da miras sözleşmelerine karşı farklı tutumların takınıldığı bir gerçektir. Kimi kantonlar bu sözleşmeleri onları akdedebilecek kişiler açısından kısıtlarken, kimi kantonlar tamamen yasaklamış, kimi kantonlar ise hiçbir sınırlama olmadan kabul etmiştir¹⁰¹. Miras sözleşmelerine ilişkin yaklaşımların değişkenlik göstermesi, ZGB'nin hazırlık çalışmalarında da muhtelif görüşlerin ileri sürülmesine sebep olmuştur. Öyle ki, miras sözleşmelerinin kanun tasarısına alınmasına yalnızca bir oy farkla karar verilmiştir¹⁰². Bu tasarının kabulüyle ZGB'ye giren mirastan feragat sözleşmesi, günümüze kadar da İsviçre hukukundaki varlığını sürdürmüştür.

Türk Medeni Kanunu'nun mehzazının ZGB olması sebebiyle, mirastan feragat sözleşmesinin bu iki kanundaki düzenleniş şekilleri büyük oranda aynıdır. Bu kanunlarda yer alan düzenlemeler arasındaki en temel fark, ivazsız mirastan feragat sözleşmesinin altsoya etkisine ilişkin hükümdedir (TMK m. 528/III, ZGB Art. 495 Abs. 3). Bir diğer fark ise, mirastan feragatin belirli bir kişi lehine yapılmadığı ihtimallerde bu işlemin kimin lehine yapılmış sayılacağına ilişkin hükümdedir (TMK

⁹⁸ Berki, A. H. (1968). *Miras ve Tatbikat*, Ankara, 222; Bıçakçı, 1999, 5; Antalya, 1999, 5; İmre, Erman, 2015, 196; Şener, 1988, 224.

⁹⁹ Şener, 1988, 224; Antalya, 1999, 5; Berki, 1968, 222.

¹⁰⁰ Bıçakçı, 1999, 5; Antalya, 1999, 5; Berki, Ş. (1978). "İslam Miras Hukuku Miras Sistemi İle Medeni Kanunun Miras Sistemi Arasındaki Farklar", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 11.

¹⁰¹ Bıçakçı, 1999, 9; Yakupoğlu, 2019, 24; Antalya, 1999, 24; Dural, 1980, 21; Akça, 2022, 35; Dinçer, 2009, 10.

¹⁰² Akça, 2022, 35.

m. 529/II, ZGB Art.496 Abs. 2)¹⁰³. Söz konusu düzenlemelerdeki farklılıklar ve bunun sonuçları aşağıda ayrıntılı şekilde incelenmiştir¹⁰⁴.

Mirastan feragat sözleşmesi, ZGB’de de tıpkı TMK’de olduğu gibi bir miras sözleşmesi olarak kabul edilmektedir¹⁰⁵. O nedenle, miras sözleşmelerine ilişkin genel hükümler, mirastan feragat için de uygulama alanı bulur. ZGB’de yer alan hükümlerden direkt olarak miras sözleşmelerine ve mirastan feragat sözleşmesine ilişkin olanlar şöyle sıralanabilir; Art. 468 (miras sözleşmesi yapma ehliyeti), Art. 495-496-497 (mirastan feragat sözleşmesinin kapsamı, hükümden düşmesi ve tereke alacaklılarının hakları), Art. 513-514-515 (miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması), Art. 527 (tenkise tabi sağlararası kazandırmalar), Art. 534-535-536 (miras sözleşmesinden doğan davalar).

2.5.2. Alman Hukuku

Eski Cermen hukukundan farklı olarak, Alman hukukunun mirastan feragat sözleşmesini bir miras sözleşmesi olarak kabul etmediğini ve BGB bünyesindeki ayrı bir müessese olarak düzenlendiğini yukarıda belirtmiştik¹⁰⁶. Mirastan feragat sözleşmesine ilişkin düzenlemeler, BGB’nin beşinci kitabı olan “Miras Hukuku” kitabının içindeki yedinci bölümde toplamda yedi maddeyle düzenlenmiştir. Bu maddeler ve içerikleri şöyle sıralanabilir; § 2346 (mirastan feragatin etkisi), § 2347 (mirastan feragat sözleşmesi yapma ve temsil ehliyeti), § 2348 (mirastan feragat sözleşmesinin şekli), § 2349 (mirastan feragatin altsoya etkisi), § 2350 (bir başkası lehine feragat edilmesi), § 2351 (mirastan feragat sözleşmesini sona erdirmeye sözleşmesi), § 2352 (mirastan feragat aracılığıyla çeşitli kazandırmalardan vazgeçilmesi).

2.5.3. Diğer Bazı Hukuk Sistemleri

Tarihsel akışa bakıldığında, Roma hukukunun ve onun etkisindeki hukuk düzenlerinin mirastan feragat sözleşmesine mesafeli olduğu, Cermen hukuk ekolünden

¹⁰³ Doktrinde bunun bir çeviri hatasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aşağıda bkz. B. 4.1.4.

¹⁰⁴ Aşağıda bkz. B. 4.1.3. ve B. 4.1.4.2.

¹⁰⁵ Yakupoğlu, 2019, 25; Antalya, 1999, 24; Akça, 2022, 36; Dural, 1980, 22; Dinçer, 2009, 10; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 128.

¹⁰⁶ Bu konuya ilişkin olarak bkz. B. 2.4.2.

etkilenen hukuk sistemlerinin ise mirastan feragat sözleşmesini kabul ettiği dikkat çekmektedir¹⁰⁷. Örneğin, Cermen hukukunun etkisiyle oluşturulan Avusturya Medeni Kanunu’nda da mirastan feragat sözleşmesine yer verilmiştir¹⁰⁸. Bu kanun sistematüğinde de tıpkı BGB’de olduğu gibi, mirastan feragat sözleşmesi, “Miras Hukuku” kitabı içerisinde düzenlenmiş fakat miras sözleşmelerinden ayrı bir hukuki kurum olarak ele alınmıştır.

Oluşumunda Roma hukukunun etkili olduğu Fransız Medeni Kanunu’nda ise mirastan feragat sözleşmesine müsaade edilmez. Bunun sebebi, henüz ortaya çıkmamış bir terekeye dair sözleşme yapılmasının mümkün görülmemesidir¹⁰⁹. İtalyan Medeni Kanunu’na göre de henüz mevcut olmayan bir miras payına dair hukuki işlemler geçersizdir. Dolayısıyla, İtalyan hukukunda mirastan feragat sözleşmesi yapılamamaktadır¹¹⁰. Yine, İspanyol¹¹¹ ve İngiliz¹¹² hukukları da mirastan feragat sözleşmesini kabul etmeyen hukuk düzenleri arasında sayılabilir.

2.6. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Türleri

2.6.1. Sözleşmenin İvaz İçerip İçermemesine Göre Ayrım

Türk Medeni Kanunu m. 528/I hükmü¹¹³ açıkça, mirastan feragat akdinin ivaz içeren bir şekilde veya ivazsız olarak yapılabileceğini ortaya koymuştur. Kanun koyucu sözleşmenin ivazlı olabileceğini “karşılık” sözcüğünü kullanarak ifade etmiştir. Doktrinde ivazlı-ivazsız mirastan feragat ayrımını tarif etmek için ödüllü-ödünsüz tabirleri de kullanılmıştır¹¹⁴. Başta, feragatin altsoya etkisi ve alacaklıların korunmasına ilişkin hükümler olmak üzere, sözleşmenin ivazlı veya ivazsız olarak yapılmış olması arasında önemli farklar bulunmaktadır.

¹⁰⁷ Bıçakçı, 1999, 10. Bu genel durumun bir istisnası olarak, Yunan Medeni Kanunu’nun, Alman Medeni Kanunu ile olan yakın münasebetine rağmen, mirastan feragat sözleşmesini çok dar bir kapsamda kabul etmesi hakkındaki açıklamalar için bkz. Antalya, 1999, 18.

¹⁰⁸ Antalya, 1999, 22; Bıçakçı, 1999, 10; Akça, 2022, 38.

¹⁰⁹ Dinçer, 2009, 10; Antalya, 1999, 18.

¹¹⁰ Yakupoğlu, 2019, 25; Dinçer, 2009, 10; Bıçakçı, 1999, 10; Akça, 2022, 38; Antalya, 1999, 18.

¹¹¹ Dinçer, 2009, 10; Bıçakçı, 1999, 10.

¹¹² Bıçakçı, 1999, 10; Antalya, 1999, 25; Akça, 2022, 38 dn.53; Dinçer, 2009, 10.

¹¹³ TMK m. 528/I: “Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.”

¹¹⁴ Bu şekilde bir kullanım için bkz. Aybay, A. (2002). *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul, 49.

Türk-İsviçre hukuku, mirastan feragat sözleşmelerinin bir karşılık alınarak yapılabileceğini kanunda sarıh olarak belirtmesi bakımından Alman hukukundan ayrılır¹¹⁵. Ancak BGB'nin yapıldığı zamandan bu yana ivaz kavramına bakışın değişmesi sonucunda, bugün Alman doktrinindeki baskın görüş, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinin geçerli kabul edilmesinden yönündedir¹¹⁶.

2.6.1.1. İvazsız mirastan feragat sözleşmesi

Muhtemel mirasçının, mirastan bir ivaz elde etmeden feragat etmesi halinde, ivazsız mirastan feragat sözleşmesi söz konusu olur¹¹⁷. Bu durumda, tarafların üzerinde karar kıldıkları oranda, müstakbel miras hakkından vazgeçilir. Sonuçta, bu feragatin bir karşılığı olarak, mirasbırakan herhangi bir sağlararası edim yükümlülüğü altına girmez¹¹⁸. Örneğin, muhtemel mirasbırakanın varlıklı bir evladı, karşılığında hiçbir şey almadan diğer mirasçılar lehine feragat etmek isterse, babasıyla ivazsız bir mirastan feragat sözleşmesi akdedebilir¹¹⁹.

Mirastan feragat ivazsız ise bu işlem, gelecekteki miras hakkından vazgeçen muhtemel mirasçının altsoyunu etkilemez¹²⁰. Farklı bir deyişle, muhtemel mirasçının altsoyu, mirasbırakanın ölmesi durumunda yasal miras payına ve saklı payına kavuşabilir. Taraflarca bu durumun aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı, doktrinde tartışmalıdır. TMK'nin bu meseleyi ele alan hükmünün (TMK m. 528), mehzaz ZGB'den (Art. 495) açıkça ayrıldığı da göz önüne alınarak, konuya ilişkin tartışmalara aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Tekrara düşmemek adına, bu başlıkta temel bilgilerin verilmesi ile yetinilmiştir¹²¹.

¹¹⁵ Antalya, 1999, 96; Akça, 2022, 35-36.

¹¹⁶ Akça, 2022, 34.

¹¹⁷ Oğuzman, 1995, 165; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Dinçer, 2009, 19; Bıçakçı, 1999, 15; Antalya, 1999, 97; Dural, Öz, 2021, 197; Köprülü, 1983, 215; Yasasever, 1965, 445; Berki, 1975, 401.

¹¹⁸ Bıçakçı, 1999, 15; Dinçer, 2009, 19; Dural, Öz, 2021, 197; Antalya, 1999, 97; Yasasever, 1965, 445.

¹¹⁹ Benzer örnekler için bkz. Şener, 1988, 227; Oğuzman, 1995, 165; Bıçakçı, 1999, 15; Ayan, M. (2005). *Miras Hukuku*, Konya, 110.

¹²⁰ İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Oğuzman, 1995, 166; Bıçakçı, 1999, 15; Berki, 1975, 401.

¹²¹ Aşağıda bkz. B. 4.1.3.1.

2.6.1.2. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi

İvazlı mirastan feragat sözleşmesi, muhtemel mirasçının bir ivaz elde ederek mirastan feragat etmesini konu edinen sözleşmedir¹²². Başka bir anlatımla burada, henüz doğmamış miras hakkına dair haklı bir beklentiye sahip olan kişi, muhtemel mirasbırakanından, bu beklentisinden vazgeçmek karşılığında bir edimin ifasını istemektedir. O nedenle de ZGB’de, ivazlı mirastan feragat için *Erbauskauf* yani *mirasın satın alınması* tabiri uygun görülmüştür¹²³. Örneğin, yeni bir hayata başlamak için kuruluş sermayesine ihtiyacı olan yahut başka bir ülkeye taşınacağı için mirasa ilişkin beklentisinin karşılığını erkenden elde etmek isteyen evlatlar, muhtemel mirasbırakanları ile anlaşarak ivazlı mirastan feragat sözleşmesi akdedebilir¹²⁴.

İvazsız mirastan feragat sözleşmesinin aksine; ivazlı feragatte kural olarak, feragat edenin altsoyu da bundan etkilenir. İvazlı feragat eden kişinin altsoyu, mirasbırakanın ölmesi durumunda yasal miras payına ve saklı payına kavuşamaz. Fakat kural bu olsa da tarafların sözleşmeyle aksini kararlaştırması mümkündür¹²⁵. Muhtemel mirasbırakan ve feragat eden kişi aralarında anlaşırsa, feragat edenin altsoyu bu hukuki işlemten etkilenmez¹²⁶.

Herhangi bir borç ilişkisinin konusunu oluşturabilen edim türleri, tümüyle, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin de konusu olabilir¹²⁷. Edim konusu olarak, bir

¹²² Yasasever, 965, 445; Dural, Öz, 2021, 197; Bıçakçı, 1999, 16; Berki, 1975, 401; Akça, 2022, 46; Tunç, 2016, 4213; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Serozan, Engin, 2018, 408; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286.

¹²³ Bıçakçı, 1999, 16; Escher, 1949, 294; Yasasever, 965, 446; Güvenç, F. (1970). “Mirastan Feragat Mukavelesi”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 183; . Bu sözleşmede, bir nevi, ekonomik olarak zamanından önce ortaya çıkan bir mirasçılık bulunduğu görüşünde bkz. Escher, 1949, 294; Dinçer, 2009, 19; Erbaş, 2007, 539.

¹²⁴ Benzer örnekler için dn. 52’de sayılan kaynaklara bakınız.

¹²⁵ Kurşun, 2017, 2364; Tunç, 2016, 4213; Dinçer, 2009, 21; Güvenç, 1970, 183; Berki, 1975, 402; Sarı Fidan, 2015, 157; Dural, Öz, 2021, 198; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 186; Serozan, Engin, 2018, 410; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302.

¹²⁶ Aynı yönde bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2019/3626, K. 2020/5850, T. 06.10.2020:

“Davalıların murisi ...’ın mirastan feragat sözleşmesi ile ivazlı olarak ...’ın mirasından feragat ettiği, sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı anlaşılmış olup, bu durumda feragat nedeniyle ... mirasçılarının ... adına kayıtlı 891 ve 895 parsel sayılı taşınmazlarda intikal yapılması doğru olmamıştır.

Bu durumda mahkemece ... mirasçılarının ... adına kayıtlı 891 ve 895 parsel sayılı taşınmazlarda intikal eden payların iptaline karar verilmesi gerekirken bozma ilamına uyularak davanın hak düşürücü süreden reddine karar verilmesi doğru görülmemiş bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir.” (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin, feragat edenin altsoyu üzerindeki etkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 4.1.3.2.

¹²⁷ Ertaş, 2019, 2896; Antalya, 1999, 100; Dinçer, 2009, 19; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286.

taşınmazın devri, para veyahut alacağın devri kararlaştırılabilir¹²⁸. Bunların yanı sıra, bir hizmetin verilmesi yahut projenin çizilmesi gibi edimler de mirastan feragat sözleşmesine konu edilebilir¹²⁹. Hatta doktrinde, feragat eden lehine yapılacak bir ölüme bağlı tasarrufun da sözleşmenin ivazı olması mümkün görülmektedir¹³⁰.

Öte yandan, mirastan feragat işleminin karşı edimi olarak kararlaştırılmayan, külfet niteliğindeki unsurlar ise bir ivazlı mirastan feragat sözleşmesi oluşturmazlar¹³¹. Böylesi bir ihtimalde, külfet içeren ivazsız bir mirastan feragat sözleşmesi kurulmuş olur.

Mirastan feragat edilmesi ile ivaz unsuru bir edim-karşı edim ilişkisi içerisindedir¹³². Söz konusu edimler arasında bir denklik söz konusudur. Miras açılmadan önce feragat eden kişinin elde edebileceği miras payının değeri bilinemeyeceğinden, bahsettiğimiz denklik objektif değil sübjektif türdendir. Başka bir deyişle tarafların nezdinde, birlikte karar verdikleri ivaz, miras payına ilişkin haklı beklentiden feragat etmeye yetecek büyüklüktedir¹³³.

Doktrinde de üzerinde uzlaşıldığı üzere, feragat karşılığı alınan ivazın gelecekte elde edilecek miras payından az veya çok çıkması, mirastan feragat sözleşmesinin geçersizliğine sebep olmaz¹³⁴. Değişik bir anlatımla, edimler arasında objektif bir denklik aranmaz. Geçersizliğe sebep olmadığı gibi, sözleşmeye koyulan bir kayıt marifetiyle, ivaz ve miras payı arasındaki farktan kaynaklanan taleplerin sonradan ileri sürülmesi de mirastan feragat sözleşmesinin yapısına uymaz. Fakat bazı yazarlar bu konuda farklı düşünmektedir. Onlara göre, miras açıldığında ortaya çıkan miras payında, feragat karşılığı ödenen ivazdan eksik veya fazla varsa, bunların iadesi istenebilir. Mirasbırakan ve feragat eden, sözleşmeye koyacakları bir madde ile bunu

¹²⁸ Bıçakçı, 1999, 100; Dinçer, 2009, 19; Ertaş, 2019, 2897.

¹²⁹ Antalya, 1999, 100.

¹³⁰ Ertaş, 2019, 2897; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Antalya, 1999, 99. Sağlararası edim niteliğinde olmayan bir ivazın, mirastan feragat sözleşmesine konu olamayacağı yönündeki görüş için bkz. Akça, 2022, 111. Yine bu sağlararası edimin de bir kazandırma olması gerektiği şeklindeki görüş ve gerekçesi için bkz. Akça, 2022, 121.

¹³¹ Antalya, 1999, 100. Benzer yönde bkz. Serozan, 1979, 102.

¹³² Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Dinçer, 2009, 20; Antalya, 1999, 99; Akça, 2022, 57; Bıçakçı, 1999, 17; Kocayusufoğlu, 1987, 301.

¹³³ Antalya, 1999, 99; Serozan, 1979, 101. İvazlı miras sözleşmeleri için aynı görüşte bkz. Yakupoğlu, 2019, 61.

¹³⁴ Escher, 1949, 294; Yasasever, 1965, 445; Bıçakçı, 1999, 16; Antalya, 1999, 100; Berki, 1975, 402; Dinçer, 2009, 19; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183.

kararlařtırılabilir¹³⁵. Fakat kanaatimizce, bu görüş kabul edilmemelidir. Zira mirastan feragat sözleşmesinde, muhtemel mirasçının miras payından değil, akdin kurulduğu andaki haklı beklentisinden feragat edilir. Söz konusu akit, karakteri gereği kendi içerisinde bir riziko barındırmaktadır. Sözleşmenin her iki tarafının da vakıf olduğu bu riziko, tereke ortaya çıktığında oluşacak miras paylarının feragat sözleşmesinin yapıldığı günden bilinemeyecek olmasıdır. Feragat eden ve mirasbırakan, daha baştan bu belirsizliği kabul ederek sözleşmeyi yapar¹³⁶. Öyleyse, sözleşme, ancak *haklı beklentiden* kaynaklanan ve büyüklüğü belirsiz bir kazanım ümidinden feragat ederek kurulabiliyorsa, bu beklentinin maddi olarak az bir değere tekabül ettiğinin öğrenilmesi durumunda artık farklı taleplerde bulunulamamalıdır¹³⁷. Taraflarca, böyle taleplerde bulunulabilmesine dair konulan kayıtlar da mirastan feragat sözleşmesinin doğası gereği geçersiz sayılmalıdır.

 vaz unsurunun bir ölüme bağlı tasarrufla yan yana gelmesinin hukuki sonuçları doktrinde oldukça tartışma yaratmıřtır¹³⁸.  vazlı mirastan feragat sözleşmesinin içerisinde iki ayrı sözleşme mi olduğu ( ift Hukuki  şlem Görüşü) yoksa burada tek bir sözleşmeden mi (Tek Hukuki  şlem Görüşü) bahsedilebileceği konusunda görüş ayrılıkları vardır. Sağlararası ve ölüme bağlı unsurlar arasında synallagmatik bir ilişkinin var olup olmadığı, koşul veya causa (hukuki sebep) aracılığıyla bu iki unsurun birbirine bağlanıp bağlanamayacağı konusunda da fikir birliği yoktur. Konu anlatımında dağınlıkla sebebiyet vermemek için, burada, ivazlı mirastan feragat sözleşmesini tek bir sözleşme olarak kabul ettiğimizi belirtmekle yetiniyoruz.

Bir diğer husus, feragat edenin, sözleşmenin kurulmasıyla birlikte borcunu yerine getirmiş sayılmasıdır¹³⁹. Feragatin hüküm ve sonuçları ancak mirasbırakanın ölümüyle ortaya çıkabilir. Ondan doğan hukuki etkilerin erkene çekilebilmesi mümkün değildir. Bu yüzden muhtemel mirasçı, feragat beyanında bulunması dışında bir şeye zorlanamaz¹⁴⁰. Ancak ivazlı feragatte, mirasbırakanın sadece feragat beyanını kabul etmesi yetmez, ivazı ifa etmesi de gerekir. Tabii ki gündelik hayatta ivaz borcunun yerine getirilmemesi de bir ihtimaldir. Feragat eden, böyle bir durumda, eğer

¹³⁵ Antalya, 1999, 100; Berki, 1975, 402.

¹³⁶ Bıçakçı, 1999, 16.

¹³⁷ Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 145.

¹³⁸  vazlı mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.

¹³⁹ Antalya, 1999, 161; Bıçakçı, 1999, 17.

¹⁴⁰ Bıçakçı, 1999, 17.

ivazın ifası bir güvenceye de bağlanmıyorsa, artık sözleşmeden dönebilir (TMK m. 547)¹⁴¹.

2.6.2. Mirastan Hangi Miktarda Feragat Edildiğine Göre Ayrım

2.6.2.1. Mirastan tam feragat sözleşmesi

Gelecekte mirasçı olmaya ilişkin haklı beklentiden tümüyle vazgeçilmesi halinde, mirastan tam feragat edilmiştir. Başka bir deyişle, kişinin mirasın açılması anında mirasçı olmayacağının kararlaştırıldığı miras sözleşmesi, mirastan tam feragat sözleşmesidir¹⁴².

Türk Medeni Kanunu'nda mirastan feragate ilişkin öngörülen hükümler, tam feragat durumuna göre düzenlenmiştir¹⁴³. Aksi sözleşmeden anlaşılmadığı müddetçe, akdedilen feragat sözleşmelerinin, muhtemel mirasçıya ait haklı beklentinin tamamını ortadan kaldırdığı varsayılır. O sebeple, mirastan tamamıyla feragat eden kişi, miras ortaklığının bir parçası olamaz. Miras açıldığı anda, bu kişiyle, terekenin ne aktifleri ne de pasifleri arasında hukuki bir bağ kurulabilir¹⁴⁴. Mirastan tam feragat halinde, aynı anda hem kanuni miras payından hem de (eğer varsa) saklı paydan vazgeçildiği kabul edilir¹⁴⁵. Muhtemel mirasçının sadece saklı payından feragat etmesi mümkünse de böyle bir durumda artık tam feragatten söz edilemez.

¹⁴¹ TMK m. 547: “Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.”. Bu konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.2.2.1.

¹⁴² Yasasever, 1965, 446; Sarı Fidan, 2015, 157; Kurşun, 2017, 2363; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286; Öztan, 2016, 272; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 144; Dural, Öz, 2021, 196.

¹⁴³ Albaş, 2007, 540; Antalya, 1999, 182; Dinçer, 2009, 22; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 144; Bıçakçı, 1999, 48.

¹⁴⁴ Sarı Fidan, 2015, 157; Öztan, 2016, 272.

¹⁴⁵ Escher, 1949, 293; Antalya, 1999, 122; Gönensay, Birsen, 1963, 167; Güvenç, 1970, 182. Aynı yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1992/8409, K. 1992/9487, T. 12.10.1992: “...Mirastan feragat mukavelesi, miras bırakanla mirasçı arasında yapılan ve mirasçının miras hakkından vazgeçmesine ilişkin bulunan bir sözleşmedir. Sözleşme ile mirasçı mahfuz hissesinden ve miras hakkından vazgeçmektedir.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 25.03.2022).

2.6.2.2. Mirastan kısmi feragat sözleşmesi

Gelecekte mirasçı olmaya ilişkin haklı beklentinin tamamından değil, belirli bir kısmından vazgeçilmişse, mirastan kısmen feragat edilmiştir¹⁴⁶. Türk Medeni Kanunu'nda mirastan feragate ilişkin olarak getirilen düzenlemeler, tam feragate ilişkindir. Ancak bu hükümler emredici nitelikte değildir. O halde, sözleşmenin tarafları sözleşme konusunun kapsamını serbestçe belirleyebilir¹⁴⁷.

Üzerinde feragat edilen şey, mirasa ilişkin haklı beklentinin belirli bir oranı olabilir¹⁴⁸. Ayrıca, muhtemel terekedeki yalnızca bir veya birkaç malvarlığı değerinden feragat etmenin önünde de herhangi bir engel yoktur¹⁴⁹. Örneğin müstakbel mirasçının, sadece, mirasbırakanın sahibi olduğu şirket hisseleri yahut konut için mirastan feragat etmesi mümkündür. Muhtemel mirasçının sadece saklı payından feragati bile geçerlidir¹⁵⁰. Bu olasılıkta, feragat eden kişinin yasal miras hakkı mevcudiyetini sürdürür.

Mirastan kısmi feragat halinde kişi, mirasbırakanın ölümü anında mirasçılık sıfatını kazanır¹⁵¹. Dolayısıyla bu kişi, mirasçılık sıfatından kaynaklanan yetkilere başvurabilir. Fakat mirastan feragat edilen oranda, mirasçılık sıfatından kaynaklanan hak ve borçlarla ilişki kurulması engellenmiş olur. Başka bir deyişle muhtemel

¹⁴⁶ Dinçer, 2009, 23; Sarı Fidan, 2015, 157; Kurşun, 2017, 2363; Antalya, 1999, 189; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182.

¹⁴⁷ Antalya, 1999, 121. Karşı görüşte bkz. Berki, 1975, 394.

¹⁴⁸ Bıçakçı, 1999, 48; Dinçer, 2009, 23; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286; Antalya, 1999, 123; Albaş, 2007, 540; Öztan, 2016, 272; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301.

¹⁴⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182; Ertaş, 2019, 2896; Bıçakçı, 1999, 50; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 144; Yasasever, 1965, 446; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286. Karşı görüşte bkz. Çabri, 2018, 472; Antalya, 1999, 191. Antalya, feragat edilen malın da zaten terekedeki değerlere oranla bir değer arz ettiğini ve oransal feragat mümkünse belirli maldan feragat etmenin de caiz görülebileceğini söylemektedir. Ancak bunun yanı sıra, feragat edilen malın hangi andaki değerine kıyasla oranlamanın yapılacağını belli olmamasının bir karmaşa yaratacağını ve aynı zamanda külli halefiyet ilkesinin de belirli bir maldan feragat etmeye engel teşkil ettiği gerekçeleriyle, sadece belirli bir maldan veya mal grubundan feragat edilemeyeceği görüşünü savunmaktadır. Karşı görüşte bkz. Serozan, Engin, 2018, 407. Yazarlar, mirastan feragatin salt belirli bir değere ilişkin olabileceğini söylemekle beraber yine de bu durumun külli halefiyet ilkesiyle bağdaşp bağdaşmadığı konusuna şüpheli yaklaşılması gerektiğini şerh düşmektedir.

¹⁵⁰ Çağa, 1950, 83; Albaş, 2007, 540; Yasasever, 1965, 446; Antalya, 1999, 123; Bıçakçı, 1999, 49; Sarı Fidan, 2015, 157; Dinçer, 2009, 23. Mirastan feragat sözleşmesinin, saklı payın tamamı veya belirli bir kısmı üzerinde de yapılabileceğine dair görüş için bkz. Dalamanlı, L. (1983). *Miras Hukuku ve Tatbikati*, İstanbul, 167; Öztan, 2016, 272; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301.

¹⁵¹ Öztrak, İ. (1976). *Miras Hukuku*, Ankara, 71; Bıçakçı, 1999, 48; Antalya, 1999, 123; Dinçer, 2009, 23; Yasasever, 1965, 446; Öztan, 2016, 272; Dural, Öz, 2021, 196; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301.

mirasçı, yasal miras payını ve saklı payını, mirastan feragat etmediği oranda korur¹⁵². Belirli bir maldan feragat halinde de, mevzubahis malın değeri tereke içindeki diğer değerlerle kıyaslanarak, mirastan o oranda feragat edildiği kabul edilir¹⁵³.

2.6.3. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Taraf Sayısına Göre Ayırım

Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmelerinin bir türü olması hasebiyle, tek taraflı irade beyanına dayanılarak kurulamaz. Bu sözleşmenin kurulabilmesi için, iki tarafın karşılıklı ve birbiriyle uyumlu irade beyanına ihtiyaç vardır. Doktrinde tek taraflı-iki taraflı mirastan feragat sözleşmelerinden bahsedilirken de bu sözleşmelerde irade beyanında bulunan taraf sayısı değil, ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf sayısı¹⁵⁴ kast edilmektedir¹⁵⁵. Farklı bir anlatımla, bir veya iki taraf tabiri, sözleşmedeki kaç tarafın mirasa ilişkin haklı beklentisinden vazgeçtiğini ifade etmek için kullanılmaktadır¹⁵⁶.

2.6.3.1. İki taraflı mirastan feragat sözleşmesi

Sözleşmenin her iki tarafı da birbirine karşı mirastan feragat ediyorsa, bu durumda iki taraflı mirastan feragat sözleşmesinden bahsedilir¹⁵⁷. Örneğin, bir karı kocanın, aynı sözleşme içerisinde birbirlerinin mirasçılığından vazgeçmeleri halinde, iki taraflı mirastan feragat sözleşmesi mevcuttur¹⁵⁸.

¹⁵² Antalya, 1999, 189; Kısmi feragat söz konusuysa, saklı payın, kendisinden feragat edilmeyen kısımda hesaplanması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 49.

¹⁵³ Bıçakçı, 1999, 50. Bu konuda Eren/Yücer Aktürk'ün görüşleri şu şekildedir: "...Bu suretle, mirasbırakanın ölümündeki değeri dikkate alınarak, hem miras paylarının bu değerle orantılı olan kısmından hem de vazgeçmedikleri kısım için mirasın paylaşımında bu mal üzerinde hak sahibi olmaktan feragat etmiş sayılırlar." bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182.

¹⁵⁴ Terimsel olarak yanlış anlaşılmaya müsait bir kullanımı engellemek için Oğuzman, burada, *tek (bir) yönlü-iki yönlü miras sözleşmeleri* tabirini kullanmayı yeğlemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, 1995, 133-134.

¹⁵⁵ Dinçer, 2009, 22; Dural, 1980, 45; Antalya, 1999, 92; Oğuzman, 1995, 134.

¹⁵⁶ Ölüme bağlı tasarrufa karşılık olarak sağlararası bir edimin borçlanıldığı durumlarda da iki taraflı miras sözleşmelerinden bahsedilebileceği yönündeki görüş için bkz. Kocayusufoğlu, 1987, 129; Köprülü, 1983, 215.

¹⁵⁷ İmre, Erman, 2015, 196; Dinçer, 2009, 22; Antalya, 1999, 93; Yasasever, 1965, 446.

¹⁵⁸ Benzer örnekler için bkz. İmre, Erman, 2015, 196; Oğuzman, 1995, 134; Antalya, 1999, 93. Miras sözleşmelerinin iki taraflı şekilde yapılabileceğinden söz etmenin kolay olmadığı ve eğer bu kurum kabul ediliyorsa ortak vasiyetnamenin de kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Hatemi, 2021, 108.

Benzer durumları iki taraflı mirastan feragat sözleşmeleriyle karıştırmamak gerekir. Mirastan feragat sözleşmesi ile başka ölüme bağlı tasarrufların aynı işlem içerisinde yapılması mümkündür¹⁵⁹. Örneğin, yukarıdaki örnekten devam edersek, eşlerden biri mirastan feragat ederken diğeri de onun lehine bir vasiyette bulunabilir. Bu durumlarda genelde, birbirinden bağımsız özellikte iki ayrı ölüme bağlı tasarrufun şeklen bir araya gelmesi söz konusudur¹⁶⁰. Dolayısıyla, taraflarca bu iki işlem arasında bir bağıllık kurulmadıysa, her iki işlemin geçerliliklerine ve devamına dair hususlar yalnızca o işlemin kendisini ilgilendirir¹⁶¹. Yine, eşlerden birinin mirastan feragat ettiği diğerinin ise buna karşılık bir ivaz borçlandığı durumda tek taraflı mirastan feragat vardır. Bu paragrafta sayılan durumların hiçbirinde iki taraflı mirastan feragat sözleşmesinden bahsedilemez; zira bahsedilebilmesi için, akdin taraflarının birbirinin mirasından feragat etmesi gerekir.

2.6.3.2. Tek (bir) taraflı mirastan feragat sözleşmesi

Taraflardan yalnızca biri mirastan feragat ediyorsa, tek (bir) taraflı mirastan feragat sözleşmesi söz konusudur¹⁶². Mirastan feragat sözleşmelerinin çoğu, bu şekilde yapılır. Tam veya kısmi, ivazlı veya ivazsız nitelikte olması fark etmeksizin, mirasa dair haklı beklentisinden geçerli şekilde feragat eden taraf sayısının *bir* olduğu sözleşmeler, bu kategoriye girmektedir.

2.6.4. Sözleşmenin Koşula Bağlanmasına Göre Ayrım

Bir hukuki işleme ait etkinin kendisine bağlandığı, gerçekleşmesi şüpheli olaya koşul denir¹⁶³. TMK’de, ölüme bağlı tasarrufların koşula bağlı olarak

¹⁵⁹ Oğuzman, 1995, 134; Bıçakçı, 1999, 41; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 179; Antalya, 1999, 124.

¹⁶⁰ Dural, 1980, 46; Antalya, 1999, 94; Bıçakçı, 1999, 41.

¹⁶¹ Bıçakçı, 1999, 41; Antalya, 1999, 95; Dural, 1980, 46. Bu konu hakkında daha ayrıntılı açıklamalar için bkz. Antalya, 1999, 94; Dural, 1980, 45 vd.

¹⁶² Oğuzman, 1995, 134; İmre, Erman, 2015, 197; Dinçer, 2009, 22; Antalya, 1999, 92; Yasasever, 1965; 446.

¹⁶³ Yıldırım, A. (2004). *Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler*, Ankara, 7; Sirmen, 1992, 30; Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 1189; Günergök, Ö., Kayıhan, Ş. (2020). *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*, İstanbul, 580; Yıldırım, A. (2018). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 347; Dural, Öz, 2021, 156.

düzenlenebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır¹⁶⁴. Bir ölüme bağlı tasarruf türü olan mirastan feragat sözleşmesi de, koşula bağlı olarak akdedilebilir¹⁶⁵. Dolayısıyla, olumsuz miras sözleşmelerinin şartla bağlı olup olmadığına, bağlıysa hangi tür şarta bağlı olduğuna bakılarak ayrıma gidilebilir.

Mirastan feragat sözleşmesi, bozucu veya geciktirici koşula bağlanabilir¹⁶⁶. Eğer bozucu bir koşul söz konusu ise, bu koşulun gerçekleşmesiyle beraber, ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden geçersiz hale gelir¹⁶⁷. Böyle bir ihtimalde, feragat eden kişi tekrardan mirasçı sıfatını kazanır¹⁶⁸. Örneğin, taraflar, mirastan feragat eden tarafın yoksulluğa düşmesi durumunda akdin sona ereceğini kararlaştırmış olabilir. Bu öngörü, mirasbırakanın ölümünden önce objektif şekilde gerçeğe dönüşürse, mirastan feragat sözleşmesi geçersiz hale gelir ve feragat eden kişi tekrardan muhtemel mirasçı olabilir.

Doktrinde, mirastan feragat sözleşmelerinin kanun koyucu eliyle bozucu koşula bağlı kılındığından bahsedilmektedir¹⁶⁹. Zira kanun koyucu tarafından, lehine feragatte bulunulan (ya da kanunen bulunulduğu kabul edilen) kişilerin bir şekilde mirasçı olamaması halinde, mirastan feragatin hükümden düşeceği öngörülmüştür (TMK m. 529).

Geciktirici (taliki) koşul ile bağlanan bir ölüme bağlı tasarruf, hükümlerini ancak ilgili koşulun meydana gelmesiyle doğurur¹⁷⁰. Bu sebeple, geciktirici koşul mevcutsa, bu koşul tahakkuk edene kadar, mirastan feragat eden kişi mirasçılık sıfatını kaybetmez¹⁷¹. Şayet mirasbırakan geciktirici koşul gerçekleşmeden ölürse, feragat eden, diğer mirasçılar gibi mirasa hak kazanır fakat koşula ilişkin bekleme durumu da

¹⁶⁴ TMK m. 515/I: “Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarını koşullara veya yüklemelere bağlayabilir. Tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren, her ilgili koşul veya yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir.”.

¹⁶⁵ Bıçakçı, 1999, 46; Antalya, 1999, 90; Dinçer, 2009, 16.

¹⁶⁶ Antalya, 1999, 90; İmre, Erman, 2015, 137; Dinçer, 2009, 17; Bıçakçı, 1999, 46. Ölüme bağlı tasarrufların bağlanacağı şartın taliki (geciktirici) veya infisahi (bozucu) türden olabileceğine dair bkz. Yıldırım, 2004, 60.

¹⁶⁷ Yıldırım, 2004, 60; Dural, Öz, 2021, 156; Dinçer, 2009, 17; İmre, Erman, 2015, 137; Bıçakçı, 1999, 47.

¹⁶⁸ Bıçakçı, 1999, 47; Akça, 2022, 87.

¹⁶⁹ Dural, Öz, 2021, 201; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189; Dinçer, 2009, 17; Öztan, 2016, 275; Bıçakçı, 1999, 47; Kocayusufoğlu, 1987, 302; Antalya, 1999, 48.

¹⁷⁰ Yıldırım, 2004, 60; İmre, Erman, 2015, 137; Dural, Öz, 2021, 156; Bıçakçı, 1999, 46; Dinçer, 2009, 17.

¹⁷¹ Akça, 2022, 87; Dinçer, 2009, 17; Bıçakçı, 1999, 46.

devam¹⁷² eder¹⁷³. Örneğin, mirastan feragat sözleşmesinin, feragat eden kişi dört yıl içinde mezun olamazsa hüküm ve sonuç doğurmasına karar verilmiş olsun. Akdin tarafı olan muhtemel mirasçı, belirlenen sürede okulu bitiremezse geciktirici koşul gerçekleşir ve mirasçı sıfatını kazanamaz. Ama kararlaştırılan sürenin henüz ikinci yılında mirasbırakan vefat ederse, feragat eden kişi mirasçı olabilir. Ancak yine bu kişi, dört yıldan geriye kalan sürede mezun olamazsa koşul gerçekleşmiş olacağından, feragat sözleşmesi hükümlerini doğurmaya başlar. Feragat sözleşmesinin etkisini göstermesiyle beraber feragat eden kişinin mirasçılık sıfatı da geçmişe etkili şekilde sona erer.

2.7. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Tarafları

Mirastan feragat sözleşmesinin taraflarını, mirasa dair haklı beklentisinden feragat eden muhtemel mirasçı ile mirasbırakan oluşturur. Akde kimlerin taraf olabileceği, TMK m. 528'in lafzında sarıh olarak belirtilmiştir¹⁷⁴. Dolayısıyla, muhtemel mirasçıların kendi aralarında yapacakları bir hukuki işlem ile yahut

¹⁷² Dinçer, 2009, 17; Bıçakçı, 1999, 46.

¹⁷³ İradı ve yasal mirasçılık statülerinin bir beklenen hak değil haklı beklenti durumu sağladığını yukarıda açıklamıştık (Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.2.2.3.). Kanaatimizce, tarafların feragat sözleşmesini geciktirici nitelikte iradi bir şarta bağlamaları durumunda ise, diğer şarta bağlı işlemlerde olduğu gibi, burada da bir beklenen hak doğar. Fakat dikkat edilmelidir ki, burada beklenen hak feragat eden için değil, mirastan feragat sonucunda hak elde edecek diğer mirasçılar lehine tahakkuk etmektedir. Zira TBK m. 171'de şarta bağlı işlemler için getirilen koruma, söz konusu mirastan feragat sözleşmeleri için de hükümlerini doğurur.

¹⁷⁴ TMK m. 528/I: "Mirasbırakan, bir mirasçısı ile... mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.". Aynı yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1992/8409, K. 1992/9487, T. 12.10.1992: "...Mirastan feragat mukavelesi, miras bırakanla mirasçı arasında yapılan ve mirasçının miras hakkından vazgeçmesine ilişkin bulunan bir sözleşmedir... Feragat mukavelesinin bir tarafı miras bırakan, diğer tarafı da feragat edendir." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 25.03.2022).

mirasbırakanın tek taraflı işlemiyle ortaya bir mirastan feragat sözleşmesi çıkartılamaz¹⁷⁵¹⁷⁶.

2.7.1. Mirasbırakan

Mirastan feragat sözleşmesi yapıldığı sırada, sözleşmenin karşı tarafından önce vefat edeceği ve ona bir miras payı bırakacağı varsayılan kişi (muhtemel) mirasbırakandır. Mirasbırakan, feragat eden kişinin gelecekte elde edebileceği miras payından hangi miktarda vazgeçeceği konusunda onunla mutabık kalmaktadır. Bu işlem ölüme bağlı tasarruf niteliğinde olduğu için kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımını gerektirir¹⁷⁷. O nedenle, mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesine şahsen katılmadan bu sözleşme kurulamaz¹⁷⁸. Diğer bir deyişle, muhtemel muris, temsilci aracılığıyla mirastan feragat sözleşmesi akdedemez.

¹⁷⁵ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 182; Ertaş, 2019, 2895-2896. Yargıtay 2. HD, E. 1992/8409, K. 1992/9487, T. 12.10.1992: "...Davanın konusunu oluşturan mirastan feragat sözleşmesine muris katılmamıştır. Şekil şartına uyulmamıştır. Bu sebeple de sözleşme geçersizdir." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 25.03.2022). Yargıtay'ın, karara konu olan mirastan feragat sözleşmesini geçerli kabul etmemesi yerinde olmakla birlikte, geçersizliğin şekle uymamaktan kaynaklandığı yönündeki düşüncesi yerinde değildir. Zira mirasbırakanın sözleşmenin kurulmasına katılmaması, onun iradesinin yokluğunu gösterir. Ölüme bağlı tasarruf yapılması, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğundan, murisin iradesinin bir temsilci ile açıklanması da mümkün değildir. Öyleyse, kurulması anında mirasbırakanın olumlu irade beyanını içermeyen bir sözleşme, içerik olarak gelecekteki miras payından feragat etmeyi konu alsa da mirastan feragat sözleşmesi olarak nitelendirilemez ve yokluk yaptırımına tabi olur. Aynı görüşte bkz. Dinçer, 2009, 29. Bu şekildeki sözleşmelerin iptal edilebilir nitelikte olduğu görüşü için bkz. Yakuppur, 2018, 492.

¹⁷⁶ Yargıtay 2. HD, E. 2005/19483, K. 2005/17034, T. 06.12.2005: "Bir mirasçının murisin başkasına temlik ettiği taşınmazdan hak talep etmeyeceğine dair noterde imzaladığı tek yanlı taahhüt mirastan feragat sözleşmesi niteliğinde değildir." Benzer açıklamaların yapıldığı bir diğer karar için bkz. Yargıtay HGK, E. 1996/2-575, K. 1996/726, T. 23.10.1996: "...Oysa feragati içeren 5.8.1992 günlü belge resmi vasiyet biçiminde düzenlenmediği gibi murisi ile davacılar arasında da olmadığından vasiyetname miras mukavelesi olarak da kabul edilemez." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 25.03.2022).

¹⁷⁷ Karakaş, F. T. (2015). *Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Ankara, 154; Dural, M., Sarı, S. (2019). *Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, 176; Antalya, G., Topuz, M. (2016). *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, 159; Hatemi, H. (2013). *Medeni Hukuk'a Giriş*, İstanbul, 140; Aydos, 2021, 19; İmre, Erman, 2015, 61.

¹⁷⁸ Dinçer, 2009, 28; Dural, Öz, 2021, 106; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Bıçakçı, 1999, 21; İmre, Erman, 2015, 189. Aynı yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 2007/6349, K. 2007/7938, T. 14.05.2007: "Davaya konu miras sözleşmesine miras bırakan bizzat katılmayıp vekaleten düzenlendiğinden, geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 31.03.2022).

Tüzel kişiler mirasbırakan olamazlar¹⁷⁹. Dolayısıyla, mirastan feragat sözleşmesinin mirasbırakan tarafı her şeyden önce bir gerçek kişi olmalıdır.

2.7.2. Feragat Eden

Mirasbırakanın mirasından kazanım elde etmeye ilişkin bir haklı beklentisi olan ve mirastan feragat sözleşmesinde bu beklentisinden vazgeçen taraf *feragat edendir*¹⁸⁰. Feragat eden taraf, murisin muhtemel mirasçısıdır. Yasal veya iradi mirasçı olması fark etmeksizin, tüm muhtemel mirasçılar mirastan feragat sözleşmesi akdedebilir¹⁸¹. Kişinin mirasçı olmaya ilişkin haklı beklentisi ister kanun eliyle isterse de iradi olarak ortaya çıkarılmış olsun, her iki ihtimalde de bu beklenti mirastan feragat ile ortadan kaldırılabılır.

2.7.2.1. Kanuni mirasçılar

Kanun koyucunun iradesinin bir sonucu olarak, kimlerin kanuni (yasal) mirasçı olabileceği Türk Medeni Kanunu'nda sınırlı olarak belirlenmiştir. Buna göre, Türk hukukunda benimsenen zümre sistemi gereğince ilk üç zümrede yer alan kan hısımları, eş, evlatlık ve devlet kanuni mirasçılardır (TMK m. 495-501). Kanuni mirasçılardan olan mirasbırakanın altsoyu, eşi ve anne-babası ise saklı paylı mirasçılardır¹⁸². Yukarıda da belirttiğimiz üzere, mirastan feragat sözleşmesinin en işlevsel hali, saklı paylı mirasçılarla yapıldığında ortaya çıkar. Zira saklı paylı olmayan mirasçıların mirasa ilişkin haklı beklentilerinin tek taraflı ölüme bağlı tasarruflar ya da adi yazılı sözleşmeler gibi daha basit yollarla ortadan kaldırılması mümkündür. Ama yine de bu nitelikteki muhtemel mirasçılarla feragat sözleşmesi yapılmasının önünde de herhangi

¹⁷⁹ Sarı, S. (2020). *Miras Hukuku*, İstanbul, 16; Kılıçoğlu, A. M. (2018). *Miras Hukuku*, Ankara, 23; Keskin, Demircioğlu, 2018, 170; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 18; Öztan, 2016, 16; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 48.

¹⁸⁰ Dinçer, 2009, 29; Dalamanlı, 1983, 167; Taşdemir, T. (1998). “Mirastan Feragat Sözleşmesi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, (97), 38; Antalya, 1999, 30; Göktürk, 1937; 82; Çabri, 2018, 470; Öztan, 2016, 271; Albaş, 2007, 535; Sarı Fidan, 2015, 155; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 284.

¹⁸¹ Gençcan, Ö. U. (2016). *Miras Hukuku*, Ankara, 416; Gönensay, Birsen, 1963; 166; Dinçer, 2009, 29; Çabri, 2018, 475; Öztan, 2016, 271; Ertaş, 2019, 2895; Albaş, 2007, 536; Berki, 1975, 392-393.

¹⁸² Hatemi, 2021, 47; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 88-90; Öztan, 2016, 85; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 325.

bir engel bulunmamaktadır¹⁸³. Örneğin, mirasbırakan isterse, kendisinin bir altsoyu bulunsa dahi, kardeşiyle mirastan feragat sözleşmesi yapılabilir.

2.7.2.1.1. Eş

Hiçbir miras zümresine dahil olmadığı halde, murisin eşi, ilk üç zümrenin her biriyle mirasçı olabilir¹⁸⁴. Aynı zamanda eş, kanunun seçtiği saklı paylı mirasçılardan da biridir. O sebeple, kişinin, karısının-kocasının gelecekteki miras payına ilişkin haklı bir beklentisi mevcuttur. Eşin bu haklı beklentisini sona erdirmek için, mirastan feragat sözleşmesi akdedilebilir¹⁸⁵.

Doktrinde tartışılan hususlardan biri de, eş adayı olan nişanlılarla mirastan feragat sözleşmesi yapılıp yapılamayacağıdır. Nişanlılık statüsü kişiye yasal mirasçı olma hakkı vermez. Eğer ortada iradi mirasçı atamaya yönelik bir ölüme bağlı tasarruf da yoksa nişanlının, nişanlandığı kişinin mirasçısı olması mümkün değildir. Nişanlıyla evlenme planı içerisinde bulunduğu için, mirasa ilişkin bir beklentisinin oluşması doğal karşılanabilirse de, kanaatimizce, bu temelsiz bir beklentidir¹⁸⁶. Zira nişanlının hukuki durumunda ne beklenen hak oluşturacak seviyede ne de haklı beklenti oluşturacak seviyede bir hukuki güvence (koruma) bulunur. O sebeple, bizce, nişanlılarla mirastan feragat sözleşmesi yapılması mümkün değildir¹⁸⁷. Zaten kanun koyucu da TMK m. 528'de, mirasbırakanın bu sözleşmeyi *mirasçısı ile* yapabileceğini belirtmiştir.

Doktrinde bu görüşün aksini savunanlar da bulunmaktadır. Bu yazarlara göre, kanunun kullandığı *mirasçı* ibaresinden gelecekte mirasçı olabilecek kişilerin de

¹⁸³ Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.3.

¹⁸⁴ Çakır, A. C. (2018). *Sağ Kalan Eşin Mirasçılığı*, İstanbul, 174-180; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 40; Dural, Öz, 2021, 37; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 119; İmre, Erman, 2015, 44 vd.; Serozan, Engin, 2018, 187 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 97.

¹⁸⁵ Antalya, 1999, 30; Kurşun, 2017, 2364; Dinçer, 2009, 30; Çakır, 2018, 122; Yasasever, 1965, 448.

¹⁸⁶ Temelsiz beklenti kavramı hakkında yapılan açıklamalar için bkz. B. 2.2.2.3.

¹⁸⁷ Berki, Ş. (1964). "Türk Medeni Kanununda Karı-Kocanın (Eşin) Mirasçılığı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (1-4), 329; Dinçer, 2009, 31. Nitekim Yargıtay da güncel bir kararında, eş adayının mirastan feragat sözleşmesine taraf olamayacağı yönünde içtihatla bulunmuştur. Bu karar için bkz. Yargıtay 1. HD, E. 2015/15019, K. 2018/14670, T. 20.11.2018:

"Davacı, miras bırakan ile 21.04.2007 tarihinde evlendiğini, ancak davalıların baskıları sonucu evlenmeden önce miras bırakan ile arasında ... 24. Noterliğinde 27.02.2007 tarihinde mirastan feragat sözleşmesi düzenlendiğini...belirtmiştir. ...Her ne kadar davacı mirastan feragat sözleşmesi ile miras hakkından feragat etmiş ise de feragat tarihi itibarı ile mirasçı sıfatının olmadığı sabittir. O halde, noterde düzenlenen feragat sözleşmesi TMK m. 528 anlamında bir feragat sözleşmesi olmadığı gibi doğmamış haktan feragat edilemeyeceği, bu beyana hukuki sonuç bağlanamayacağı açıktır.". (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

anlaşılması gerekir. Öte yandan, muhtemel mirasçı sıfatını bile kazanmamış kişilerin mirastan feragat etmesini yasaklayan bir TMK hükmü de yoktur. Öyleyse, henüz kanuni veya iradi mirasçı olmadığı halde, ileride bu statüye kavuşma imkanı olan kişilerle de mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmektedir¹⁸⁸.

2.7.2.1.2. Kan hısımları

Mirasbırakana kan bağı ile bağlı olan kişilerden, kanunun belirlediği ilk üç zümre içerisinde yer alanlar onun yasal mirasçısı olabilir¹⁸⁹. İlk zümrede mirasbırakanın altsoyu ve evlatlığı, ikinci zümrede mirasbırakanın anne-babası ve onların altsoyu, üçüncü zümrede de mirasbırakanın büyükanne-büyükbabası ve onların altsoyu yer alır (TMK m. 495, m. 496, m. 497). İlk üç zümreye mensup olan bu kişilerle mirastan feragat sözleşmesi yapılması mümkündür. Zaten mirastan feragat sözleşmesinin yaygın kullanım amaçlarından biri de onun kan hısımları olan altsoyunu mirastan uzaklaştırmaktır. Altsoyun gerek saklı paylı mirasçı olması gerekse diğer zümrelerdeki kişilerin mirasçılığını engellemesi, bu kişilerin mirastan feragat ettirilmek istenmesinin başlıca sebepleridir.

2.7.2.1.3. Evlatlık

Mirasbırakan evlatlığı ile de mirastan feragat sözleşmesi yapabilir¹⁹⁰. Zira evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımları gibi mirasçıdır (TMK m. 500/I) . Hatta evlatlığın biyolojik ailesiyle olan mirasçılık ilişkisi de devam ettiğinden (TMK m. 500/I), o aileden birileriyle mirastan feragat sözleşmesi yapması da mümkündür¹⁹¹.

¹⁸⁸ Kılıçoğlu, 2018, 157; Ertaş, 2019, 2897; Antalya, 1999, 35. Eş adaylarının mirastan feragat sözleşmesi yapmak için notere başvurduklarında olumsuz yanıt aldıkları ve bu durumu aşmak için evlenme niyetindeki kişilerin mirastan feragat etme borcu doğuran bir sözleşme yapabilecekleri yönündeki açıklamalar için bkz. Kurşun, 2017, 2366.

¹⁸⁹ İmre, Erman, 2015, 17; Serozan, Engin, 2018, 171; Dural, Öz, 2021, 19; Öztan, 2016, 41; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 26; Antalya, Sağlam, 2019, 110; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 25; Hatemi, 2021, 20.

¹⁹⁰ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin uygulandığı dönemde, eMK'nin 257. maddesi uyarınca (ilgili hüküm TMK'ye alınmamıştır), evlatlığın kanuni mirasçılığını kısıtlayan yahut kaldıran türden sözleşmelerin, evlat edinme işleminden önce yapılması gerekmektedir. Bu sebeple eMK'nin uygulandığı dönemde, evlat edinildikten sonra evlatlıkla mirastan feragat sözleşmesi yapılamayacağını kabul eden görüş için bkz. Ertaş, 2019, 25. Aksine, eMK döneminde de evlat edinildikten sonra evlatlıkla mirastan feragat sözleşmesi yapılabileceği yönündeki görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 46; Antalya, 1999, 35.

¹⁹¹ Ertaş, 2019, 2895.

Eş adayları için yürütülen tartışmanın bir benzeri evlatlık adayı olan kişiler için de yapılmaktadır. Eş adaylarının durumundaki ile aynı gerekçelerle¹⁹², evlatlık adaylarının da mirastan feragat sözleşmesine taraf olamayacağını düşünmekteyiz¹⁹³. Evlatlık adayının, evlat edinene mirasçı olmaya ilişkin, kanunen koruma altına alınmış bir haklı beklentisinin olmadığını görmekteyiz. Doktrinde yer alan aksi yöndeki görüş de, yine eş adayına ilişkin tartışmadaki argümanlarla, evlatlık adayının mirastan feragat sözleşmesi yapabileceğini savunmaktadır¹⁹⁴.

2.7.2.1.4. Devlet

Arkasında yasal veya atanmış bir mirasçı bırakmadan ölen kişinin mirasçısı *devlettir* (TMK m. 501). Devlete tanınan yasal miras hakkı, onun, kamu hukukundan doğan bir yetkiyle kişilerin malvarlığına el koymasından kaynaklanmaz. Burada ona, özel hukuk kuralları aracılığıyla bir hak tanınmaktadır¹⁹⁵. Devlete miras hakkı tanınmasının temel sebebi ise terekenin sahipsiz kalmasının sakıncalı görülmesidir¹⁹⁶. Mirastan feragat sözleşmesiyle devletin yasal mirasçılık sıfatından vazgeçebileceğini kabul etmek, ancak TMK'nin devlete miras hakkı tanımaktaki amacının göz ardı edilmesiyle mümkündür. Zira devletin mirasçılığı sadece başka bir mirasçının bulunmadığı ihtimallerde doğabileceğinden; eğer devlet de mirastan feragat edebilirse artık tereke sahipsiz kalır. Bu sebeple, devletin mirastan feragat sözleşmesi yardımıyla yasal mirasçılığından feragat edemeyeceği kabul¹⁹⁷ edilmelidir¹⁹⁸. Tereke borçlarından sorumluluğunun yine tereke mevcuduyla sınırlı olduğu da göz önüne alınınca, devletin, mirastan feragat edebilmesinin pratikte pek bir yararı da olmaz.

¹⁹² Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. B. 2.7.2.1.1.

¹⁹³ Dinçer, 2009, 32.

¹⁹⁴ Kılıçoğlu, 2018, 157; Ertaş, 2019, 2897; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 285; Baş Süzel, E. (2019). “Biyolojik Ailenin Evlat Edinilene Mirasçı Olması Sorunu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (179-180), 1472.

¹⁹⁵ Öncülör, M. (2020). *Devletin Mirasçılığı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 18; Dural, Öz, 2021, 48; Hatemi, 2021,42; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 37; Kocayusufoğlu, 1987, 118.

¹⁹⁶ Dinçer, 2009, 32; Berki, 1975, 393; Öncülör, 2020, 18.

¹⁹⁷ Çabri, 2018, 146; Serozan, Engin, 2018, 197; Antalya, 1999, 32; Bıçakçı, 1999, 45; Berki, Ş. (1963). “Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 145.

¹⁹⁸ Berki, bir önceki dipnotta yer alan eserinden sonra yazdığı bir diğer eserinde konuya ilişkin fikrini değiştirmiştir. Yazara göre devlet, biri lehine mirastan feragat ederse, olumsuz miras sözleşmesi akdedebilir. Konu hakkındaki açıklamalar için bkz. Berki, 1975, 393.

Öte yandan, devletin iradi mirasçı olması da mümkündür. İradi mirasçılıktan feragat edilmesi durumunda ise tereke sahipsiz kalmaz. O nedenle devlet, iradi mirasçılık durumunu ortadan kaldırmak için mirastan feragat sözleşmesi yapabilmelidir¹⁹⁹.

2.7.2.2. İradi mirasçılar

Mirasbırakanın yaptığı bir ölüme bağlı tasarrufla mirasçı olarak atanan veya vasiyet alacaklısı olan kişilerin de mirastan feragat sözleşmesi yapması mümkündür²⁰⁰. Diğer yandan, iradi mirasçı olmayı sağlayan ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname yahut miras sözleşmesi şeklinde yapılmış olması, kazandırma lehtarlarının mirastan feragat sözleşmesi yapabilme hakları açısından herhangi bir fark meydana getirmez²⁰¹.

Özellikle, miras sözleşmesinde üçüncü kişi yararına bir kazandırmada bulunulmuş olması durumunda, bu kazandırmayı ortadan kaldırmanın tek yolunun, üçüncü kişiyle yapılacak bir mirastan feragat sözleşmesinden geçebileceğine değinmiştik. Doktrinde haklı olarak, bu istisnai ihtimal haricinde iradi mirasçılarla mirastan feragat sözleşmesi yapmaya ihtiyaç olmadığı kabul edilmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere²⁰²; bu durumda, daha pratik seçenekler olan vasiyetnamenin geri alınmasıyla yahut yazılı bir sona erdirmе sözleşmesiyle de mirastan feragat sözleşmesi ile hedeflenen hukuki etki elde edilebilir. Yine de iradi mirasçıların, ilgili ölüme bağlı tasarrufları mirastan feragat sözleşmesi aracılığıyla ortadan kaldırmalarının önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

¹⁹⁹ Antalya, 1999, 32; Dinçer, 2009, 32; Berki, 1975, 393.

²⁰⁰ İmre, Erman, 2015, 198; Ertaş, 2019, 2895; Dinçer, 2009, 33; Antalya, 1999, 32; Yasasever, 1965, 448-449; Tunç, 2016, 4211 dn.3. Karşı görüş için bkz. Berki, 1964, 330. Berki, vasiyet tasarrufu mirasçı atama anlamına gelmediği için vasiyet alacaklısının mirastan feragat edemeyeceğini söylüyor. Yazar sadece kanuni mirasçıların mirastan feragat edebileceğini düşünüyor.

²⁰¹ Dinçer, 2009, 33; Antalya, 1999, 33.

²⁰² Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.3.

2.8. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Benzer Hukuki İşlemlerle Karşılaştırılması

2.8.1. Mirasın Reddi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması

Mirasın reddi ve mirastan feragat işlemleri, temelde birbirine benzer bir hukuki etkiye sahiptir. En nihayetinde, her iki işlemin sonucunda da mirasçı sıfatı ortadan kalkar²⁰³. Öte yandan, hem mirasın reddi²⁰⁴ hem de mirastan feragat işlemi²⁰⁵ bir başka mirasçı lehine yapılabilir. Alacaklıların korunmasına ilişkin hükümlere muhatap olmaları ise bu işlemlerin bir diğer benzerliğidir²⁰⁶. Konuya dair açık bir kanuni düzenleme yapılmış olmamakla beraber, doktrin mirastan kısmen feragati geçerli kabul etmektedir²⁰⁷. Mirasın reddinin kısmen yapılıp yapılamayacağı ise tartışmalıdır. Baskın görüş, mirasın reddinin de kısmen yapılabileceğini kabul eder²⁰⁸.

Temel seviyedeki hukuki etkileri birbirine benzemekle birlikte, mirastan feragat ve miras ret işlemleri arasında göz ardı edilemeyecek pek çok fark da bulunur. Bir kere her şeyden önce bu işlemlerin konusu farklıdır. Mirastan feragat işleminde mirasa ilişkin haklı bir beklentiden vazgeçilirken²⁰⁹, mirasın reddinde vazgeçilen şey miras payının ta kendisidir²¹⁰. Bu önemli farkın arkasında, mirastan feragat işleminin mirasın ölümünden önce²¹¹, miras ret işlemininse ancak mirasın ölümünden sonra yapılabilmesi yatar²¹². Yalnızca bu zamansal fark dahi, her iki işlemi birbirinden kolayca ayırt etmeyi sağlar.

²⁰³ İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Bıçakçı, 1999, 11.

²⁰⁴ Helvacı, İ. (2014). *Mirasın Reddi*, İstanbul, 168; Ertaş, 2019, 2907; İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 156; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 505; Dural, Öz, 2021, 416; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 518; İmre, Erman, 2015, 372.

²⁰⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.4.

²⁰⁶ Ertaş, 2019, 2907; İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 83-156.

²⁰⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.2.2.

²⁰⁸ Helvacı, 2014, 67; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 505; İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 152; İmre, Erman, 2015, 366; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 508. Kısmi reddin mümkün olmadığı yönündeki görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 11.

²⁰⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.2.

²¹⁰ Berki, 1975, 391; Dinçer, 2009, 26; Helvacı, 2014, 66; İmre, Erman, 2015, 355; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 516; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 503.

²¹¹ Yasasever, 1965, 449; Bıçakçı, 1999, 11; Dinçer, 2009, 26; Ertaş, 2019, 2907; Antalya, 1999, 56; İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 504; İmre, Erman, 2015, 355; Dural, Öz, 2021, 414.

²¹² Ertaş, 2019, 2907; Berki, 1975, 391; Antalya, 1999, 56; Yasasever, 1965, 449; Bıçakçı, 1999, 11; Dinçer, 2009, 26; Helvacı, 2014, 75 vd.; İlgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 503; İmre, Erman, 2015, 355; Dural, Öz, 2021, 414; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 506.

Diğer bir mühim fark, mirastan feragatin yalnızca sözleşme ile yapılabilmesinin yanında, mirası ret işleminin ise tek taraflı bir irade beyanıyla ortaya çıkmasıdır²¹³. Bu iki işlem altsoya etki etme bakımından da farklılaşabilir. İvazlı feragatin etkileri feragat edenin altsoyuna da sirayet ederken²¹⁴, mirası ret altsoya etki etmez²¹⁵. Mirastan feragatin aksine, mirasın reddi ivazlı olarak²¹⁶ yahut bir koşula bağlı olarak da yapılamamaktadır (TMK m. 609/II)²¹⁷. Mirası reddeden kişi, yenilik doğuran bir hakkını kullandığı için bu işlemten rücu edemez²¹⁸. Mirastan feragat sözleşmesi ise tarafların yapacağı bir ikale sözleşmesiyle veya şartları varsa dönme yoluyla sona²¹⁹ erdirilebilir²²⁰.

2.8.2. Mirasçılıktan Çıkarma ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması

Mirasçılıktan çıkarma ve mirastan feragat tasarrufları, bu işlemlerin muhatabı olan muhtemel mirasçının haklı beklentisini sona erdiren iki işlemdir²²¹. Her iki hukuki işlem de yapısı gereği ancak mirasbırakanın ölümünden önce yapılabilir. Nitekim söz konusu ölüme bağlı tasarruflar arasındaki benzerlik sadece bununla sınırlı değildir. Hem mirastan feragat sözleşmesiyle hem de mirasçılıktan çıkarmayla, saklı paylı mirasçılarının bile mirastan mahrum kalması sağlanabilmektedir²²². Öte yandan bu tasarruflar, sadece terekeden kaynaklanan haklarla değil borçlarla olan ilişkinin de kurulmasına mani olmaktadır²²³. Tıpkı mirasın reddinde ve mirastan feragatte olduğu

²¹³ Dinçer, 2009, 26; Bıçakçı, 1999, 11; Antalya, 1999, 56; Ertaş, 2019, 2907; Yasasever, 1965, 449; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82.

²¹⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.3.

²¹⁵ Bıçakçı, 1999, 11; Helvacı, 2014, 142; Ertaş, 2019, 2907; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 153; Dinçer, 2009, 26; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 519; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 514; İmre, Erman, 2015, 368.

²¹⁶ Ertaş, 2019, 2907.

²¹⁷ TMK m. 609/II: “Reddin kayıtsız ve şartsız olması gerekir.”.

²¹⁸ İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 146; Bıçakçı, 1999, 11; Antalya, 1999, 48-56; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 505; İmre, Erman, 2015, 367; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 507; Dural, Öz, 2021, 417. Mirasın reddinin geri alınabileceği yönündeki görüşe dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Helvacı, 2014, 107 vd.

²¹⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.2.

²²⁰ TMK’de mirası ret için mirastan feragatin hükümsüzleşmesine benzer hükümlerin sevk edilmediği görülmektedir. Bu konuda mirastan feragat açısından yapılan düzenlemenin (TMK m. 529) kıyasen mirasın reddi durumunda uygulanıp uygulanamayacağı ise doktrinde tartışmalıdır. Mirasın reddinin belirli bir kişi lehine yapılması durumunda kıyasen bu hükümlerin uygulanamayacağı görüşü ve konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ertaş, 2019, 2908.

²²¹ Bıçakçı, 2019, 12; Dinçer, 2009, 25; Antalya, 1999, 53.

²²² Ersöz, O. (2019). “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (14), 207; Çakın, N. (1974). “Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler”, *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 523; Bıçakçı, 2019, 12; Yasasever, 1965, 450.

²²³ Yağcı, K. (2013). *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai Iskat)*, İstanbul, 72; Günay, 2016, 126.

gibi, mirasçılıktan çıkarma işleminin de kısmi olarak yapıp yapılamayacağı tartışmalıdır. Doktrinde baskın görüş, mirastan ıskatın da kısmi olarak yapılabileceği yönündedir²²⁴.

Yukarıda sayılan bu benzerlikler, mirastan feragat ve mirasçılıktan çıkarma işlemlerinin ayrı karakterde tasarruflar olduğu gerçeğinin önüne geçmez. Zira benzerliklerin yanında pek çok farklılıkları da mevcuttur. Daha en başta, mirastan feragat zorunlu olarak bir sözleşme ile yani iki taraflı olarak yapılabilen bir tasarruften²²⁵, mirasçılıktan çıkarma işlemi (bir miras sözleşmesi içinde yapılırsa dahi) tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruftur²²⁶. Bu önemli farkın neticesinde; muhtemel mirasçının haklı beklentisi onun da onayı alınarak sona erdiriliyorsa mirastan feragatten²²⁷, onayı olmadan ve murisin iradesine dayalı olarak sona erdiriliyorsa mirasçılıktan çıkarmadan söz edilir²²⁸. Yine mirastan feragat sözleşmesi tüm muhtemel mirasçılar için akdedilebilirken²²⁹, mirastan ıskat ise sadece saklı paylı mirasçıların haklı beklentisini konu alır²³⁰. Cezai mirasçılıktan çıkarmada amaç muhtemel mirasçıyı cezalandırmak olduğu halde, olumsuz miras sözleşmesinde böyle bir amaç yoktur²³¹.

Bir kimsenin mirastan ıskat edilebilmesi için, kanunda sayılan koşullardan en az birini yerine getirmiş olması gerekir²³²; kişilerin mirastan feragat edebilmesi içinse taraf iradelerinin bu yönde olması yeter²³³. Öte yandan, mirasçılıktan çıkarma ivazlı şekilde yapılamaz²³⁴ ama mirastan feragat ivazlı olarak yapılabilir²³⁵. Mirasçılıktan

²²⁴ Tongsir, F. B. (1958). “Mirastan ıskat ve Mahrumiyet Müesseseleri Hakkında Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, II (2), 253; Çubukgil, A. R. (1951). “Medenî Kanunumuzda Mirastan Adi ıskatın Hüküm ve Neticeleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (3-4), 603; Bıçakçı, 2019, 13; Yağcı, 2013, 72; Dinçer, 2009, 26; Ersöz, 2019, 207; Günay, 2016, 126; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 191. Aksi yöndeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 54.

²²⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.2.1.

²²⁶ Yağcı, 2013, 72; Ersöz, 2019, 207; Antalya, 1999, 54; Bıçakçı, 2019, 12; Dinçer, 2009, 25; Çakın, 1974, 524; Dural, Öz, 2021, 205; Serozan, Engin, 2018, 401; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 263.

²²⁷ Antalya, 1999, 54; Yağcı, 2013, 72; Ersöz, 2019, 207; Dinçer, 2009, 25.

²²⁸ Ersöz, 2019, 207; Antalya, 1999, 53; Dinçer, 2009, 25; Yağcı, 2013, 72; Çakın, 1974, 524.

²²⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.7.2.

²³⁰ Günay, 2016, 122; Dinçer, 2009, 25; Yağcı, 2013, 73; Çakın, 1974, 523; Ersöz, 2019, 207; Dural, Öz, 2021, 204; Serozan, Engin, 2018, 398; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 191; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 262.

²³¹ Antalya, 1999, 54; Yağcı, 2013, 73; Ersöz, 2019, 207.

²³² Ersöz, 2019, 207; Günay, 2016, 121; Çakın, 1974, 529; Tongsir, 1958, 249; Antalya, 1999, 54; Bıçakçı, 1999, 12; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 192; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 264.

²³³ Yasasever, 1965, 450; Antalya, 1999, 54; Ersöz, 2019, 207.

²³⁴ Antalya, 1999, 54; Ersöz, 2019, 207; Yağcı, 2013, 73; Dinçer, 2009, 25.

²³⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.1.2.

çıkarmanın altsoya etki etmemesine karşı²³⁶, ivazlı feragat eden kişinin altsoyu bu işlemten etkilenebilir²³⁷.

2.8.3. Açılmamış (Beklenen) Miras Payının Devri ile Mirastan Feragatin

Karşılaştırılması

İleride doğacak miras hakkının muhtemel mirasçılarda oluşturduğu haklı beklenti, iki tür sözleşmeye konu olabilir. Bunlar *beklenen (açılmamış) miras payının devri sözleşmesi* (TMK m. 678) ve *mirastan feragat sözleşmesidir* (TMK m. 528). Nitekim bu hukuki işlemler, konularındaki paralellik sebebiyle birbirlerine benzerler. Buna, geçerli bir şekilde kurulabilmeleri için her ikisinde de mirasbırakanın ve muhtemel mirasçının dahlinin aranması eklenince, benzerlikleri iyice belirginleşir. Önemli ölçüdeki bu benzerlikleriyse, mevzubahis sözleşmelerin birbiriyle karıştırılmasına neden olabilir. Hatta doktrinde, taraflar beklenen miras payının devri için bir araya gelmiş olsa dahi; miras sözleşmesi şeklinde yapılan bir işleme mirasbırakan, payını devreden muhtemel mirasçı ve payı devralan kişi katılıyorsa artık bu işleme TMK m. 678 hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Zira böyle bir sözleşmenin içerisinde; mirasbırakan ve muhtemel mirasçı arasında bir mirastan feragat, mirasbırakanla üçüncü kişi arasında ise bir mirasçı atama ilişkisi kurulduğu düşünülmektedir²³⁸. Bu sebeple, TMK m. 678'deki durumun tersine, payı devralan üçüncü kişi miras açıldığı anda tıpkı diğer mirasçılar gibi mirasçı olur ve mirasçılıktan kaynaklanan haklarını kullanır²³⁹. Söz konusu düzenin, bilhassa miras payını devralan kişi için TMK m. 678'e nazaran daha güvenceli bir hukuki durum sağladığı görülür.

Belirttiğimiz üzere, bu hukuki müesseselerin önemli ölçüde benzemesi, ilk bakışta yanıltıcı bir hukuki nitelendirme yapılmasına sebep olabilir. O nedenle, mirastan feragat sözleşmesi ve beklenen miras payının devri sözleşmelerinin birini diğerinden ayırt eden özelliklerin tespit edilmesi daha da önem kazanır. Mesela,

²³⁶ Yağcı, 2013, 73; Dinçer, 2009, 25; Günay, 2016, 126; Antalya, 1999, 54; Bıçakçı, 2019, 13; Ersöz, 2019, 207; Tongsir, 1958, 255; Çakın, 1974, 524; Çubukgil, 1951, 595; Dural, Öz, 2021, 212; Serozan, Engin, 2018, 398.

²³⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.3.2.

²³⁸ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; Serozan, Engin, 2018, 577; İmre, Erman, 2015, 555; Dural, Öz, 2021, 384; Yıldırım, 1995, 124.

²³⁹ İmre, Erman, 2015, 555; Dural, Öz, 2021, 384; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; Serozan, Engin, 2018, 577.

beklenen miras payının devrini konu alan sözleşme sağlararası işlem niteliğindedir²⁴⁰. Mirastan feragat sözleşmesi ise ölüme bağlı bir hukuki işlemdir²⁴¹. Hukuki nitelik farkının bir sonucu olarak, mirastan feragat sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın temsilci kullanmasına izin verilmez²⁴². Buna karşın, açılmamış miras payının devri sözleşmesi akdedilirken her iki taraf da temsilci kullanabilir²⁴³. Diğer yandan, bu sözleşmelerin tarafları da birbirinden farklıdır. Mirastan feragat sözleşmesinin taraflarını muhtemel mirasbırakan ve feragat eden muhtemel mirasçılar oluşturur²⁴⁴. Beklenen miras payının devri akdinde ise taraflar, miras payını devreden muhtemel mirasçı ile devralan kişidir²⁴⁵. Mirasbırakan bu sözleşmenin tarafı olmaz²⁴⁶.

Bir diğer fark ise hukuki etki yönündendir. Öyle ki, mirastan feragat eden kişi miras açıldığı an mirasçı sıfatını kazanamazken, açılmamış miras payını devreden kişi kazanır²⁴⁷. Zira açılmamış miras payının devri sözleşmesi bir borçlandırııcı işlemdir ve kişiye miras payını temlik etme borcu yüklese de onun mirasçılıkla ilişkisini kesmez²⁴⁸. Son olarak²⁴⁹, bu işlemlerin geçerliliği için aranan şekil şartlarına da değinmek gerekir. Mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği, resmi vasiyetname biçiminde düzenlenmesine bađlıdır²⁵⁰. Beklenen miras payının devri sözleşmesinin hangi şekilde düzenlenmesi gerektiğine ilişkinse TMK’de bir hüküm yoktur.

²⁴⁰ Karabulut, 2020, 57; Antalya, 1999, 59; Yıldırım, 1995, 124.

²⁴¹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.7.1.

²⁴² Antalya, 1999, 59; Karabulut, 2020, 57; Bıçakçı, 1999, 13-14; Yıldırım, 1995, 124.

²⁴³ Yıldırım, 1995, 124; Antalya, 1999, 59; Karabulut, 2020, 57; Bıçakçı, 1999, 13-14.

²⁴⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.7.

²⁴⁵ Karşı tarafı oluşturan bu kişi diğer bir muhtemel mirasçı ya da üçüncü bir kişi olabilir. Bkz. Yıldırım, 1995, 125; Antalya, 1999, 59; Dinçer, 2009, 27; Bıçakçı, 1999, 14; Karabulut, 2020, 57.

²⁴⁶ Zorlu, S. (2014). “Mirasın Açılmasından Önce Yapılan Sözleşmeler”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 114; İmre, Erman, 2015, 553; Yıldırım, 1995, 125; Karabulut, 2020, 57; Antalya, 1999, 59; İmre, Erman, 2015, 553-554.

²⁴⁷ Bıçakçı, 1999, 13; Dinçer, 2009, 28; Antalya, 1999, 59.

²⁴⁸ Özakman, C. (1984). *Miras Payının Devrine İlişkin Sözleşmeler*, İstanbul, 121-122; Yıldırım, M. F. (1995). “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi (II)”, *Yargıtay Dergisi*, 21 (3), 283; Karabulut, 2020, 62; Serozan, Engin, 2018, 576; İmre, Erman, 2015, 557; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; Dural, Öz, 2021, 384; Kocayusufoşpaşoğlu, 1987, 547.

²⁴⁹ Ertaş, mirastan feragat sözleşmesi ve beklenen miras payının devri sözleşmesi arasındaki birkaç farka daha dikkat çekmiştir. Yazar, TMK’de mirastan feragat sözleşmesi için getirilen çeşitli düzenlenmelerin beklenen miras payının devri sözleşmesi için de kıyasen uygulanması gerektiğini düşünmektedir. Zira ilgili hükümlerde düzenlenen durumlara benzer durumların beklenen miras payının devri sözleşmeleri için de gerçekteşmesi muhtemel olduğu halde TMK’de bu durumlara ilişkin hiçbir hüküm sevk edilmemiştir. Yazarın kıyasen uygulama yapılmasını önerdiği durumlar şöyle sıralanabilir: 1) Lehine feragatte bulunan kişinin mirasçı olamaması durumunda sözleşmenin hükümden düşmesi 2) İvazlı mirastan feragatin altsoya da etki etmesi 3) Alacaklıların korunmasına ilişkin hükümler 4) Mirastan feragatin muhtemel mirasbırakanın tasarruf oranına etki etmesi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ertaş, 2019, 2907.

²⁵⁰ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.2.2.

Doktrinde, bu sözleşmenin mirasçılarla yapılması durumunda adi yazılı, üçüncü kişilerle yapılması durumunda ise noterde düzenleme şeklinde yapılmasının gerektiği kabul edilmektedir²⁵¹.

2.8.4. Olumlu Miras Sözleşmesi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması

Türk Medeni Kanunu'nun ölüme bağlı tasarruf çeşitlerini düzenleyen bölümünde, "miras sözleşmeleri" üst başlığı altında yer alan iki alt başlık "olumlu miras sözleşmesi" (TMK m. 527) ve "mirastan feragat sözleşmesi"dir (TMK m. 528-530). Kanunun sistematigi, miras sözleşmelerinin iki tipi olduğuna işaret etmektedir. Bazı yazarların olumlu miras sözleşmesinden "miras sözleşmesi" şeklinde bahsetmesi yer yer kavram karmaşasına neden olsa da, Türk/İsviçre doktrininde²⁵² ve uygulamasında²⁵³ mirastan feragat sözleşmesinin de bir miras sözleşmesi olduğu konusunda geniş bir uzlaşma vardır. O sebeple, miras sözleşmeleri için düzenlenen genel nitelikteki hükümler (TMK m. 545 vd.), bünyesine uygun düştüğü ölçüde olumlu-olumsuz miras sözleşmeleri için ortak olarak uygulanmaktadır. Örneğin, her iki sözleşmenin de resmi vasiyetname şeklinde yapılması gerekir²⁵⁴, sağlararası edim borcunun ifa edilmemesi (veya güvenceye alınmaması) halinde tek taraflı sona erdirilmesine hukuken izin verilir²⁵⁵ ve iki taraflı yapılması mümkündür²⁵⁶.

²⁵¹ Serozan, Engin, 2018, 577; Dural, Öz, 2021, 383; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 480; İmre, Erman, 2015, 556. Yargıtay'ın doktrindeki baskın görüşle paralel nitelikteki bazı kararları için bkz. Karabulut, 2020, 45-46, dn. 125-126-127. Beklenen miras payının devri sözleşmesinin geçerliliği için adi yazılı şekilde düzenlenmesinin yeterli olduğu yönündeki görüş için bkz. Özakman, 1984, 125; Zorlu, 2014, 114-118. Bu devir sözleşmesinin geçerliliği için, TBK m. 12 hükmü uyarınca, şekil şartı aranmaması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Karabulut, 2020, 45.

²⁵² Alman Hukukunda, mirastan feragat sözleşmesi miras hukukuna ilişkin bir akit olarak düzenlenmiş olmakla beraber, miras sözleşmesi sayılmamaktadır. Eski Cermen hukukundan bu yana, miras sözleşmesi teriminden mirastan feragat sözleşmesi de anlaşılırken, BGB'de bunun aksi bir tutum tercih edilmiştir. Farklılaşan bu tutumun sebebi ise miras sözleşmesi kurumuna bakışın değişmesidir. Alman doktrinine olumlu içerikte olmayan tasarrufların miras sözleşmesine konu edilmemesi gerektiği düşüncesinin hakim olması, BGB'nin hazırlanışına da sirayet etmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.4.2. ve B. 2.5.2.

²⁵³ Bu yöndeki pek çok karardan biri için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2019/3626, K. 2020/5850, T. 06.10.2020: "...Mirastan feragat sözleşmesi, hukuki niteliği itibarıyla bir miras sözleşmesidir." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

²⁵⁴ Dural, Öz, 2021, 106-107; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 285; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 230; Akça, 2022, 128-129; Serozan, Engin, 2018, 332-333; İmre, Erman, 2015, 196; Öztan, 2016, 259-271.

²⁵⁵ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 244; Akça, 2022, 183; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 210-286; Dural, Öz, 2021, 124-125; Tunç, 2016, 4214; Ertaş, 2019, 2904.

²⁵⁶ Demir, M. (1994). "Olumlu Miras Sözleşmeleri", *Yargıtay Dergisi*, 20 (3), s. 283; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 279; Akça, 2022, 43; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 129; İmre, Erman, 2015, 196; Öztan, 2016, 258-259.

Olumlu ve olumsuz miras sözleşmeleri arasındaki tarihsel ve şekli yakınlık, sözleşmesinin konusu açısından yerini net bir ayrıma bırakır. Adlarından da anlaşıldığı üzere; miras sözleşmesi olumlu bir içeriği konu ediniyorsa olumlu miras sözleşmesi, olumsuz bir içeriği düzenliyorsa mirastan feragat sözleşmesi kurulmuş olur. Daha açık bir anlatımla, miras sözleşmesi şeklinde yapılan bir ölüme bağlı tasarrufun konusu mirasçı atama-vasiyet gibi olumlu şeyler ise olumlu miras sözleşmesi²⁵⁷, muhtemel mirasçının mirasa ilişkin haklı beklentisinden vazgeçmesi ise olumsuz miras sözleşmesi söz konusudur²⁵⁸. Diğer yandan, bu iki ayrı ölüme bağlı tasarrufun şekli olarak tek bir miras sözleşmesi içerisinde bulunması da mümkündür²⁵⁹.

2.8.5. Paylaşma Kuralı Öngörülmesi ile Mirastan Feragatin Karşılaştırılması

Mirasbırakan, terekesinin nasıl paylaşılacağına ve payların nasıl oluşturacağına dair kurallar koymaya yetkilidir (TMK m. 647). Murisin ölüme bağlı tasarrufuyla koyduğu bu türden kurallara *paylaşma (taksim) kuralı* denir. Özellikle, mirastan kısmi feragatin söz konusu olduğu hallerin paylaşma kuralı ile karıştırılması olasıdır. Burada ayırım yaparken dikkat edilecek husus, taraf iradelerinin hangi noktaya yöneldiğidir²⁶⁰. Eğer taraf iradeleri sözleşmenin bir tarafının mirasa ilişkin haklı beklentisini kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya dönükse akdedilen bir mirastan feragat sözleşmesidir. Buna karşın, yapılan sözleşme ile muhtemel mirasçının haklı beklentisinin değerinde hiçbir azalma olmuyor, sadece terekedeki belirli mal veya mal gruplarında hak sahibi olmayacağı kararlaştırılıyorsa da burada bir paylaşma kuralı vardır²⁶¹.

²⁵⁷ Erginer, U. O. (2017). “Olumlu Miras Sözleşmesine Kısa Bakış”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (10), 91; Akça, 2022, 40; Dural, 1980; 30; Dinçer, 2009, 25; Antalya, 1999, 52; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 279; Serozan, Engin, 2018, 265; Eren, Yücer Aktürk, 179; Kocayusufoğlu, 1987, 128; İmre, Erman, 2015, 181.

²⁵⁸ Eren, Yücer Aktürk, 180; Dural, 1980, 43; Dinçer, 2009, 25; Antalya, 1999, 52; Akça, 2022, 41; Serozan, Engin, 2018, 265; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 279; Kocayusufoğlu, 1987, 128; İmre, Erman, 2015, 182; Çabri, 2018, 452.

²⁵⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.3.1.

²⁶⁰ Ertaş, 2019, 541. Benzer yönde açıklamalar için bkz. Çabri, 2018, 472.

²⁶¹ Ertaş için buradaki ayırıcı unsur, mirasçı için doğacak miras hakkının toplam değerinde bir azalma olup olmadığıdır. Eğer yapılan miras sözleşmesi sonucunda kişinin terekeden elde edebileceği parasal tutar azalmışsa bir mirastan feragat sözleşmesinden, azalmamışsa da paylaşma kuralının varlığından söz edilmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ertaş, 2019, 541.

3. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ, KURULMASI VE HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

3.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

3.1.1. Genel Olarak

Mirastan feragat akdi, tüm niteliklerinden önce ve gerçek anlamıyla bir sözleşmedir²⁶². Bu ölüme bağlı hukuki işlemin, iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı olmadan kurulması mümkün değildir²⁶³. Tek taraflı bir hukuki işlemle ne muris ne de mirasçılar, mirastan feragati sağlayabilir²⁶⁴. Mirastan feragat sözleşmesi, TMK’de miras hukukunun bir parçası olarak düzenlenmişse de, TMK m. 5 uyarınca, TBK’nin sözleşmelere ilişkin hükümleri uygun düştüğü ölçüde mirastan feragat sözleşmesine de tatbik edilir²⁶⁵.

Esaslı unsurlarına, adına, taraflarına, hükümlerine, sona ermesine dair yeterli düzenlemeler getirilerek yapısı kanunla ortaya konan sözleşmelere isimli (tipik) sözleşmeler denir²⁶⁶. TMK’nin mirastan feragat sözleşmesinin doğrudan adını

²⁶² Albaş, 2007, 543; Antalya, 1999, 61. Genel olarak miras sözleşmelerine dair aynı yöndeki fikir için bkz. Yakupoğlu, 2019, 30; Kılıçoğlu, 2018, 132; Dural, 1980, 27. Tek taraflı bir feragat işlemine karşı tarafın onay vermesiyle (icabı kabulüyle değil) mirastan feragat sözleşmesinin kurulduğu şeklindeki görüşe dair açıklamalar için bkz. Antalya, 1999, 62. Mirastan feragat sözleşmesinin, iki taraflı bir mirastan çıkarma olduğu yönündeki görüşe dair bilgi için bkz. Antalya, 1999, 49; Dural, Öz, 2021, 195; Akça, 2022, 107 dn. 329’da yer alan yazarlar. Mirastan feragat sözleşmesinin, miras hakkının murisin ölümünden önce reddi niteliğinde bir hukuki işlem olduğu yönündeki görüşe dair bilgi için bkz. Antalya, 1999, 47 vd.

²⁶³ Türk doktrininde yalnızca Şener, bir sözleşme olmadan, tek taraflı şekilde mirastan feragat edilebileceği fikrine sahiptir. Lakin yazarın bu düşüncesi çok ciddi eleştirilmiş ve uygulamada da bir karşılık bulmamıştır. İlgili görüşe dair ayrıntılı bilgi için bkz. Şener, 1988, 225.

²⁶⁴ Çabri, 2018, 471; Dural, Öz, 2021, 195; Yasasever, 1965, 450-451; Bıçakçı, 1999, 2; Albaş, 2007, 543; Kılıçoğlu, 2018, 155; Köprülü, 1983, 214; Akça, 2022, 107. Konuya ilişkin Yargıtay içtihatları için bkz. B. 2.7. ve dn. 175-176.

²⁶⁵ Bıçakçı, 1999, 113; Antalya, 1999, 65. Genel olarak miras sözleşmelerine dair aynı yöndeki fikir için bkz. Dural, 1980, 24; Yakupoğlu, 2019, 62. Miras sözleşmelerinin bir sözleşme olmasının başlıca sonucu, kural olarak, taraflarının tek yönlü bir irade beyanıyla hukuki ilişkiyi ortadan kaldıramamasında yani bağlayıcılığındadır. Bkz. Dural, 1980, 27; Kocayusufoğlu, 1987, 128; İmre, Erman, 2015, 56.

²⁶⁶ Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, 17-934; Serozan, R., Baysal, B., Sanlı, K. C. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, İstanbul, 70. Kuntalp bu meseleyi şöyle özetlemektedir: “Unsurları ve bunların bir araya geliş tarzları kanunda açık olarak düzenlenmiş bulunan sözleşmeler ‘isimli’, unsurları yahut bunların bir araya geliş tarzı kanunen düzenlenmemiş sözleşmeler ‘isimsiz’ sözleşmelerdir.”. Bkz. Kuntalp, E. (2013). *Karışık Muhtevalı Akit*, Ankara, 3. Gümüş ise şöyle açıklamalarda bulunmaktadır: “...sadece bir kanun hükmünün ‘asli edim yükümler(i) üzerinden ve asgari hüküm ve sonuçlarıyla’ düzenlediği sözleşmeler isimli sözleşme olarak nitelendirilir.”. Bkz. Gümüş, M. A. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler –Kısa Ders Kitabı-*, İstanbul, 4.

belirlediği, esaslı unsurlarını, türlerini ve hükümlerini ortaya koyduğu, hangi durumlarda hükümden düşeceğine veya iptal edilebileceğine dair ayrıntılı açıklamalar yaptığı bilinmektedir. Bu durumda, mirastan feragat sözleşmesinin *isimli (tipik) bir sözleşme* olduğunu söylenebilir²⁶⁷.

Yukarıda da defaatle bahsedildiği üzere, TMK'nin ölüme bağlı tasarruf türlerini ele alan bölümünde, “miras sözleşmeleri” üst başlığı altında bulunan iki alt başlık “olumlu miras sözleşmesi” (TMK m. 527) ve “mirastan feragat sözleşmesi”dir (TMK m. 528-530). Kanunun sistematigi, miras sözleşmelerinin iki tipi olduğuna işaret etmektedir ve bunlardan biri de mirastan feragat²⁶⁸ akdidir²⁶⁹. Kanun koyucu, mirastan feragat sözleşmesini bir miras sözleşmesi ve ölüme bağlı tasarruf olarak düzenlemeyi tercih etmiştir.

Her ne kadar Türk/İsviçre doktrini mirastan feragatin ancak bir miras sözleşmesiyle yapılabileceği konusunda mutabık olsa da, bazı yazarların olumsuz miras sözleşmesinin gerçek anlamda bir ölüme bağlı tasarruf olup olmadığına dair şüpheleri vardır²⁷⁰. Söz konusu kuşkunun kaynağı, dar ve teknik anlamda ölüme bağlı tasarruf sayılabilmek için aranan bazı koşulların mirastan feragat sözleşmesinde bulunmamasıdır²⁷¹. Zira karşıdaki kişinin müstakbel miras hakkından vazgeçtiği bir sözleşmede, mirasbırakan, terekesi üzerinde olumlu içerikte (mirasçı atama, vasiyet

²⁶⁷ İvazlı mirastan feragat sözleşmeleri bakımından aynı görüşte bkz. Akça, 2022, 63 vd. Akça, ilgili eserin konusu ivazlı miras sözleşmelerini kapsadığı için sadece bu sözleşmeler bakımından değerlendirmede bulunmaktadır. Fakat yazarın, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin isimli sözleşme olarak kabul görmesi için sunduğu argümanların tamamı ivazsız mirastan feragat sözleşmesi açısından da geçerlidir. Öte yandan doktrinde bu konu hakkında ileri sürülen farklı görüşler de vardır. Örneğin, mirastan feragat sözleşmesinin “kombine sözleşme” olduğu yönündeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 101. İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin bir “karma sözleşme olmadığı” yönündeki görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 17.

²⁶⁸ Kaneti, S. (1983). “Tapu Uygulamaları Açısından Miras Hukuku Sözleşmeleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 48 (1-4) , 101; Antalya, 1999, 72; Albaş, 2007, 545; Yakupoğlu, S. D. (2018). “Olumlu Miras Sözleşmesi ve Bağlayıcılık Sorunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (136), 232; Bıçakçı, 1999, 2; Yasasever, 1965, 450; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 128; Köprülü, 1983, 215.

²⁶⁹ Yargıtay da pek çok kararında bunu açıkça belirtmektedir. Aynı yönde örnek bir içtihat için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2019/3626, K. 2020/5850, T. 06.10.2020: “...Mirastan feragat sözleşmesi, hukuki niteliği itibarıyla bir miras sözleşmesidir.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

²⁷⁰ Dural, Öz, 2021, 195; Yasasever, 1965, 450; Serozan, Engin, 2018, 408. İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin tam olarak ölüme bağlı tasarruf olmadığı şeklindeki görüş için bkz. Albaş, 2007, 546.

²⁷¹ Doktrinde ve uygulamada, ölüme bağlı tasarruf sayılabilmek için aranan koşullara dair ayrıntılı bilgi için bkz. Arpacı, Ö. (2020). “Mahkeme Kararları Işığında Ölüme Bağlı Tasarruf İle Sağlar Arası Hukuki İşlemlerin Ayırımında Geliştirilen Kriterler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 149-150; Serozan, 1979, 15 vd.; Dural, Öz, 2021, 51; Antalya, 1999, 78 vd.; Albaş, 2007, 545-546; Öztan, 2016, 176-177.

vb.) bir etkiye sebep olmaz²⁷². Temelde mirasbırakan, mirasa ilişkin haklı beklentisini sona erdirecek kişinin feragate dair talebini kabul etmekle yetinmektedir. Ama bu onun terekesine hiçbir etkide bulunmadığı anlamına da gelmez. Zira murisin kabul beyanı sonucunda, birçok kişinin terekeye katılımına dair değişiklikler yaşanmaktadır²⁷³. Öte yandan mirasbırakanın bu işlemi, onun malvarlığı üzerinde etkili olmamakta, hüküm ve sonuçlarını murisin sağlığında doğurmamaktadır. Ölümüne bağlı tasarruflarla sağlararası tasarruflar arasındaki ayrımında temel kıstaslardan biri, işlemin hukuki etkilerini malvarlığına ilişkin olarak mı yoksa terekeye ilişkin olarak mı doğuracağına tespitidir²⁷⁴. Öyleyse sayılan tüm hususlar dikkate alındığında, mirastan feragat sözleşmesinin sadece şekli olarak değil geniş ve gerçek anlamda da bir ölümüne bağlı tasarruf olarak kabul edilmesi gerekir²⁷⁵. Zira mirastan feragat sözleşmesine taraf olan muris, terekeye kimlerin katılabileceğine etki ederek kanuni intikal prensiplerini değiştirmekte ve (malvarlığına değil de) terekesine etki edecek bir tasarrufta bulunmaktadır. Mirastan feragat sözleşmesine karakterini veren ve onu tamamlayan unsurun ölüm olması da bu düşüncemizi destekler niteliktedir²⁷⁶.

Feragat edenin irade beyanı ise onun terekesini değil malvarlığını etkiler. Bu sebeple muhtemel mirasçı açısından bir sağlararası hukuki işlem söz konusudur²⁷⁷. Mirastan feragat eden kişinin iradesi, kendisine ait malvarlığı değerlerinin artmasını sağlayabilecek bir imkanı ortadan kaldırmaya yöneliktir. Sonuçta, hükümlerini muhtemel mirasçının sağlığında doğuracak bir işlemin, şekli olarak bir ölümüne bağlı tasarrufun içinde yer alması onu da ölümüne bağlı tasarruf yapmaz²⁷⁸.

²⁷² Mirastan feragatin ölümüne bağlı tasarruf sayılmaması için bunun bir gerekçe olamayacağı, zira mirasçılıktan iskate, vasiyetnamenin geri alınması gibi durumlarda da olumsuz içerikli işlemlerde bulunulduğu ama söz konusu işlemlerin ölümüne bağlı tasarruf niteliğinin tartışmalı olmadığı yönündeki açıklamalar için bkz. Antalya, 1999, 82.

²⁷³ Escher, 1949, 294; Serozan, Engin, 2018, 409; Antalya, 1999, 82; Albaş, 2007, 545; Dural, 1980, 44; Yakuppur, 2018, 491.

²⁷⁴ Arpacı, 2020, 130; Oğuzman, 1995, 96; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 159-160; Antalya, 1999, 81; Albaş, 2007, 545; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 23; Kocayusufoğlu, 1987, 125; Serozan, Engin, 2018, 275; Dural, Öz, 2021, 50; Öztan, 2016, 175; Serozan, 1979, 16.

²⁷⁵ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; Çabri, 2018, 472-473, Antalya, 1999, 81-82; Arbek, Ö. (2007). *Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Ankara, 40; Akça, 2022, 107. İvazsız mirastan feragat sözleşmeleri için bu yönde bkz. Albaş, 2007, 545-546.

²⁷⁶ Çabri, 2018, 473; Antalya, 1999, 76; Albaş, 2007, 545.

²⁷⁷ Dural, 1980, 44; Akça, 2022, 108 dn. 332; Antalya, 1999, 86; Oğuzman, 1995, 165; Albaş, 2007, 543; Arbek, 2007, 40; Yakuppur, 2018, 491; Sarı Fidan, 2015, 156; Bıçakçı, 1999, 113. Olumsuz miras sözleşmesinin her iki yanının da ölümüne bağlı tasarrufta bulunduğu görüşü için bkz. Ertaş, 2019, 2895.

²⁷⁸ Antalya, 1999, 76; Çabri, 2018, 473; Antalya, Sağlam, 2019, 281.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin yapısı, doktrinde mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair en çok tartışma yaratan konudur. Görüş ayrılıklarının merkezinde *ivaz (karşılık)* unsurunun sözleşmeye etkileri yattığından, ivazsız mirastan feragatte böyle tartışmalara girmeye gerek yoktur. O nedenle, mirastan feragatin ivazlı-ivazsız türlerinin hukuki niteliğine dair incelemeler de ayrı ayrı yapılmalıdır²⁷⁹.

3.1.2. İvazsız Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

İvazsız mirastan feragat sözleşmesinde, muhtemel mirasçı gelecekte kazanabileceği miras payına ilişkin haklı beklentisi üzerinde, muhtemel muris ise terekesi üzerinde tasarrufta bulunmaktadır²⁸⁰. Taraflar bu tasarruflarının yanına bir de *karşılık (ivaz)* unsurunu²⁸¹ eklememektedir²⁸². İçinde sağlararası edim borcu (ivaz) bulundurmaması nedeniyle, yukarıda mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair yapılan genel açıklamaların tamamı²⁸³, ivazsız mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliği bakımından da geçerlidir.

3.1.3. İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

3.1.3.1. Genel olarak

Muhtemel mirasçı, gelecekte kazanabileceği miras hakkından vazgeçmesine mukabil, muhtemel mirasbırakandan bir karşılık (ivaz) alıyorsa, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinden²⁸⁴ bahsedilir²⁸⁵. Miras akdinin bu türü, bünyesinde hem ölüme bağlı tasarruf hem de sağlararası edimi barındırması hasebiyle özellik arz eder. Murisin ivaz

²⁷⁹ Albaş, 2007, 546. Genel olarak miras sözleşmeleri bakımından benzer açıklamalar için bkz. Ömür, R. C. (2019). “Miras Sözleşmelerinin Sinallagma Boyutu”, *Legal Hukuk Dergisi*, 17 (194), 768.

²⁸⁰ Antalya, Sağlam, 2019, 280.

²⁸¹ İvazsız mirastan feragat sözleşmeleri hakkında genel bilgiler için bkz. B. 2.6.1.1.

²⁸² Dinçer, 2009, 19; Bıçakçı, 1999, 15; Dural, Öz, 2021, 197; Sarı Fidan, 2015, 156; Yasasever, 1965, 445; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; İmre, Erman, 2015, 197.

²⁸³ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.1.

²⁸⁴ Dural, Öz, 2021, 197; Berki, 1975, 401; Tunç, 2016, 4213; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Serozan, Engin, 2018, 408; İnan, Ertas, Albaş, 2019, 286; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 301.

²⁸⁵ İvazlı mirastan feragat sözleşmeleri hakkında genel bilgiler için bkz. B. 2.6.1.2.

borçlanması sağlararası hukuki işlem niteliğinde²⁸⁶, mirasçının mirastan feragat etmesi ise ölüme bağlı tasarruf niteliğindedir²⁸⁷.

Olumsuz miras sözleşmesinin bir karşılık alınarak yapılması durumunda, sağlararası ve ölüme bağlı unsurların birbirinden bağımsız iki sözleşme mi teşkil ettiği yoksa mevzubahis unsurların tek bir sözleşme çatısı altında mı birleştiği konusunda, doktrinde fikir birliğine varılamamıştır. Diğer yandan, bu iki unsur arasında hukuki bir bağlılığın mevcut olup olmadığı, eğer mevcutsa ne türde bağın bulunduğu (synallagmatik vs.) konusu da görüşlerin ayrıştığı bir başka mevzudur. Doktrindeki tartışmalar, *tek hukuki işlem görüşü* ve *çift hukuki işlem görüşü* çevresinde toplanmaktadır. Aşağıda, bu iki görüş kapsamında incelemeler yapılmıştır.

3.1.3.2. Tek hukuki işlem görüşü

Doktrinde baskın olan görüş, tek hukuki işlem görüşüdür²⁸⁸. Bu görüşe göre, ivaz (karşılık) unsuru ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin esaslı unsuru kabul edilir²⁸⁹. İvazın varlığının sözleşmeye tipini verecek derecede mühim bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Yine bu görüşe göre, ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulduğunda, ortaya ivaz sözleşmesi ve feragat sözleşmesi gibi iki ayrı akit çıkmaz. Aksine, sağlararası edim borcu (ivaz) ve mirastan feragat etme borcunu içeren bir tek akit meydana gelir²⁹⁰. Mirastan feragat ile ivaz unsuru, bu *tek* sözleşme kapsamında edim-karşı edim ilişkisi içindedir²⁹¹.

İvaz ve mirastan feragat unsurları arasındaki edim-karşı edim ilişkisi bu sözleşmenin yapılma amacından ileri gelir. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulurken, taraflardan biri diğerinin feragat etmesi için ivaz ödeme, diğeri de ivazı

²⁸⁶ Serozan, Engin, 208, 408; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183; Dural, Öz, 2021, 197; Antalya, 1999, 99; İmre, Erman, 2015, 197; Dural, 1980, 50; Ömür, 2019, 767; Dinçer, 2009, 19.

²⁸⁷ Çabri, 2018, 472-473; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; Antalya, 1999, 81-82; Arbek, 2007, 40; Ayrıntılı bilgi için bkz. B. 3.1.1.

²⁸⁸ Doktrinde bu görüşü kabul eden yazarlardan bazıları için bkz. İmre, Erman, 2015, 197; Akça, 2022, 57-52 dn. 91; Bıçakçı, 1999, 17; Dinçer, 2009, 20. İvazlı miras sözleşmesi için aynı görüşte bkz. Yakupoğlu, 2019, 54.

²⁸⁹ Akça, 2022, 58. Karşı görüş için bkz. Antalya, 1999, 103; Dural, 1980, 50.

²⁹⁰ İmre, Erman, 2015, 197; Bıçakçı, 1999, 17; Dinçer, 2009, 20; Akça, 2022, 58. Piotet'nin aynı yöndeki görüşleri için bkz. Antalya, 1999, 104.

²⁹¹ Dinçer, 2009, 20; Kocayusufoğlu, 1987, 301; Akça, 2022, 57; Bıçakçı, 1999, 17-114. İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde synallagmatik bir ilişki bulunduğu görüşünde bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183. Piotet'nin aynı yöndeki görüşleri için bkz. Antalya, 1999, 104. İvazlı miras sözleşmelerinde edimlerin bir değiş-tokuş ilişkisinde olduğu görüşü için bkz. Dural, 1980, 51.

kazanabilmek için mirastan feragat etme niyetindedir. Anlatılan tarzda bir hukuki ilişki, aralarında bağ olmayan iki sözleşmenin varlığındansa bir sözleşmede değişim içerisinde bulunan iki edimin varlığına işaret etmektedir²⁹². Kanun koyucunun mirastan feragat ilişkisi olarak getirdiği düzenlemeler de ortada tek bir hukuki işlemin var olduğu kanısını güçlendirir²⁹³. TMK m. 528 bu sözleşmenin ivazlı yapılabilen halini de ivazsız yapılabilen halini de “mirastan feragat sözleşmesi” başlığı altında düzenlemiştir. Bu hükmün lafzı da tek bir sözleşme olduğu izlenimi uyandırmaktadır. (TMK m. 528/I) : “Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.”. Kanun hükmünde kullanılan ifadeler, “ister ivazlı olsun ister ivazsız olsun yapılan şey bir mirastan feragat sözleşmesidir ve ortaya ayrıca bir ivaz sözleşmesi çıkmaz” şeklinde anlaşılmaktadır. Diğer yandan, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin tek sözleşme niteliğinde olduğuna delalet eden bir başka kanun hükmü de TMK m. 547’dir²⁹⁴. Doktrinde, bu hükümde dönme hakkı tanınmasının altında yatan sebep olarak, ivaz borcunun sözleşmenin esaslı unsuru olması gösterilmektedir²⁹⁵.

Çift hukuki işlem görüşünü savunan yazarlar, ölüme bağlı tasarruflardaki tip sınırlılığı sebebiyle ivazlı miras sözleşmesinin tek hukuki işlem şeklinde kurulamayacağını ileri sürer. Gerçekten de miras hukukunda gerek maddi anlamda gerek şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar bakımından *numerus clausus (sınırlı sayı)* ilkesi geçerlidir²⁹⁶. Kanun koyucunun çizdiği hudutlar dışına çıkılıp, taraf iradelerine dayalı olarak yeni ölüme bağlı tasarruf çeşitleri ihdas edilemez. Ama mirastan feragat sözleşmesine ivaz unsurunun eklenmesi, onu kanunun öngördüğü sınırların dışına çıkarmaz. Mirastan feragat sözleşmesinin bir karşılık alınarak yapılabileceğini düzenleyen kanunun kendisidir. Bu akit ancak bir miras sözleşmesi biçiminde düzenlenebileceği için şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar açısından öngörülen

²⁹² Akça, 2022, 62.

²⁹³ Alman doktrininde, “BGB § 2278’de yer alan hükmün ivazlı miras sözleşmelerinin tek bir sözleşmede yapılmasına engel olduğu” düşüncesinin baskın görüş olduğu yönünde bkz. Akça, 2022, 60 dn.129. Alman Hukuku’nun aksine, Türk/İsviçre Hukuku’nda ivazlı miras sözleşmelerinin “tek sözleşme” biçiminde yapılmasına mani olan bir kanun hükmü yoktur.

²⁹⁴ TMK m. 547: “Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı olan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.”.

²⁹⁵ Akça, 2022, 61.

²⁹⁶ Serozan, Engin, 2018, 260; Dural, Öz, 2021, 53-138; Serozan, 1979, 12; Akça, 2022, 59; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 133-103. Sınırlı sayı ilkesinin şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar açısından geçerli olduğu ama maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar açısından geçerli olmadığı şeklindeki görüş için bkz. Kılıçoğlu, 2018, 99; Çabri, 2018, 312.

sınırlı sayı ilkesini ihlal etmez. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflarda söz konusu olan tip sınırlılığı ise, murisin hangi işlemleri yaparak terekesine etki edebileceğine dair kısıtlamayı ifade eder. Muhtemel mirasçıya ödenecek karşılık murisin malvarlığı üzerinde etkili olacağından, ivaz unsurunun maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardaki sınırlı sayı ilkesine aykırılık oluşturduğu da söylenemez²⁹⁷.

Yukarıda yapılan tüm bu açıklamalar ışığında, biz de tek hukuki işlem görüşünü daha isabetli bulmaktayız. Tek işlem niteliğindeki ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin, sağlararası ve ölüme bağlı unsurları arasındaki hukuki bağıllığın hangi yollarla kurulabileceğine dair açıklamalar bir alt başlıkta yapılmıştır.

3.1.3.2.1. Unsurlar arasındaki bağıllığın tek hukuki işlem görüşü açısından değerlendirilmesi

Sağlararası edim borcu ve mirastan feragat tasarrufu tek hukuki işlem bünyesinde akdi bir birlik oluşturduğundan, bu iki esaslı unsur arasında hukuki bir bağıllık söz konusudur²⁹⁸. Ortaya çıkan bağıllık neticesinde, sözleşmenin kurulması ve devamı için hem ivaz borcunun hem de ölüme bağlı tasarrufun geçerliliği şarttır²⁹⁹. Doktrinde meseleye ilişkin kesin ölçütler getirilememişse de genel kabul, bir sözleşmenin unsurları arasındaki bağın şart, hukuki sebep (causa) veya synallagma eliyle kurulabileceği fikrinden³⁰⁰ yanadır³⁰¹. Ne tür bir bağın var olduğuyorsa ancak taraf iradelerinin yorumlanmasıyla anlaşılabilir.

Taraf iradeleri bu yöndeysen, mirastan feragat ve ivaz unsurları arasında şart (koşul) yardımıyla hukuki bağıllık kurulabilir³⁰². Örneğin, ölüme bağlı tasarrufun

²⁹⁷ Akça, 2022, 59-60. Karşı görüş için bkz. Antalya, 1999, 107.

²⁹⁸ Akça, 2022, 66-135 dn. 120. İvazlı miras sözleşmesi bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Yakupoğlu, 2019, 57. Karşı görüş için bkz. Antalya, 1999, 107.

²⁹⁹ Antalya, 1999, 119; Akça, 2022, 63.

³⁰⁰ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Akça, 2022, 66 vd. Ölüme bağlı kazandırmaların sadece koşul veya causa aracılığıyla bir sağlararası edime bağlanabileceği, synallagma ile bağlanamayacağı yönündeki görüş için bkz. Serozan, 1979, 101.

³⁰¹ Serozan, karşı edimin yerine getirilmemesi halinde; synallagmatik bağlantının bulunduğu ivazlı ilişkilerde *dönme* yaptırımının, causa veya şart ile bağlantının kurulduğu sözleşmelerde ise *condictio ob rem* yaptırımının söz konusu olacağını söylemektedir. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Serozan, 1979, 101.

³⁰² Antalya, 1999, 114; Akça, 2022, 86-88.

geçerliliği, sağlararası edim borcunun yerine getirilmesi koşuluna bağlanabilir³⁰³. Öte yandan konulan şartın, geciktirici veya bozucu şart özelliği göstermesi mümkündür³⁰⁴.

Causa (hukuki sebep), bir hukuki muamele ile varılmak istenen amacı ifade eder³⁰⁵. Bir hukuki işlemin causası, onun hukuki niteliğine ve ona uygulanacak kurallara adeta damgasını vurur³⁰⁶. Saikten farklı olarak causa, sözleşmenin her iki tarafının da ortak amacı olma niteliğini taşır³⁰⁷. Doktrinde tarafların, “ölüme bağlı tasarrufun ivazın causası olduğu, ivazın da ölüme bağlı tasarrufun causası olduğu” şeklinde anlaşarak bir hukuki bağıllık yaratabilecekleri kabul edilmektedir³⁰⁸.

Bu meseleye dair en ciddi tartışmalar, sözleşme taraflarının sağlararası-ölüme bağlı unsurlar arasında synallagmatik bir bağ kurup kuramayacakları ve kanun koyucunun bu unsurlar arasında meydana getirdiği bağın zaten synallagmatik nitelikte olup olmadığı hususlarında yaşanmaktadır. İvaz unsuru içeren akitlerde synallagmanın akla gelmesi doğaldır. Ancak her ivazlı sözleşme de synallagmatik özellik göstermez. Synallagma, bir sözleşmede yer alan edimler arasındaki karşılıklı değişim ilişkisidir³⁰⁹. Akde taraf olan kişilerden her biri, karşı edimi elde etmek amacıyla kendi edimini borçlanıyorsa ancak o takdirde synallagmatik bir ilişki doğar³¹⁰. Burada, *yapman için veriyorum, verdiğin için yapıyorum* tarzında bir mübadele amacı güdülmektedir³¹¹.

³⁰³ Ancak doktrinde sağlararası edim borcunun geçerliliğinin, ölüme bağlı tasarrufun ifa edilmesi şartına bağlanamayacağı düşünülmektedir. Zira ölüme bağlı tasarruf yapılır yapılmaz kendisinden kaynaklanan borcun ifasını sağlar. Bu görüş için bkz. Akça, 2022, 87. Bu görüş kabul edilirse, örneğin, ivaz borcu mirastan feragatin geçerli şekilde yapılması şartıyla bağlanamaz. Zira mirastan feragat sözleşmesi kurulduğu an, muhtemel mirasçı buna ilişkin yükümünü yerine getirmiş sayılmaktadır. Mirastan feragatin hüküm ve sonuçlarının ölümle doğacak olması bu durumu değiştirmez.

³⁰⁴ Akça, 2022, 86-88; Antalya, 1999, 114.

³⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, N., Hatemi, H., Serozan, R., Arpacı, A. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt*, İstanbul, 117; Serozan, 1979, 8; Eren, 2018, 183; Akça, 2022, 89; Antalya, 1999, 108.

³⁰⁶ Serozan, 1979, 8; Eren, 2018, 183; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 117; Akça, 2022, 89.

³⁰⁷ Eren, 2018, 183; Akça, 2022, 90 dn. 281; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 117.

³⁰⁸ Akça, 2022, 90; Serozan, 1979, 101. TMK m. 547’de, ivazlı miras sözleşmeleri gerçek manasıyla karşılıklı akit olmamalarına rağmen kanun koyucunun, karşılıklı akitler için düzenlediği dönme hakkını ivazlı miras sözleşmesi taraflarına tanımak için edimler arasındaki causal bağı yeterli kabul ettiği görüşü için bkz. Serozan, Engin, 2018, 349.

³⁰⁹ Antalya, G. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 220; Akça, 2022, 70; Ömür, 2019, 751; Eren, 2018, 211; Yakupoğlu, 2019, 56.

³¹⁰ Bu sebeple, synallagmadan bahsedebilmemiz için sözleşmenin her iki tarafı da hem borçlu hem de alacaklı olmalıdır. Doktrinde, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler harici bir sözleşme tipinde synallagmatik bağ kurulmayacağı savunulmaktadır. Eksik iki tarafa borç yükleyen akitlerde her iki taraf da borçlu ve alacaklı sıfatını haizse de bu sözleşme türünde edimlerin birbiriyle değişim (karşılıklılık) içerisinde olduğu söylenemez. Aynı görüşte olan yazarlar için bkz. Akça, 2022, 69-70; Eren, 2018, 211; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 99-101; Antalya, 2015, 220; Oğuzman, K., Öz, T. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, İstanbul, 45.

³¹¹ Akça, 2022, 71.

Doktrinde, synallagmanın bulunduğu akitlerde, edimler arasında üç açıdan hukuki bağlantı kurulduğu kabul edilir. Sözleşme unsurlarının ancak birlikte doğabilmelerini zorunlu kılan bağa *genetik bağ*, bu unsurlardan birinin geçerli şekilde devamının diğerinin de devamına bağlı olmasına *kondisyonel bağ*, her bir unsurun ifa edilebilirliğinin diğer unsurunkine bağlanmasına ise *fonksiyonel bağ* denmektedir³¹². Dolayısıyla, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin synallagmatik nitelikte bir akit olduğu kabul edilirse, ivaz unsuru ile mirastan feragat unsurunun yalnızca birlikte doğabileceği, devam edebileceği ve (ifada) fonksiyonellik gösterebileceğinin kabul edilmesi de gerekir.

Ancak doktrindeki bazı yazarlar ivazlı miras sözleşmelerinde synallagmatik bir bağın kurulamayacağını düşünür³¹³. Bu görüş sahipleri, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişinin bir borca girmedikini ve akdin her iki tarafının karşılıklı olarak borçlanmadığı hallerde synallagma ilişkisinin kurulamayacağını ileri sürer³¹⁴. Buna göre ivazlı miras sözleşmesinde, bir tasarruf işlemiyle bir borçlandırıcı işlem yan yana geldiği başka bir anlatımla, iki adet borçlandırıcı işlem yan yana gelmediği için synallagmatik türden bağ tahsis edilemez³¹⁵. İvazlı miras akitlerinin synallagmatik olmadığına kanıt olarak sunulan başkaca bir sav ise; bu sözleşmeye ait edimlerin değişim (karşılıklılık) ilişkisi içinde olamayacağıdır³¹⁶. Söz konusu görüşün dayanağıysa, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişi borcunu miras akdini kurduğu an ifa etmiş sayılırken, sağlararası edim borcunun ifasının aynı anda gerçekleşmemesidir.

Türk doktrinde Akça³¹⁷, yukarıda savunulan argümanları geçerli bulmaz. Eğer taraf iradeleri bu yöndeysen, ölüme bağlı-sağlararası unsur arasında synallagmatik bir bağlantı sağlanabileceğini ileri sürer³¹⁸. Akça'ya göre, bu akdin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafı aslında bir ön edim yükümlüsüdür ve miras sözleşmesinin kurulmasıyla

³¹² Eren, 2018, 211; Ömür, 2019, 757-758; Akça, 2022, 71; Antalya, 2015, 220.

³¹³ Doktrinde bu görüşü kabul eden yazarlardan bazıları için bkz. Serozan, 1979, 101; Ömür, 2019, 768; Antalya, 1999, 103; Bıçakçı, 1999, 88; Dural, 1980, 50-51. İvazlı miras sözleşmelerinde borçlar hukukunda anlaşıldığı şekliyle bir synallagma ilişkisi bulunmadığı fakat kendine özgü bir synallagma ilişkisi bulunduğu görüşü için bkz. Yakupoğlu, 2019, 62.

³¹⁴ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 244- 245; Antalya, 1999, 103; Dural, 1980, 50; Yakupoğlu, 2019, 57-58; Ömür, 2019, 768.

³¹⁵ Antalya, 1999, 103; Ömür, 2019, 768.

³¹⁶ Bıçakçı, 1999, 88; Antalya, 1999, 103; Ömür, 2019, 768.

³¹⁷ Yazar, İsviçre doktrinde yazılan yakın tarihli eserlerde artık ivazlı miras sözleşmelerinin synallagmatik olabileceğinin kabul edilmeye başlandığını söylemekte ve synallagmatik ilişki kurulamayacağını ileri süren yazarların argümanlarına karşı yönde ayrıntılı olarak açıklamalarda bulunmaktadır. Bkz. Akça, 2022, 72 vd.

³¹⁸ Akça, 2022, 83. Aynı görüşte bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 183.

borcunu ifa etmiş sayılır³¹⁹. Yazar, tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmelerde edimlerin aynı zamanda ifa edilmesinin esaslı unsur teşkil etmediğini belirtir³²⁰. Kanun gereği veya taraf iradeleriyle, edimlerin farklı vakitlerde yerine getirilmesine karar verilebileceğini³²¹ ve böyle bir durumun synallagmatik ilişkiye engel olmadığını düşünmektedir³²². Öte yandan, tasarruf işlemiyle borçlandırıcı işlemin synallagmatik nitelikli sözleşmelerde buluşmasını da mümkün addeden Akça³²³, bunun örneği olarak alacağın ivazlı temlik ve elden satım işlemlerini gösterir³²⁴.

Biz de Akça'nın görüşleriyle uyumlu olarak, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin synallagmatik şekilde kurulabileceğini savunuyoruz. Zira mirastan feragat eden kişi, murisin ifa edeceği bir ivaz için feragat ediyor, muris de bu feragatin karşılığı olarak ivazını ödüyorsa artık synallagmatik bir ilişki var demektir. Hakeza, gerçek hayatta mirastan feragat sözleşmelerinin çoğu tam da bu şekilde kurulmaktadır. İvaz ve mirastan feragat unsurları edim-karşı edim ilişkisi içindedir. Kanaatimizce, kanun koyucunun TMK m. 528'de akdin ivazlı yapılabileceğini ifade etmek için "bir karşılık sağlanarak" ifadesini tercih etmiş olması da buna işaret eder. Diğer taraftan, muhtemel mirasçı burada, mirastan feragat etmekle yükümlüdür. Feragat eden, mirasa ilişkin haklı beklentisini sona erdirerek borcunu ifa eder. Bu sebeple, mirastan feragat sözleşmesini akdettiği an bu yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır³²⁵. Sağlararası ve ölüme bağlı edimin ifa zamanları arasında bu nedenle oluşan farklılık, onların değişim ilişkisi içerisinde olmalarına engel değildir. Önemli olan, taraf iradelerinin bir karşılıklılık oluşturmaya yönelmesidir. Söz konusu feragat tasarrufunun hüküm ve

³¹⁹ Akça, 2022, 75.

³²⁰ Akça, 2022, 75. Yazar, synallagmatik ilişkilerdeki değişim (karşılıklılık) ilişkisinin varlığı için edimlerin aynı anda ifa edilmesinin şart olmadığını düşünmektedir.

³²¹ İvazlı miras sözleşmelerinde edimlerin farklı vakitlerde ifa edilmesinin sebebi ise kanundur. Bkz. Akça, 2022, 75.

³²² Edimlerin değişik zamanlarda ifa edilmesine karar verilmesi halinde, bunun sonucunun sadece, ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın ödemelik def'ini kullanamaması olacağı görüşü için bkz. Akça, 2022, 75.

³²³ Synallagmatik sözleşmelerin hangi muhtevada yapılabileceğine dair TBK m. 27 haricinde bir kanuni kısıtlama getirilmediğini, aksi bir kabulün sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğüne aykırılık teşkil edeceği görüşü için bkz. Akça, 2022, 76. Akça'ya göre, synallagmatik bir ilişkiden bahsedebilmek için akdin her iki yanının da borçlandırıcı işlemde bulunması şart değildir.

³²⁴ Alacağın ivazlı temlikinde, sözleşme kurulduğu an alacağın karşı tarafa geçtiği ve yalnızca ivaz borcunun ifasının gerektiği göz önüne alınırsa, synallagmatik nitelikteki bu sözleşmede de bir tasarruf işlemi ile taahhüt işleminin yan yana geldiğinin tespit edileceği yönünde bkz. Akça, 2022, 77.

³²⁵ Bıçakçı, 1999, 17; Antalya, 1999, 111; Ömür, 2019, 776. Miras sözleşmelerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın, bu sözleşmeyi kurmakla borcunu ifa etmiş sayıldığı yönündeki açıklama için bkz. Akça, 2022, 75; Dural, Öz, 2021, 124; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 244.

sonuçlarının ölümle ortaya çıkması, miras hukukunun kendine özgü yapısından kaynaklanır. Zira feragat eden, feragatin hüküm ve sonuçlarını erkene çekemez.

Bir başka tartışmalı meseleyse, ivazlı miras sözleşmeleri için de uygulama alanı bulan TMK m. 547 hükmünün nasıl anlaşılması gerektiğidir. Bu hükümde kanun koyucu, sağlararası edimin sözleşmeye uygun şekilde yerine getirilmediği veya güvenceye bağlanmadığı durumlarda, ivaz alacaklısı olan tarafa “borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönme” hakkı tanır. Kanun burada tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmelere ilişkin hükümlere yollama yapmaktadır³²⁶. Söz konusu kanun hükmüyle, ivaz unsurunun ve mirastan feragat unsurunun sözleşmenin devamı ve sona ermesi açısından birbirine bağlandığı görülür³²⁷.

Yukarıda anlatılan gerekçelerle³²⁸ ivazlı miras sözleşmelerinin synallagmatik nitelik arz edemeyeceğini savunanlar, TMK m. 547’deki kanun hükmünün de synallagmatik bir bağlılık yaratmadığını düşünmektedir. Onlara göre, hayatın olağan akışında, ivazlı miras sözleşmeleri de akdin unsurları arasında karşılıklı bir değişim yaşanması amacıyla yapılmaktadır. Bu durumun tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmelerle olan benzerliğini gözetten kanun koyucu, kolay bir çözüme ulaşmak için Borçlar Hukuku kurallarına gönderme yapmıştır³²⁹. Bundan hareketle yazarlar, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği taşımadığı halde, ona ilişkin hükümlerin (TBK m. 123 vd.) ivazlı miras sözleşmelerine de uygulanacağını kabul etmektedir³³⁰. Akça’ya göre kanun koyucu tam iki tarafa borç yükleyen akitlerle

³²⁶ Bu durum TMK m. 547’nin gerekçesinde şöyle ifade edilmiştir: “Yürürlükteki metinde bir tarafın borcunu ifa etmemesi hâlinde diğer tarafın borçlar hukuku kuralları uyarınca mukaveleyi feshetmesinden söz edilmiştir. Borçlar Kanununun 106 ve 108 inci maddelerine yollama yapılan bu hükümde kullanılmış olan “fesih” deyiimi, bugün öğretilde “sözleşmeden dönme” olarak ifade edilmektedir ...”. Kanun koyucunun bahsettiği 106. ve 108. Maddeler, yürürlükte olan TBK’nın 123. ve 125. maddelerine tekabül etmektedir. Bu iki madde de tam iki tarafa borç yükleyen akitleri düzenlemektedir. Aynı yönde bkz. Dural, Öz, 2021, 12.

³²⁷ Escher, 1949, 294. İvazlı miras sözleşmesi açısından benzer görüş için bkz. Yakupoğlu, 2018, 239 dn. 40.

³²⁸ Bahsedilen gerekçelerin neler olduğu hakkındaki açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.2.1.

³²⁹ Dural, 1980, 51; Ömür, 2019, 769; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 244- 245; Bıçakçı, 1999, 88; Dural, Öz, 2021, 124; Yakupoğlu, 2019, 62; Seçer, Ö. (2014). “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (111), 52; Serozan, Engin, 2018, 349-409; Antalya, 1999, 105.

³³⁰ Serozan, Engin, 2018, 409; Seçer, 2014, 52; Ömür, 2019, 771; Yakupoğlu, 2018, 256. Seçer ve Çabri, miras sözleşmelerinde gerçek anlamda bir karşılıklılık ilişkisi kurulamadığı halde, bu akit tipinin kanun tarafından iki tarafa borç yükleyen sözleşme sayıldığını beyan etmektedir. Bkz. Çabri, 2018, 689 dn. 2115. Synallagma ilişkisinden doğan sonuçlardan hangilerinin (borçlu temerrüdü, ödemezlik def’i, gabin vb.) miras sözleşmelerine kıyasen uygulamaya uygun olduğu konusunda yapılan ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Ömür, 2019, 771 vd. TMK’de synallagmatik ilişkiler için düzenlenen hükümlerden gabin, uyarılma ve borçlu temerrüdüne dair normların kıyasen miras sözleşmelerine de uygulanacağı görüşü için bkz. Yakupoğlu, 2019, 63 dn. 183.

ivazlı miras akitleri arasında bir benzerlik gördüğünden değil; tam aksine, ivazlı miras sözleşmelerinde synallagmatik bir bağ kurulabileceğini kabul ettiği için TMK m. 547’yi bu şekliyle öngörmüştür³³¹. Akça ayrıca, karşı görüşteki yazarların bu yorumlarıyla ivazlı miras akitlerindeki edim-karşı edim ilişkisini kabul ettiğini ve bu durumun synallagmanın mevcudiyetine ciddi bir işaret olduğunu ileri sürmektedir³³².

3.1.3.3. Çift hukuki işlem görüşü

İvazlı miras sözleşmelerinin hukuki niteliğini açıklamaya çalışan diğer bir görüş, çift hukuki işlem görüşüdür³³³. Bu görüşü savunan yazarlara göre, ivaz (karşılık), ivazlı miras sözleşmelerinin esaslı unsuru³³⁴ değildir³³⁵. Daha evvel de bahsedildiği üzere; çift işlem görüşünü kabul edenler, ölüme bağlı tasarruflarda kabul edilen *numerus clausus* ilkesi gereği ivaz unsurunun miras sözleşmesi bünyesinde yer alamayacağını³³⁶ düşünür³³⁷. Bu görüşe göre, ivazlı mirastan feragat ilişkisinde sağlararası edim borcunu (ivaz) doğuran ayrı bir akdin varlığı kabul edilir.

Çift hukuki işlem teorisi temelde, ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulduğunda, “ivaz sözleşmesi” ve “feragat sözleşmesi” şeklinde iki ayrı akdin ortaya çıktığını savunur³³⁸. İvaz sözleşmesi ve feragat sözleşmesinin aynı evrak kapsamında düzenlenmesi söz konusu durumu değiştirmez. Kural olarak bu iki akit birbirinden bağımsız görüldüğünden, her biri kendi hükümlerine tabi olur³³⁹. Çift hukuki işlem görüşüne göre, taraf iradeleriyle bir bağlılık oluşturulmayan hallerde, ivaz sözleşmesinin “miras sözleşmesi” şeklinde yapılmasına ihtiyaç yoktur³⁴⁰. Bu

³³¹ Akça, 2022, 83.

³³² Akça, 2022, 83.

³³³ Bu görüşte bkz. Antalya, 1999, 107 vd.

³³⁴ Çift hukuki işlem görüşünü savunanlar, bu argümanlarını miras sözleşmelerinin ivazsız olarak da geçerli biçimde kurulabilmesiyle açıklar. Geliştirdikleri bu argümanın eleştirisi için bkz. Akça, 2022, 58.

³³⁵ Antalya, 1999, 103-107; Dural, 1980, 50; Akça, 2022, 53.

³³⁶ Akça, 2022, 53. Tek hukuki işlem görüşünü savunan yazarlar tarafından, bu düşünceye getirilen eleştiriler için bkz. B. 3.1.3.2.

³³⁷ İvazın ayrı bir borç akdi olarak kurulabilmesini, mirastan feragat akdinin tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) türden bir sözleşme olmamasına bağlayan görüş için bkz. Antalya, 1999, 100.

³³⁸ Dinçer, 2009, 20; Antalya, 1999, 107; Akça, 2022, 53. İsviçre Federal Mahkemesi’nin çift hukuki işlem görüşünü kabul ettiği bir kararı için bkz. BGE 90 II 75. Yüksek Mahkeme bu kararında açıkça, içtihadı konu olan ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin “mortis causa olarak mirastan feragat etme” ve “mirasın satın alınması” şeklinde iki ayrı hukuki işlemi ihtiva ettiğini söylemiştir. (Kaynak: www.bger.ch, Erişim Tarihi: 05.04.2022).

³³⁹ Antalya, 1999, 107; Akça, 2022, 54-55.

³⁴⁰ Akça, 2022, 130; Antalya, 1999, 100. Kural olarak ivaz sözleşmesi bağımsız özellikte kabul edilirse, bir şekil şartına tabi olmadan akdedilebilir. Ama taraflar şartla veya bağlama sözleşmesiyle bir bağlılık

durumda, mirastan feragat sözleşmesinden ayrı bir zamanda, ayrı bir belgede, miras sözleşmesi hükümlerine tabi olmadan yapılacak bir ivaz sözleşmesiyle de geçerli bir ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin kurulması sağlanabilir³⁴¹. Belirtmek gerekir ki, ivaz sözleşmesine bağımsız bir karakter atfedilmesinden kaynaklanan bu denli bir serbestinin, kanun koyucunun amacına ve miras hukuku için getirdiği şekil sıklığına uymadığı kanaatindeyiz.

3.1.3.3.1. Unsurlar arasındaki bağıllığın çift hukuki işlem görüşü açısından değerlendirilmesi

İki ayrı akdin mevcudiyetini kabul eden kişiler, bu fikirleriyle ivazlı miras sözleşmesi kurulmayacağı sonucuna varmak niyetinde değildir. Onlar, ivaz ile feragat sözleşmelerinin kanun eliyle birbirine bağlandığını ve ayrıca taraf iradeleriyle de aralarında bir bağıllık oluşturulabileceğini düşünmektedir³⁴². Çift işlem teorisinden yana olanlar da, iki sözleşme arasındaki ilişkinin hem kurulmalarına hem geçerli şekilde devam etmelerine hem de sona ermelerine tesir ettiğini kabul eder³⁴³.

Çift işlem görüşünde, kanun koyucunun TMK m. 547 (eMK m. 494) vasıtasıyla ivaz ve feragat akitlerini hukuken birbirine bağladığı kabul edilmektedir³⁴⁴. Kanunla oluşan bağın ise synallagmatik nitelikte olmadığına fakat edim-karşı edim münasebetine benzeyen bir karşılıklılık ilişkisi gösterdiğine inanılır³⁴⁵. Bunun sonucunda, ivaz borcu yerine getirilmezse feragat eden taraf sözleşmeden dönebilir.

Kanunun kurduğu bağın yanı sıra, tarafların üzerinde anlaşması halinde, koşul (şart) veya bağlama sözleşmesi yardımıyla da ivaz-feragat akitlerinin birbirine bağlanması mümkün görülmektedir³⁴⁶. Tarafların şartla veya bağlama sözleşmesiyle yeknesaklık sağlaması halinde, bu iki sözleşme ancak karşılıklı bağıllık çerçevesinde

yarattıklarında artık ivaz akdinin de mirastan feragat sözleşmesi şeklinde yapılmasının zorunlu olduğu şeklindeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 99.

³⁴¹ Böyle bir ihtimalde ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulamayacağı; bilakis, ivazsız bir mirastan feragat sözleşmesiyle ondan bağımsız bir bağış sözleşmesinin ortaya çıkacağı şeklindeki görüş için bkz. Akça, 2022, 134.

³⁴² Akça, 2021, 53; Antalya, 1999, 107.

³⁴³ Antalya, 1999, 111-121; Akça, 2021, 56. İvaz veya feragat sözleşmelerinden birinin doğumuna, devamına veya sona ermesine etki eden bir husus diğerinde de aynı etkiye sebep olur. Örneğin, ivaz sözleşmesinin geçersizliği mirastan feragat sözleşmesini de geçersiz kılar. Bkz. Antalya, 1999, 121.

³⁴⁴ TMK m. 547 hükmüyle tesis edilen hukuki bağın niteliğine dair tartışmalar için bkz. B. 3.1.3.2.1.

³⁴⁵ Akça, 2022, 56; Antalya, 1999, 111.

³⁴⁶ Antalya, 1999, 120; Akça, 2022, 56.

bir arada bulunabilecek ve sona erebilir³⁴⁷. Mesela tarafları, miras sözleşmesinin geçerli olabilmesi için ivaz akdinin de geçerli olması gerektiğini belirtmişlerse, burada şartla bağlanmış bir miras sözleşmesinden söz edilir. Öngörülen koşulun niteliği, bozucu veya erteleyici türden olabilir³⁴⁸. İvaz-feragat akitlerinin birbirinin zorunlu unsuru olduğunu bildiren bir bağlama sözleşmesi akdetmenin de hukuki bağlılık yarattığı düşünülmektedir³⁴⁹. Söz konusu durumda, bağımsız hukuki işlemler tarafların isteğiyle bağlı sözleşme konumuna getirilmektedir. Bir bağlama sözleşmesinin varlığından söz edebilmek içinse; taraf iradelerinden, ölüme bağlı tasarruf ve ivaz sözleşmesinden birisi olmasa diğerinin yapılmayacağını anlaşılması gerekir³⁵⁰.

3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Kurulması

3.2.1. Genel Olarak

Mirastan feragat sözleşmesi kurmak isteyen muhtemel mirasbırakan ve mirasçısı bir araya gelmeli, karşılıklı olarak “feragat edenin terekeden pay alamayacağını”³⁵¹ belirten içerikte bir irade beyanında bulunmalıdır. Bu yöndeki irade beyanlarının geçerli bir mirastan feragat akdi doğurabilmesi için hangi şekil ve ehliyet şartlarını taşıması gerektiği, aşağıda ayrıntılı biçiminde incelenmiştir.

³⁴⁷ Akça, 2022, 56; Antalya, 1999, 119.

³⁴⁸ Şartla bağlanma durumunda tek sözleşmeyi etkileyen tarzda bir bağ yerine her iki sözleşmeye de karşılıklı olarak tesir eden bir bağın kurulduğu görüşü için bkz. Antalya, 1999, 114-115. Öyle ki, örneğin karşılıklı bağlanan akitlerden biri şartın gerçekleşmesi sonucunda geçersiz oluyorsa mecburen diğeri de geçersiz olur.

³⁴⁹ Akça, 2022, 56; Antalya, 1999, 119. Örneğin ivaz akdinin geçersiz olduğu bir ihtimalde, taraf iradelerinin yorumundan ivaz olmasa mirastan feragat edilmeyeceği anlaşıyorsa, (taraflarca ivaz akdinin geçerliliği feragat akdinin geçerliliği şartına bağlanmamış olsa dahi) artık mirastan feragat akdinin de geçersiz olacağı yönündeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 120.

³⁵⁰ Antalya, 1999, 119.

³⁵¹ Yahut terekeden kısmen pay alabileceğini belirten yönde irade beyanlarıyla da mirastan feragat sözleşmesi kurulabilir. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.2.2.

3.2.2. Sözleşmenin Geçerli Olarak Kurulması İçin Aranılan Şekil Şartları

3.2.2.1. Genel olarak

Türk Medeni Kanunu'nda mirastan feragat sözleşmesinin hangi şekilde yapılabileceğini düzenleyen özel bir norm hasredilmemiştir. Ancak bu onun hiçbir şekil şartına uymadan akdedilebileceği anlamına gelmez. Zira mirastan feragat sözleşmesi bir miras sözleşmesidir. Bu nedenle, TMK'nin miras sözleşmelerinin şekline dair getirdiği genel düzenlemeler, mirastan feragat sözleşmeleri için de uygulama alanı³⁵² bulur³⁵³. Başka bir deyişle, TMK m. 545/I'de yer alan "Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir." hükmü mirastan feragat sözleşmelerine de tatbik edilir. Konuyu inceleyen E. 1959/16, K. 1959/14, T. 11.02.1959 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı³⁵⁴ da aynı görüşü şu cümlelerle ifade etmektedir:

"Dördüncü Hukuk Dairesinin 1853/997 sayılı ve 19.06.1934 günlü kararında mirastan feragat mukavelesinin bir şekle tabi tutulmuş olmadığı esası benimsenmiş bulunduğu halde, İkinci Hukuk Dairesinin 3056/4390 sayılı ve 19.07.1948 günlü kararında mirastan feragat mukavelesinin resmi vasiyet şeklinde yapılmış olmadıkça muteber bulunmayacağı kabul edilmiş olduğu ileri sürülerek birbirini tutmazlığın içtihadın birleştirilmesi yoluyla giderilmesi istenilmiş olmakla İçtihadı Birleştirme Hukuk Kısmı Heyetinde kararlar arasında birbirini tutmazlık bulunduğu karar verildikten sonra mesele incelendi, gereği konuşuldu: Medeni Kanununun mirasa ait olan kitabının 3. faslının başlığı (Ölüme bağlı tasarrufun muhtelif suretleri) dir; gerçekten bu fasıldaki maddelerde vasiyetin ve miras mukavelesinin konularının neler olabileceği bildirilmiştir. Bunlardan 474 ve 475. maddelerin muhtevalarıyla matlapları incelenecek olursa 474. maddede miras mukavelesinin konusunun mirasçı nasbı veya belli bir malın bir kimseye bırakılması olabileceğinin, 475. maddede ise miras mukavelesinin konusunun mirastan feragat olabileceğinin bildirildiği

³⁵² Yargıtay'ın uzun yıllardır istikrar kazanan içtihatları da bu yöndedir. Yargıtay 14. HD, E. 2019/3626, K. 2020/5850, T. 06.10.2020: "Miras sözleşmesinin geçerli olması için Türk Medeni Kanununun 545/I. maddesi uyarınca resmî vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir...Mirastan feragat sözleşmesi, hukuki niteliği itibarıyla bir miras sözleşmesi olduğu için, yukarıda açıklanan kurallar mirastan feragat sözleşmesinin kurulmasında da geçerli olacaktır." Yargıtay HGK, E. 2000/2-1307, K. 2000/1555, T. 25.10.2000: "...Mirastan feragat sözleşmesi resmi vasiyet şeklinde yapılmadıkça muteber olmaz. Taraflar arasındaki sözleşme adi yazılı olduğundan geçersizdir." Aynı yöndeki diğer kararlardan bazıları için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2018/ 3787, K. 2021/2893, T. 19.04.2021, Yargıtay 14. HD, E. 2016/8822, K. 2019/2813, T. 27.03.2019, Yargıtay 14. HD, E. 2017/1857, K. 2021/651, T. 08.02.2021. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 13.04.2022).

³⁵³ Çernis, V. (1949). "Mirastan Ferağat Mukavelesi Şekle Tabi Midir?", *Adalet Dergisi*, (8), 1131; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 230; Antalya, Sağlam, 2019, 190; Oğuzman, 1995, 136; Öztan, 2016, 261; Dural, Öz, 2021, 139; Dinçer, 2009, 38; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 284; Çabri, 2018, 653; Köprülü, 1983, 214.

³⁵⁴ Resmi Gazete (RG) T. 05.06.1959, Sayı 10223.

görülür. Demek ki, kanunumuza göre mirastan feragat mukavelesi, miras mukavelesinin bir nevinden ibarettir. Bu itibarla mirastan feragat mukavelesinin (bütün miras mukaveleleri gibi) Medeni Kanunun 492. maddesi hükmünce resmi vasiyet şeklinde yapılması gerektir.”³⁵⁵.

Şekil serbestisi ilkesinin hakim olduğu Medeni Hukuk sistemimizde, ölüme bağlı tasarrufların katı şekil şartlarına muhatap olması tesadüfi değildir. Bu yolla, murisin iradesinin yapılacak ölüme bağlı tasarrufa net ve güvenilir biçimde yansıtılması amaçlanmaktadır³⁵⁶. Zira murisin sağlığında yaptığı işlemlerde ne amaçladığını öldükten sonra açıklaması mümkün değildir. Nitekim, ölüme bağlı tasarruf taraflarının, bu ciddi işlemi yapmadan evvel düşünmeye sevk edilmek istenmesi de şekil şartlarının diğer bir hedefidir³⁵⁷. Şeklin bu genel faydalarının yanında, mirastan feragatin yalnızca miras sözleşmesi biçiminde yapılabilmesinin de ayrıca yararları vardır. Kanun koyucu mirastan feragatin sözleşmeyle yapılmasını şart koşarak taraflar için bağlayıcılık oluşturmuştur³⁵⁸. Muhtemel murisin veya mirasçısının, kural olarak mirastan feragat sözleşmesini tek taraflı sona erdirememesi, vasiyetnameyle oluşturulandan daha güvenceli bir hukuki durum elde edilmesini sağlar. Öte yandan, vasiyetname ile mirastan feragat edilebilse, murisin bu feragatten haberi olmayacağı için çeşitli sıkıntılar doğabilir. Mirasçılarının tek taraflı işlemle mirastan feragat edememesinin, mirasbırakanın terekesi üzerindeki hakimiyetini arttırdığı açıktır³⁵⁹. Hakeza, mirasbırakanın (mirasçılıktan çıkarmadaki gibi haklı

³⁵⁵ Vasiyetname ile de mirastan feragat sözleşmesi yapılabileceğini savunan tek yazar olarak Şener, doktrindeki bu tutumun istisnasını oluşturur. Bkz. Şener, 1988, 225. Şener, yukarıda da paylaştığımız YİBK’den mirastan feragatin ölüme bağlı tasarrufla yapılabileceğinin anlaşıldığını ve eğer öyleyse şekli manada ölüme bağlı tasarrufun her iki türünün de mirastan feragat etmeye elverişli olduğunu söylemektedir. Yazara göre örneğin, bir muhtemel mirasçının tek yanlı irade beyanıyla mirastan ivazsız feragat etmesi mümkündür. Şener’in çıkarımlarının aksine, YİBK’den hareketle böyle bir yorum yapılamaz. Bahsedilen içtihatla mirastan feragatin ölüme bağlı tasarrufla yapılacağından da söz edilmemektedir. Zaten doktrinde Şener’in söz konusu fikrinin çeşitli açılardan ve fazlasıyla eleştirildiği görülür. Getirilen eleştirilerden bazıları için bkz. Bıçakçı, 1999, 31 vd.; Dural, Öz, 2021, 139; Dinçer, 2009, 38.

³⁵⁶ Bıçakçı, 1999, 29; Dural, 1980, 12 dn. 27a; Antalya, Sağlam, 2019, 191; Oktay Özdemir, S. (2016). “Türk Hukukunda Resmi Vasiyetnamelerde Tanıkların Beyan Edecekleri Hususlar ve Karma Vasiyetnamelerin Geçerliliği”, *Prof. Dr. İhsan ULUSAN’a Armağan Cilt III*, Ankara, 553; Dural, Öz, 2021, 62; Oğuzman, 1995, 108; Kocayusufoğlu, 1987, 156; İmre, Erman, 2015, 69; Serozan, Engin, 2018, 318.

³⁵⁷ Dural, Öz, 2021, 62; Oğuzman, 1995, 108; Antalya, Sağlam, 2019, 191; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 205; Bıçakçı, 1999, 29-30; Kocayusufoğlu, 1987, 156; İmre, Erman, 2015, 69; Dural, 1980, 12 dn. 27a.

³⁵⁸ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 204; Serozan, Engin, 2018, 359; Antalya, Sağlam, 2019, 158; Dural, 1980, 16; İmre, Erman, 2015, 56; Öztan, 2016, 187.

³⁵⁹ Dinçer, 2009, 39. Zira bu sayede, mirasbırakanın tereke planlamasına, onun izni olmadan başka bir kişinin etki etme ihtimali engellenmektedir. Diğer yandan, mirasçılara vasiyetnameyle mirastan feragat etme hakkının ancak murisine bildirimde bulunması şartıyla tanınması gibi bir ihtimal söz konusu olsa dahi murisin terekesi üstündeki hakimiyetine halel gelecektir. Sonuçta bu ihtimalde de

sebepler yokken) tek taraflı hukuki işlemle mirasa ilişkin haklı beklentileri ortadan kaldıramaması ise, mirasçılarının miras hakkına getirilmiş hukuki bir korumadır.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair görüşlerden hangisine üstünlük tanındığı, geçerlilik için aranan şekil şartlarına dair fikirleri de etkilemektedir³⁶⁰. İvaz unsurunun da tek işlem niteliğindeki sözleşmenin parçası olduğunu savunan yazarlar, mirastan feragat sözleşmesinin şekil şartlarının ivaza da uygulanacağını düşünmektedir. Zira bir akdin şekline ilişkin kurallar onun tüm esaslı unsurlarını bağlar³⁶¹. Biz de bu fikirden yanayız. Diğer taraftan, çift işlem görüşünü benimseyen kişilerse, eğer sözleşmeler arasında taraf iradelerine dayanan bir bağıllık yoksa ivaz sözleşmesinin miras sözleşmesi şeklinde yapılmasına ihtiyaç olmadığını ileri sürmektedir³⁶². Bu görüştekilere göre, mirastan feragatten ayrı bir zamanda ve evrakta, hatta miras sözleşmesinin şekil şartlarına uyulmadan yapılacak bir ivaz sözleşmesiyle de geçerli bir ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulabilir. Bu denli bir serbestlik fikri, ivaz sözleşmesinin feragatten ayrı bir akit olduğunun kabul edilmesinden ileri gelir. Akça, bu yolla ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kurulamayacağı; tersine, ivazsız mirastan feragat sözleşmesiyle ondan bağımsız bir bağış sözleşmesinin ortaya çıkacağı kanısındadır³⁶³. TMK miras sözleşmesinin geçerliliğini, adeta törensel bir hüviyet taşıyan şekil şartlarına bağlamıştır. Bu akdin doğuracağı hükümleri değiştiren ivaz unsurunun ona serbest şekilde eklenip çıkarılabileceği kabul edilirse, TMK'nin şekil şartıyla sağlamaya çalıştığı hukuki belirliliğin zedeleneceği kanaatindeyiz.

Uyulması gereken şekil şartlarını tespit ederken, mirastan feragat sözleşmesinin tek taraflı mı yoksa iki taraflı mı olduğuna dikkat etmek gerekir³⁶⁴. Tek taraflı mirastan feragat sözleşmeleri, sadece mirasbırakan açısından ölüme bağlı tasarruf

mirasbırakan dışındaki kişilerin terekeye etki etmesine kapı aralanmaktadır. Kanun koyucunun bu ihtimallere izin vermemesinden, mirasbırakanın terekesine ilişkin tasarruf özgürlüğünü başkaları lehine kısıtlamak istemediği anlaşılr.

³⁶⁰ İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.

³⁶¹ Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 131; Furrer, A., Muller-Chen, M., Çetiner, B. (2021). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 158; Eren, 2018, 285; Oğuzman, Öz, 2015, 151.

³⁶² Akça, 2022, 130; Antalya, 1999, 100. İvaz sözleşmesinin kural olarak şekil şartına tabi olmadan akdedilebileceği ama tarafların şarta yahut bağlama sözleşmesine dayanan bir bağıllık oluşturmaları durumunda artık ivaz sözleşmesinin de mirastan feragat sözleşmesi şeklinde yapılması gerektiğini savunan görüş için bkz. Antalya, 1999, 99.

³⁶³ Bu yönlerdeki açıklamalar için bkz. Akça, 2022, 134.

³⁶⁴ Tek-iki taraflı mirastan feragat sözleşmeleri arasındaki ayrım hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.6.3.

niteliğindedir³⁶⁵. O sebeple muhtemel mirasbırakanın sözleşme kurulurken her aşamaya bizzat katılması³⁶⁶ ve miras sözleşmelerine ilişkin şekli şartlara (TMK m. 545) uyması beklenir³⁶⁷. Feragat eden taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığından, miras sözleşmelerine ilişkin şekli şartlara (TMK m. 545) uyması beklenmez³⁶⁸ ve kanuni-iradi temsille katılımı da makbuldür³⁶⁹. İki taraflı mirastan feragat sözleşmelerinde ise iki taraf da ölüme bağlı tasarruf yaptığından, TMK m. 545'deki kurallar her ikisini de bağlar³⁷⁰.

Şekli gereklilikleri sağlayamayan mirastan feragat sözleşmelerinin iptal edilebilirlikle geçersiz sayılması yerine, tahvil (çevirme) yoluyla geçerli addedilmelerinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Bu minvalde, akla ilk olarak olumlu miras sözleşmesine tahvil etme fikri gelebilir. Fakat mirastan feragat ile olumlu miras sözleşmelerine ait maddi içeriğin farklı olması buna engeldir³⁷¹. Hatta benzer gerekçeyle, geçersiz mirastan feragat akitlerinin resmi vasiyetname sayılarak ayakta tutulamayacağı da söylenebilir³⁷². Mirastan feragati amaçlayan irade beyanları, tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruf bünyesinde hukuki sonuç doğuramaz³⁷³. Dolayısıyla taraflar, mirastan feragat sözleşmesi kurmaktaki amaçlarına diğer ölüme bağlı tasarruf türleriyle ulaşamayacağı için, geçersiz işlemin bu türlere tahvili de mümkün olmaz.

³⁶⁵ Konuya dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.1. Aksi yöndeki görüşte bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 205. Yazarlar, hem mirasbırakanın hem de mirasçının ölüme bağlı tasarrufta bulunduğunu düşünmektedir. O yüzden, sözleşmenin kuruluşundaki tüm aşamalara akdin her iki tarafının da katılımını şart koşturmaktadır.

³⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Dinçer, 2009, 42 dn. 182; Yakuppur, 2018, 491; Oğuzman, 1995, 135. Bu yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 2007/6349, K. 2007/7938, T. 14.05.2007: "...Mirastan feragat sözleşmesi (TMK. m. 528), miras sözleşmesinin bir çeşidi olduğundan, resmi vasiyetname şeklinde yapılması zorunludur. Davaya konu 07.06.2004 tarihli sözleşmeye miras bırakan Cemal bizzat katılmayıp vekaleten düzenlendiğinden, geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 13.04.2022).

³⁶⁷ Oğuzman, 1995, 136; Antalya, Sağlam, 2019, 194; Bıçakçı, 1999, 33; Antalya, 1999, 147.

³⁶⁸ Dinçer, 2009, 42 vd.; Oğuzman, 1995, 136; Antalya, Sağlam, 2019, 194; Bıçakçı, 1999, 33; Antalya, 1999, 147.

³⁶⁹ Antalya, Sağlam, 2019, 195; Dural, 1980, 83; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Dinçer, 2009, 42; Bıçakçı, 1999, 33; Oğuzman, 1995, 135; Antalya, 1999, 147; Yakuppur, 2018, 492; Öztan, 2016, 196.

³⁷⁰ Antalya, Sağlam, 2019, 202; Oğuzman, 1995, 136; Antalya, 1999, 154.

³⁷¹ Bıçakçı, 1999, 34; Dinçer, 2009, 39.

³⁷² Dural, 1980, 86; Bıçakçı, 1999, 36; Dinçer, 2009, 40. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi için aynı görüşte bkz. Akça, 2022, 134. Geçersiz bir mirastan feragat sözleşmesinin vasiyetnameye tahvil edilebileceği şeklindeki karşı görüş için bkz. Antalya, 1999, 51.

³⁷³ Şeklen geçersiz bir miras sözleşmesinin tahville ayakta tutulabilmesi için onunla elde edilmek istenen hukuki sonucun vasiyetname ile de elde edilebilmesi gerektiği yönündeki ve bizim de katıldığımız görüş için bkz. Baygın, C. (2000). "Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum", *Atatürk Üniversitesi Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (1-2), 584; Dural, 1980, 86; Dural, Öz, 2021, 107.

3.2.2.2. Sözleşmenin şekil şartlarının resmi vasiyetnamenin şekil şartlarından farklılaştığı hususlar

Yukarıda da değindiğimiz üzere, mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği, resmi vasiyetname şeklinde³⁷⁴ düzenlenmesine bağlıdır³⁷⁵. Fakat mirastan feragatin sözleşme olmasından kaynaklanan iki taraflı yapısı, resmi vasiyetnamenin düzenlenişinden çeşitli noktalarda ayrılmasına neden olur³⁷⁶. Türk Medeni Kanunu'nda da bu farklılığı gözetken hükümler yer almaktadır (TMK m. 545/II). mirastan feragat sözleşmesinin kurulma aşamaları aşağıda sırasıyla incelenmiştir. Konuyu dağıtmamak amacıyla, resmi vasiyetnameden farklılaşan noktalara odaklanılmıştır³⁷⁷.

³⁷⁴ TMK m. 545'de resmi vasiyetnameye yollama yapılmakla beraber onun hangi türüne atıfta bulunduğu belli değildir. Okuma-yazma bilenler için uygulanan resmi vasiyetname hükümlerinin mi yoksa okuma-yazma bilmeyenler için öngörülen hükümlerin mi miras sözleşmelerine tatbik edileceği kanundan anlaşılamamaktadır. Doktrinde bir kesim, miras sözleşmelerinin ancak "okuma-yazma bilenler için öngörülen resmi vasiyetname" biçiminde yapılabileceğini savunsa da hakim görüş, resmi vasiyetnamenin her iki türünün de miras sözleşmesi için uygulanabileceği yönündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 123-124.

³⁷⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına konu olan geçerli nitelikteki bir mirastan feragat sözleşmesinin içeriği, ilgili içtihatla aynen şu şekilde aktarılmıştır:

"...İlgililerin kimliklerinin tespiti ve şahitlerin şahadetleri ile kişilikleri hakkında kanı sahibi bu işi yapmaya ehil olduklarını gördüm, bunun üzerine ilgililerden feragat edenler hep birlikte şahitlerin huzurunda söze başlayarak dedi ki: Dedemiz M. S.'ın adına kayıtlı bulunan ve onunda ölümü ile intikalen hak sahibi bulunduğumuz Düzce İli, Merkez İlçesi, Ovacınar köyü, Köyiçi mevkiinde kain ve tapunun pafta no:1, parsel no:267 ve 268 parselde kayıtlı gayrimenkullerde diğer hak sahibi olan ve çocuğu bulunmayan amcamız İ. S., öldüğü takdirde miras yoluyla irsen ve teselsülen ondan bizlere intikal edecek olan miras hak ve hisselerimizden diğer amcamız ... lehine feragat ediyoruz. Çünkü biz onlardan yani amcalarımız İ. S., ile İ. S.'dan Düzce İli, Ovacınar köyü, Köyiçi mevkiinde bulunan pafta no:1, Parsel no: 214 de kayıtlı bulunan gayrimenkul üzerindeki hak ve hisselerini tapuda devir aldık onlar dedem M. S.'dan kendilerine kalan bu parsel üzerindeki miras hak ve hisselerini bizlere devir ettiler. Bu devir aldığımız gayrimenkulün tahmini değeri 500.000.000 TL (beş yüz milyon liradır) civarındadır. Bu sebeple Medeni Kanunun 475. maddesi gereğince ivazlı feragat ettiğimizi, böylece yukarıda belirtilen parsellerle ilgili olarak hiçbir hak talebinde bulunmayacağımızı tenkis davası açmayacağımızı noter ve şahitlerin huzurunda beyan ve ikrar ederiz. Diyerek sözlerini bitirdiler. Diğer taraftan lehine feragat edilen ... söz alarak dediki: bende yukarıda feragat edenlerin beyanlarını aynen anlaşılarak kabul ettiğimi beyan ve ikrar ederim. Diyerek sözlerini bitirdi. Oturumda hazır bulunan İ. S., söz alarak dediki: Bende yukarıda bahsi geçen sözleri aynen kabul ile ivazlı bu feragata aynen anlaşılarak kabul ettiğimi, noter ve şahitlerin huzurunda beyan ve ikrar ederim. Diyerek sözlerini bitirdi. Feragat edenler ..., ..., ..., S. T., ... Lehine Feragat Edilen: ...; Muvafakat Eden (muris): İ. S., ". İlgili içtihat için bkz. Yargıtay HGK, E. 2014/1-1111, K. 2016/605, T. 11.05.2016. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

³⁷⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 227; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 77; Antalya, Sağlam, 2019, 195; Akça, 2022, 128; Çabri, 2018, 652-653; Dural, 1980, 83-88; Oğuzman, 1995, 134; Dinçer, 2009, 38; Bıçakçı, 1999, 30.

³⁷⁷ Resmi vasiyetnamenin geçerli biçimde kurulması için aranan şekil şartları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

Çaldağ, C. (2021). "Resmi Vasiyetnamenin Düzenlenme Biçimleri, Vasiyetçi İçin Özel Durumlar ve Resmi Vasiyetnamenin Geri Alınması", *Adalet Dergisi*, (67), 265 vd.; Türk, B. (2020). *Resmi*

3.2.2.2.1. Resmi memur huzurunda tarafların birlikte bulunması ve iradelerini art arda açıklaması

Mirastan feragat etmek isteyen kişi ve muhtemel mirasbırakanı, ancak, kanunun yetki verdiği bir resmi memurun huzuruna giderek, orada ve birlikte yapacakları irade açıklamasıyla mirastan feragat sözleşmesi kurabilir. Başka bir anlatımla; mirastan feragat sözleşmesini kanunun müsaade ettiği resmi memurlardan biri düzenlemeli ve düzenleme yapılırken mirasbırakan ile karşı tarafı (yahut temsilcisi) bir arada bulunmalıdır³⁷⁸. Hatta bu taraflar mirastan feragat ilişkin iradelerini de art arda açıklamalıdır³⁷⁹. Miras sözleşmelerinin şeklini düzenleyen TMK m. 545/II hükmü, “Sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler...” ifadesiyle meseleyi açıkça ortaya koymuştur. Kanunda kullanılan “aynı zamanda” tabirinden; muhtemel mirasbırakan ve mirasçının iradelerini birebir aynı anda açıklaması gerektiği değil, biri iradesini açıkladıktan sonra fasılasız olarak diğerinin de arzularını beyan etmesinin beklendiği anlaşılmaktadır³⁸⁰.

Defaatle değinildiği üzere, mirasbırakan tüm bu işlemlere şahsen katılmak zorunda olduğu halde, feragat edenin iradi veya kanuni temsilciyle katılması da uygundur. Feragat eden, gelecekte elde etmeyi umduğu miras payına ilişkin haklı beklentisinden vazgeçtiğini; muhtemel mirasbırakansa, karşı tarafın feragatini kabul ettiğini belirten içerikte irade açıklamasında bulunmalıdır. Eğer ivazlı mirastan feragat söz konusuysa, bu durum da taraf iradelerinin muhtevasına yansıtılmalıdır³⁸¹.

Vasiyetnamenin Düzenlenmesi ve Geçersizlik Halleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 33 vd.; Dural, Öz, 2021, 67 vd.; Kocayusufoğlu, 1987, 160 vd.

³⁷⁸ Bıçakçı, 1999, 36; Oğuzman, 1995, 134; Serozan, Engin, 2018, 332; Akça, 2022, 132; Dural, 1980, 89; Dinçer, 2009, 42; Dural, Öz, 2021, 107; Kocayusufoğlu, 1987, 227.

³⁷⁹ Öztan, B., Öztan, F. (2016). “Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun’daki ve Noterlik Kanunu’ndaki Şekil Şartları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), 3608; Akça, 2022, 132; Öztan, 2016, 260; Dinçer, 2009, 42; Dural, Öz, 2021, 107; Bıçakçı, 1999, 36; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 205;

³⁸⁰ Oğuzman, 1995, 134; Bıçakçı, 1999, 36; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 205; Dinçer, 2009, 42; Dural, Öz, 2021, 107; Dural, 1980, 88; Antalya, 1999, 148; Öztan, Öztan, 2016, 3608.

³⁸¹ Akça, 2022, 132-133.

3.2.2.2.2. Resmi memurun tarafların irade açıklamalarını metne dönüştürmesi

Tarafları dinleyen resmi memur³⁸², TMK m. 533 uyarınca, miras sözleşmesini bu beyanlar doğrultusunda kaleme alır (yahut başkasına yazdırır). Daha sonra da ortaya çıkan metni, okunması için akdin taraflarına verir³⁸³. Bu taraflardan biri okuma-yazma bilmiyorsa TMK m. 535³⁸⁴ (eMK m. 482) hükmü kıyasen uygulama alanı bulur³⁸⁵. Böyle durumlarda, resmi memur sözleşmenin içeriğini tanıkların huzurunda okuma-yazma bilmeyen tarafa okuyacak ve onayını alacak, tanıklar da imzalamadan evvel sözleşmeye düşecekleri şerhte bu yaşananları ayrıca bildirir.

Diğer yandan, doktrinde bir kesim, hazırlanan metnin içeriği ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan kişi tarafından şahsen okunarak öğrenilmese dahi sözleşmenin geçerli olacağını ileri sürerken³⁸⁶; başka bir kesimse, mirastan feragat sözleşmesinde muhtemel mirasçı haklı beklentisi üzerinde tasarrufta bulunduğu için onun da hazırlanan metni şahsen okuması gerektiğini savunmaktadır³⁸⁷.

3.2.2.2.3. Resmi memurun ve tanıkların huzurunda tarafların sözleşmeyi imzalaması

Resmi memurun hazırladığı metni okuyan tarafların yapması gereken bir sonraki işlem, tanıkların ve resmi memurun nezaretinde sözleşmeyi imzalamaktır³⁸⁸. Feragat eden muhtemel mirasçı bakımından bu sağlararası bir işlem niteliğinde olduğundan,

³⁸² TMK m. 532/II uyarınca, resmi memur kavramından sulh hukuk hakimi, noter veya kanunun bu yetkiyi kendisine verdiği diğer bir görevli anlaşılır. Konsolosların ve noterliklerdeki yeminli başkatiplerin, kanunun yetki verdiği kişilere örnek olarak verilebileceği yönünde bkz. Çaldağ, 2021, 267; Türk, 2020, 38. Tapu sicil memurlarının da kanunun yetkilendirdiği resmi memur olabileceği yönünde bkz. Akça, 2022, 133.

³⁸³ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Dural, 1980, 90; Öztan, 2016, 260; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Antalya, 1999, 148; Dinçer, 2009, 42; Oğuzman, 1995, 135.

³⁸⁴ TMK m. 535: “(1) Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.(2) Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.”.

³⁸⁵ Antalya, 1999, 151.

³⁸⁶ Öztan, 2016, 260; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Dural, Öz, 2021, 108; Dinçer, 2009, 42; Akça, 2022, 133; Oğuzman, 1995, 135; Çabri, 2018, 657.

³⁸⁷ Bıçakçı, 1999, 37; Antalya, 1999, 149.

³⁸⁸ Dinçer, 2009, 43; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Bıçakçı, 1999, 38; Oğuzman, 1995, 135; Antalya, 1999, 149; Çabri, 2018, 657; Öztan, Öztan, 2016, 3609.

onun imzasına TBK m. 15-16 hükümleri tatbik edilir³⁸⁹. Bu sayede feragat eden; imza atamasa bile onun yerine, usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret veya mühür kullanabilir³⁹⁰.

Muhtemel mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf olduğundan, şahsen gidip imzayı kendi el yazısıyla atması elzemdir³⁹¹. Ancak mirasbırakanın okuyup imza atmadığı ihtimallerde, yine kıyasen TMK m. 535 (eMK m. 482) hükümlerine göre bir miras sözleşmesi tanzim edilebilir³⁹².

3.2.2.2.4. Resmi memurun sözleşmeyi imzalaması

Tarafların okuyup imzalamasını takiben, miras sözleşmesini düzenleyen resmi memur da tarih koymak suretiyle imzasını atar (TMK m. 533/III)³⁹³.

3.2.2.2.5. Tanıklar huzurunda tarafların sözleşmeyi okuduklarını ve iradelerine uygun bulduklarını beyan etmesi

Kanun koyucu, tarafların sözleşmeyi imzalamış olmalarını, onların iradelerine uygun bir metnin ortaya çıktığının kabul edilebilmesi açısından yeterli bulmaz. Resmi

³⁸⁹ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228 dn. 3; Oğuzman, 1995, 135; Dinçer, 2009, 43; Antalya, 1999, 149; Bıçakçı, 1999, 38; Dural, 1980, 91; Öztan, Öztan, 2016, 3609; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Çabri, 2018, 657.

³⁹⁰ Yargıtay 2. HD, E. 1971/2899, K. 1972/2815, T. 05.05.1972:

“Davaya konu, mirastan feragat sözleşmesinde, feragatte bulunan (H.C.)’nin mühür kullandığı görülmüştür. Böylece vasiyetçi, okuma yazma bilmeyenlere mahsus vasiyetname yoluyla mirastan feragat sözleşmesi yapma arzusunu belirtmiştir. Şu halde sözleşmenin Medenî Kanunun 482. maddesi çerçevesinde düzenlenmesi gerekir. Oysa sözleşmede, 482. maddede yazılı sıra, şekil ve şartlara hiçbir bakımdan uyulmadığı görülmektedir. Öyle ise mirastan feragat sözleşmesi geçerli değildir. Öte yandan vasiyet tanıklarının vasiyetnameyi imza etmeleri zorunludur (MK. 481). Oysa, davaya konu feragat sözleşmesinde tanıklardan (H.U.)’nın imzasının bulunmadığı, mühür kullandığı anlaşılmıştır. Bu dahi sözleşmeyi geçersiz kılan bir noksanlıktır.” (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2022).

Yargıtay bu kararında feragat eden tarafın mühür kullanmasını şekil kuralları açısından mümkün görmekte ama bu görüşünü TBK m. 15-16’ya değil TMK m. 535’e (eMK m. 482) dayandırmaktadır. Feragat eden taraf genel ehliyet koşullarıyla bağlı olduğundan, ona TMK m. 535 hükümlerinin tatbik edilmiş olması kanaatimizce isabetsiz bir karar verilmesine neden olmuştur. Aynı yöndeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 151.

³⁹¹ Bıçakçı, 1999, 38; Dinçer, 2009, 43; Antalya, 1999, 149; Oğuzman, 1995, 135; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228 dn. 3; Dural, 1980, 90; Öztan, Öztan, 2016, 3609.

³⁹² Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228 dn. 3; Oğuzman, 1995, 135; Bıçakçı, 1999, 38; Dinçer, 2009, 43. Bazı yazarlar, mirasbırakan okuma yazma bilse ve imzalama yetisine sahip olsa dahi TMK m. 535’teki koşullarla bir miras sözleşmesi yapabileceğini düşünmektedir. Bu yönde bkz. Dural, 1980, 92; Antalya, 1999, 150.

³⁹³ Oğuzman, 1995, 135; Antalya, 1999, 151; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 228; Bıçakçı, 1999, 39; Öztan, Öztan, 2016, 3609; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Çabri, 2018, 657.

memurun yazdığı metnin taraflarca okunduğunun ve onların iradelerini yansıttığının bir de şahitler huzurunda dile getirilmesi beklenir³⁹⁴. Doktrinde böyle bir beyanda bulunma yükümlülüğünün sadece mirasbırakan açısından söz konusu olduğunu söyleyen yazarlar çoğunluktadır³⁹⁵. Zira ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın, mevcut sözleşmeyle mutabık olduğunu imza atarak belli etmesinin yeteyeğine inanılmaktadır. Lakin bazı yazarlar ise mirastan feragat sözleşmesinin burada olumlu miras sözleşmesinden ayrılması gerektiğini savunur. Onlara göre, feragat edenin de şahitler huzurunda beyanda bulunma yükümlülüğü vardır³⁹⁶.

3.2.2.2.6. Tanıkların şerh vermesi ve imzalaması

Miras sözleşmesinin kuruluşundaki son aşamayı tanıklar yerine getirir³⁹⁷. Tanıklar, mirasbırakanı bu sözleşmeyi yapmaya ehil gördüklerini ve onun “akdi okuyup iradesine uygun bulunduğunu” belirten beyanına şahit olduklarını şerh düşerek sözleşmeye el yazılarıyla imza³⁹⁸ atarlar³⁹⁹. Doktrindeki baskın görüşe göre; tanıkların,

³⁹⁴ Dural, Öz, 2021, 108; Bıçakçı, 1999, 39; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Öztan, Öztan, 2016, 3609; Antalya, 1999, 152; Kocayusufoğlu, 1987, 228.

³⁹⁵ Dinçer, 2009, 43; Öztan, Öztan, 2016, 3609; Antalya, 1999, 152; Dural, Öz, 2021, 108; Kocayusufoğlu, 1987, 228; Oğuzman, 1995, 135; Dural, 1980, 93; Çabri, 2018, 657-658.

³⁹⁶ Bıçakçı, 1999, 39.

³⁹⁷ Resmi vasiyetnamenin düzenlenişine tanık olarak kimlerin katılamayacağını düzenleyen TMK m. 536, miras sözleşmeleri bakımından da kıyasen uygulama alanı bulur. TMK m. 536/I: “Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okur yazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar.”. Yargıtay’ın, mirastan feragat sözleşmesinin kurulmasına yasaklı bir tanığın iştirak etmesi sebebiyle akdin geçersiz olduğunu tespit ettiği bir içtihadı için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2019/3626, K. 2020/5850, T. 06.10.2020: “Somut olayda, mirasbırakanın damadı ... 1. Noterliğinin 06.03.2009 tarihli düzenleme şeklinde mirastan feragat sözleşmesinde tanık olarak yer almıştır. Türk Medeni Kanununun 536. maddesinde belirtilen emredici ve yasaklayıcı kural nedeniyle geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 13.04.2022).

³⁹⁸ Konuyu inceleyen bir YİBK’nin ifadeleri şöyledir:

“Yukarıda beyan ve izah olunan mucip sebeplere göre Medeni Kanunun 481 ve 482. maddelerinde sözü geçen şerhlerin tamamıyla tanıklar tarafından elleriyle yazılıp altı imza olunabileceği gibi başkası tarafından veya makine ile yazılıp da tanıkların bunları okuyarak olaylara uygunluğunu anladıktan sonra altına elleriyle imzaladıklarında kanunun aradığı belgeleme yerine getirilmiş olacağından verilecek bu şerhlerin her halde tanıkların el yazıları olması icap etmeyeceğine 28.11.1945 Tarihli oturumda oyların üçte ikiyi geçen çokluğuyla karar verildi.” Bkz. YİBK, E. 1945/13, K. 1945/15, T. 28.11.1945. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 13.04.2022). RG, T. 22.07.1946, S. 6365.

Özetle Yargıtay bu kararında, tarafların düşeceği şerhin onların el yazısıyla hazırlanmasının şart olmadığını ama imzalarının kendi el yazılarıyla atılması gerektiğini belirtmektedir.

³⁹⁹ Dural, 1980, 94; Oğuzman, 1995, 135; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Kocayusufoğlu, 1987, 229; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Dural, Öz, 2021, 108.

akde düşecekleri şerhte ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf hakkında herhangi bir bilgi vermesi şart değildir⁴⁰⁰.

3.2.2.3. Sözleşmenin saklanması, tevdi ve açılması

Noterlik Kanunu (NK) m. 69'da: "(1) Noterler açık veya kapalı olarak verilen vasiyetnameleri saklarlar ve buna dair bir tutanak düzenlerler. Gerek bu suretle saklanan vasiyetnameleri, gerek noterler tarafından düzenlenen sair ölüme bağlı tasarrufları yapanların ölümü halinde bilgi verilmesi için, durumu bunların kayıtlı oldukları nüfus dairelerine yazı ile bildirirler. (2) Noterler, nüfus idaresi tarafından ölümün ihbarı veya resmi bir belge ile ispatı halinde, yetkili sulh hakimine verilmek üzere, dairelerinde saklı bulunan vasiyetnamelerin ve noterlikçe düzenlenmiş ölüme bağlı tasarruf senetlerinin onaylı örneklerini Cumhuriyet Savcılığına tevdi ederler." denilmektedir. Yine NK m. 84/II'de de noterin düzenlediği hukuki işlemin aslını saklayacağı bildirilmektedir. Öyleyse, noterler yaptıkları miras sözleşmelerini saklamak ve ölüm durumunda bir örneğini Cumhuriyet Savcılığı'na tevdi etmek zorundadır. Doktrinde, NK m. 69'un bir düzen hükmü olduğu ve resmi memurun düzenlediği miras sözleşmesini saklamamasının, onun geçerliliğine hiçbir şekilde etki etmediği kabul⁴⁰¹ edilmektedir⁴⁰².

Öte yandan Türk Medeni Kanunu'nda, miras sözleşmelerinin saklanmasını, tevdiini ve açılmasını düzenleyen bir hüküm sevk edilmemiştir⁴⁰³. Ayrıca, kanun koyucunun resmi vasiyetnamenin şekline ilişkin yaptığı yollamanın bir benzerini resmi vasiyetnamenin saklanması (TMK m. 537), tevdi (TMK m. 595) ve açılmasına (TMK m. 596) dair hükümlere yapmamış olması dikkat çekicidir. O yüzden, TMK m.

⁴⁰⁰ Serozan, Engin, 2018, 333; Kocayusufoğlu, 1987, 229; Oğuzman, 1995, 135; Dural, Öz, 2021, 108; Öztan, 2016, 261; Çabri, 2018, 658. Azınlıktaki görüş, tanıkların, feragat edenin sözleşmenin iradesine uygun olduğuna dair beyanını kendi önlerinde yaptığını da şerh düşmesi gerektiğini savunur. Bu yönde bkz. Dural, 1980, 94; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206. Yine doktrinde büyük oranda, tanıkların feragat edenin tasarruf ehliyetine dair bilgiyi şerh düşmesine gerek olmadığı kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. Kocayusufoğlu, 1987, 229; Dural, 1980, 94; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206. Aksi görüşte bkz. Öztan, Öztan, 2016, 3609-3610. Yazarlar, miras sözleşmesinin her iki tarafının da tasarruf ehliyeti olduğuna tanıkların şerhinde yer verilmesi gerektiğini söylemektedir.

⁴⁰¹ Bu düzen hükümlerinin gereğini yerine getirmeyen noterin sadece mesleki sorumluluğunun doğacağı ve bu hükümler sebebiyle maddi hukuk bağlamında bir saklama ve tevdi yükümlülüğü doğmadığı yönünde bkz. Öztan, Öztan, 2016, 3594; Dural, 1980, 95-96; Antalya, 1999, 159.

⁴⁰² İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 206; Öztan, 2016, 261; Çabri, 2018, 659; Dural, Öz, 2021, 109; Yakuppur, 2018, 494; Kocayusufoğlu, 1987, 230; Antalya, 1999, 158; Dinçer, 2009, 44.

⁴⁰³ Çabri, 2018, 659; Yakuppur, 2018, 493; Dural, Öz, 2021, 109; Bıçakçı, 1999, 40; Dinçer, 2009, 44; Antalya, 1999, 158.

537, m. 595 ve m. 596'nın miras sözleşmeleri açısından uygulanıp uygulanamayacağı noktasında ciddi şüpheler doğmaktadır⁴⁰⁴.

Resmi memur, düzenlediği resmi vasiyetnameyi saklamakla yükümlüdür (TMK m. 537). Doktrinde, NK m. 69 ve 84/II hükümleri saklı kalmak üzere, resmi memurun miras sözleşmelerini saklamakla görevli olmadığı kabul edilir⁴⁰⁵. Miras akdinin tarafları zaten, sözleşme kurulduktan sonra birer nüshasını teslim alıp kendileri de muhafaza eder⁴⁰⁶. Dolayısıyla, memurun saklamasıyla elde edilen menfaatin benzeri, miras sözleşmelerinde kendiliğinden var olmaktadır.

Miras sözleşmesi kurulurken taraflar şahsen orada bulunmakta ve akdin içeriğini öğrenmektedir. O yüzden doktrindeki baskın görüş, resmi vasiyetname hükümlerinin (TMK m. 595-596)⁴⁰⁷ miras sözleşmelerinin açılması ve tevdi hususlarına tatbik edilmeyeceğidir⁴⁰⁸. Her ne kadar, NK m. 69/II bu konuları ele alsada onun da maddi hukuk açısından etkili olmayacağı kabul edilmektedir⁴⁰⁹. Diğer taraftan baskın görüşteki yazarlar, istisnai olarak iki durumda kıyasen uygulama yapılabileceğini söyler. İstisnalardan ilki, miras sözleşmesinin bünyesinde tek taraflı tasarruf

⁴⁰⁴ TMK'de mirastan feragat sözleşmesinin açılması bakımından *gerçek boşluk* bulunduğu ve bu boşluğu hakimnin doldurması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 158. Kanunun buradaki tutumunun kasıtlı susma olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 440.

⁴⁰⁵ Dural, Öz, 2021, 109; Bıçakçı, 1999, 40-41; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 230; Dural, 1980, 95.

⁴⁰⁶ Yakuppur, 2018, 494; Dural, Öz, 2021, 109; Çabri, 2018, 659; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 230; Bıçakçı, 1999, 40; Antalya, 1999, 158.

⁴⁰⁷ TMK m. 595: “(1) Mirasbırakanın ölümünden sonra ele geçen vasiyetnamesinin, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın hemen sulh hakimine teslim edilmesi zorunludur. (2) Vasiyetnameyi düzenleyen veya muhafaza eden görevli ya da mirasbırakanın arzusu üzerine saklayan veya başka surette ele geçiren ya da ölenin eşyası arasında bulan kimse, ölümü öğrenir öğrenmez teslim görevini yerine getirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bu yüzden doğacak zarardan sorumludur. (3) Sulh hakimi, teslim edilen vasiyetnameyi derhal inceler, gerekli koruma önlemlerini alır; olanak varsa ilgilileri dinleyerek terekenin yasal mirasçılara geçici olarak teslimine veya resmen yönetilmesine karar verir.”

TMK m. 596: “(1) Vasiyetname, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın tesliminden başlayarak bir ay içinde mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hakimi tarafından açılır ve ilgililere okunur. (2) Bilinen mirasçılar ve diğer ilgililer vasiyetnamenin açılması sırasında diledikleri takdirde hazır bulunmak üzere çağrılır. (3) Mirasbırakanın sonradan ortaya çıkan vasiyetnameleri için de aynı işlemler yapılır.”

⁴⁰⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 576; Dural, Öz, 2021, 109; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 494; İmre, 2015, 330.

⁴⁰⁹ Noter tarafından okunması amacıyla mahkemeye iletilen mirastan feragat sözleşmesinin, TMK'de bu akdin vasiyetnamelerdeki gibi açılıp okunması gerektiğini düzenleyen bir hükme yer verilmediği gerekçesiyle, notere tekrar iade edilmesini uygun gören Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2015 /13288, K. 2016/5487, T. 04.05.2016 ve Yargıtay 14. HD, E. 2015/9957, K. 2015/8430, T. 05.10.2015. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 15.04.2022). Yargıtay 2. HD, E. 10076, K. 2009/17956, T. 21.10.2009; Yargıtay 2. HD, E. 6298, K. 2002/7780, T. 27.05.2002 ve Yargıtay 2. HD, E. 19077, K. 2007/14385, T. 25.10.2007. İlgili kararlar için bkz. Gençcan, 2016, 415.

bulunması; ikincisiyse, miras sözleşmesinin üçüncü kişi yararına akdedilmesidir⁴¹⁰. Söz konusu iki durumda miras sözleşmesinin açılıp okunmasıyla, ölüme bağlı tasarruftan haberdar olmayan ilgililerin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır⁴¹¹.

Bazı yazarlar ise⁴¹² baskın görüşün istisnalarından yola çıkarak; mirastan feragat akdine TMK m. 595 ve m. 596 hükümlerinin kıyasen uygulanacağını savunmaktadır. Zira bu akit zaten üçüncü kişiler üzerinde etkili olur. Bunun yanı sıra, mirastan feragat sözleşmesinin mirasbırakan üstündeki hukuki tesiri ve muhtevasının diğer ölüme bağlı tasarrufların yorumuna etki etme ihtimali de gözden kaçırılmamalıdır.

3.2.3. Sözleşmenin Geçerli Olarak Kurulması İçin Aranılan Ehliyet Şartları

3.2.3.1. Genel olarak

Geçerli bir mirastan feragat sözleşmesi kurulabilmesi için tarafların taşıması gereken ehliyet şartlarını düzenleyen bir kanun hükmü yoktur. Fakat hukuki niteliği gereği bir miras sözleşmesi olan bu akde, hem miras sözleşmesine hem de sözleşmelere ilişkin ehliyet kuralları kıyasen uygulanır⁴¹³. Hangi kişiye hangi hükmün uygulanacağını tespitinde, her bir taraf açısından kurulacak mirastan feragat ilişkisinin hukuki niteliğinin ne olduğuna ayrı ayrı bakılmalıdır. Mirasbırakan bir ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu ondan için miras sözleşmelerine dair ehliyet koşulları⁴¹⁴ (TMK m. 503) aranırken⁴¹⁵, feragat eden taraf sağlararası işlem

⁴¹⁰ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 494; Antalya, 1999, 159; Dural, Öz, 2021, 109; Kocayusufoğlu, 1987, 576.

⁴¹¹ Yakuppur, 208, 495.

⁴¹² Bu görüşe dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yakuppur, 208, 495-496; Antalya, 1999, 159.

⁴¹³ Bıçakçı, 1999, 19; Dinçer, 2009, 35; Antalya, 1999, 131-137; Kocayusufoğlu, 1987, 144; Serozan, Engin, 2018, 300; Dural, Öz, 2021, 60; Çabri, 2018, 159; Öztan, Öztan, 2016, 3591.

⁴¹⁴ Akça, ivazlı miras sözleşmelerinin ehliyet hükümleri bakımından TMK'de bir boşluk olduğunu savunmaktadır. Zira TMK m. 503'ün getirilişinin altında yatan sebep, ivazsız ölüme bağlı tasarruflarla karşılıksız sağlararası kazandırmalar arasında büyük bir benzerlik görülmesidir. Yazar, kanun koyucunun, mirasbırakanın tam ehliyetli olmadan kendisini karşılıksız ve bağlayıcı bir hukuki ilişkiye taraf kılabilmesini uygun bulmadığını ve o yüzden TMK m. 503'ü ortaya çıkardığını düşünmektedir. Fakat ivazlı miras sözleşmelerinin iki türünde de burada kaçınılan tarzda bir risk söz konusu değildir. Yazara göre, kanun koyucu ilgili maddeyi, ivazlı miras sözleşmelerinin yapısını dikkate almadan oluşturmuştur. O yüzden Akça, ivazlı miras sözleşmelerinde hem mirasbırakan hem de karşı taraf bakımından genel ehliyet kurallarının uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akça, 2022, 125-126.

⁴¹⁵ Dinçer, 2009, 35; Antalya, 1999, 131; Kocayusufoğlu, 1987, 141; Bıçakçı, 1999, 19; Dural, Öz, 2021, 58; Çabri, 2018, 159; İmre, Erman, 2015, 189; Serozan, Engin, 2018, 300; Antalya, Sağlam, 2019, 213. İvazlı mirastan feragat sözleşmelerinde, muhtemel mirasbırakanın sağlararası ivaz borcunu doğuran sözleşme açısından genel ehliyet koşullarına tabi olduğu yönündeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 138. Antalya, çift hukuki işlem teorisini benimsemesinin tutarlı bir sonucu olarak bu çıkarımda

yaptığından onun için genel ehliyet kuralları aranır⁴¹⁶. İki taraflı miras sözleşmesinin⁴¹⁷ iki tarafı da ölüme bağlı tasarruf niteliğinde işlem yaptığından, her ikisine de miras sözleşmelerine ilişkin ehliyet koşulları uygulanır⁴¹⁸.

Taraflardan istenen bu ehliyet şartları, ne önce ne sonra değil, tam da ölüme bağlı tasarruf yapıldığı anda sağlanmalıdır⁴¹⁹. Diğer taraftan eklemek gerekir ki; ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkını kullandığı için bizzat işlem yapmak zorunda iken, feragat eden tarafın yasal-iradi olarak temsili mümkündür⁴²⁰.

3.2.3.2. Mirasbırakan bakımından aranan ehliyet şartları

Muhtemel mirasbırakana tatbik edilecek ehliyet şartlarını belirleyen TMK m. 503⁴²¹ hükmü şöyledir: “Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir”. Görüldüğü üzere kanun, ehliyet açısından üç temel koşul getirmektedir. Bunlar ayırt etme gücüne sahip olmak (mümeyyiz olmak), ergin olmak ve kısıtlı bulunmamaktır. Sayılan bu koşulların birlikte aranması bizlere, mirasbırakanın tam fiil ehliyetine sahip olması gerektiğini anlatır⁴²². TMK m. 503’ün belirttiği şartlara dair incelemeler aşağıda yapılmıştır.

bulunmaktadır. Mirastan feragat sözleşmesinden ayrı bir ivaz sözleşmesinin varlığını kabul etmediğimiz için bu görüşe de katılmıyoruz.

⁴¹⁶ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 62; Bıçakçı, 1999, 19; Akça, 2022, 124; Dinçer, 2009, 35; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 141; Antalya, 1999, 137; Serozan, Engin, 2018, 300; Çabri, 2018, 159; Dural, Öz, 2021, 58.

⁴¹⁷ Tek-iki taraflı mirastan feragat sözleşmeleri arasındaki ayrım hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.6.3.

⁴¹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 141; Dinçer, 2009, 35; Antalya, 1999, 131; Öztan, Öztan, 2016, 3591; Çabri, 2018, 159; Antalya, Sağlam, 2019, 224; Oğuzman, 1995, 101; Dural, Öz, 2021, 59.

⁴¹⁹ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 168; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 62; Solak, E. (2016). *Ölüme Bağlı Tasarruflarda Ehliyet*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 65; Dural, Öz, 2021, 57; Dinçer, 2009, 35; Serozan, Engin, 2018, 298; İmre, Erman, 2015, 64.

⁴²⁰ Ölüme bağlı tasarruflardaki temsil yasağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 53.

⁴²¹ TMK m. 503’ün eMK’deki karşılığı olan 450. madde ise şöyledir: “Miras mukavelesi, yapabilmek için, yapanın reşit olması şarttır.”. İlk bakışta, maddenin eski halinin şimdikinden farklı bir lafza sahip olduğu açıkça görülmektedir. TMK yapılırken, doktrinde ve uygulamada kabul edildiği üzere, tasarrufta bulunanın kısıtlı olmaması şartı da kanun maddesine eklenmiştir. Yine, doktrindeki kabule uygun şekilde, “reşit olması” ifadesi yerine ise “ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak” ifadesi getirilmiştir. eMK m. 450’de ayırt etme gücünden bahsedilmiyorsa da doktrinde, “reşit olma” tabirinden bunun da anlaşılacağı hususunda bir mutabakat vardır.

⁴²² Antalya, Sağlam, 2019, 217; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 60; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 169; Öztan, Öztan, 2016, 3590; Akça, 2022, 123; Solak, 2016, 65.

3.2.3.2.1. Ayırt etme gücüne sahip olmak

Ayırt etme gücü, akla uygun biçimde davranma yeteneğidir (TMK m. 13). Miras sözleşmesinin kurulduğu an itibarıyla, murisin ayırt etme gücüne sahip olması gerekir (TMK m. 503). Bu durumda mirasbırakan, söz konusu işlemin ortaya çıkaracağı hukuki sonuçları kendi açısından değerlendirebilecek bir anlama kapasitesini haiz olmalıdır⁴²³. Örneğin, muris, yaptığı işlemin bir vasiyetname olmaması sebebiyle bağlılık yaratacağını ve kural olarak tek taraflı şekilde sona erdirilemeyeceğini algılayabilmelidir⁴²⁴.

Karine olarak, mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olduğu kabul edilir. Tersini savunan kişiler iddiasını ispatlamalıdır⁴²⁵. Bu her ne kadar adi bir karineyse de, mirasbırakan öldükten sonra ona ilişkin hususların aksini kanıtlamak kolay olmaz. İspat kolaylığı sağlamak amacıyla doktrinde; murisin, ölüme bağlı tasarrufta bulunmadan kısa süre önce veya sonra ayırt etme gücüne sahip olmadığı kanıtlanırsa artık, akit kurulurken de mümeyyiz olmadığı kabul edilmektedir⁴²⁶.

3.2.3.2.2. Ergin olmak

Vasiyetname yapmak isteyen kişinin 15 yaşını doldurması yeterli görüldüğünden, her zaman ergin olması gerekmez (TMK m. 502). Fakat muhtemel mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesi yapmak istiyorsa ergin olmalıdır (TMK m. 503). Keza, ayırt etme gücüne sahip olmakla beraber ergin olmayan küçükler de ne kendi başlarına ne de yasal temsilcileri yardımıyla miras sözleşmesi kurabilir⁴²⁷.

Bu konuda başkaca bir sınır getirilmediğinden, erginliğin hangi yolla kazanıldığının ehemmiyeti yoktur⁴²⁸. Başka bir deyişle, erginliğin on sekiz yaşın

⁴²³ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 57; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 170; Çabri, 2018, 160; Öztan, 2016, 194; Bıçakçı, 1999, 20; Öztan, Öztan, 2016, 3590.

⁴²⁴ Mirasbırakanın özellikle de miras sözleşmelerinin bağlayıcı niteliğini anlayabilecek durumda olması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Antalya, Sağlam, 2019, 218; Bıçakçı, 1999, 20; Dural, 1980, 55; Solak, 2016, 68.

⁴²⁵ Oğuzman, 1995, 99; Antalya, Sağlam, 2019, 212; Dural, 1980, 55; Solak, 2016, 69; İmre, Erman, 2015, 64; Bıçakçı, 1999, 21.

⁴²⁶ Dural, Öz, 2021, 57; İmre, Erman, 2015, 64; Bıçakçı, 1999, 21; Dinçer, 2009, 36; Dural, 1980, 55; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 136; Solak, 2016, 69; İmre, Erman, 2015, 68.

⁴²⁷ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 61; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 140; Antalya, Sağlam, 2019, 219; Solak, 2016, 67; İmre, Erman, 2015, 66; Dural, 1980, 61.

⁴²⁸ Öztan, Öztan, 2016, 3590; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 61; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 140; Bıçakçı, 1999, 23; Dinçer, 2009, 36; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 170; Solak, 2016, 69; Çabri, 2018, 164.

dolmasıyla (TMK m. 11), evlenmeyle (TMK m. 11) veyahut mahkeme kararıyla (TMK m. 12) elde edilmesi, miras sözleşmesi yapabilme ehliyeti bakımından fark yaratmaz.

3.2.3.2.3. Kısıtlı olmamak

Kısıtlılık, TMK m. 405-408 arasında sınırlı sayıda belirlenen nedenlerden birinin gerçekleşmesiyle, ergin kişinin fiil ehliyetinin sınırlanması veya sonlandırılmasıdır. Kanun koyucunun, miras sözleşmesi akdetmeyi arzulayan muhtemel mirasbırakandan diğer bir talebi ise kısıtlı olmamasıdır (TMK m. 503). Getirilen hükmün açık lafzından, (tıpkı ergin olmayan sınırlı ehliyetsizler gibi) kısıtlı olan sınırlı ehliyetsizlerin de miras sözleşmesine muris olarak taraf olamayacağı⁴²⁹ bellidir⁴³⁰. Kısıtlıların sadece kendisi değil, yasal temsilcileri de bu işlemi onlar adına gerçekleştiremez. Ehliyet konusunu düzenleyen eMK m. 450’de kısıtlı olmama şartı yer almadığı için doktrinde kısıtlıların miras sözleşmesi yapıp yapamayacağı noktasında tartışmalar yaşanmıştır⁴³¹. Fakat TMK’ye eklenen bir ibare ile bu fikir ayrılıkları sona erdirilmiş ve kısıtlıların miras sözleşmesi yapamayacağı netleştirilmiştir.

Sınırlı ehliyetliler, temyiz kudretine sahip ve ergin olmalarının yanında kısıtlı da değildir. Bu nedenle doktrinde, sınırlı ehliyetlilerin mirasbırakan sıfatıyla miras sözleşmesi akdedebileceği kabul edilmektedir⁴³². Sınırlı ehliyetlilerin ancak yasal danışmanın oyuyla yapabileceği hukuki işlemler TMK m. 429’da düzenlenmiştir.

⁴²⁹ Kimi yazarlara göre bunun altında yatan sebep; kişiye sıkı sıkıya bağlı hak niteliğinde olan ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkının yapısıyla, kısıtlının ancak yasal temsilcisinin onayıyla geçerli bir hukuki işlem yapabilmesi durumunun örtüşmemesidir. Bu yöndeki görüş için bkz. Öztan, Öztan, 2016, 3590; Solak, 2016, 65; İmre, Erman, 2015, 66; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 61; Kocayusufoğlu, 1987, 141. Bazı başka yazarlar ise, miras sözleşmesi yapma hakkı ancak tam ehliyetli olmakla doğduğu için zaten var olmayan bir hakkın kullanılamayacağını söylemektedir. Bu yöndeki görüş için bkz. Dural, Öz, 2021, 59.

⁴³⁰ Antalya, Sağlam, 2019, 219; Solak, 2016, 66; Kocayusufoğlu, 1987, 141; Çabri, 2018, 164; İnan, Ertaş, Albaş, 170-171; Dinçer, 2009, 36; İmre, Erman, 2015, 66; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 61.

⁴³¹ eMK’nin yürürlükte olduğu dönemde, kısıtlıların miras sözleşmesi yapabilme ehliyetine ilişkin olarak yürütülen tartışmalar için bkz. Antalya, Sağlam, 2019, 219 vd.; Kocayusufoğlu, 1987, 141.

⁴³² Solak, 2016, 66; Dural, 1980, 60; Kocayusufoğlu, 1987, 141; Öztan, Öztan, 2016, 3590; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 62; Çabri, 2018, 164; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 171.

Bakıldığında, sayılan bu işlemler kapsamında miras sözleşmesine yer verilmediği⁴³³ görülür⁴³⁴.

3.2.3.3. Feragat eden bakımından aranan ehliyet şartları

Müstakbel miras hakkına ilişkin haklı beklentisinden feragat eden taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığı için, feragat edene sağlararası sözleşmelere tatbik edilen genel ehliyet kuralları uygulanacağını söylemiştik⁴³⁵. O sebeple sözleşmenin bu tarafı, tam ehliyetliyse miras sözleşmesine şahsen katılabilir hatta yasal-iradi temsilcisi aracılığıyla da miras sözleşmesi akdedebilir⁴³⁶. Feragat eden muhtemel mirasçı, tam ehliyetsizse de olumsuz miras sözleşmesi kurulabilir. Bu durumlarda, tam ehliyetsiz taraf yerine velisi veyahut vasisi sözleşmeye katılım göstermektedir⁴³⁷. Akde vasi katıldıysa, miras sözleşmesi kurulduktan sonra vesayet makamının da onayı alınmalıdır (TMK m. 463/ b.5).

Eğer miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafı sınırlı ehliyetsizse, TMK m. 16/I hükümleri kıyasen uygulama alanı bulur. Demek oluyor ki, ayırt etme gücüne sahip olan küçükler ve kısıtlı erginler açısından durum böyledir. Yapılacak miras akdiyle sınırlı ehliyetsize sağlararası bir borç yüklenmiyorsa, kişi sözleşmeye tek başına katılabilir⁴³⁸. Ama murisin, akdin karşı tarafını miras sözleşmesiyle borç altına soktuğu ihtimalde şartlar değişir. Böyle bir ihtimalde sınırlı ehliyetsiz, sözleşmenin kuruluşuna katılabilir fakat bu yeterli değildir. Geçerli bir miras sözleşmesi doğabilmesi için ayriyeten; velayet mevcutsa velinin, vesayet mevcutsa vasinin ve vesayet makamlarının da katılımı veya onayı gerekmektedir⁴³⁹.

⁴³³ Sınırlı ehliyetli kişilere oy danışmanı değil de yönetim danışmanı atanmışsa artık ehliyet durumlarının sınırlı ehliyetsize benzeyeceği ve tek başlarına miras sözleşmesi yapamayacakları yönündeki görüş için bkz. Öztan, Öztan, 2016, 3591.

⁴³⁴ Buna karşılık, kayyım atanması da kişilerin fiil ehliyetinde bir farklılık oluşturmaz. Demek oluyor ki; kayyım atanmasıyla, fiil ehliyetine sahip olan kişi kısıtlı hale gelmez. O yüzden, kendisine kayyım atanan mirasbırakanın tam fiil ehliyetini haiz olması halinde miras sözleşmesi yapabileceği söylenmelidir. Bu yönde bkz. Öztan, Öztan, 2016, 3591.

⁴³⁵ Bu yönde bkz. B. 3.2.3.1.

⁴³⁶ Dural, Öz, 2021, 59; Bıçakçı, 1999, 26; Dinçer, 2009, 37; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Öztan, Öztan, 2016, 3592; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Oğuzman, 1995, 101.

⁴³⁷ Bıçakçı, 1999, 27; Antalya, 1999, 138; Öztan, Öztan, 2016, 3592; Dural, Öz, 2021, 59; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Solak, 2016, 75.

⁴³⁸ Öztan, Öztan, 2016, 3592; Dural, Öz, 2021, 59; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 141; Oğuzman, 1995, 101; Solak, 2016, 75.

⁴³⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Antalya, 1999, 138; Bıçakçı, 1999, 26; Öztan, Öztan, 2016, 3592; Oğuzman, 1995, 101; Dural, Öz, 2021, 59; İmre, Erman, 2015, 66.

Hatta doktrinde haklı olarak, sınırlı ehliyetsizlerin, sadece borç doğuran işlem değil tasarruf işlemi yapması durumunda da yasal temsilcilerinin rızasına başvurulacağı söylenmektedir⁴⁴⁰. Onay verecek kişiler ise olumlu iradelerini en geç mirasbırakan ölene kadar açıklamalıdır⁴⁴¹. Aksi takdirde, geçerliliği askıda olan miras sözleşmesi geçmişe dönük olarak hükümsüzdür.

Yapılan tüm açıklamalar çerçevesinde; mirastan feragat sözleşmesinin feragat eden tarafında sınırlı ehliyetsiz bir kişi mevcutsa, o akdin geçerliliğinin her zaman veli/vasi onayına tabi olduğunu düşünüyoruz⁴⁴². Zira muhtemel mirasçı, malvarlığını olumsuz etkileyebilecek bir işleme katılmaktadır. Bu kişi feragat eden sıfatıyla, mirasa dair haklı beklentisi üzerinde tasarrufta bulunmakta ve bu beklentiyi sona erdirmektedir. O nedenle, feragat eden sınırlı ehliyetsiz, kendi çıkarlarına aykırı davranmaması için (TMK m. 16/I'e uygun şekilde) korunmalıdır. Söz konusu görüşün eleştirisi olarak, burada kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak kullanıldığından bahisle, yasal temsilcinin rızasının aranmayacağı ileri sürülemez (TMK m. 16/I c.2). Zira muhtemel mirasçı, olumsuz miras sözleşmesinde bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmamakta, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkını kullanmamaktadır⁴⁴³. Öte yandan yine, burada yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç olmadığını savunmak amacıyla muhtemel mirasçının karşılıksız bir kazanma (TMK m. 16/I c.2) elde ettiğinden de söz edilemez. Zira feragat edene verilen ivaz, mirasa ilişkin haklı beklentisini ortadan kaldırmasının karşılığı olarak ödenmektedir⁴⁴⁴.

Mirastan feragat sözleşmesinin muhtemel mirasbırakanı ebeveynlerden biri iken feragat eden tarafta da onun sınırlı ehliyetsiz çocuğu varsa, TMK'nin temsil kayyımına ilişkin hükümleri devreye girer (TMK m. 426/I b.2). Böyle özel bir düzenleme getirilmesinin arkasındaki sebep, mevzubahis taraflar arasında menfaat çatışması

⁴⁴⁰ Oğuzman, K., Seliçi, Ö., Oktay Özdemir, S. (2018). *Kişiler Hukuku*, İstanbul, 95; Dural, M., Öğüz, T. (2019). *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, İstanbul, 85; Serozan, R. (2011). *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, İstanbul, 399; Akipek, J., Akıntürk T., Ateş Karaman, D. (2016). *Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Ankara, 327.

⁴⁴¹ Dural, 1980, 73; Dinçer, 2009, 37; Bıçakçı, 1999, 27; Solak, 2016, 75.

⁴⁴² Aynı görüşte bkz. Antalya, 1999, 138; Antalya, Sağlam, 2019, 224.

⁴⁴³ Mirastan feragat eden kişinin yaptığı işlemin hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 3.1.1.

⁴⁴⁴ İvazlı mirastan feragat sözleşmesindeki edim-karşı edim ilişkisi hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3. Kazandırmanın sınırlı ehliyetsize ekonomik olarak ne kadar fayda sağladığı önemli olmaksızın en ufak bir yükümlülük doğurması halinde TMK m. 16/I c.2'de bahsedilen istisnanın kapsamından çıkılacağı yönünde bkz. Dural, Öğüz, 2019, 92; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 2018, 106; Akipek, Akıntürk, Ateş Karaman, 2016, 322-323.

yaşanma olasılığıdır⁴⁴⁵. Bu durumda, feragat eden küçüğe bir kayyım atanır ve mirastan feragat sözleşmesi yapıldıktan sonra asliye ve sulh hukuk mahkemelerine onaylatılır.

3.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü

3.3.1. Genel Olarak

Kurulduğu sırada kanunun aradığı geçerlilik şartlarını taşımayan mirastan feragat sözleşmelerinin hükümsüzlüğü gündeme gelir. Söz konusu geçersizlik, çok çeşitli sebeplerden (şekil bozukluğu, ehliyetsizlik vb.) kaynaklanabilmektedir. Türk miras hukuku açısından bakıldığında, ölüme bağlı tasarrufların geçersizliğine ilişkin sistematüğın merkezinde iptal edilebilirlik yaptırımını yer alır⁴⁴⁶. Alelade sağlararası akitler açısından butlan nedeni sayılan bazı hususlar, ölüme bağlı tasarruflarda iptal edilebilirliğe sebebiyet verir⁴⁴⁷. İptale tabi diğer işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarrufların da mahkemece iptal kararı verilene dek geçerliliğı devam eder⁴⁴⁸. Tabii ki kanun koyucu, bu cihetteki bir düzenlemeyi sehven yapmamış bilhassa tercih etmiştir. Zira yapılan tercih sonucunda, mirasbırakanın son isteklerini içeren hukuki işlemin ayakta tutulma olasılığı artmaktadır⁴⁴⁹. Miras sözleşmesinden veya vasiyetnameden ileri gelen bir uyuşmazlıkta; müteveffanın şekil eksiklerini giderme veya ölüme bağlı tasarrufta neyi amaçladığını anlatma şansı kalmadığından, kanun koyucunun takındığı tutumun miras hukukunun doğasına uyduğu söylenebilir. Diğerlerine nazaran öne çıkması, ölüme bağlı tasarruflara (ve tabii mirastan feragat sözleşmelerine) uygulanabilen tek yaptırım türünün iptal edilebilirlik olduğu anlamına

⁴⁴⁵ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 63; Öztan, Öztan, 2016, 3592; Bıçakçı, 1999, 27; Dinçer, 2009, 37; Dural, 1980, 73; Solak, 2016, 75.

⁴⁴⁶ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 204; Antalya, 1999, 227; Oğuzman, 1995, 185; Akça, 2022, 246.

⁴⁴⁷ Antalya, 1999, 228; İmre, Erman, 2015, 205-228; Akça, 2022, 248; Bıçakçı, 1999, 95; Oğuzman, 1995, 185.

⁴⁴⁸ Turan, G. (2009). *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü*, Ankara, 28; Antalya, 1999, 228; Bıçakçı, 1999, 95; Dural, Öz, 2021, 231; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 204; İmre, Erman, 2015, 205; Akça, 2022, 280; Oğuzman, 1995, 189; Serozan, Engin, 2018, 441; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 301.

⁴⁴⁹ İmre, Erman, 2015, 205; Serozan, Engin, 2018, 442; Antalya, 1999, 228; Bıçakçı, 1999, 95.

gelmez. Nadiren yaşansa dahi, burada da yokluk ve kesin hükümsüzlük yaptırımları karşımıza çıkabilir⁴⁵⁰.

Mirastan feragat sözleşmesinin durumu da yukarıda açıklanandan farklı değildir. Ölümle ilgili tasarrufların ve miras sözleşmelerinin hükümsüzlüğüne ilişkin kurallar (örneğin TMK m. 557), mirastan feragat akdine kıyasen tatbik edilir⁴⁵¹. Geçerli olarak kurulan mirastan feragat sözleşmelerinin kanun gereği veya iradi olarak sona ermesine dair açıklamalar ise aşağıda yapılmıştır⁴⁵².

3.3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinde Yokluk

Varlığı hukuken kabul görmeyen işlemler, hükümsüz de olamaz. Bir akdin varlığından söz edebilmemiz için ise onun kurucu unsurları, somut olayda eksiksiz biçimde yer almalıdır⁴⁵³. İşte bu sebeple, tarafların mirastan feragat sözleşmesi kurmaya dönük iradelerinin varlığından bahsedilemiyorsa, orada yokluk yaptırımı vaki olur⁴⁵⁴. Mirastan feragat sözleşmelerinin yokluğuna örnek olarak; muhtemel mirasbırakanın hiç haberi bulunmuyorken onun mirasından feragat etmek isteyen mirasçısı tarafından bir mirastan feragat sözleşmesi hazırlanması veya murisin yalnızca bir taslak olarak hazırladığı mirastan feragat içerikli belgenin mirasçısı tarafından imzalanması halleri verilebilir. Söz konusu örneklerdeki belgelerin, olumsuz miras sözleşmesinin geçerliliği için aranan şekil şartlarını da sağlamadığı açıktır; fakat bu durumlarda şekil sebebiyle geçersizlik değil, yokluk yaptırımı uygulanır. Zira verilen örneklerde, mirasbırakanın mirastan feragat sözleşmesi akdetmeye yönelen bir irade beyanı mevcut değildir. Öyleyse, ortada bir mirastan feragat sözleşmesi bulunmadığından, geçersiz de olmaz.

⁴⁵⁰ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 348; İmre, Erman, 2015, 228; Bıçakçı, 1999, 110 vd.; Antalya, 1999, 227; Dural, Öz, 2021, 224; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 300; Oğuzman, 1995, 185; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 204.

⁴⁵¹ Antalya, 1999, 215; Ertaş, 2019, 2905-2906. Genel olarak miras sözleşmeleri için durumun bu olduğunu fakat TMK'nin hükümsüzlüğe ilişkin bu düzenlemelerinin vasiyetnameler gözetilerek getirildiğini ve miras sözleşmelerinin yapısına uygun olmadığını ifade eden bir görüş için bkz. Akça, 2022, 246 vd.

⁴⁵² Mirastan feragat sözleşmesinin sona ermesine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.

⁴⁵³ Erdoğan, İ. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 61; Yıldırım, 2018, 160; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 578; Eren, 2018, 348; Oğuzman, Öz, 2015, 174; Dural, 1980, 296; Oğuzman, 1995, 185; Dural, Öz, 2021, 224; Günergök, Kayıhan, 2020, 115.

⁴⁵⁴ Bıçakçı, 1999, 112; Antalya, 1999, 237; Dinçer, 2009, 86. Genel olarak miras sözleşmelerinde akdi kurmaya dönük taraf iradelerinin mevcut olmadığı hallerde yokluk yaptırımı uygulanacağı yönündeki görüş için bkz. Dural, 1980, 297.

Yokluk yaptırımına tabi tutulan hukuki işlemlerin geçerli olmadığı ileri sürülebilmesi için ayrıca bir dava açılmasına ihtiyaç bulunmadığı⁴⁵⁵ gibi, hakim de önüne gelen olaylarda yokluk halini re'sen dikkate almalıdır⁴⁵⁶.

3.3.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinde Kesin Hükümsüzlük

3.3.3.1. Genel olarak

Kesin hükümsüzlükle sakat işlemler baştan itibaren geçersizdir. Aynen yokluktaki gibi, hukuki işlemlerin kesin hükümsüzlüğü de herhangi bir dava açılmasına ihtiyaç duyulmaksızın ileri sürülebilir⁴⁵⁷ ve taraflar belirtmese dahi, hakimin kesin hükümsüzlüğü kendiliğinden dikkate alması gerekir⁴⁵⁸.

Ölüme bağlı tasarrufların muvazaa, zihni kayıt veya latife beyanı sebebiyle kesin hükümsüzlük (mutlak butlan) yaptırımına muhatap olabileceği kabul edilmektedir. Bahsedilen sebeplerin, mirastan feragat sözleşmelerinin kesin hükümsüzlüğüne etkileri aşağıda ayrı ayrı incelenmiştir.

3.3.3.2. Muvazaa sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük

Muvazaa, kasıtlı biçimde irade-beyan uyumsuzluğu yaratılması bakımından zihni kayıt ve latife beyanı ile benzese de uyumsuzluğu oluşturan taraf sayısı açısından onlardan ayrılır⁴⁵⁹. Zira irade ve beyan arasındaki kasti uyumsuzluk, hukuki ilişkinin

⁴⁵⁵ Oğuzman, Öz, 2015, 174; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 349; Bıçakçı, 1999, 112; Dinçer, 2009, 86; Oğuzman, 1995, 185; Günergök, Kayıhan, 2020, 115.

⁴⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 580; Oğuzman, Öz, 2015, 174; Günergök, Kayıhan, 2020, 115; İmre, Erman, 2015, 228.

⁴⁵⁷ Günergök, Kayıhan, 2020, 116; Erdoğan, 2013, 63; Antalya, 1999, 237; Eren, 2018, 352; İmre, Erman, 2015, 228; Serozan, Engin, 2018, 441.

⁴⁵⁸ Kılıçoğlu, A. M. (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 92; Günergök, Kayıhan, 2020, 116; Erdoğan, 2013, 63; Yıldırım, 2018, 108; Eren, 2018, 352; Serozan, Engin, 2018, 441.

⁴⁵⁹ Esener, T. (1956). *Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler*, İstanbul, 25; Eren, F. (1963). "Ölüme Bağlı Tasarruflarda Bilerek Yapılan İrade Sakatlıkları", *Adalet Dergisi*, (11-12), 1274; Kılıçoğlu, 2016, 180-181; Günergök, Kayıhan, 2020, 148.

iki tarafı eliyle ortaya çıkartılırsa ancak o zaman *muvazaadan*⁴⁶⁰ söz edilebilir⁴⁶¹. Tarafların yapmak istedikleri asıl işlemi gizlemek için, dışardan bakanlara kendilerini farklı bir hukuki işlem yapıyormuş gibi aksettirdikleri sözleşmelerde nispi (nitelikli) *muvazaa*⁴⁶² vardır⁴⁶³. Gizli işlem olmaksızın sadece görünürdeki işlemle yapılan *muvazaa* ise mutlak (basit) *muvazaa* olarak adlandırılır⁴⁶⁴⁴⁶⁵. Başka bir anlatımla; gerçekte bir işlem yapmayan taraflar, dışarıya karşı kendilerini hukuki işlemde bulunuyormuş gibi göstermekteyse mutlak *muvazaa* söz konusudur.

Türk Medeni Kanunu'nda, miras sözleşmelerinin veya genel olarak ölüme bağlı tasarrufların *muvazaalı* biçimde yapılması hakkında bir kanun maddesi bulunmaz. Bundan ötürü, TBK m. 19 hükmü kıyasen ölüme bağlı tasarruflara da uygulanır⁴⁶⁶. Diğer yandan, *muvazaalı* hukuki işlemlere tatbik edilecek yaptırım tartışmalı olmakla birlikte, baskın görüş butlandan yanadır⁴⁶⁷. Taraf iradeleriyle örtüşmeyen görünürdeki işlemin baştan itibaren geçersiz olduğu kabul edilir. Doktrinde, *muvazaalı* miras sözleşmelerinin de kesin hükümsüzlük müeyyidesine tabi olduğu fikri daha yaygındır⁴⁶⁸.

Mirastan feragat sözleşmelerinin de *muvazaalı* olarak yapılması mümkündür. Uygulamada, alacaklılardan mal kaçırmak yahut mirasçılardan birini kayırmak amacıyla yapılan *muvazaalı* mirastan feragat sözleşmeleriyle karşılaşılmaktadır. Böyle

⁴⁶⁰ Yargıtay bir içtihadında *muvazaayı* şöyle tanımlamıştır: “Gerçekten; sade ve yalın anlatımıyla, *muvazaa*; tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla gerçek iradelerine uymayan ve bundan dolayı da aralarında hüküm doğurmayan bir görünüş yaratmak konusunda anlaşmalarıdır.” Bkz. Yargıtay 1. HD, E. 2000/2513, K. 2000/2770, T. 09.03.2000. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 24.04.2022).

⁴⁶¹ Yıldırım, 2018, 119; Erdoğan, 2013, 65; Esener, 1956, 25; Eren, 1963, 1277; Günergök, Kayıhan, 2020, 148; Kılıçoğlu, 2016, 180-181.

⁴⁶² Miras sözleşmeleriyle yapılan *muvazaalı* muamelelerde daha ziyade nispi *muvazaa* bulunacağını düşünen yazarlardan bazıları için bkz. Akça, 2022, 283 dn. 979; Eren, 1963, 1278; Erdoğan, 2013, 65.

⁴⁶³ Eren, 1963, 1278; Yıldırım, 2018, 121; Günergök, Kayıhan, 2020, 150; Kılıçoğlu, 2016, 184; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 346; Erdoğan, 2013, 65; Oğuzman, Öz, 2015, 128.

⁴⁶⁴ Erdoğan, 2013, 65; Kılıçoğlu, 2016, 183; Yıldırım, 2018, 120; Günergök, Kayıhan, 2020, 150; Oğuzman, Öz, 2015, 128; Eren, 1963, 1278; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 345.

⁴⁶⁵ Miras sözleşmeleriyle yapılan *muvazaalı* muamelelerde daha ziyade mutlak *muvazaa* bulunacağını düşünen yazarlar için bkz. Antalya, 1999, 236; Dural, 1980, 294.

⁴⁶⁶ Eren, 1963, 1278; Antalya, 1999, 236; Bıçakçı, 1999, 110; Dural, 1980, 293; Akça, 2022, 284.

⁴⁶⁷ Yıldırım, 2018, 120; Erdoğan, 2013, 65; Oğuzman, Öz, 2015, 129. Günergök, Kayıhan, 2020, 151. *Muvazaalı* işlemlere yokluk yaptırımı uygulanması gerektiğini zira ortada bir irade beyanı olmadığını savunan aksi yöndeki görüş için bkz. Eren, 2018, 373-374; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 354; Güvenç, Ö. (2014). *Taşınmazların İnançlı İşlemle Devri*, Ankara, 144.

⁴⁶⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 350; Eren, 1963, 1278; Antalya, 1999, 236; Bıçakçı, 1999, 110; Dural, 1980, 293; Akça, 2022, 284. Ölüme bağlı tasarruflarda bulunma arzusuna atfedilen önemin büyüklüğü hasebiyle, *muvazaalı* ölüme bağlı tasarrufların yokluk müeyyidesine maruz kalacağı yönündeki karşı görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 185.

durumlarda mirastan feragat sözleşmeleri kesin hükümsüz olacağından, hiçbir zaman yürürlüğe girmez ve geçersizliği her zaman ileri sürülebilir.

3.3.3.3. Zihni kayıt sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük

Gerçek fikrini gizleyerek aslında istenmeyen yönde bir beyanda bulunulmasına zihni kayıt denir⁴⁶⁹. Böyle bir irade açıklaması yapan kişi, karşısındaki tarafından ciddiye alınmayı amaçlamaktadır⁴⁷⁰. Bu nedenle çoğu zaman, zihni kaydın söz konusu olduğu yerlerde hileli bir davranış vardır. Doktrinde, zihni kayıt altındaki irade beyanının muhatabında haklı bir güven tesis edeceği ve ortaya çıkan güvenin korunması gerektiği düşüncesi hakimdir. Bu nedenle, zihni kayıtlı irade açıklamasını yapan taraf, ilgili açıklamasının gerçek düşüncesini yansıtmadığına dayanarak akdin geçersiz olduğunu iddia edemez⁴⁷¹. Kısacası zihni kayıtla yapılan akitler, kural olarak geçerlidir. Ama karşı tarafta bulunan kişi de yaşananların farkındaysa başka bir deyişle gerçek iradeyi içermeyen bir beyanın mevcudiyetinden haberdarsa artık bu beyandan hareket ederek geçerli bir hukuki işlem tesis edemez⁴⁷².

Zihni kayıt sebebiyle geçersizliğin mirastan feragat sözleşmesi özelinde uygulama alanı bulup bulamayacağı ise oldukça şüphelidir. Olumsuz miras sözleşmesinin ancak resmi vasiyetname şeklinde akdedilebildiği düşünülünce, resmi memur huzurunda kurulan bir sözleşmenin geçerliliğine karşı oluşan güvenin korunması gerekmektedir⁴⁷³. Noterdeki gibi resmi bir ortama girip, muhataplarına feragat sözleşmesi yapmak istediğini inandırıcı bir biçimde ifade eden ve diğer tüm

⁴⁶⁹ Esener, 1956, 25; Yıldırım, 2018, 118; İmre, Erman, 2015, 214; Eren, 1963, 1274; Günergök, Kayıhan, 2020, 148; Kılıçoğlu, 2016, 181; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 343; Oğuzman, Öz, 2015, 90.

⁴⁷⁰ Eren, 1963, 1274; Esener, 1956, 25; Yıldırım, 2018, 118; Günergök, Kayıhan, 2020, 148; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 343; Eren, 2018, 365.

⁴⁷¹ Yıldırım, 2018, 119; Erdoğan, 2013, 64; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 343; Günergök, Kayıhan, 2020, 148; Kılıçoğlu, 2016, 181; Esener, 1956, 26; Eren, 1963, 1275; Oğuzman, Öz, 2015, 91.

⁴⁷² Esener, 1956, 26; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 350; Yıldırım, 2018, 119; Günergök, Kayıhan, 2020, 149; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 343-344.

⁴⁷³ Aynı görüşteki yazarlar için bkz. Oğuzman, 1995, 185; İmre, Erman, 215, 214; Dural, 1980, 295; Bıçakçı, 1999, 111; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 350; Dinçer, 2009, 85; Antalya, 1999, 237. Genel olarak ölümüne bağlı tasarruflar açısından benzer yöndeki görüş için bkz. Esener, 1956, 27. Genel olarak miras sözleşmelerinin, zihni kayıt durumunda mutlak butlanla sakat olacağı yönündeki görüş için bkz. Eren, 1963, 1276.

sıkı prosedürleri yerine getiren kişinin, akdedilen sözleşmeyle bağlı olmayacağını söylenmesi doktrinde de doğru görülmüştür.

3.3.3.4. Latife beyanı sebebiyle oluşan kesin hükümsüzlük

Kişilerin sırf şaka-oyun olsun diye, aklındaki asıl düşünce hukuki işlem yapmak olmadığı halde, sanki öyleymişçesine irade açıklaması yapmasına latife beyanı denir⁴⁷⁴. Böyle bir beyanda bulunan taraf, kendisinin ciddiye alınmayacağı inancı içerisinde. Zaten latife beyanının yöneldiği taraf da yapılan irade açıklamasının gerçekte uyuşmadığının bilincindeyse, artık geçerli bir sözleşme kurulamaz⁴⁷⁵. Diğer yandan, latife beyanının karşı tarafça ciddiye alınması makul karşılanabiliyorsa, bu beyana dayalı olarak ortaya çıkan akit de geçerli olur⁴⁷⁶. Fakat mirasbırakan (yahut vefatından sonra mirasçıları), latife beyanı ile kurulan miras sözleşmesini hata nedeniyle iptal ettirebilir⁴⁷⁷.

Zihni kayıt bakımından yapılan değerlendirme, latife beyanı için de geçerlidir. Resmi vasiyetname şartlarına bağlı olarak fazlasıyla prosedürün uygulandığı ciddi bir ortamda, mirastan feragat sözleşmesi kuracağına dair latife beyanında bulunulması pek olası görünmemektedir⁴⁷⁸. Muhtemel mirasbırakan ve mirasçının olumsuz miras sözleşmesi kurmak maksadıyla yanlarına şahitleri de alarak notere gittiği ve noterin de onların talebi üzerine adeta törensel bir atmosferde sözleşmeyi düzenlediği düşünülünce, taraflardan birinin şaka yollu bir irade beyanında bulunmak için bu işe girdiğini kabul etmek kanaatimizce mümkün değildir.

⁴⁷⁴ Eren, 2018, 363-364; Erdoğan, 2013, 64; Yıldırım, 2018, 118; Eren, 1963, 1276; Kocayusufoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 344; Günergök, Kayıhan, 2020, 149; Esener, 1956, 24.

⁴⁷⁵ Yıldırım, 2018, 118; Esener, 1956, 25; Kocayusufoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 344; Eren, 2018, 364; Bıçakçı, 1999, 112; Erdoğan, 2013, 64; Eren, 1963, 1276; Dural, 1980, 296; İmre, Erman, 2015, 215.

⁴⁷⁶ Kocayusufoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 344; Erdoğan, 2013, 64; Eren, 2018, 364; Dural, 1980, 296; Eren, 1963, 1276; Günergök, Kayıhan, 2020, 149; Yıldırım, 2018, 118; Bıçakçı, 1999, 112; İmre, Erman, 214; Esener, 1956, 25.

⁴⁷⁷ Bıçakçı, 1999, 112; Kocayusufoğlu, 1987, 351; Antalya, 1999, 237; Dural, 1980, 296. Şartlar oluştuysa latife beyanını yapan tarafın, karşısındaki kişinin uğradığı zararı tazmin etmek zorunda kalabileceği yönünde bkz. Yıldırım, 2018, 118; Eren, 2018, 366.

⁴⁷⁸ Aynı görüşteki yazarlar için bkz. Oğuzman, 1995, 185; Dinçer, 2009, 85; Antalya, 1999, 237; Bıçakçı, 1999, 112; Kocayusufoğlu, 1987, 351 dn. 89. Genel olarak tüm ölüme bağlı tasarruflarda, latife beyanının tasarrufta bulunan kişiyi bağlamayacağı ve ilgili tasarrufun geçersiz olacağı yönündeki görüş için bkz. Eren, 2018, 365; Eren, 1963, 1277.

3.3.4. Mirastan Feragat Sözleşmesinde İptal Edilebilirlik

3.3.4.1. Genel olarak

Ölüme bağı tasarrufların geçersizliğı söz konusu olduğunda TMK'nin benimsediğı esas yaptırımın iptal edilebilirlik olduğundan ve bu yaptırımı konu alan hükümlerin mirastan feragat sözleşmesinin iptaline de kıyasen uygulanacağından yukarıda bahsetmiştik⁴⁷⁹. Henüz mirasbırakan hayattayken ölüme bağı tasarrufun iptal edilebilmesi için TMK m. 504'te⁴⁸⁰ anlatılan tarzda bir irade sakatlığının mevcudiyeti aranır. Ölüme bağı tasarrufların mirasbırakan öldükten sonra iptal edilebilmesine dair hükümler içinse TMK m. 557⁴⁸¹ ve devamına bakılmalıdır. Kanunun söz konusu maddelerinde sayılan ehliyetsizlik, irade sakatlıkları, hukuka ve ahlaka aykırılık, şekil eksikliği sebeplerinin hepsi mirastan feragat sözleşmesinin iptal edilmesine de neden olabileceğinden, aşağıda ayrı ayrı incelenmiştir⁴⁸². Bunun yanı sıra, edim-karşı edim ilişkisinin bir sonucu olarak, aşırı yararlanma (gabin) hükümleri de olumsuz miras sözleşmesine kıyasen uygulanabilir. O nedenle aşağıda aşırı yararlanma da iptal sebebi olarak ele alınmıştır.

⁴⁷⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.3.1.

⁴⁸⁰ TMK m. 504/I: "Mirasbırakanın yanıltma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıltıldığını veya aldatıldığını öğrendiğı ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediğı takdirde tasarruf geçerli sayılır."

⁴⁸¹ TMK m. 507: "Aşağıdaki sebeplerle ölüme bağı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir: 1. Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa, 2. Tasarruf yanıltma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa, 3. Tasarrufun içeriğı, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlaka aykırı ise, 4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa."

⁴⁸² Bazı yazarlar, TMK m. 557'nin (eMK m. 499) açık lafzına rağmen, hukuka veya aykırılık durumunda iptal edilebilirlik değil kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulanmasını daha isabetli bulmaktadır. O nedenle bu görüşteki yazarlar, iptal sebepleri içerisinde hukuka veya ahlaka aykırılığı saymazlar. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.3.4.6.

3.3.4.2. Ehliyetsizlik sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

3.3.4.2.1. Muhtemel mirasbırakanın ehliyetsizliği halinde iptal edilebilirlik

Muhtemel mirasbırakanın, kendisinden beklenen ehliyet şartlarını sağlamadan ölüme bağlı tasarruflarda bulunmasının yaptırımını iptal edilebilirliktir⁴⁸³. Kanun koyucu, sağlararası işlemlerdekinin aksine bir tutumla, ölüme bağlı hukuki işlemlerde ehliyetsizliğin yaptırımını kesin hükümsüzlük olmaktan çıkartmıştır. Yukarıda açıklandığı üzere, TMK'nin ölüme bağlı tasarrufların geçersizliğinde farklı bir yaklaşım sergilemesinin altında yatan sebep, mirasbırakanın son isteklerine saygı duyulması ve onları içeren hukuki muamelelerin ayakta tutulmak istenmesidir⁴⁸⁴. Murisin ehliyetsizliği sebebiyle sadece kendisi değil, mirastan feragat eden kişi de akdin iptalini isteyebilir⁴⁸⁵.

Doktrinde yer alan başka bir görüşe göre ise, ivazlı mirastan feragat sözleşmeleri açısından baskın görüşe istisna getirilmelidir. Daha açık anlatımla; söz konusu akde taraf olan muris gerekli ehliyet koşullarını taşımıyorsa, ivazlı mirastan feragat sözleşmesi kesin hükümsüz sayılmalıdır. Zira mirasbırakanın ehliyetsizliğinin kesin hükümsüzlüğe değil iptal edilebilirliğe sebep olması, onun ölüme bağlı tasarruflarda bulunmasından kaynaklanır. İvazlı mirastan feragat akdindeyse muris, ayrıca bir de sağlararası edim borcu altına girmektedir. Dolayısıyla, ehil olmadan akdedilen ivazlı mirastan feragat sözleşmesinde hem sağlararası unsur hem de ölüme bağlı unsur birlikte geçersiz olur. Sonuçta bu görüşe göre, sağlararası ivaz borcunun geçersizliği açısından uygulanacak olan kesin hükümsüzlük yaptırımını iptal edilebilirliğe kıyasla daha ağır olduğundan, ivazlı mirastan feragat sözleşmesine de bu yaptırım tatbik edilir⁴⁸⁶.

Yazarların ortak bir fikre varamadığı diğer mesele de mirasbırakanın ehliyet koşullarını sağlamadan ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu hallerde, mevzubahis

⁴⁸³ Ağca Toplandı, P. (2008). *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 49; Turan, 2009, 40; Dinçer, 2009, 74; Oğuzman, 1995, 187; İmre, Erman, 2015, 68; İnan, Ertaş, Albaş, 2009, 302; Dural, Öz, 2021, 226.

⁴⁸⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.3.1.

⁴⁸⁵ Antalya, 1999, 140; Ağca Toplandı, 2008, 52; Ertaş, 2019, 2905. Genel olarak miras sözleşmelerinde, ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan tarafın da bu talepte bulunabileceği yönündeki görüş için bkz. Dural, 1980, 82. İvazlı miras sözleşmeleri açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 274.

⁴⁸⁶ Bu görüş hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Akça, 2022, 252 vd.

işlemlerin ne zaman iptal edileceğidir. TMK m. 557'nin (eMK m. 499) ehliyetsizlik sebebiyle tanıdığı iptal davası açma hakkı, ancak murisin ölümünden sonra kullanılabilir⁴⁸⁷. Doktrinde yaygın olarak kabul edilen fikre göre; mirasbırakanın sağlığında da ehliyetsizlik sebebine dayanarak iptalin sağlanması mümkündür⁴⁸⁸. Zira TMK m. 504'te (eMK m. 451) irade sakatlıkları nedeniyle böyle bir şeye izin veriliyorsa, daha ağır bir geçersizlik nedeni olan ehliyetsizliğe de bu hükmün kıyasen uygulanacağı düşünülmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki; kıyasen uygulama sonucunda, TMK m. 504'te düzenlenen bir yıllık sürenin de mirasbırakanı bağlamayacağı savunulur⁴⁸⁹. Muris, yaptığı ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirmek maksadıyla vefat edene kadar ve istediği zaman dava açabilir.

3.3.4.2.2. Muhtemel mirasçının ehliyetsizliği halinde iptal edilebilirlik

Mirastan feragat etmek isteyen muhtemel mirasçının, bu amaçla bir miras sözleşmesine taraf olabilmesi için genel ehliyet şartlarına uyması yeterlidir⁴⁹⁰. Genel ehliyet şartlarına riayet edilmeden akdedilen sözleşmeler, kural olarak kesin hükümsüz olur⁴⁹¹. Örneğin, tam ehliyetsiz bir muhtemel mirasçının kurduğu olumsuz miras sözleşmesi kesin hükümsüzdür. Yasal temsilcinin rızasının gerektiği hallerde ise yapılan hukuki işlem askıda hükümsüzdür⁴⁹². Eğer yasal temsilci belirlenen sürede olumlu iradesini açıklamazsa sözleşme baştan itibaren kesin hükümsüz hale gelir⁴⁹³.

Görüldüğü üzere doktrinde hakim olan düşünce kabul edilince, mirastan feragat sözleşmesinin farklı taraflarının ehliyetsizliği halinde farklı yaptırımlar ortaya çıkmaktadır. Böyle bir yaklaşımın sözleşmenin tarafları arasındaki eşitliği bozduğunu ve mirasbırakana daha çok koruma sağladığını savunan yazarlar, baskın görüşe itiraz etmektedir. Azınlık görüşteki bu yazarlara göre, ölüme bağlı tasarrufun her iki yanı

⁴⁸⁷ Bıçakçı, 1999, 97; Dural, 1980, 78; Turan, 2009, 97; İmre, Erman, 2015, 193.

⁴⁸⁸ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 145; Bıçakçı, 1999, 97; Ağca Toplandı, 2008, 51-52; Dural, 1980, 79; İmre, Erman, 2015, 194; Serozan, Engin, 2018, 449.

⁴⁸⁹ Dural, 1980, 80; Ağca Toplandı, 2008, 51-52; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 145; Bıçakçı, 1999, 98; Dinçer, 2009, 74; İmre, Erman, 2015, 194; Serozan, Engin, 2018, 449.

⁴⁹⁰ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B.3.2.3.3.

⁴⁹¹ Erdoğan, İ., Keskin A. D. (2018). *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)*, Ankara, 210; Akıntürk, Ateş, Karaman, 2012, 306; Bıçakçı, 1999, 97; Dural, 1980, 75; Antalya, 1999, 141; Akça, 2022, 250; Serozan, 2011, 397; Ağca Toplandı, 2008, 53; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 146.

⁴⁹² Antalya, 1999, 141; Akça, 2022, 250; Serozan, 2011, 405; Ağca Toplandı, 2008, 53; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 146.

⁴⁹³ Dural, 1980, 75; Antalya, 1999, 141; Akça, 2022, 250; Bıçakçı, 1999, 97; Serozan, 2011, 405; Ağca Toplandı, 2008, 53.

için de iptal edilebilirlik müeyyidesi uygulanmalıdır⁴⁹⁴. Fakat doktrinde, azınlıktaki görüşe karşı ileri sürülen argümanlar haklı ve yerindedir. Kanun koyucu genel hükümlerde ehliyetsizliğin yaptırımını belirlemiş iken, aile ve miras hukukunda kasten bu iradesinin dışına çıkmıştır. Farklı bir anlatımla, TMK burada istisna bir durum oluşturarak mirasbırakanın ehliyeti bakımından değişik şartlar aranmasını hedeflemiştir. Tam aksine, miras akdinin karşı tarafı (feragat eden) için de genel ehliyet kurallarının dışına çıkılmasını emreden herhangi bir norm öngörmemiştir. Hal böyle iken, kanun koyucunun iradesini yok sayarak taraflar arasında mutlak bir eşitlik sağlamaya çalışmak doğru olmaz⁴⁹⁵. Sözleşme ilişkisinin taraflarına aynı hükümleri uygulamak genel kural olsa da özellik arz eden durumlarda TMK'nin istisnai çözümler getirmesi makul karşılanmalıdır.

3.3.4.3. İrade bozuklukları sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

3.3.4.3.1. Genel olarak

İrade bozukluğu nedenleri olan yanıltma, aldatma ve korkutma; mirastan feragat sözleşmesi taraflarının, istemeyerek de olsa gerçek düşüncelerine aykırı beyanda bulunmalarına yol açar. Böyle bir durumda ise miras sözleşmesinin iptali gündeme gelir. İrade sakatlıkları sebebiyle iptalin muhtemel mirasbırakanın sağlığındaki hukuki dayanağını TMK m. 504'te, ölümünü müteakip olarak nasıl dava edileceğini de TMK m. 557'te buluruz. Sözü edilen kanun maddelerinin lafzı, ölüme bağlı tasarrufların iptalini hükme bağlar. O halde, bahsettiğimiz kanun maddelerinin miras sözleşmeleri açısından da uygulanacağı açıktır. Fakat gözden kaçırılmaması gereken nokta, TMK m. 504 ve m. 557'nin hem vasiyetnamelere hem de miras sözleşmelerine aynı biçimde değil, her birine kendi yapısına uygun düşecek mahiyette tatbik edilecek olmasıdır⁴⁹⁶.

3.3.4.3.2. Yanıltma (hata) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

Hatalı biçimde yapılan bir irade beyanına dayanarak kurulan mirastan feragat akdi, iptal edilebilir. Eğer iradesi yanıltma sebebiyle sakat olan taraf mirasbırakansa,

⁴⁹⁴ Bu görüş hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Dural, 1980, 76; Akça, 2022, 251; Antalya, 1999, 141.

⁴⁹⁵ Akça, 2022, 252; Bıçakçı, 1999, 97 dn. 3; Antalya, 1999, 141; Dural, 1980, 77.

⁴⁹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 330; Dural, Öz, 2021, 227; Ağca Toplandı, 2008, 110.

ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin hükümlere (TMK m. 504, m. 557)⁴⁹⁷; yanılan karşı tarafsız, sözleşmelere ilişkin genel hükümlere⁴⁹⁸ (TBK m. 30 vd.) gidilir⁴⁹⁹. Zira mirastan feragat eden muhtemel mirasçı, ölüme bağlı tasarruf yapmamaktadır. Sonuçta, miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarruf yapmayan yanının, yanılma (hata) nedeniyle akdi iptal edebilmesi (TBK m. 30 vd.), esaslı bir yanılma içerisinde olmasına bağlıdır⁵⁰⁰.

Yanılmaya dair TMK hükümlerinin (TMK m. 504, m. 557), mirasbırakana nasıl tatbik edileceği noktasında doktrinde fikir birliği yoktur. Bir grup yazar, TMK'de yer alan düzenlemelerde vasiyetnamelere ve miras sözleşmelerine ayrı kurallar getirilmediği için ölüme bağlı tasarrufun her iki türüne de aynı muamelenin yapılmasını uygun görmektedir⁵⁰¹. Vasiyetnamelerin tek taraflı hukuki işlem niteliği arz etmesi, onun oluşumunda mirasbırakanın iradesine atfedilen önemi arttırır. Miras sözleşmelerinde ise karşılıklı iki irade beyanı mevcuttur. Söz konusu beyanların uyuşmasıyla ortaya çıkan akit, doğası gereği bağlılık yaratır. Dolayısıyla, miras sözleşmesini kuran iki kişi arasında bir güven ilişkisi ortaya çıkar ve güven teorisine göre, muhatabın işlemin geçerliliğine dair güveninin korunması gerektiği kabul edilir. Tam da bu sebeplerle doktrindeki baskın görüş, bu ayrımı göz ardı ederek vasiyetname ve miras sözleşmesine hukuken aynı uygulamaları yapmayı doğru bulmaz⁵⁰². Somutlaştırmak gerekirse, buradaki temel fark, sözleşmenin iptalini gerektiren yanılma halinin esaslı olup olmayacağı hususunda belirir. Vasiyetnamelerde, (irade teorisinin sonucu olarak) mirasbırakanın saik hataları da iptal yaptırımı için yeterli

⁴⁹⁷ Eren, F. (1966). *Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası*, Ankara, 38; Dural, Öz, 2021, 227; Dural, 1980, 268; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 78; Dinçer, 2009, 75; Akça, 2022, 267.

⁴⁹⁸ Eğer karşı taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, ona da TMK m. 504 ve m. 577 hükümleri uygulanır.

⁴⁹⁹ Dural, Öz, 2021, 227; Eren, 1966, 27; Ağca Toplandı, 2008, 110; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 330; Dural, 1980, 269; Bıçakçı, 1999, 100-101; İmre, Erman, 2015, 210; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 304; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 78; Dinçer, 2009, 75; Akça, 2022, 268.

⁵⁰⁰ Bıçakçı, 1999, 100; Turan, 2009, 54; Dural, 1980, 274; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 330; Ağca Toplandı, 2008, 110; İmre, Erman, 2015, 210.

⁵⁰¹ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Eren, 1966, 38; İmre, Erman, 2015, 210; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 78. Bu görüşün ayrıntılı açıklaması ve lehine sunulan diğer argümanlar için ayrıca bkz. Dural, Öz, 2021, 227; Turan, 2009, 53 vd.; Dural, 1980, 269 vd.; Antalya, 1999, 230; Akça, 2022, 262 vd.; Oğuzman, 1995, 102-103.

⁵⁰² Bu görüşteki yazarlar için bkz. Dural, Öz, 2021, 227; Ağca Toplandı, 2008, 110; Turan, 2009, 54; Antalya, 1999, 230; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 330; Bıçakçı, 1999, 100; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 304-305.

sayılmaktadır⁵⁰³. Fakat miras sözleşmelerinin basit saik hatası sebebiyle iptal edilebileceğini kabul etmek, onun bağlayıcı yapısıyla örtüşmez. Başka bir anlatımla; miras akitlerindeki güven ilişkisi korunmak isteniyorsa, mirasbırakanın esaslı olmayan yanılmasına dayanarak iptale başvurmasına izin verilmemelidir⁵⁰⁴. Baskın görüşe göre ayrıca; murise her türlü hatada iptale başvurma hakkı verilirken, karşı tarafın sadece esaslı hata mevcutsa iptale gidebilmesi taraflar arasında eşitsizliğe neden olur. Yazarlara göre, bu eşitsizliği haklı gösteren herhangi bir sebep bulunmamaktadır⁵⁰⁵. Özetle ve sonuç olarak, mirastan feragat sözleşmesinin her iki tarafının da sadece esaslı bir yanılma hali varsa akdi iptal edebileceği şeklindeki yaygın düşünce, bizce de daha isabetlidir.

3.3.4.3.3. Aldatma (hile) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

Genel hükümlere tabi hukuki ilişkilerde; bir taraf, diğer tarafın veya üçüncü kişinin kendisini aldatması nedeniyle bir sözleşme kurmuşsa, aldatmaya ilişkin TBK m. 36 (hile) hükmünden hareketle o sözleşmeyi iptal ettirebilir⁵⁰⁶. Hilede, iradenin beyanı safhasında değil, bu beyanı yaptıran iradenin oluşumu esnasında meydana getirilen bir yanılma hali mevcuttur. Hilenin bulunduğu sözleşmelerde, aynı zamanda, yanılan tarafın *saik hatasından* da bahsedilir⁵⁰⁷. Lakin kanunun emri gereği, hileyle kandırılan şahsın yanılması *esaslı hata* niteliğinde olmasa dahi, iptal gündeme gelebilir (TBK m. 36/I). Aldatma fiilini akde taraf olmayan ama bu akdin kurulmasını amaçlayan üçüncü kişi gerçekleştirdiyse, ortaya çıkan sözleşmenin iptali, ancak hileden yararlanan tarafın sözleşme akdedildiği anda durumu bilmesine (yahut bilebilecek durumda bulunmasına) bağlıdır (TBK m. 36/II). Gözden kaçırılmaması

⁵⁰³ Bıçakçı, 1999, 99-100; Turan, 2009, 52; Ağca Toplandı, 2008, 108; Dural, Öz, 2021, 226; Antalya, 1999, 229; Dural, 1980, 268; Kocayusufoğlu, 1987, 329; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 304; Dinçer, 2009, 77.

⁵⁰⁴ Turan, 2009, 54; Antalya, 1999, 230; Bıçakçı, 1999, 101; Ağca Toplandı, 2008, 110; Dural, Öz, 2021, 227; Kocayusufoğlu, 1987, 330; Oğuzman, 1995, 102; Dinçer, 2009, 78.

⁵⁰⁵ Ağca Toplandı, 2008, 110; Bıçakçı, 1999, 100; Dural, Öz, 2021, 227; Kocayusufoğlu, 1987, 330.

⁵⁰⁶ Turan, 2009, 59; Eren, 2018, 414; Kocayusufoğlu, Hatemi, Serozan, Arpacı, 2014, 452-453.

⁵⁰⁷ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 80; Oğuzman, Öz, 2015, 109; Turan, 2009, 59; Ağca Toplandı, 2008, 111.

gereken diğerk bir konu, yanılan tarafın saik hatasıyla aldatma fiili arasında bir nedensellik bağı olması gerektiğidir⁵⁰⁸.

Kanun koyucu TBK m. 36'daki genel düzenlemesinin yanında, ölüme bağı tasarrufların hile sebebiyle iptalini özel olarak TMK m. 504 ve m. 557'de hüküm altına almıştır. Fakat hatada olduğı gibi hilede de bu özel nitelikteki hükümler ölüme bağı tasarrufta bulunan taraf (mirasbırakan) yönünden kıyasen tatbik edilir⁵⁰⁹. Miras sözleşmesinin karşı yanı bakımındansa (feragat eden), yine genel hükümler⁵¹⁰ (TBK m. 36) uygulanır⁵¹¹. O halde, mirastan feragat eden tarafın aldatıldığından bahisle akdin iptalinin istenebilmesi için, önceki paragrafta hileye dair yapılan açıklamalar dikkate alınmalıdır.

Yazarların hataya ilişkin normlardan (TMK m. 504, m. 557) ne anladığı hususu, hileye dair tartışmalarda benimsedikleri bakış açısına doğrudan etki eder⁵¹². Miras sözleşmelerindeki güven ilişkisinin korunması gerektiğini savunan ve fikirlerine bizim de katıldığımız görüşteki yazarlar, TMK'de hatadan ayrı olarak hilenin de iptal nedeni sayılmasını yerinde bulmaktadır. Zira böylelikle mirasbırakan, kasten yanıltıldığı hallerde saik hatasına dayanarak da (TBK m. 36/I) iptal yoluna gidebilir⁵¹³. Diğerk taraftan; üçüncü kişinin murisi aldatması halindeyse (TBK m. 36/II), ancak akdin karşı tarafı hileyi biliyorsa (veya bilebilecek durumdaysa) miras sözleşmesinin iptal ettirilebileceğı kabul edilir⁵¹⁴. Mesela, mirastan feragat edenin hileli davranıştan haberdar olmasının dahi mümkün olmadığı bir durumda, üçüncü bir kişinin

⁵⁰⁸ Oğuzman, Öz, 2015, 111; Turan, 2009, 60; Bıçakçı, 1999, 99; Ağca Toplandı, 2008, 113. Ölüme bağı tasarruflar açısından da aynı yöndeki görüş için bkz. İmre, Erman, 2015, 211; Antalya, Sağlam, 2019, 299.

⁵⁰⁹ Dural, 1980, 275; Eren, 1966, 41; Turan, 2009, 60. Yukarıda B. 3.3.4.3.2'de açıklandığı üzere; doktrinde bizim de katıldığımız hakim görüş, ölüme bağı tasarruflara dair TMK'deki iptal hükmünün doğrudan değil kıyasen uygulanacağını söylemektedir. Kıyasen uygulama sırasındaysa, miras sözleşmelerinde oluşan güven ilişkisinin korunmasına dikkat edilmelidir. Bunun sağlanabilmesi için akdin her iki tarafına da TBK'deki genel hükümlerin uygulanması, miras akdinin bünyesine daha uygun düşmektedir. Sonuçta; hakim görüş kabul edilirse, hileden kaynaklanan irade sakatlığı açısından murise uygulanacak nihai hüküm, tıpkı karşı tarafta olduğu gibi, TBK m. 36 olur.

⁵¹⁰ Eğer karşı taraf da ölüme bağı tasarrufta bulunuyorsa, ona da TMK m. 504 ve m. 577 hükümleri uygulanır.

⁵¹¹ Bıçakçı, 1999, 101; Dural, Öz, 2021, 229; Turan, 2009, 62; Oğuzman, 1995, 102; Dural, 1980, 275.

⁵¹² TMK'nin ölüme bağı tasarrufun hata sebebiyle iptaline ilişkin hükümlerinin, saik hatalarında da devreye alınıp alınmayacağı konusundaki doktrinel tartışmalar için bkz. B. 3.3.4.3.2.

⁵¹³ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 331; Dural, 1980, 275; Turan, 2009, 61; Antalya, 1999, 231; Bıçakçı, 1999, 101; Dinçer, 2009, 78; Ağca Toplandı, 2008, 114.

⁵¹⁴ Turan, 2009, 62; Dural, Öz, 2021, 229; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 331; Dural, 1980, 276; Antalya, 1999, 231; Bıçakçı, 1999, 101; Dinçer, 2009, 78; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 306; Antalya, Sağlam, 2019, 300.

mirasbırakanı aldatması sonucunda kurulan bir olumsuz miras sözleşmesi, hile sebep gösterilerek iptal edilemez.

Öte yandan, vasiyetnamelerin ve miras sözleşmelerinin iptaline aynı kuralların uygulanmasını daha uygun gören yazarlar, hatanın yanı sıra hilenin de iptal sebepleri içinde sayılmasını yersiz bulur⁵¹⁵. Zira hile yapılan durumlarda zaten saik hatası meydana gelir. Ve saik hataları da hata sebebine dayanarak iptale götürülebilir⁵¹⁶. O halde, miras akitlerinin iptaline sebep olarak ayrıca bir hile düzenlemesi yapılması gereksizdir. Öte yandan, genel hükümlerde üçüncü kişilerin hilesine dair yapılan düzenleme de miras sözleşmelerine uygulanmaz. Söz konusu görüşteki yazarlara göre; ayırt edici nokta, mirasbırakanın herhangi bir şekilde hataya düşürülüp düşürülmediğidir. Muris saikte yanıldığı sürece, bu irade hatasını kimin hangi şartlar altında oluşturduğu hukuken önem arz etmez. Başka bir deyişle; hileden fayda sağlayan karşı taraf, miras sözleşmesi kurulduğu anda bu durumu bilse de bilmesede iptal edilebilirlik yaptırımını doğar⁵¹⁷.

3.3.4.3.4. Korkutma veya zorlama (ikrah) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

Daha önce eMK m. 451 ve m. 499'da "tehdit yahut cebir", 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 29'da "ikrah" şeklinde ifade edilen iptal sebebinin; yürürlükteki mevzuatta aynı hükümlerin karşılığını oluşturan TMK m. 504 ve m. 557'de "korkutma veya zorlama", TBK m. 37'de ise "korkutma" tabiriyle düzenlendiği görülmektedir. Korkutma iptal sebebinden; manevi-zihinsel bir baskı altına alınan kişinin, aslında yapmak istemeyeceği bir hukuki işlemi korkusundan yapması anlaşılmalıdır⁵¹⁸. Zorlamadan ise; istenmeyen bir hukuki işlemin maddi-fiziksel bir tahakküm altında, sırf korkudan yapılması anlaşılır⁵¹⁹. Zorlamada, cebri bir dayatma vardır. Tıpkı hatada

⁵¹⁵ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Eren, 1966, 41; İmre, Erman, 2015, 211; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 82. Bu görüş hakkında yapılan açıklamalar için ayrıca bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 331; Bıçakçı, 1999, 101; Dural, 1980, 275; Turan, 2009, 61; Dinçer, 2009, 78.

⁵¹⁶ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 80; Eren, 1966, 41.

⁵¹⁷ Eren, 1966, 42; İmre, Erman, 2015, 212; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 81.

⁵¹⁸ Ağca Toplandı, 2008, 115; Dural, Öz, 2021, 228; İmre, Erman, 2015, 212; Turan, 2009, 63; Oğuzman, 1995, 103.

⁵¹⁹ Dural, Öz, 2021, 228; İmre, Erman, 2015, 212; Turan, 2009, 67; Oğuzman, 1995, 103; Ağca Toplandı, 2008, 115.

ve hilede olduğu gibi, ortaya çıkan sözleşmenin iptalinin istenebilmesi için, korkutmanın sözleşmenin kurulmasıyla nedensellik bağı içerisinde olması beklenir⁵²⁰.

Daha baştan söylemek gerekir ki; doktrinde miras sözleşmelerinin zorlama ile akdedilmesinin pek mümkün olmadığı düşünülmektedir⁵²¹. Söz konusu akitler yalnızca resmi memur önünde yapılabildiğinden, getirilen yaklaşım haklıdır.

Doktrinde birtakım yazarlarsa, zorlama durumunda iptal edilebilirlik değil yokluk yaptırımının doğacağı kanaatini taşır⁵²². Zira zorlanan şahısta, ölüme bağlı tasarruf yapma iradesi (animus testandi) bulunmaz. Hatta bu yazarların bazıları, kanunun kullandığı zorlama (cebir) teriminden fiziksel değil de psikolojik bir baskının anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir⁵²³.

Mirastan feragat edenin korkutulduğu hallerde genel hükümlere bakılıp akdin iptali TBK m. 37 ve m. 38 bağlamında ele alınır⁵²⁴. Buradaki tartışma murisin iradesinin sakatlanması halinde ne yapılacağına ilişkin olarak yürür. Hakim görüşü oluşturan ve miras sözleşmelerinde güven prensibinin uygulanması gerektiğini belirten yazarlara göre, TBK m. 38'e uygun olarak, yalnızca *esaslı korkutma* mevcutsa iptal edilebilirlikten söz edilir⁵²⁵. Aksinin kabulü halinde, mirasbırakan ağır ve yakın bir zarar tehlikesi olmayan hallerde de miras akdini iptal ettirebilir. Fakat ona böyle kolayca iptal imkanı verilmesi, sözleşmelerin bağlayıcı yapısına uymaz. Bununla birlikte hakim görüştekilere göre; sözleşmenin üçüncü kişinin korkutmasıyla kurulduğu ihtimalde, akdin korkutulmayan tarafı bu durumu bilmiyorken (ya da zaten bilemeyecek pozisyondayken) bile iptal mümkündür. Ancak söz konusu halde eğer

⁵²⁰ Oğuzman, Öz, 2015, 116; Yıldırım, 2018, 142; Turan, 2009, 65; Ağca Toplandı, 2008, 118. Ölüme bağlı tasarruflar açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 103; İmre, Erman, 2015, 213; Eren, 1966, 43; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 307.

⁵²¹ Akça, 2022, 266; Bıçakçı, 1999, 102; Dural, 1980, 277; Dinçer, 2009, 79; Ağca Toplandı, 2008, 116.

⁵²² Yıldırım, 2018, 139; Turan, 2009, 67; Eren, 1966, 46; Ağca Toplandı, 2008, 116; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 86. Mutlak kuvvet altındaki davranışların sözleşmenin geçerliliğine etkisine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Güvenç, Ö. (2021). *Sözleşmenin Kurulmasında İrade Açıklamalarının Yorumu*, Ankara, 161 vd.

⁵²³ Eren, 1966, 45; Bıçakçı, 1999, 102; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 85. TMK m. 504'ün madde başlığının "irade sakatlığı" olması, bu görüşün kanıtı olarak gösterilir. Ortada bir irade bulunmalıdır ki sakat olsun. Ama yazarlara göre, fiziki cebre başvuru (örneğin, kişinin elinden tutarak sözleşmeye zorla imza attırıldığı) hallerde *animus testandi* yoktur. Bu görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Turan, 2009, 67; Dural, 1980, 276-277.

⁵²⁴ Mirasbırakanın ve karşı tarafın, ölüme bağlı tasarrufun iptalini hangi kanun maddelerine dayanarak talep edebileceğine dair doktrinde yaşanan görüş ayrılıkları ve bunun sonuçları hakkında yapılan açıklamalar için bkz. B. 3.3.4.3.2.

⁵²⁵ Dural, 1980, 277; Turan, 2009, 66; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 307; Antalya, 1999, 231; Ağca Toplandı, 2008, 120; Kocayusufoğlu, 1987, 332. İvazlı miras sözleşmeleri bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 267.

hakkaniyet gerektiriyorsa, korkutmadan haberi olmayan karşı taraf, uygun bir tazminat talep edebilir⁵²⁶.

İptale dair TMK hükümlerinin, miras sözleşmesi ve vasiyetnamelere aynı şekilde tatbikini uygun gören yazarlarsa; ister esaslı nitelikte olsun isterse de olmasın, her çeşit korkutmanın miras akdinin iptaline yol açabileceğini söyler⁵²⁷. Ayrıca bu kişiler, miras akdi üçüncü bir kişinin korkutmasıyla kurulmuşsa da, murisin karşı tarafının iptal sebebiyle tazminat isteyemeyeceğini savunmaktadırlar. Mirasbırakan korkusu yüzünden bir miras sözleşmesi kurduğu sürece, korkuyu kimin meydana getirdiği onlar açısından önemli değildir⁵²⁸.

3.3.4.4. Şekil eksikliği sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

Mirastan feragat sözleşmesi, kendisinin geçerliliği için şart koşulan şekilde yapılmadıysa iptali talep edilebilir (TMK m. 557/b.4)⁵²⁹. İptal edilebilirlik yaptırımı, şekle aykırı biçimde yapılan ölüme bağlı tasarrufların tamamına sirayet eder⁵³⁰. Başka bir deyişle, şeklen sakat bir mirastan feragat sözleşmesinin tamamı iptal edilir. Fakat kural bu olmakla birlikte, kanun koyucu TMK m. 558/III'te söz konusu hususun bir istisnasını öngörmüştür. Öyle ki; şekil noksanlığına dayanarak açılan “iptal davası, ölüme bağlı tasarrufla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlenmesine katılmalarının yol açtığı sakatlığa dayandığı takdirde tasarrufun tamamı değil, yalnız bu kazandırmalar iptal edilir.” (TBK m. 558/III).

Doktrinde, TMK m. 504'ün lafzında açıkça bahsedilmese de, bu hükme şekil eksikliği durumunda da başvurulabileceği düşünülmektedir⁵³¹. Dolayısıyla, mirasbırakan henüz hayattayken de şekle aykırı biçimde yaptığı bir mirastan feragat akdini iptal ettirebilir.

⁵²⁶ Ağca Toplandı, 2008, 120; Antalya, 1999, 231; Dural, 1980, 278; . Oğuzman'ın, doktrindeki karşı görüşü savunmasına rağmen, akdin diğer tarafının tazminat hakkını kabul ettiği görülmektedir. Bkz. Oğuzman, 1995, 103. İvazlı miras sözleşmeleri bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 267.

⁵²⁷ Eren, 1966, 43; İmre, Erman, 2015, 213; Oğuzman, 1995, 103; Ağca Toplandı, 2008, 119; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 83.

⁵²⁸ İmre, Erman, 2015, 212; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 84-85; Turan, 2009, 67; Eren, 1966, 45.

⁵²⁹ Mirastan feragat sözleşmesinin geçerli olarak kurulması için aranan şekil şartlarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.2.2.

⁵³⁰ Akça, 2022, 254; Dural, Öz, 2021, 230.

⁵³¹ Antalya, 1999, 157; İmre, Erman, 2015, 193; Serozan, Engin, 2018, 449; Antalya, Sağlam, 2019, 204. Genel olarak ivazlı miras sözleşmeleri açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 273.

Ölüme bağlı tasarrufların şekli şartları sağlamamasının yaptırımı kesin hükümsüzlük olmadığından, taraflar ileri sürmediği müddetçe söz konusu noksanlık hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınamaz. Fakat Kocayusufpaşaoğlu'na göre, dava dilekçesinin talep sonucu kısmında ölüme bağlı tasarrufun herhangi bir nedenle (örneğin ehliyetsizlik sebebiyle) hükümsüzlüğünün talep edilmiş olması halinde, hakimin şekli noksanlığı re'sen ele alarak ilgili tasarrufu iptal etmesi mümkündür⁵³².

Doktrinde, şekil eksikliğinden kaynaklanan iptale ilişkin diğer hususların ehliyetsizliktekilerle aynı olduğu kabul görmektedir. Tekrara düşmemek amacıyla, kalan kısım için ehliyetsizlikle alakalı açıklamalara atıf yapmakla yetinilmiştir⁵³³.

3.3.4.5. Aşırı yararlanma (gabin) sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdeki edimlerin bariz biçimde orantısız olması halinde aşırı yararlanma (gabin) sebebiyle iptal gündeme gelir (TBK m. 28)⁵³⁴. Öte yandan, aşırı yararlanmadan söz edebilmek için edim değerlerinin açıkça birbirinden farklı olması (objektif şart) tek başına yeterli değildir⁵³⁵. Bu oransızlığın yanı sıra, akdın bir yanının zor durumundan, deneyimsizliğinden veya düşüncesizliğinden faydalanan bir karşı taraf bulunmalıdır. Ayrıca, söz konusu karşı taraf, ilgili sözleşmeyi sömürme kastıyla akdetmelidir (sübjektif şart)⁵³⁶. Yapılan açıklamalar da göstermektedir ki, miras sözleşmelerinde aşırı yararlanmadan

⁵³² Yargıtay'ın birbiriyle çelişen kararlarına da konu olan bu mesele hakkında yapılan ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 338 vd. Aksi yöndeki görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 194; Çabri, 2018, 788.

⁵³³ Muhtemel mirasçının ehliyetsizliğine uygulanacak yaptırım hakkında yapılan ayrıntılı açıklamalar için Bkz. B. 3.3.4.2.2.

⁵³⁴ TBK m. 28/I: "Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir."

⁵³⁵ Demirsatan, B. (2020). "Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 1059; von Tuhr, A., (Çev. Cevat Edege). (1983). *Borçlar Hukuku Umumi Kısmı Cilt: 1-2*, Ankara, 311; Turan, 2009, 72; Akça, 2022, 286; Ömür, 2019, 779; Arbek, 2007, 75; Yakupoğlu, 2019, 227; Dural, 1980, 289; Bıçakçı, 1999, 109; Oğuzman, Öz, 2015, 134.

⁵³⁶ Atlı, B. (2017). *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi*, Ankara, 176; von Tuhr, 1983, 312; Çabri, 2018, 768; Turan, 2009, 72; Ömür, 2019, 779; Demirsatan, 2020, 1059; Yakupoğlu, 2019, 227; Dural, 1980, 289; Bıçakçı, 1999, 109; Oğuzman, Öz, 2015, 134; Eren, 2018, 435; Furrer, Muller-Chen, Çetiner, 2018, 186-188.

bahsedilebilmesi için o akdin ivazlı nitelikte olması elzemdir⁵³⁷. Zira ivazsız miras sözleşmeleri, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden değildir.

Ölüme bağlı tasarrufu düzenleyen TMK m. 504 ve m. 557’de, aşırı yararlanmaya iptal sebeplerinden biri olarak yer verilmediği görülür. Fakat doktrindeki baskın görüş, TMK m. 5 aracılığıyla, TBK m. 28’in miras sözleşmelerine de kıyasen uygulanabileceğini kabul etmektedir⁵³⁸. Zira aşırı yararlanma, synallagmatik sözleşmelerde gündeme gelebilen bir geçersizlik sebebidir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, doktrinde kimi yazarlar mirastan feragat sözleşmesinin synallagmatik nitelikte yapılabileceğini kabul etmekte kimileri de bunu kabul etmese bile, (TMK m. 547’deki yollama sebebiyle) synallagmatik sözleşmelere ilişkin hükümlerin miras sözleşmelerine de kıyasen tatbik edileceğini savunmaktadır⁵³⁹. İki görüşten hangisi savunulursa savunulsun, aşırı yararlanma konusunda varılan yer aynıdır.

Doktrinde, mirastan feragat sözleşmesinin aşırı yararlanma sebebiyle iptal edilmesini gerektirebilecek durumlara örnek olarak şuna benzer olaylar verilir⁵⁴⁰: Evladına dargın bir baba, mirasından çocuğunun hiçbir şey almamasını arzulamaktadır. Fakat onu mirastan çıkartabileceği sebepler de mevcut değildir. Bu şartlar altında, paraya sıkışan altsoy, yardım etmesi için babasına çıkagelir. Çocuğunun müşkül durumunu fırsat bilen baba, fazlasıyla düşük bir bedel karşılığında onunla mirastan feragat sözleşmesi yapar. Yazarlar, olaydaki mirastan feragat sözleşmesinin aşırı yararlanma sebebiyle iptal edilebileceğini belirtmektedir.

Doktrinin çoğunluğu tarafından benimsenen bu düşünce, bir yere kadar tamamen isabetlidir. Teorik olarak, aşırı yararlanma hükümleri miras sözleşmelerine de kıyasen uygulanabilir. Ancak bu meselede nihai bir karara varmanın yolu, kıyasen uygulamanın, miras sözleşmelerinin bünyesine uyup uymayacağına bakmaktan geçer. Farklı bir anlatımla; TBK m. 28’de aşırı yararlanmanın varlığı için aranan şartları

⁵³⁷ Turan, 2009, 72; Serozan, Engin, 2018, 306; Yakupoğlu, 2019, 228; Arbek, 2007, 74; Demirsatan, 2020, 1064; Ömür, 2019, 781; İmre, Erman, 2015, 216; Atlı, 2017, 177; Bıçakçı, 1999, 109; Dural, 1980, 288; Dinçer, 2009, 74.

⁵³⁸ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Serozan, Engin, 2018, 306; Akça, 2022, 288; Ömür, 2019, 781; Arbek, 2007, 74; Yakupoğlu, 2019, 229; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 312; Atlı, 2017, 178; Bıçakçı, 1999, 109; Antalya, 1999, 231; İmre, Erman, 2015, 216; Dural, 1980, 289; Dinçer, 2009, 74.

⁵³⁹ Miras sözleşmelerinin synallagmatik nitelikte olup olamayacağına ilişkin doktrinel tartışmalar için bkz. B. 3.1.3.2.1.

⁵⁴⁰ Doktrinde buna benzer olarak verilen örnekler için bkz. Akça, 2022, 285; Ömür, 2019, 781; Demirsatan, 2020, 1076; Atlı, 2017, 179.

miras sözleşmelerine tatbik edilip edilemeyeceği incelenmelidir. Mesela miras sözleşmesi de, tıpkı aşırı yararlanma bulunan işlemlerdeki gibi, taraflardan birinin zor durumda bulunmasından, düşüncesizliğinden veya tecrübesizliğinden faydalanarak kurulmuş olabilir⁵⁴¹. Hatta akdin karşı yanının, sömürme kastıyla söz konusu durumdan aşırı yararlanması da pek tabii ki mümkündür. Öyleyse bu (sübjektif) şartlar kıyasen uygulanabilir⁵⁴². Bir önceki paragrafta verilen örnekte de durum tıpkı bu şekildedir. Ama tarafların edimleri arasında açık biçimde oransızlık olması (objektif şartın varlığı), kimi yazarlarca mümkün görülmemektedir. Zira ivazın maddi değeri belli olsa da onun karşı ediminin değeri miras açılmadan evvel bilinemez⁵⁴³. Örneğin, akit kurulmadan evvel, mirastan feragat eden kişiye düşecek miras payının iki milyon Türk Lirasına tekabül etmesi, feragat etmeseydi elde edeceği miras payının bu tutarda olacağı anlamına gelmez. Mirasbırakan kendi malvarlığı üzerinde istediği gibi harcama yapma yetkisini haizdir. Dolayısıyla, o ölünce terekesine geçecek olan malvarlığı, mirasından feragat edildikten sonra artabilir veya azalabilir. Hatta miras beklentisi içerisindeki kişi, muhtemel mirasbırakanından önce bile ölebilir. En nihayetinde, değişim içerisinde olan edimlerin her ikisinin de sözleşme kurulduğu sıradaki değeri tespit edilmeden, aralarında kıyas yapmak mümkün olamaz⁵⁴⁴. O nedenle bize de daha isabetli gelen görüşe göre, mirastan feragat sözleşmelerinin aşırı yararlanma sebebiyle iptaline gidilemez⁵⁴⁵. Aşırı yararlanmanın sübjektif şartlarının söz konusu olduğu hallerde, ekseriyetle, ahlaka aykırılık da mevcuttur. TBK m. 28'in sınırlarını zorlamak yerine ahlaka aykırılık sebebiyle iptale gidilmesi daha isabetlidir⁵⁴⁶.

Hatemi de ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde murisin, aşırı yararlanma sebebiyle iptal edilebilirlik yaptırımına başvurabilmesine şüpheyle yaklaşmaktadır⁵⁴⁷.

⁵⁴¹ Çabri, 2018, 768; Yakupoğlu, 2019, 229; Demirsatan, 2020, 1063; Akça, 2022, 287; Antalya, 1999, 231.

⁵⁴² Demirsatan, 2020, 1063; Akça, 2022, 287. Karşı görüş için bkz. Yakupoğlu, 2019, 229.

⁵⁴³ Yakupoğlu, 2019, 228; Akça, 2022, 287; Demirsatan, 2020, 1063. Aksi yöndeki görüş için bkz. Ömür, 2019, 780.

⁵⁴⁴ Akça, 2022, 286; Demirsatan, 2020, 1075-1076; Oğuzman, Öz, 2015, 134; Ömür, 2019, 780; Furrer, Muller-Chen, Çetiner, 2021, 185.

⁵⁴⁵ Demirsatan, 2020, 1076. Yazara göre, miras sözleşmesine konu olan edimin değerini belirleyebileceğimiz birkaç istisnai hal (tedarik ve çeşit vasiyeti) harici, bu tip sözleşmelerde aşırı yararlanma hükümleri uygulanamaz. Bkz. Demirsatan, 2020, 1079.

⁵⁴⁶ Demirsatan, 2020, 1076. Demirsatan'a göre, benzer durumlarda culpa in contrahendo sorumluluğuna gidilmesi de düşünülebilir. Bu yönde bkz. Demirsatan, 2020, 1077.

⁵⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hatemi, H. (2004). "Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir Mi?", *Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan*, Ankara, 192 vd.

Bakılınca, aşırı yararlanma benzeri çoğu durumda miras sözleşmelerinin; hata, hile ve yer yer ikrah hükümleri (TMK m. 504) sayesinde zaten ortadan kaldırılabilceği görölür. Ayrıca, feragat karşılığı ödenen ivazın çok fazla çıktığı durumlarda tenkis davası (TMK m. 565/I b.2) da açılabilir⁵⁴⁸. Söz konusu hukuki imkanlar varken ayrıyeten aşırı yararlanma hükümlerine başvurma hakkı tanımının fazla bir faydası olmaz. Yazar sonuçta, ölüme bağı tasarruflardaki sınırlı sayı ilkesi de dikkate alınırsa; mirasbırakanın, aşırı yararlanma değıl irade bozukluklarına dair hükümlere başvurabileceğı kanaatindedir. Hatemi, buraya TBK m. 28'in uygulanabileceğı kabul edilse de edilmese de, feragat bedelinin azlığından veya çokluğundan hareketle miras sözleşmelerinin tamamen iptal edilmemesi gerektiğini savunur. Ona göre eğer somut olayın gerekleri haklı gösteriyorsa, feragat bedeli düzeltilerek miras sözleşmesi ayakta tutulmalıdır⁵⁴⁹.

Diğer taraftan bazı yazarlar da, yukarıda bahsedilen çekinceleri ileri sürmekle beraber, sırf değıer tespiti yapılamaması sebebiyle g aşırı yararlanma hükümlerini miras sözleşmelerine uygulamamanın da doğru bir çözüm getirmeyeceğini söyler. Onlara göre, TBK m. 28'in tatbik edileceğı alan, bu hükmün getirilme amacı da göz önüne alınarak genişletilmelidir⁵⁵⁰. Sonuçta bu görüşe göre ise miras sözleşmelerinde aşırı yararlanma hükümlerine kıyasen başvurulabilir. Böylelikle, dezavantajlı durumu sebebiyle üzerinden fazla ölçüde menfaat sağlanan miras sözleşmesi tarafı da hukuken korunmuş olur⁵⁵¹.

3.3.4.6. Hukuka ve ahlaka aykırılık sebebiyle oluşan iptal edilebilirlik

Mirastan feragat sözleşmelerine de kıyasen uygulanan ve ölüme bağı tasarrufların iptalini konu alan diğer bir hüküm TMK m. 557/b.3'tür. İlgili kanun maddesinde, hukuka veya ahlaka aykırı özellikte koşul-yüklemelerle bağlanan yahut böylesi bir içeriğe sahip olan ölüme bağı tasarrufların iptal edilebileceğı düzenlenmiştir. TMK m. 557/b.3'e paralel olarak, TMK m. 515/II'de de hukuka veya

⁵⁴⁸ Hatemi, 2004, 192-193.

⁵⁴⁹ Hatemi, 2004, 193.

⁵⁵⁰ Akça, 2022, 287-288.

⁵⁵¹ Akça, 2022, 288.

ahlaka aykırı koşul ve yüklemelerin, içinde bulundukları ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getireceği belirtilir⁵⁵².

Her ne kadar TMK m. 557’de net biçimde iptal edilebilirliğe işaret edilse de; doktrinde bir grup yazar, hukuka veya ahlaka aykırı nitelikteki ölüme bağlı tasarrufların kesin hükümsüz olduğuna inanmaktadır⁵⁵³. Bahsedilen yazarlar, mirasbırakanın hukuka veya ahlaka aykırı türden son arzularının yine hukuk eliyle korunmasını isabetsiz bulur. Zira karşı görüş kabul edilirse, bu tasarruflar iptal edilene kadar geçerli olacak ve ifası da talep edilebilir⁵⁵⁴. Hatta iptal için aranan süreler geçtikten sonra, artık hukuka veya ahlaka aykırı tasarrufun iptali dahi istenemez. Oysa hukuka ve ahlaka aykırılık halleri, kamu düzenini ilgilendirir. Kamu düzenini bozacak türden şeylere hukuki meşruiyet sağlanması ise, hukuk düzeninin kendisine ait temel değerlerle çelişmesine yol açar⁵⁵⁵. Öte yandan aynı yazarlar, TMK m. 557/b.3’ün, TBK m. 27’ye nazaran özel hüküm niteliğinde olmadığı düşüncesindedir⁵⁵⁶. Nitekim yazarlara kalırsa, TBK m. 27’deki genel hükmün ölüme bağlı tasarruflar açısından dikkate alınmamasını haklı gösterecek özel bir sebep de yoktur⁵⁵⁷. Sonuçta bu görüşe göre; hukuka veya ahlaka aykırı bir ölüme bağlı tasarrufun ifasının istenmesi, TMK m. 2/II çerçevesinde hakkın kötüye kullanılması yasağına takılmalıdır. Kendisine böyle bir ifa talebi yöneltilen hakim, TMK m. 557/b.3’te *gerçek olmayan boşluk*

⁵⁵² TMK m. 515/II’de kullanılan “geçersiz kılar” ibaresinden anlaşılması gereken yaptırımın da iptal edilebilirlik olduğu, ilgili maddenin gerekçesinde şöyle ifade edilmiştir: “...Miras Hukukunda butlan yaptırımı değil iptal yaptırımı söz konusudur. Bu genel ilkeye uygun olarak ikinci fıkranın birinci cümlesindeki hukuka veya ahlaka aykırı koşulların ve yüklemelerin ilişkin bulundukları tasarrufu geçersiz kıldıkları ifade edilmiştir.”

⁵⁵³ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 336; Dural, Öz, 2021, 230; Antalya, 1999, 236; Turan, 2009, 82; Hatemi, H. (1976). *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları*, İstanbul, 134 dn. 9; Çiftçi, H. (2020). *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, Ankara 247; Dural, 1980, 289. Hukuka veya ahlaka aykırılığın; ölüme bağlı tasarrufun bağlı olduğu şartta yahut dar anlamda konusunda bulunmasının kesin hükümsüzlüğe, miras sözleşmesinin taraflarınca belirlenen ortak amacında bulunması halindeyse iptal edilebilirliğe sebep olacağı yönündeki görüş için bkz. Hatemi, 2021, 93-94. Pozitif hukuk bağlamında burada; iptal edilebilirlik yaptırımının uygulanacağını kabul etmekle beraber, kesin hükümsüzlük yaptırımı daha uygun düşeceği için düzenlemenin mevcut halini eleştiren yöndeki görüş için bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 308-309. İnan/Ertaş/Albaş, TMK m. 557’ye göre özel hüküm saydıkları bazı hükümlerin düzenlediği alanlarda ise iptal edilebilirlik değil kesin hükümsüzlük yaptırımının uygulanacağını düşünmektedir. Yazarların değindiği bu özel hükümler ve içerikleri için bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 309-310.

⁵⁵⁴ Turan, 2009, 82; Dural, Öz, 2021, 230; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 336; Dural, 1980, 291. İvazlı miras sözleşmeleri bakımından aynı yönde ileri sürülen çekinceler için bkz. Akça, 2022, 259.

⁵⁵⁵ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 336; Dural, 1980, 291; Çiftçi, 2020, 247.

⁵⁵⁶ Zira bu görüşteki yazarlara göre, TMK m. 557/b.3 ve m. 515/II bir yanlışlık yapılması yüzünden kanuna eklenmiştir. Bkz. Dural, 1980, 290; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 336.

⁵⁵⁷ Antalya, 1999, 236; Turan, 2009, 82; Dural, Öz, 2021, 230; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 337; Dural, 1980, 291.

bulunduğunu kabul ederek, söz konusu boşluğu TBK m. 27'deki kesin hükümsüzlük yaptırımıyla doldurmalıdır⁵⁵⁸.

Doktrine hakim olan ve bizim de katıldığımız görüş ise; hukuka veya ahlaka aykırılık halinde, ölüme bağlı tasarrufların iptal edilebilirlik yaptırımına muhatap olacağı görüşüdür⁵⁵⁹. Hakim görüş, TMK m. 557'nin açık lafzıyla da uyum içerisindedir. Kanun koyucunun, halihazırda TBK m. 27'de hukuka-ahlaka aykırılığı düzenlediği bir normu varken, ölüme bağlı tasarruflar açısından özellikle ondan ayrılan bir başka norm (TMK m. 557/b.3) düzenlemesi bizce de manidardır. *Favor testamenti* ilkesine de hizmet eden bu tutum göz ardı edilmemelidir⁵⁶⁰. Böylece, murisin artık *kapanan* ağızdan çıkan son arzularını en baştan itibaren geçersiz saymak yerine, bir de hakim incelemesine tabi tutarak geçerliliğine ona göre karar verilmesi sağlanır. Diğer yandan doktrinde, TMK'de açıkça iptal sebebi olarak düzenlenen bir unsurun aslında kesin hükümsüzlük oluşturduğunun kabulüyle, (tabiri caizse) bir kapının açıldığı belirtilir. Eğer bu kapı açılırsa, kanunda sayılan diğer iptal sebeplerinin de buradan geçirilmesi riski doğar. Böyle bir ihtimalin oluşturulması ise hem hukuk güvenliğine hem de *favor testamenti* ilkesine ters düşer⁵⁶¹.

Yukarıdaki tartışmalar bir kenara bırakılırsa; TMK m. 557/b.3'ten hareketle geçersizlik iddiasında bulunulabilmesi için bir hukuka aykırılığın yahut ahlaka aykırılığın varlığı aranır. Hukuka veya ahlaka aykırılık, mirastan feragat sözleşmesinin konusunda (içeriğinde) yer alabileceği gibi bağlandığı koşul yahut yüklemelerde de kendisini gösterebilir. Bu sebeple doğan geçersizlik, ilişkin olduğu maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufu bütünüyle etkiler⁵⁶². Ancak içerisinde hukuka veya ahlaka aykırı bir tasarrufu barındıran şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufta başka maddi anlamda

⁵⁵⁸ Hatemi, 1976, 134 dn. 9; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 337; Dural, 1980, 291-292; Hatemi, 2021, 93.

⁵⁵⁹ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Serozan, Engin, 2018, 316-447; Bıçakçı, 1999, 107; Dinçer, 2009, 80; Eren, 1966, 47-51; Oğuzman, 1995, 188; Öztan, 2016, 246; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 86; İmre, Erman, 2015, 207; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 85; İnan, Ertas, Albaş, 2019, 308. Bu görüşe katılmakla birlikte, iptalin ileri sürülebileceği sürenin bitmesinden sonra hukuka-ahlaka aykırı işlemlerin kalıcı biçimde geçerliliğini engellemek amacıyla, ölüme bağlı tasarrufların iptalinin bu sebebe dayanarak süreye bağlı olmaksızın istenebilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Dinçer, 2009, 80. İvazsız miras sözleşmelerinin hukuka-ahlaka aykırılığı durumunda iptal edilebilirlik, ivazlı miras sözleşmeleri bakımındansa kesin hükümsüzlük yaptırımı doğacağı yönündeki görüş için bkz. Akça, 2022, 258 vd.

⁵⁶⁰ Akça, 2022, 258; Bıçakçı, 1999, 107; Dinçer, 2009, 80.

⁵⁶¹ Serozan, Engin, 2018, 316; Akça, 2022, 258.

⁵⁶² Akça, 2022, 256; Hatemi, 1976, 134 dn. 9; Serozan, Engin, 2018, 315. Koşul veya yüklemenin hukuka aykırılığı durumunda aynı yöndeki görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 188; Sirmen, 1992, 124; Dural, Öz, 2021, 158; Bıçakçı, 1999, 107; Yıldırım, 2004, 74-78, Çiftçi, 2020, 254; İmre, Erman, 2015, 207.

ölüme bağlı tasarruflar da varsa, geriye kalan tasarruflar yorum yoluyla ayakta tutulmaya çalışılır. Şöyle ki; mirasbırakanın, diğer ölüme bağlı tasarrufları iptali gereken tasarruf olmasaydı da yapacağına kanaat getiriliyorsa, tüm tasarrufların iptali yoluna gidilmemelidir⁵⁶³. Diğer yandan, özellikle ölüme bağlı tasarrufun bağlandığı koşuldaki hukuka veya ahlaka aykırılıklarda ise nispi bir geçersizlik rejimine başvurmak oldukça zordur⁵⁶⁴.

Hukuka aykırılık dendiği zaman, emredici hukuk kurallarına, kişilik haklarına ve kamu düzenine aykırılık bu kapsamda anlaşılır⁵⁶⁵. Farklı bir anlatımla, sayılan üç unsurdan herhangi birine aykırılık aynı zamanda hukuka aykırılık demektir. Ahlaka aykırılığı ararken ise öncelikle miras sözleşmesinin muhtevasına bakılır⁵⁶⁶. Eğer akdın kendisinin yahut bağlandığı şartın veya yüklemenin konusu ahlaka aykırıysa, bu işlem de öyle sayılır. Onun yanı sıra bazen, tarafların saikleri de ölüme bağlı tasarrufu ahlaka aykırı⁵⁶⁷ kılar⁵⁶⁸.

İptali istenen ölüme bağlı tasarruflarda, ahlaka aykırılığın var olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin ne zamana göre yapılacağı tartışmalıdır. Gerçekten de çağdaş toplumda ahlaka dair yaklaşımların hızla değişebildiği göz önüne alınırsa, değerlendirmenin yapıldığı zamana göre ölüme bağlı tasarrufun geçerlilik durumunu farklı şekilde tespit etmek olasıdır. Doktrinde, ahlaka aykırılık değerlendirmesinin,

⁵⁶³ Turan, 2009, 82; Serozan, Engin, 2018, 315-448; Yıldırım, 2004, 78; Hatemi, 1976, 134 dn. 9; Dural, 1980, 292; Bıçakçı, 1999, 109; Oğuzman, 1995, 147; Dural, Öz, 2021, 159; Çiftçi, 2020, 254.

⁵⁶⁴ Muris şartın geçersizliğe sebep olacağını bilseydi, ölüme bağlı hukuki işlemi şarta bağlamadan yapardı denilebiliyorsa sadece şartın geçersiz sayılıp, ölüme bağlı hukuki işlemin geçerli sayılacağı yönündeki görüş için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 274; Yıldırım, 2004, 75. Ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getiren yüklemeyi yanılma hükümlerinden hareketle geçersiz sayıp, işlemin böylece ayakta tutabileceği fakat şart bakımından böyle bir imkan olmadığı yönündeki görüş için bkz. Eren, 1966, 50; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 219-224.

⁵⁶⁵ Yılmaz, S. (2022). *Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku*, Ankara, 103; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 87-89; İmre, Erman, 2015, 207; Turan, 2009, 73; Eren, 1966, 52-53; Çiftçi, 2021, 247.

⁵⁶⁶ Serozan, Engin, 2018, 314; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 92; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 308; Turan, 2009, 80; Eren, 1966, 55; Çiftçi, 2020, 258.

⁵⁶⁷ Doktrinde *metres vasiyetnamesi* olarak anılan türde tasarrufların, ahlaka aykırı amaçla yapılması da onların iptali için yeterli görülmemiştir. İsviçre Federal Mahkemesi'nin bu türden tasarruflarda ahlaka aykırılığı tespit etmek için kullandığı kriterleri gösteren iki ayrı kararı için bkz. İmre, Z. (1967). "Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlaka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda, İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 138 vd.

⁵⁶⁸ Turan, 2009, 80; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 92; Çiftçi, 2020, 258; Oğuzman, 1995, 104; Eren, 1966, 55; Serozan, Engin, 2018, 314.

uyuşmazlıkların hakimın önüne geldiği andaki değer yargılarına bakılarak yapılmasının yerinde olacağı belirtilmektedir⁵⁶⁹.

3.3.4.7. İptal davası ve hukuki etkileri

3.3.4.7.1. Genel olarak

İptal edilebilirlikle sakat diğer işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflar da iptal edilene kadar geçerliliğini sürdürür. Farklı bir anlatımla; yukarıda anlatılan iptal sebeplerinin somut olaydaki varlığı, ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden geçersiz hale gelmesi sonucunu doğurmaz. Mirasbırakanın ölümüyle birlikte, iptal edilebilir yapıdaki ölüme bağlı tasarruflar da hükümlerini geçerli biçimde oluşturmaya başlar. İptal süreci ancak, ilgililerin söz konusu geçersizlik sebebini ileri sürmesi ve hakimın bu talebi kabul etmesiyle amacına ulaşır⁵⁷⁰. Ölüme bağlı tasarrufun bir alt türü olan mirastan feragat sözleşmesi açısından da durum farklı değildir.

Mirasbırakanın vefatından sonra, ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyecek olan ilgililer, TMK m. 557 vd.'de hüküm altına alınan kurallara riayet ederek bir iptal davası açabilir. Fakat daha önce de açıkladığımız üzere; ölüme bağlı tasarrufun iptali, sadece mirasbırakanın vefatını müteakip değil onun sağlığında da gerçekleştirilebilir. Muris hayattayken irade sakatlıkları, ehliyetsizlik, şekil noksanlığı ve hukuka-ahlaka aykırılık sebeplerinin herhangi birisinden hareketle ölüme bağlı tasarrufu iptal edebilir. Doktrinde, TMK m. 504'ün sadece irade sakatlıklarından söz etmesinin, sayılan diğer sebeplerle iptale engel olmayacağı konusunda geniş bir mutabakat vardır⁵⁷¹. Hatta bu görüşteki yazarlar, TMK m. 504'te bahsedilen bir yıllık hak

⁵⁶⁹ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 336; Bıçakçı, 1999, 108; Dinçer, 2009, 80; Çiftçi, 2020, 251; Dural, 1980, 292 dn. 85. Ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı ana göre değil murisin ölümü anındaki nesnel ahlaki değer yargılarından hareketle ahlaka aykırılık değerlendirmesi yapılacağı yönündeki görüş için bkz. Yılmaz, 2022, 103; Serozan, Engin, 2018, 314; Atlı, 2017, 140; Turan, 2009, 83. TMK'deki geçerlilik şartlarının ölüme bağlı tasarrufun kurulduğu an dikkate alınarak düzenlenmesi sebebiyle, ahlaka aykırılık değerlendirmesinin de ölüme bağlı tasarrufta bulunulan ana bakılarak yapılacağı şeklindeki karşıt görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 188. Hukuka aykırılığın var olup olmadığına ilişkin incelemenin murisin ölümü anına göre; ahlaka aykırılığın var olup olmadığına ilişkin incelemenin ise vasiyetnamenin ortaya çıktığı ana göre yapılacağı yönündeki görüş için bkz. Öztan, 2016, 246.

⁵⁷⁰ Yılmaz, 2022, 104; Çabri, 2018, 796; Dural, Öz, 2021, 231; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Akça, 2022, 280; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 204; Oğuzman, 1995, 105-189; Hatemi, 2021, 137; Eren, 1966, 95; Antalya, Sağlık, 2019, 305; Turan, 2009, 97; Antalya, 1999, 233.

⁵⁷¹ Bu görüşteki yazarlar için bkz. dn. 488 ve dn. 531. Akça, ivazlı miras sözleşmelerinin ehliyetsizlik veya şekil noksanlığı sebebiyle de mirasbırakanın TMK m. 504'teki iptal hakkını kullanabileceğini düşünmektedir. Fakat yazar, kesin hükümsüzlük nedeni saydığı için hukuka veya ahlaka aykırılığı bu

düşürücü sürenin de sadece irade sakatlıkları nedeniyle başvurulacak iptallerde uygulanacağını kabul etmektedir⁵⁷². İkrahin tesirinden kurtulunan, hatanın veya hilenin farkına varılan günden itibaren bir yıl içinde kendisinden dönülmeyen miras sözleşmesi artık bütünüyle geçerli hale gelir. Bir yıllık hak düşürücü sürenin sona ermesiyle birlikte iptal edilebilirlik ortadan kalkacağı için ne murisin sağlığında kendisi ne de ölümünden sonra mirasçıları irade sakatlığı sebebiyle iptal talep edebilir⁵⁷³.

Doktrinde, mirasbırakanın ve onun mirasçılarının TMK m. 504'ten kaynaklanan iptal hakkını nasıl kullanabileceği hususunda farklı görüşler mevcuttur. Tartışmaların başlıca sebebi, TMK m. 504'te, bu maddeden hareketle yapılacak iptalin hangi şekilde gerçekleştirileceğine dair düzenleme bulunmamasıdır. İlgili maddenin metninde sadece, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruftan dönebileceğinden bahsedilir. Bazı yazarlar, murisin, ancak dava açarak miras akdini iptal edebileceği kanaatini taşıır⁵⁷⁴. Bu görüşteki yazarlar, TMK m. 557 vd.'de yer alan hükümleri kıyasen m. 504 bakımından da uygular. Farklı görüşteki bazı yazarlara göreyse, TMK'de ölüme bağlı tasarruflara dair ele alınmayan hususlardaki boşlukların, (TMK m. 5'e uygun olarak) TBK'deki genel hükümlerle doldurulması icap eder. Böyle bir durumda, TBK m. 39'un buraya kıyasen tatbiki halinde, miras akdinin iptal edilmek istendiğine ilişkin iradenin karşı tarafa iletilmesi şarttır. Fakat sözlü şekil dahil olmak üzere, yapılacak bildirimin herhangi bir şekilde karşı tarafa yöneltilmesi de geçerliliğini sağlamaya yeter⁵⁷⁵. Üçüncü bir görüşse, miras sözleşmesinin karşı tarafının iptalden haberdar

kapsama almaz. Bu yönde bkz. Akça, 2022, 269-273. Aksi yöndeki görüş için bkz. Çabri, 2018, 789 dn. 2475. Çabri, mirasbırakan henüz hayattayken irade sakatlığı dışındaki sebeplerle iptale gidilmesinin teknik anlamda dönme niteliğinde olduğunu belirtir. Yazara göre, mirasbırakan gabin ve irade sakatlığı harici bir sebeple miras sözleşmesinden dönemez. O yüzden Çabri, TMK m. 504'ün de buna göre anlaşılması gerektiğini düşünmektedir.

⁵⁷² Akça, 2022, 279; Oğuzman, 1995, 106; Antalya, 1999, 233; Eren, 1966, 95.

⁵⁷³ Yılmaz, 2022, 106; Akça, 2022, 279; Dural, 1980, 286; Çabri, 2018, 790; Dural, Öz, 2021, 229; Oğuzman, 1995, 105; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 214; Turan, 2009, 46; Bıçakçı, 1999, 104; Antalya, 1999, 233. Mirasbırakan, hak düşürücü sürenin işlemeye başladığı lakin dolmadığı bir zaman aralığında vefat ederse, mirasçılarının da iptal davası açabileceği yönünde bkz. Akça, 2022, 279; Çabri, 2018, 790; Dural, 1980, 286; Dural, Öz, 2021, 229; Bıçakçı, 1999, 104; Antalya, 1999, 233; Serozan, Engin, 2018, 308.

⁵⁷⁴ Söz konusu görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çabri, 2018, 792 dn. 2483; Akça, 2022, 276 vd.; Dural, 1980, 279. Dural bu görüşü, mirasbırakanın TMK m. 504'ten ileri gelen hakkını kullanabilmesini haksız derecede zorlaştırdığı için eleştirmektedir. Bu yönde bkz. Dural, 1980, 283.

⁵⁷⁵ Akça, 2022, 277; Çabri, 2018, 792; Kocayusufoğlu, 1987, 333; Turan, 2009, 96; Oğuzman, 1995 106. Antalya, genel olarak bu görüşe katılmakta fakat feragat eden tarafa yapılacak bildirimin en azından yazılı şekle tabi olması gerektiğini düşünmektedir. Bu yönde bkz. Antalya, 1999, 232-233. Yukarıda anlatılan bu görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dural, 1980, 281; Bıçakçı, 1999, 105. Dural bu görüşü, şekle bağlı olmadan yapılan iptal beyanını, akdin diğer tarafının dışarıya karşı

edilmesi gerektiğine katılmakla beraber, ikinci görüşe ek olarak, bildirimin resmi şekilde (noter aracılığıyla) yapılmasının şart olduğunu savunmaktadır⁵⁷⁶. Zira mirasbırakanın vefatından sonra, TMK m. 504'teki iptal hakkının kullanılmasını sağlayacak bir irade sakatlığı bulunmadığı iddiasıyla menfi tespit davaları açılabilir. Bu davalara karşı mirasbırakanın kendini savunma şansı yoktur⁵⁷⁷. Resmi şekilde yapılacak bildirim sayesinde, murisin vefatını müteakip olarak açılacak bu menfi tespit davaları, hakkın kötüye kullanılması yasağına takılabilir ve dinlenmez. Doktrinde yer alan son görüş ise iptal iradesinin dış dünyaya vasiyetname marifetiyle yansıtılmasından yanadır⁵⁷⁸. Ayrıca bu görüşteki yazarların bir kısmı, tazminat sorumluluğu doğmaması için, miras akdinin karşı tarafının da hem yapılan vasiyetname hem de iptal hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini söyler.

Murisin karşı tarafı, kendi açısından sağlararası nitelikte bir işlem yaptığından, onun miras sözleşmesinin iptaline ilişkin talepleri ise TBK'deki genel hükümlere tabiidir⁵⁷⁹. Mirastan feragat eden taraf, murisin hem sağlığında hem de ölümünden sonra ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyebilir⁵⁸⁰. Ayrıca, mirastan feragat edenin mirasçıları da tıpkı onun gibi iptal yoluna gidebilir.

Değinilmesi gereken konulardan bir diğeri ise iptal def'idir⁵⁸¹. TMK m. 559/II'de, ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğünün bir iptal def'i ile de ileri sürülebileceği bildirilir. Böylece, iptal edilebilirlikle sakat ölüme bağlı tasarruflarda ifadan kaçınılabilir⁵⁸². Söz konusu iptal def'inin kullanılabilmesi, herhangi bir süre

gizleyebilecek olması nedeniyle eleştirmektedir. Yazar, miras sözleşmesinden dönüldüğü kendisine bildirildiği halde, karşı tarafın böyle bir durum yokmuşçasına davranabilme ihtimaline dikkat çekmektedir. Bu yönde bkz. Dural, 1980, 284.

⁵⁷⁶ Dural, 1980, 285; Bıçakçı, 1999, 106.

⁵⁷⁷ Bıçakçı, 1999, 106; Dural, 1980, 285.

⁵⁷⁸ Eren, 1966, 88 vd. Söz konusu görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dural, 1980, 278; Çabri, 2018, 792; Akça, 2022, 275 vd.; Bıçakçı, 1999, 104; Antalya, 1999, 232. Dural bu görüşü, karşı tarafın vasiyetname yapıldığından haberinin olmayacak olması sebebiyle eleştirmektedir. Özellikle, ivaz ödeyen karşı taraf, muris ölene kadar durumu öğrenemeyeceği için ifa ettiği edimin iadesini istemez ve mağdur durumda kalır. Ayrıca diğer bir sıkıntı da murisin vefatından sonraki süreçte yaşanabilir. Öyle ki karşı taraf, açacağı bir menfi tespit davası yardımıyla, TMK m. 504'e dayanmayı sağlayacak bir irade sakatlığının var olmadığını ispatlayabilir. Bu yönde bkz. Dural, 1980, 282.

⁵⁷⁹ Eren, 1966, 91; Antalya, 1999, 235; Turan, 2009, 97.

⁵⁸⁰ Antalya, 1999, 235.

⁵⁸¹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Albaş, H. (2012). "Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def'i", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18 (3), 143 vd.

⁵⁸² Oğuzman, 1995, 196; Çabri, 2018, 797; Eren, 1966, 123-124; Dinçer, 2009, 83.

kısıtına bağlı tutulmamıştır⁵⁸³. Kanunda öngörülen hak düşürücü süreler içerisinde ölüme bağlı tasarrufun iptali sağlanmadıysa, bu sürelerin dolmasından sonra bile iptal def'i kullanılabilir. Yapılan ölüme bağlı hukuki işlemde yararlanan kimse, def'i de ona karşı serdedilir⁵⁸⁴. Kanunun söz konusu def'i hakkını tanıdığı kişiler ise, TMK m. 558'de kendisine iptal davası açma hakkı verilen kimselerdir⁵⁸⁵. Fakat ölüme bağlı tasarrufla temin edilen tereke değerlerine halihazırda kavuşmuş kişiye karşı artık iptal def'i ileri sürülemez⁵⁸⁶.

3.3.4.7.2. İptal davasının tarafları

Mirastan feragat akdinin iptalini isteyebilecek kişileri ve iptal talebinin kimlere yöneltilebileceğini tespit etmek için de ölüme bağlı tasarruflara dair genel hükümlere bakılır. İptal davasının davacı yanını oluşturabilecek kişiler, TMK m. 558'de belirtilmiştir. Davacı sıfatını kazanabilmek için her şeyden önce mirasçı veya vasiyet alacaklısı olmak şarttır. Kanunda açıkça düzenlenmese de, sadece yasal mirasçıların değil iradi mirasçıların da ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyebileceği kabul edilir⁵⁸⁷. Öte yandan, söz konusu kişilerin davacı olabilmesi aynı zamanda iptalden bir menfaatlerinin olmasına bağlıdır⁵⁸⁸. Özetle, mirastan feragatin iptalini isteyen kişinin bundan menfaati bulunan bir mirasçı yahut vasiyet alacaklısı olması gerekmektedir.

Davalı taraftaysa, iptali istenen ölüme bağlı tasarruf sayesinde mirasa dair bir menfaat elde eden kişiler bulunmalıdır⁵⁸⁹. Mirastan feragat sözleşmesi özelinde

⁵⁸³ Albaş, 2012, 151; Akça, 2022, 281; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 228; Yılmaz, 2022, 106; Çabri, 2018, 822; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 320; Hatemi, 2021, 141; Dural, Öz, 2021, 233; Oğuzman, 1995, 197; Eren, 1966, 123; İmre, Erman, 2015, 221; Turan, 2009, 107.

⁵⁸⁴ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 228; Albaş, 2012, 150; Çabri, 2018, 823; Turan, 2009, 107; Eren, 1966, 123.

⁵⁸⁵ Albaş, 2012, 149; Oğuzman, 1995, 196.

⁵⁸⁶ Çabri, 2018, 797; Albaş, 2012, 155; İmre, Erman, 2015, 221.

⁵⁸⁷ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 205; Çabri, 2018, 803 dn. 2506; Akça, 2022, 280; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 313; Oğuzman, 1995, 190; Eren, 1966, 97; Turan, 2009, 101; Serozan, Engin, 2018, 443; Antalya, Sağlam, 2019, 307.

⁵⁸⁸ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 313; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 205; Çabri, 2018, 803; Dural, Öz, 2021, 232; Yılmaz, 2022, 105; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 343; Akça, 2022, 280; Oğuzman, 1995, 190.

⁵⁸⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 208; Yılmaz, 2022, 105; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 314; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 343; Çabri, 2018, 806; Dural, Öz, 2021, 233; Oğuzman, 1995, 190; Hatemi, 2021, 137; Eren, 1966, 97; Turan, 2009, 102; Serozan, Engin, 2018, 443.

bakılırsa, örneğin, lehine feragat edilen kişiler iptal davasının davalı yanını oluşturabilir⁵⁹⁰.

3.3.4.7.3. İptal kararının hukuki etkileri

Doktrindeki yazarların büyük çoğunluğu, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının bozucu yenilik doğurucu mahiyette olduğunu düşünmektedir⁵⁹¹. Aynı yazarlar, iptal talebinin mahkeme nezdinde kabul görmesi halinde, tasarrufun geçmişe de tesir edecek şekilde ortadan kalkacağını söylemektedir⁵⁹². Türk Medeni Kanunu'nda bu meseleye ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Genel kabul; geçmişe etkili biçimde ortadan kalkma durumunun, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı ya da iptal edildiği ana kadar değil, hükümlerini meydana getirdiği an olan mirasın açılmasına kadar etki edeceğidir⁵⁹³. Öte yandan iptal davası bir eda davası niteliği taşımadığından, bu davanın kabulü, tereke mallarının iadesini tek başına sağlayamaz. İptal davasındaki

⁵⁹⁰ Ertaş, 2019, 2905; Çabri, 2018, 806; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 208. Yargıtay'ın karşıt görüşteki bir kararı için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2015/11115, K. 2015/9907, T. 05.11.2015:

“Dava konusu somut olayda, davacılar ... ile davalı ... arasında Bursa 13. Noterliğinde 07.05.2007 tarih ... yevmiye numaralı ölünceye kadar bakma sözleşmesi imzalandığı, aynı gün söz konusu ölünceye kadar bakma sözleşmesine istinaden davacılar ... tarafından .. lehine Bursa 13. Noterliğinde 07.05.2007 tarih ve ... yevmiye numaralı mirastan feragat sözleşmesi yapıldığı, ancak davalı ...'un ölünceye kadar bakma sözleşmesindeki edimlerini yerine getirmediği gerekçesi ile mirastan feragat sözleşmesinin iptali istenmiştir.

Dava, TMK'nin 528. maddesi uyarınca davacı ile miras bırakan arasında kurulan mirastan feragat sözleşmesinin iptali istemine ilişkindir. Anılan hükme göre miras bırakan bir mirasçı ile karşılıksız veya karşılık sağlanarak böyle bir sözleşmeyi yapabilir. Mirastan feragat sözleşmesinin iptali davasının sözleşmenin tarafı olan kişiye husumet yöneltmek suretiyle açılması gerekir. Aleyhine dava açılan ... 07.05.2007 tarihli mirastan feragat sözleşmesinin tarafı değildir. O halde davalı olarak husumet yöneltilen'ın aktif dava ehliyeti bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş bu sebeple hükmün bozulması gerekmektedir.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 25.04.2022).

⁵⁹¹ Oğuzman, 1995, 190; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 313; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Çabri, 2018, 797; Antalya, Sağlam, 2019, 306; Dural, Öz, 2021, 231; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 237; Antalya, 1999, 233; Turan, 2009, 108; Serozan, Engin, 2018, 441.

⁵⁹² Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Çabri, 2018, 797; Oğuzman, 1995, 195; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 238; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 320; Dural, Öz, 2021, 231; Turan, 2009, 108; Antalya, 1999, 233; Serozan, Engin, 2018, 441; Yılmaz, 2022, 106; Antalya, Sağlam, 2019, 306.

⁵⁹³ Dural, Öz, 2021, 231; Çabri, 2018, 797; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 320; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Turan, 2009, 108; Serozan, Engin, 2018, 441; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 238; Yılmaz, 2022, 106. Aksi yöndeki görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 195; Dinçer, 2009, 83. Yazarlar, iptal davası sonucunda, ölüme bağlı tasarrufun, yapıldığı ana kadar etki edecek şekilde hükümsüzleşeceğini düşünmektedir.

davalının zilyetliğinde bulunan malvarlığı değerlerine kavuşulabilmesi, ayrıyeten bir miras sebebiyle istihkak davası açılmasına bağlıdır⁵⁹⁴.

Türk Medeni Kanunu m. 558/II’de, ölüme bağlı tasarrufun sadece tamamının değil bir kısmının da iptale konu edilebileceği belirtilir. Fakat iptal hükmünün kimlere ve hangi oranda etkili olacağı hususunda TMK’de başkaca bir düzenleme yoktur. Doktrin bu konudaki boşluğu doldururken; iptalin hangi sebeple istendiğine ve (varsa) birden fazla (maddi anlamda ölüme bağlı) tasarruf arasındaki bağılılığa göre birbirinden farklı hukuki sonuçları gündeme getirir. Mesela, ehliyetsizlik veya şekil eksikliği durumları şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun bütününe sakatladığı için, söz konusu sebeplerle iptal de (TMK m. 558/III’te yer alan istisna hariç) tasarrufun tümünü hükümsüzleştirir⁵⁹⁵. Lakin sakatlık irade bozukluğu yahut hukuka-ahlaka aykırılık nedenlerinden biriyle doğmuşsa, kısmi iptal de mümkündür. Kısmi iptale ilişkin karar verilirken, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişinin iradesi yorumlanır. İptali istenen maddi anlamda ölüme tasarrufla diğer tasarruflar arasında hukuki bir bağıllık meydana getirildiği sonucuna varılıyorsa burada da kısmi iptal gerçekleşmez. Ancak iradenin yorumundan, iptal edilebilirlikle sakat olan tasarruf yapılmasaydı da diğer maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların yapılacağı neticesi çıkıyorsa artık diğer tasarrufların iptaline gidilmez⁵⁹⁶. Böyle bir durumda iptal yalnızca, irade sakatlığı veya hukuka-ahlaka aykırılık içeren maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufun hükümsüz hale gelmesine sebebiyet verir.

İptal davasının, kişiler üzerindeki etkisini düzenleyen bir TMK hükmü de yoktur⁵⁹⁷. Hakim görüşe ve yargı kararlarına göre⁵⁹⁸, iptalin hukuki etkileri sadece

⁵⁹⁴ Çabri, 2018, 803; Dural, Öz, 2021, 232; Oğuzman, 1995, 196; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 343; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 240. Tabii ki, iptal ve miras sebebiyle istihkak davalarının aynı dava dilekçesinde ve birlikte ileri sürülmesi de mümkündür.

⁵⁹⁵ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 321; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 342; Dural, Öz, 2021, 232; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 206; Antalya, Sağlam, 2019, 310. Aksi yöndeki görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 196; Çabri, 2018, 800. Çabri, ehliyetsizlik veya diğer sebeplerle ileri sürülen iptal talebinin, her halükarda kısmen yapılabileceğini düşünmektedir. Yazar, iptal sebebinin ölüme bağlı tasarrufun tamamına sirayet eden bir sakatlık yaratmasının kısmi iptale engel olmayacağı kanaatindedir. Meğerki; maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar arasında bir bağıllık mevcut olsun.

⁵⁹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 342; Dural, Öz, 2021, 232; Çabri, 2018, 800; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 321; Yılmaz, 2022, 107; Oğuzman, 1995, 195; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 233; Turan, 2009, 109.

⁵⁹⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yelmen, A. (2022). “Ölüme Bağlı Tasarrufun İptali Davasının Davada Yer Almayan İlgililer Üzerindeki Etkisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 69-105.

⁵⁹⁸ YİBK, E. 1955/16, K. 1955/25, T. 07.12.1955: “...Medeni Kanunumuzun sistemine göre tasarruf ehliyeti bulunmayan bir muris tarafından tanzim olunan ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olmayıp ancak iptali kabil sayılacağından, bir iptal sebebinin mevcut olduğunu tespit eden bir mahkeme kararı ancak aleyhlerine sadır olan şahıslara karşı muhkem kaziyye teşkil edeceği...” net

davalı ve davacı taraf arasında (*inter partes*) kendisini gösterir. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, iptal kararının nispi bir tesiri⁵⁹⁹ vardır⁶⁰⁰. Davacı tarafta bulunmayanlar iptalin sonuçlarından faydalanamayacağı gibi, davalı tarafta bulunmayanlar da iptalden etkilenmez. Örneğin, müteveffa M'nin yaptığı ölüme bağlı tasarrufta “X”, “Y” ve “Z” kişileri lehine kazandırmalar bulunsun. M'nin altsoyu olan “O” ve “K”de, söz konusu kazandırmaların tamamının hile sebebiyle sakat olduğunu düşünsün. Eğer “K” tek başına gidip “X” aleyhine bir iptal davası açar ve bunu kazanırsa, dava dışı kişiler bakımından bu kararın bir etkisi olmaz. Daha açık şekilde anlatırsak; “O” kişisi, söz konusu iptal kararını “X” kişisine karşı ileri süremez⁶⁰¹. Veyahut “K”nin aldığı bu iptal kararı sonucunda da ölüme bağlı tasarruf “Y” kişisi ve “Z” kişisi açısından hükümsüz hale gelmez⁶⁰². Yapılan tüm açıklamalar ışığında; iptal hükmünün ölüme bağlı tasarrufu herkes bakımından geçersiz hale getirmesi amaçlanıyorsa, ilgililerin tümü davalı veya davacı tarafta bulunmalıdır⁶⁰³. Aynı örnekten devam edersek, söz konusu amaca varılabilmesi için iptal davasını “O” ve “K” birlikte açmalı; davalı

şekilde ifade edilmektedir. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.04.2022). RG, T. 10.02.1956, S. 9230.

⁵⁹⁹ Bu görüşün benimsenmesinin başlıca gerekçeleri şöyle sıralanabilir: 1- Murisin son arzularının, (*favor testamenti* ilkesi uyarınca) mümkün olduğunca ayakta tutulmaya çalışılması, 2- İptal davasının hükümlerinin, ölüme bağlı tasarrufun tüm ilgililerine karşı hukuki etki göstermesinde (*erga omnes*) bir kamu yararı olmaması, 3- Dava açmayan ve mevcut duruma razı olan kişilerin hiçbir zahmete girmeden iptal karardan faydalanmaları halinde, adil olmayan durumlara sebebiyet verilmesi ihtimali, 4- *Erga omnes* etki kabul edilirse, (iptal edilebilirlikle sakat olsa dahi) murisinin son arzularını yerine getirmek istediği için iptal yoluna gitmeyen kişilerin bu iradesinin korunamayacak olması. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 342; Yelmen, 2022, 76 vd.; Çabri, 2018, 811; Turan, 2009, 111; Serozan, Engin, 2018, 444.

⁶⁰⁰ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Hatemi, 2021, 137; Dural, Öz, 2021, 231; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 239; Turan, 2009, 111; Antalya, 1999, 234; Serozan, Engin, 2018, 441; Yılmaz, 2022, 107; Antalya, Sağlam, 2019, 306. Yelmen de temelde bu görüşe katılmakla ve iptal davasının nispi etkisini kabul etmekle beraber, belirli mal bırakma ve vasiyeti yerine getirme görevlisi atama tasarruflarının iptalinde ayrıca değerlendirmede bulunulması gerektiğini düşünmektedir. Bu yönde bkz. Yelmen, 2022, 80-98. Aksi yöndeki görüş için bkz. Berki, 1975, 194. Berki, iptal kararının, hükümlerini davaya taraf olmasa dahi tüm ilgililer açısından (*erga omnes*) doğuracağını düşünmektedir.

⁶⁰¹ Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, E. 2010/3-392, K. 2010/417, T. 22.09.2010:

“Özel Daire bozma ilamında da işaret olunduğu üzere, kural olarak; ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını, mirasçıların birlikte açma zorunluluğu bulunmamaktadır (TMK.yeni md.558,eski 449). Diğer bir ifade ile her bir mirasçı kendi yönünden ve tek başına vasiyetnamenin iptalini isteyebilir. Bu durumda iptal davasını açmayan mirasçılar yönünden, vasiyetname geçerliliğini korur...Şu hale göre, bir ölüme bağlı tasarrufun iptali sebebi doğduğunda, ancak davaya taraf olanlar yönünden hukuki netice doğuracak; davada taraf olmayan mirasçılar yönünden vasiyetname geçerli olmaya devam edecektir.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 23.04.2022).

⁶⁰² Benzer örnekler için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 341; Yelmen, 2022, 97; Çabri, 2018, 810; Dural, Öz, 2021, 231; Hatemi, 2021, 138; Turan, 2009, 111.

⁶⁰³ Dural, Öz, 2021, 231. Bu yöndeki görüşe dair çeşitli örnekler için bkz. Yelmen, 2022, 97.

tarafda da “X”, “Y” ve “Z”nin hepsi yer almalıdır. Yoksa iptalin hukuki etkileri, dava dışı kalan kişi açısından doğmaz.

3.3.4.7.4. İptal davasında süre

Kanun koyucu, ölüme bağlı tasarrufun iptali amacıyla dava açma hakkı bulunan kişilerin bu hakkını, hak düşürücü sürelerle kısıtlamıştır. “Hak düşürücü süreler” başlığını taşıyan TMK m. 559’a göre, farklı koşullar altında, ölüme bağlı tasarrufların iptalinde (bir, on, yirmi yıllık) üç farklı süre gündeme gelir. Söz konusu süreler mirastan feragat sözleşmesi için de geçerlidir. Ayrıca hakim, iptal talebine dair sürelerin geçip geçmediğini kendiliğinden dikkate almakla mükelleftir⁶⁰⁴.

İlk hak düşürücü süre olan bir yılın işlemeye başlayabilmesi, ilgililerin üç ayrı şeyi birden bilmesine bağlıdır. Bunlardan ilki, bir ölüme bağlı tasarrufun var olduğu; ikincisi, o tasarrufun bünyesinde iptali gerektiren bir sakatlık bulunduğu; üçüncüsüyse, iptal talep eden kişinin kendisinin de hak sahibi olduğu hususudur. Sayılan bu üç noktadaki bilginin tamamının öğrenilmesiyle beraber, bir yıllık süre de işlemeye başlar⁶⁰⁵. Ayrıca, söz konusu süre en erken, mirasbırakanın ölümünden itibaren işletilebilir⁶⁰⁶. Eğer bir yıllık süre işledi ve bittiyse, artık diğer iki mutlak sürenin hesaplanmasına gerek kalmaz. Zira bu durumda iptal davası açma hakkı düşmüştür⁶⁰⁷.

Bir yıllık hak düşürücü süreyi işletecek koşullar gerçekleşmediyse bile, TMK m. 559’daki diğer iki mutlak süreden bir tanesinin dolmasıyla beraber iptal davası açma hakkı düşer⁶⁰⁸. Daha açık bir anlatımla, bir yıllık süre de ancak on-yirmi yıllık hak düşürücü süreler içerisinde anlam ifade eder. Şöyle ki; mirasbırakanın ölümünden itibaren her halükarda; iyiniyetli davalılar aleyhinde on yıllık hak düşürücü süreye tabi olarak, kötünietli davalılar aleyhindeyse yirmi yıllık hak düşürücü süreye tabi olarak iptal davası açılabilir⁶⁰⁹. Bahsedilen manada iyiniyetli sayılabilmenin yolu, davalının,

⁶⁰⁴ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 219.

⁶⁰⁵ Yılmaz, 2022, 105-106; Dural, Öz, 2021, 233; Çabri, 2018, 814; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 316; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 220; İmre, Erman, 2015, 219.

⁶⁰⁶ Dural, Öz, 2021, 233; Kocayusufoşaoğlu, 1987, 345; İmre, Erman, 2015, 219 dn. 26; Oğuzman, 1995, 192; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 315; Çabri, 2018, 817; Turan, 2009, 104. Zira iptal davası en erken, mirasbırakan öldükten sonra açılabilir. Yukarıda verilen üç şartın gerçekleşmesi hali, mirasbırakanın vefatından sonraki zaman aralığı için araştırılır.

⁶⁰⁷ Hatemi, 2021, 140; Çabri, 2018, 820; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 220-222.

⁶⁰⁸ Yılmaz, 2022, 105; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 317; Çabri, 2018, 820; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 224.

⁶⁰⁹ Dural, Öz, 2021, 233; Yılmaz, 2022, 106; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 318; Çabri, 2018, 814; Hatemi, 2021, 140; Dinçer, 2009, 83; Serozan, Engin, 2018, 446.

kendisine menfaat sağlayan ölüme bağlı tasarrufta iptali gerektiren bir sebebin varlığını bilmemesinden veyahut gerekli özeni gösterse de bilemeyecek olmasından geçer⁶¹⁰. Genel kurala uygun biçimde, davalının kötüniyetli olduğunu (ve dolayısıyla hak düşürücü sürenin yirmi yıldan hesaplanacağını) ispat yükü, davacı mirasçı veya vasiyet alacaklısındadır⁶¹¹.

⁶¹⁰ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 225; Dural, Öz, 2021, 233; Çabri, 2018, 820; İmre, Erman, 2015, 221 Turan, 2009, 106. Bir yıllık ve on yıllık süreler henüz dolmadan, davalı taraf kötüniyetli hale gelirse artık hak düşürücü sürenin yirmi yıla uzayacağı yönündeki görüş için bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 226; Dural, Öz, 2021, 234; İnan, Ertuş, Albaş, 2019, 318; Çabri, 2018, 822.

⁶¹¹ Dural, Öz, 2021, 234; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 225; Çabri, 2018, 821.

4. MİRASTAN FERAGAT SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ VE SONA ERMESİ

4.1. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümleri

4.1.1. Genel olarak

Mirastan feragat sözleşmesinin birtakım hükümleri, muhtemel mirasbırakan henüz hayattayken ortaya çıkar. Örneğin akdin bağlayıcı etkisi, kuruluşundan itibaren muhtemel mirasbırakan ve feragat eden üzerinde kendisini gösterir⁶¹². Ortaya çıkan bağlayıcılık (kısıtlı da olsa), onun özünde bir sözleşme niteliği taşımasının doğal sonucudur. Nitekim kanunda öngörülen ayıksı durumlar haricinde, taraflar tek yanlı şekilde mirastan feragat akdinin içeriğini değiştiremez ve bu hukuki işlemten dönemez⁶¹³. Eğer ki sağlararası edim karşılığında mirastan feragat edildiyse, sözleşmenin kurulduğu sırada yahut tarafların kararlaştırdığı vade geldiğinde murisin ivaz borcu muaccel olur. Feragat eden taraf, muaccel olan borcun ifasını da, muhtemel mirasbırakanın sağlığında ondan (ölürse de mirasçılardan) isteyebilir⁶¹⁴.

Öte yandan, mirastan feragat akdi bir sözleşme olmasının yanında, aynı zamanda bir ölüme bağlı tasarruftur⁶¹⁵. Keza diğer ölüme bağlı tasarruflar gibi, mirastan feragat dair hüküm ve sonuçlar da ancak murisin vefatıyla tezahür etmeye başlar⁶¹⁶. Feragat eden kişinin kendisi istese bile, mirasa ilişkin haklı beklentisi, sözleşmenin akdölünme anından muhtemel murisin ölüm anına kadar ortadan kaldırılamaz. Zira mirastan feragatin hukuki etkileri, taraf iradelerinden bağımsız olarak, mirasın açılmasıyla ve kendiliğinden doğar.

Mirastan feragat akdinin hükümleri TMK m. 528, m. 529 ve m. 530'da düzenlenmiştir. Söz konusu maddelere bakıldığında; akdin ivaz içerip içermemesi, herhangi birisi lehine yapılıp yapılmaması yahut terekenin borçları karşılayıp

⁶¹² Antalya, 1999, 160. İvazlı miras sözleşmeleri açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 137.

⁶¹³ Antalya, 1999, 160. İvazlı miras sözleşmeleri açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 137.

⁶¹⁴ Akça, 2022, 138; Çabri, 2018, 693; Antalya, 1999, 160; Dural, Öz, 2021, 125; Bıçakçı, 1999, 90.

⁶¹⁵ Mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.

⁶¹⁶ Çabri, 2018, 480; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 180; Bıçakçı, 1999, 51; Akça, 2022, 137; Antalya, 1999, 161; Dinçer, 2009, 45; Serozan, Engin, 2018, 409; Antalya, Sağlam, 2019, 281.

karşılamaması ihtimallerine göre somut olaya tatbik edilecek kuralların farklılaştığı görülür. Bu kuralların uygulanması, sadece ölüme bağlı tasarrufun tarafları üzerinde değil üçüncü kişilerde de çeşitli hukuki etkiler meydana getirmektedir. İşte mirastan feragat sözleşmesinin hükümleri, etkilediği kişiler bakımından bir tasnife tabi tutularak aşağıda ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

4.1.2. Sözleşmenin Mirasbırakanı Etkileyen Hükümleri

Mirastan feragatin mirasbırakana etkilerinden en önde geleni, terekesine katılımı kişiler ve oranlar yönünden değiştirmesidir⁶¹⁷. Yapılan feragatin türüne bağlı olarak, tam feragatte murisin karşı tarafı terekeden tamamen uzaklaşmakta hatta üstüne ivazlı bir feragat söz konusuysa onun altsoyu da (kural olarak) mirasçı olamamaktadır⁶¹⁸. Yine kısmi feragatte, feragat eden kişinin mirasa ilişkin haklı beklentisinin kaldırıldığı oranda, terekeye katılımı da kısıtlanır. Eğer birisi lehine mirastan feragat edilmişse, feragat eden yerine, lehine tasarruf yapılan kişi miras ortaklığına iştirak eder.

Muhtemel mirasçıların terekeye katılım durumunun değişmesi, murisin tasarruf oranının değişmesi olasılığını da beraberinde getirir. Mirasbırakana iradi olarak tasarruf oranını genişletme fırsatı tanınması, mirastan feragat sözleşmesini diğer hukuki imkanlardan farklılaştıran önemli bir özelliğidir. Akdin ivaz içerip içermemesine yahut feragat eden kişinin ve altsoyunun saklı paylı olup olmamasına göre mirasbırakanın tasarruf oranı da değişiklik gösterir⁶¹⁹. Mesela, mirastan ivazsız olarak feragat eden kişinin altsoyu yoksa, saklı payı mirasbırakanın tasarruf nisabına eklenir ve onu arttırır⁶²⁰ (fakat feragat eden kişinin saklı payı olmadığına, doğal olarak, yapılan ekleme tasarruf nisabında herhangi bir artışa sebep olamaz). Eğer altsoyu varsa, kural olarak mirasın açılmasıyla beraber onun yerini ve payını alır (TMK m.

⁶¹⁷ Dinçer, 2009, 53; Bıçakçı, 1999, 57; Akça, 2022, 143.

⁶¹⁸ Feragatin, mirastan feragat eden taraf ve onun altsoyu üzerindeki etkisi için bkz. B. 4.1.3. ve B. 4.1.4.

⁶¹⁹ Albaş, feragatin birisi lehine yapılmasının murisin tasarruf oranına etkisini de incelemiştir. Yazar, böyle durumlarda her ne kadar feragat eden kişinin saklı payı murisin tasarruf nisabına ekleniyorsa da bu şekilde yaşanan artışın pratikte pek bir anlam ifade etmeyeceğini belirtmektedir. Zira tasarruf nisabında artışı sağlayan saklı paylı kısımda muris serbestçe tasarrufta bulunamaz. Ancak Albaş'a göre, bu durumdan murisin tasarruf özgürlüğünün artmadığı ve mirastan feragatin yararsız olduğu anlamı çıkartılmamalıdır. Zira aslında murisin tasarruf nisabı artmakta lakin bu artan kısım onun yaptığı mirastan feragat akdiyle (ve onun içindeki mirasçı atama tasarrufuyla) halihazırda kullanılmış olmaktadır. Bu yönde bkz. Albaş, 2007, 549 vd.

⁶²⁰ Nar, A. (2016). *Türk Miras Hukukunda Tenkis*, İstanbul, 80; Sarı, 2020, 95; İmre, Erman, 2015, 245; Yılmaz, 2022, 120; Antalya, 1999, 195; Bıçakçı, 1999, 57.

528/III). Tarafların sözleşmeyle bunun aksini yani mirastan ivazsız feragatin, altsoy açısından da sonuç doğuracağını kararlaştırmasının mümkün olup olmadığı doktrinde hayli tartışmalıdır⁶²¹. Bir an kararlaştırabilecekleri kabul edilirse, feragat edenin saklı payı yine mirasbırakanın tasarruf nisabına ilave edilir⁶²². Altsoyun mirasçı sıfatını kazandığı hallere bakılırsa da; mirasbırakanın kullanabileceği tasarruf nisabının genişleyebilmesi için altsoyun saklı payının ivazsız feragat edeninkinden az olması veya hiç olmaması gerekir. Farklı bir anlatımla, mirastan feragat eden kişiyle onun yerine geçen altsoyunun saklı payları aynıysa, murisin kullanabileceği tasarruf nisabında herhangi bir değişim yaşanmaz⁶²³. Zira (TMK m. 511/III kıyasen uygulandığından), saklı paylı altsoy da mirasbırakandan kendi payını talep edebilir. Örneğin, “M”nin mirasından annesinin ve babasının ivazsız olarak feragat ettiğini varsayalım. Bu şartlar altında, eşi veya altsoy olmayan “M”nin ölümüyle, tek kardeşi “N” onun mirasçısı olur. Sonuçta, “N”nin saklı payı bulunmadığından, söz konusu ölüme bağlı tasarrufu yapmak “M”nin tasarruf nisabını arttırmıştır. Farklı bir anlatımla, ivazsız feragat edenin altsoy varken de feragat eden kişinin saklı payı aslında tasarruf nisabına eklenir. Ancak söz konusu altsoy mirasçı olursa kendi saklı payını isteyebileceğinden, mirasbırakanın serbestçe tasarruf edebileceği miktar, feragat eden ve altsoyunun saklı payları arasındaki fark kadar çoğalmış olur.

Dikkat edilirse yukarıda yapılan açıklamalar, doktrindeki baskın görüşe uygun olarak, mirasçılıktan çıkarmanın tasarruf oranına etkisine dair hükümlerle paralellik arz etmektedir⁶²⁴. Azınlıktaki görüşü savunan yazarlar⁶²⁵, ivazsız mirastan feragatin tasarruf oranına etkisini hesaplarken mirasın reddine ve mirastan yoksunluğa ilişkin kurallara başvurmayı daha makul bulur. Ancak ret ve yoksunluk gibi murisin iradesine bağlı olmaksızın oluşan hukuki durumlar yerine, mirasçılıktan çıkarma gibi onun

⁶²¹ TMK m. 528/III hükmü hakkında yürütülen tartışmalara dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.4.

⁶²² Eren, Yücer Aktürk, 2019, 265; Antalya, 1999, 194; Eren, F. (1973). *Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası*, Ankara, 42.

⁶²³ Baygın, C. (2008). “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (3-4), s. 178; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 378; Nar, 2016, 80-81; Albaş, 2007, 550-551; Yılmaz, 2022, 120; İmre, Erman, 2015, 245; Sarı, 2020, 95; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 265; Dinçer, 2009, 53; Eren, 1973, 41; Antalya, 1999, 195.

⁶²⁴ Bu konuda doktrindeki baskın görüşü savunan yazarlar için bkz. Nar, 2016, 80; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 410-411; Öztan, 2016, 120; Oğuzman, 1995, 234; Baygın, 2008, 178; İmre, Erman, 2015, 245; Antalya, 1999, 195-196; Sarı, 2020, 94-95; Serozan, Engin, 2018, 239; Dinçer, 2009, 53.

⁶²⁵ Bu konuda doktrindeki azınlık görüşü savunan yazarlar için bkz. Petek, H. (2002). “Mirasçılık Sıfatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 155; Hatemi 2021, 65; Çağa, 1950, 144.

iradesine dayanan bir hukuki müesseseden faydalanmak, mirastan feragatin yapısına bizce de daha uygun düşmektedir.

Taraflar aksini öngörmediği sürece, ivazlı mirastan feragat akdi feragat edenin altsoyu yönünden de hüküm ve sonuç doğurur (TMK m. 528/III). Böyle bir durumda yahut feragat edenin altsoyunun olmadığı hallerde, artık altsoy da mirasçı sıfatını elde edemeyeceğinden, mirasbırakanın tasarruf nisabı feragat edenin saklı payı kadar⁶²⁶ genişler⁶²⁷. Tıpkı mirasçılıktan çıkarmadaki gibi, feragat eden sanki hayattaymışçasına hesaplama yapılarak, tespit edilen saklı payı mirasbırakanın tasarruf nisabına dahil edilir. Mirasbırakan, ivaz karşılığı feragat eden kişinin miras payı üzerinde, dilediğince hem sağlararası hem de ölüme bağlı tasarruf yapabilir. Lakin ivazlı mirastan feragat sözleşmesinde altsoyun mirasçılığının bu işleminden etkilenmeyeceği kararlaştırılmışsa, tasarruf nisabının değişimi ivazsız feragatteki gibi olur⁶²⁸. Şayet feragat edenin saklı payı, mirasçı olan altsoyuyla aynıysa, murisin tasarruf nisabı da artmaz ve değişmeden kalır⁶²⁹. Örneğin, birinci zümre mirasçılarıyla yapılan mirastan feragat sözleşmelerinde durum aynen böyledir. Fakat mirasçı olan altsoyunun saklı payı ivazlı feragat eden kişiden azsa, murisin tasarruf nisabına her ikisinin saklı payları arasındaki fark kadar bir ilave gerçekleşir.

4.1.3. Sözleşmenin Feragat Edeni Etkileyen Hükümleri

4.1.3.1. Feragat edenin sözleşmede belirlenen oranda mirasçı olması

Mirastan feragat sözleşmesi, akdin feragat eden tarafına, müstakbel mirasbırakan ile muhtemel mirasçısının karar kıldığı oranda etki eder. Nitekim mirasçı olmaya dair haklı beklentiden, üzerinde anlaşılan nispette vazgeçilir. Mesela mirastan

⁶²⁶ Esasen benzer prensiplerden yola çıkmakla ve aynı sonuca ulaşmakla birlikte, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde tasarruf oranının hesaplanmasına ilişkin olarak, doktrinde önerilen farklı bir “hesap tarzı” için bkz. Esin, İ. G. (2000). “Miras Bırakanın Mahfuz Hisseli Mirasçısı İle Yaptığı İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmelerinin Tasarruf Nisabına Etkisi”, *Kamu-İş Dergisi*, 5 (3), 39 vd.

⁶²⁷ İmre, Erman, 2015, 245; Nar, 2016, 82; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 378; Kocayusufoğlu, 1987, 410; Yılmaz, 2022, 121; Baygın, 2008, 178; Hatemi 2021, 65; Sarı, 2020, 95; Serozan, Engin, 2018, 239; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 265; Oğuzman, 1995, 234; Öztan, 2016, 120; Eren, 1973, 41; Dinçer, 2009, 53; Antalya, 1999, 194; Bıçakçı, 1999, 57.

⁶²⁸ Petek, 2002, 154; Nar, 2016, 82; Dural, Öz, 2021, 274.

⁶²⁹ Nar, 2016, 82; Akça, 2022, 175. İvazlı feragat edenin altsoyunun mirasçı olduğu lakin saklı paylı mirasçı niteliğini haiz olmadığı hallerde, murisin tasarruf nisabı feragat edenin saklı payı kadar artar. Aynı yönde bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 379; Akça, 2022, 174-175.

kısmen feragat eden kişi mirasçı sıfatını yine de kazanır⁶³⁰. Ancak mirastan feragat ettiği oranda miras payından da mahrum kalır⁶³¹. Mirastan tam feragat halindeyse hem mirasçılık sıfatı elde edilemez hem de ondan ileri gelen hakların tamamından yoksun kalınır. Meğerki mirastan feragat sözleşmesi, iptal sebebiyle yahut bağlandığı kanuni veya iradi bozucu şartın gerçekleşmesiyle hükümsüz hale gelsin⁶³².

Öte yandan TMK m. 528/II’de, tam feragat halinde mirasçılık sıfatının yitirileceğinden söz edilir. Ama zaten mirastan feragat sözleşmesi, bahsedilen mirasçı sıfatı henüz kazanılmamışken akdedilebilir. Bu sebeple, kullanılan “mirasçılığı kaybetmek” ifadesinden, tam feragat eden kişinin mirasbırakan öldüğünde onun mirasçıları arasında yer almayacağı anlamı çıkartılmalıdır⁶³³. Sonuçta bu sözleşmenin mirastan feragat eden kişiye sirayet eden başlıca hükmü, mirasın ona intikaline mani olmasıdır⁶³⁴. Burada miras payına erişim, (mirastan yoksunlukta ve çıkarmadaki gibi) daha baştan engellenir. Zira mirasın gelecekteki mirasından pay almaya ilişkin haklı beklenti⁶³⁵, tam hak (*Vollrecht*) olan miras hakkına dönüşmeden, bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. Mirastan feragat eden, herhangi bir miras payına kavuşamayacağı için saklı payına da kavuşamaz⁶³⁶. Zira miras payı bulunmayan kişinin, doğal olarak saklı payı da bulunamaz.

Şu da unutulmamalıdır ki; muhtemel mirasçı yalnızca sözleşmenin karşı tarafındaki kişinin mirasından feragat etmektedir. Dolayısıyla, akde taraf olan

⁶³⁰ Albaş, 2007, 535; Ertaş, 2019, 2897; Oğuzman, 1995, 166 dn. 392; Antalya, 1999, 167; Dural, Öz, 2021, 198; Yılmaz, 2022, 94; İmre, Erman, 2015, 199; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Sarı Fidan, 2015, 157; Kocayusufoğlu, 1987, 301.

⁶³¹ Mirastan kısmi feragat ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.2.2.

⁶³² Antalya, 1999, 163; Çabri, 2018, 482; Dinçer, 2009, 46; Dural, Öz, 2021, 198; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 284. O sebeple doktrinde ve Yargıtay uygulamasında, mirastan feragat eden kişinin terekeyle bağlantısının kesin olarak kesildiğinden söz edilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bu yönde bkz. Ertaş, 2019, 2908; Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019 82. Yargıtay 14. HD, E. 2015/2088, K. 2015/6518, T. 12.06.2015: “Görülüyor ki mirastan feragat edenin mirasla ilişkisi tamamen kesilmez.”. Yargıtay 2. HD, E. 1997/2065, K. 1997/3033, T. 19.03.1997; Yargıtay 2. HD, E. 1976/3899, K. 1976/4138, T. 13.05.1976: “...feragat edenin...mirasla ilişkisi tamamen kesilmez.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁶³³ Dinçer, 2009, 45; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 286; Antalya, 1999, 164; Güvenç, 1970, 183.

⁶³⁴ Antalya, 1999, 167; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184; Ertaş, 2019, 2898; Oğuzman, 1995, 166; Bıçakçı, 1999, 51; Albaş, 2007, 535. Bu yönde bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2019/2152, K. 2019/7969, T. 28.11.2019: “...feragat sözleşmesi yapmakla feragat eden kimse, mirasa ilişkin beklenen (muntazar) bir haktan yoksun olur, mirasçı sıfatını kazanamaz.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁶³⁵ Üzerinde tasarrufta bulunulan ve mirastan feragat sözleşmesinin konusunu oluşturan *haklı beklenti* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 2.2.

⁶³⁶ Dinçer, 2009, 46; Akça, 2022, 143; Bıçakçı, 1999, 52; Güvenç, 1970, 185; Antalya, 1999, 167; İmre, Erman, 2015, 196; Kocayusufoğlu, 1987, 301.

mirasbırakan vefat ettiğinde terekesinde ne varsa, feragat edene intikali engellenen şeyin kapsamı da o olur. Örneğin feragat eden kişi, muris öldükten sonra onunla ortak üstsoylarının mirasına hak kazanabilir⁶³⁷. Diğer taraftan mirastan feragat sözleşmesinin, bu kendine has yapısı gereği, akit kurulduktan sonra murisin malvarlığında yaşanan artışlardan bahisle geçersizliği de ileri sürülemez⁶³⁸. Taraflar daha baştan, miras açıldığında terekede ne varsa ondan feragat edildiğini bilmektedir.

Mirastan kısmi feragat halinde mirasçı sıfatı kaybedilmeyeceğinden, mirasçılıktan ileri gelen mirasın taksimine katılma, iptal davası açma, resmi tasfiye talep etme, tenkis davası açma veya defter tutulmasını isteme gibi haklar kullanılabilir. Aksine, tam feragat eden taraf mirasçı olamayacağı için de, mirasçılık sıfatından kaynaklanan buna benzer hakları kullanamaz ve yetkilere başvuramaz⁶³⁹.

4.1.3.2. Feragat edenin tereke borçlarından sorumluluğu

Yukarıda da açıklandığı üzere, feragat edenin, mirastan feragat sözleşmesinde belirlenen oranda terekeyle ilişkisi kısıtlanır veya kesilir. Feragat eden kişinin içine girdiği hukuki durum onu sadece mirastan kaynaklanan haklardan mahrum etmez, aynı zamanda tereke borçlarının sorumluluğundan da kurtarır⁶⁴⁰. Ancak tam feragat eden kişiden tereke borçlarının ifası istenemezken, kısmen feragat eden kişiden ise bu yönde bir talepte bulunulabilir. Zira kısmen feragat eden kişinin mirasçılık sıfatı devam etmektedir; TMK m. 641/II ve m. 599/II uyarınca o, dışarıya karşı da şahsi şekilde ve müteselsilen sorumludur⁶⁴¹. Öte yandan, kısmen feragat eden de kendi payını aşan miktarda bir ödeme yapmak zorunda kalırsa, bu fazla meblağı diğer mirasçılardan geri isteyebilir.

⁶³⁷ Ertaş, 2019, 2898; Oğuzman, 1995, 166 dn. 392a; Antalya, 1999, 183. Aynı yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1976/9138, K. 1980/9494, T. 23.12.1980: "...feragat sözleşmesi miras bırakanın ölüm anında terekesine dahil olan malvarlığı ile sınırlı olup, sonradan meydana gelen ölümler sebebiyle miras bırakana gelecek mirası kapsamaz." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁶³⁸ Bıçakçı, 1999, 52; Dinçer, 2009, 46; Güvenç, 1970, 184. Murisin malvarlığında yaşanan değişimlerin, feragat eden kişiye bir hak kazandırmayacağı yönünde bkz. Öztan, 2016, 272.

⁶³⁹ Antalya, 1999, 165; Ertaş, 2019, 2898; Akça, 2022, 143; Bıçakçı, 1999, 53; Oğuzman, 1995, 166; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Yılmaz, 2022, 95; İmre, Erman, 2015, 199 dn. 7.

⁶⁴⁰ Öztan, 2016, 272; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184; Oğuzman, 1995, 166; Bıçakçı, 1999, 53; Antalya, 1999, 163; Dinçer, 2009, 47; Yılmaz, 2022, 95; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Sarı Fidan, 2015, 157.

⁶⁴¹ Bıçakçı, 1999, 69; Dural, Öz, 2021, 200; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305; Dinçer, 2009, 58; Çabri, 2018, 495.

Yukarıda verilen temel kuralın istisnası, alacaklıların korunmasına ilişkin hükümlerde (TMK m. 530) mevcuttur⁶⁴². Kanunda sayılan şartlar sağlanıyorsa, mirasbırakanın alacaklıları, feragat edene ödenen ivaza hukuken el uzatabilmektedir.

4.1.3.3. Sözleşmenin feragat edenin mirasçılık belgesi alabilme hakkı üzerindeki etkisi

Mirasçılık belgesi (veraset ilamı), mirasbırakanın mirasçılarını ve onların miras paylarını tespit eden bir belgedir. Konuyu düzenleyen TMK m. 598, mirasçılık belgesinin, yasal mirasçıların talebi üzerine sulh mahkemesince yahut noterlikçe verilebileceğini bildirir⁶⁴³. Söz konusu belgenin alınmasıyla, miras ortaklığında kimlerin yer aldığı ve kimin ne kadar paya sahip olduğu resmi bir evrakta gösterilmiş olur⁶⁴⁴. Böylelikle terekedeki paylar ve tasarruf yetkisi sahibi kişiler, hem dışarıya karşı hem de mirasçıların kendi içerisinde alenileştirilir. Mirasçılar, aldıkları mirasçılık belgesine dayanarak terekeye ilişkin hukuki işlemlerde bulunabilir⁶⁴⁵. Ayrıca, aksi kanıtlanıncaya dek, mirasçılık belgesindeki bilgilerin doğru olduğu yönünde bir karine mevcuttur⁶⁴⁶. Ancak bu belge kesin hüküm niteliği arz etmez. Mirasçılık belgesinin içeriğinde yer alan hususların yanlış olduğu, her zaman ileri sürülebilir (TMK m. 598/III).

Yargıtay uzun süredir kararlarında, mirasçılık belgesi kapsamında mirastan feragat edenlerin de gösterileceğini kabul edilmektedir. Yüksek mahkeme güncel içtihatlarında, verilen mirasçılık belgesinin geçerliliği için, kimlerin feragat ettiğinin ilgili evrakta gösterilmesi ve ona ait miras payının hak eden kişilere (örneğin altsoya)

⁶⁴² Oğuzman, 1995, 166; Ertaş, 2019, 2898; Antalya, 1999, 163; Öztan, 2016, 272; Bıçakçı, 1999, 53; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Sarı Fidan, 2015, 157.

⁶⁴³ Uygulamada noterlerin, mirastan feragat sözleşmesi akdeden bir mirasbırakan söz konusuysa, onların mirasçılarına mirasçılık belgesi veremediği yönünde bkz. Yakuppur, 2018, 502. Yazar, noterlerin kullandığı sistemin buna izin vermediğini ve bahsedilen kısıtlamanın arkasında, mirasçılık belgesinin mirastan feragat durumu göz ardı edilerek düzenlenmesini engellemek amacının yattığını söylemektedir.

⁶⁴⁴ İmre, Erman, 2015, 337; Dinçer, 2009, 48; Birinci Uzun, 2020, 30; Öztan, 2016, 405; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 583; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 498.

⁶⁴⁵ Dinçer, 2009, 48; Birinci Uzun, 2020, 30; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 498; İmre, Erman, 2015, 337; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 580.

⁶⁴⁶ Birinci Uzun, 2020, 30; İmre, Erman, 2015, 337-338; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 580; Öztan, 2016, 405.

paylaştırılması hususlarını aramaktadır. Örneğin Yargıtay 14. Hukuk Dairesi'nin bir kararı⁶⁴⁷ şöyledir:

“TMK'nun 598. maddesine göre düzenlenen mirasçılık belgeleri, aksi ispat edilmeye kadar geçerli olan, adına düzenlenmiş bulunan kişi ve kişilerin mirasçılığı lehine bir karine oluşturur. Bu belge; miras bırakanla mirasçıları arasındaki irs (soy) ilişkisini göstermesi yanında, mirasın (terekenin) mirasçılara intikalini de sağlayıcı bir işleve sahiptir. Tüm bu nedenlerle; **mirastan feragat eden (TMK m. 528) mirasçı veya mirasçılar varsa, düzenlenecek mirasçılık belgesinde, mirasçılık sıfatına sahip olan kişi veya kişiler ile miras paylarının gösterilmesi ve mirastan feragat durumuna işaret edilmekle yetinilmemesi; mirastan feragat nedeniyle, mirasçılık sıfatını kaybedenlerin ve bunların payının akıbetinin de (kime kalacağının) gösterilmesi gerekir.** Mahkemece, talep, nüfus kayıtları ve mirasçılardan H.. D.'na ilişkin mirastan feragat kararı değerlendirilerek, mirastan feragat eden mirasçının paylarının kime kalacağı hususunun açıkça gösterilmek suretiyle mirasçılık belgesinin düzenlenmesi gerekir. Bu bakımdan; verilen mirasçılık belgesinde yasal mirasçılar ile bunların miras paylarının gösterilmesi yerinde ise de; ‘mirastan feragatin hukuki sonuçlarının’ düzenlenen mirasçılık belgesine yansıyacak şekilde gösterilmemiş olması hatalı olmuştur.

Somut olayda, murisin çocuğu H.. D.. mirastan feragat nedeniyle mirasçılık sıfatını kaybetmiştir. Mirasçılık belgesinde H.. D.'nun feragat ettiğine işaret edilmeli ve payının kime veya kimlere kalacağı gösterilmelidir. ”. Doktrinde, Yargıtay'ın bu konudaki tutumu yerinde bulunmaktadır⁶⁴⁸.

⁶⁴⁷ Yargıtay 14. HD, E. 2015/1826, K. 2015/6024, T. 01.06.2015, Aynı yöndeki Yargıtay 8. HD, E. 2014/18198, K. 2014/1727, T. 26.09.2014: “...mirastan feragat eden (TMK m. 528) mirasçı veya mirasçılar varsa, düzenlenecek mirasçılık belgesinde, mirasçılık sıfatına sahip olan kişi veya kişiler ile miras paylarının gösterilmesi ve mirastan feragat durumuna işaret edilmekle yetinilmemesi; mirastan feragat nedeniyle, mirasçılık sıfatını kaybedenlerin ve bunların payının akıbetinin de (kime kalacağının) gösterilmesi gerekir... Bu bakımdan; verilen mirasçılık belgesinde yasal mirasçılar ile bunların miras paylarının gösterilmesi yerinde ise de; ‘mirastan feragatin hukuki sonuçlarının’ düzenlenen mirasçılık belgesine yansıyacak şekilde gösterilmemiş olması hatalı olmuştur.”. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. Yargıtay 14. HD, E. 2016/17549, K. 2020/7505, T. 19.11.2020; Yargıtay 14. HD, E. 2016/14194, K. 2020/4229, T. 30.06.2020; Yargıtay 14. HD, E. 2015/14431, K. 2016/2654, T. 02.03.2016; Yargıtay 2. HD, E. 2007/2597, K. 2007/4205, T. 15.03.2007. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁶⁴⁸ Yakuppur, 2018, 501; Birinci Uzun, 2020, 31. Öte yandan Yargıtay'ın daha eski tarihli içtihatlarında, bu konuya ilişkin olarak farklı ve eleştiriye açık bir tutum içerisinde olduğu görülmektedir. Bu yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1976/3899, K. 1976/4138, T. 13.05.1976:

“Sonuç olarak, mirastan iskat ve mahrumiyet sebepleri, ya da mirasın reddi veya mirastan feragat sözleşmesi halleri veraset belgesi istemeye engel değildir. Ancak, dava hasımsız ise mahkemece hiçbir tartışma yapmadan ve açıklanan durumlar söz konusu değilmiş gibi karar verilmeli, şayet dava hasımlı ise, iskat (MK. m. 457), mahrumiyet (MK. m. 520), red (MK. m. 545), feragatin (MK. m. 475) hukukî sonuçlarının terekenin bölüştürülmesi sırasında gözetileceğine işaret edilmek suretiyle ve bu durumlar yok sayılarak miras paylarını gösterir biçimde hüküm tesis edilmelidir.”

Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. Yargıtay 2. HD, E. 2007/20848, K. 2008/965, T. 05.02.2008; Yargıtay 2. HD, E. 2005/1048, K. 2005/2427, T. 21.02.2005; Yargıtay 2. HD, E. 2002/6298, K. 2002/7780, T. 27.05.2008. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

Diğer yandan, mirasçılık belgesini kimlerin talep edebileceği konusunda da Yargıtay, (istikrarlı şekilde) aynı yönde içtihatlar vermeye devam etmektedir. Yargıtay’a göre mirastan feragat eden kişilerin mirasçılık belgesi (veraset ilamı) alması mümkündür. Yüksek Mahkeme bu kararının gerekçesini ise şöyle açıklamaktadır⁶⁴⁹:

“Mirastan feragat eden mirasçı, tereke ile ilişkisini tüm olarak kesmiş sayılamaz. Zira: Miras açıldığında (MK. m. 539) terekenin borcu, alacaklarından çok olupda mirasçılar bunu ödemeye yanaşmazlarsa, mirastan feragat eden kişi ölümden önceki beş yıl içinde miras bırakandan feragatın ivazı (karşılığı) olarak aldığı şeyi ve semeresinden elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür (MK. m. 477). Öte yandan hakkında tenkis davası açıldığı zaman, mirastan feragat eden mirasçı, sözleşme ile aldığını geri vererek terekenin taksimine iştirak edebilir (MK. m. 516). Görülüyorki mirastan feragat edenin mirasla ilişkisi tamamen kesilmez.

Veraset belgesi istemek, maddî bir olayın varlığını ikrar ve kişiler arasındaki irs ilişkisini tesbit ettirmekten ibarettir (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 21.6.1951 günlü 4448/4712 sayılı kararı). **İsteğin bu niteliği bakımından mahkemeye başvurmak mirasçının ne bir hakkının yitirilmesine, ne de veraset durumunda bir değişiklik meydana getirilmesine yol açar. Aksi düşünülürse çeşitli sakıncalar da çıkabilir.** Meselâ üç aylık süre (MK. m. 546) geçmeden veraset belgesi alan mirasçının mirası reddetmek hakkından yoksun sayılması sonucu çıkar. (MK. m. 550). **Oysa veraset belgesi her zaman bir terekenin paylaşılmasına katılmak veya terekeye sahip çıkmak gibi sebeplerle alınmaz.** Miras bırakanın öldürülmesi sebebi ile manevî tazminat davası açmak (BK. m. 47), dul, yetim aylık veya ikramiyesi almak (5434 sayılı Kanunun 68, 89), bir vakfın «Tevliyetinin tevdihini» sağlamak, M.K.nun 610. maddesi gereğince emeğinin karşılığı tazminat isteyebilmek gibi sebep ve düşüncelerle de veraset belgesi alınabilir. Bu bakımdan veraset belgesi almak hiçbir bakımdan mirası reddetmek hakkını yitirmez. Hatta mirası reddeden mirasçının bile yukarıda yazılı sebeplerle veraset belgesi istemesi mümkündür.

Sonuç olarak, mirastan iskat ve mahrumiyet sebepleri, ya da mirasın reddi veya mirastan feragat sözleşmesi halleri veraset belgesi istemeye engel değildir. ”.

Yargıtay’ın tersine doktrin deyse, mirastan tam feragat eden kişi artık mirasçı sıfatını taşıyamayacağından, mirasçılık belgesi de isteyemeyeceği görüşü baskındır⁶⁵⁰. Bizce de getirilen bu eleştiri yerindedir. Mirasçı olmayan kişiler, söz konusu statünün

⁶⁴⁹ Yargıtay 2. HD, E. 1976/3899, K. 1976/4138, T. 13.05.1976. Benzer yöndeki kararlar için bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1997/2065, K. 1997/3033, T. 19.03.1997; Yargıtay 14. HD, E. 2019/2152, K. 2019/7969, T. 28.11.2019; Yargıtay 14. HD, E. 2015/2153, K. 2015/7412, T. 02.07.2015; Yargıtay 14. HD, E. 2015/2088, K. 2015/6518, T. 12.06.2015; Yargıtay 2. HD, E. 2007/20848, K. 2008/965, T. 05.02.2008. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁶⁵⁰ Antalya, 1999, 166; Öztan, 2016, 406; Dinçer, 2009, 48; İmre, Erman, 2015, 199 dn. 7; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 287; Çabri, 2018, 481; Ertaş, 2019, 2898. Yargıtay’a katılarak, mirastan feragat eden kişilerin de mirasçılık belgesi alabileceğini savunan görüş için bkz. Yılmaz, 2022, 95; Bıçakçı, 1999, 54.

sağladığı haklardan yararlanamamalıdır. Feragat eden kişi Yargıtay'ın söz ettiği nedenlerden biriyle miras ortaklığına dönerse, ancak o zaman mirasçılık belgesi isteyebilmelidir. Diğer taraftan, Yargıtay'ın bahsettiği manevi tazminat davası açmak yahut dul aylığına başvurmak vb. işlemlerin, mirasçılık belgesi harici resmi evraklar yardımıyla görülmesi de mümkündür⁶⁵¹. Bazı yazarlar, feragat edenin kendisini mirasçılar arasında gösteren bu belgeye dayanarak, tasarruf yetkisini haiz olmadığı halde, tereke üzerinde kötüniyetli işlemler yapması riskine dikkat çekmektedir⁶⁵². Fakat kanaatimizce, Yargıtay'ın güncel kararlarında belirttiği biçimde düzenlenen bir mirasçılık belgesini kullanarak, böyle kötüniyetli işlemlerin gerçekleştirilmesi pek de olası değildir. Zira mirasçılık belgesinde, kişinin mirastan feragat ettiği ve artık terekede herhangi bir payının bulunmadığı açıkça belirtilir. Öte yandan, mirastan kısmen feragat eden kişiler mirasçı sıfatını kaybetmedikleri için, onların bu belgeyi almasının önünde hukuki bir engel yoktur⁶⁵³.

4.1.3.4. Feragat edene tanınan seçimlik hak

Aşağıda ayrıntılı biçimde incelendiği üzere⁶⁵⁴, mirasbırakanın kendisine tanınan tasarruf nisabını aşması durumunda, mirastan ivazlı şekilde feragat eden kişiye karşı tenkis davası açılabilir (TMK m. 565/I-b.2, TMK m. 573/I). İşte kanun koyucu, saklı paylı mirasçıların tenkis talebine maruz kalan bu kişi lehine, TMK m. 574'te şöyle bir düzenleme getirmiştir: “Mirastan feragat eden, tenkis sebebiyle terekeye bir malı veya diğer bir değeri geri vermekle yükümlü olursa; dilerse tenkise tabi değeri geri verir, dilerse almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek mirastan feragat etmemiş gibi paylaşmaya katılır.”. Maddenin içeriğinden, mahkemece haklı bulunan tenkis talebine karşılık olarak bir seçimlik hak verildiği anlaşılmaktadır⁶⁵⁵. Feragat eden kişi, kendisinden tenkis için istenen miktarı saklı paylı mirasçılara vererek, elinde kalanla yetinmekte serbesttir. Söz konusu ihtimalde feragat, hükümlerini doğurmaya, o da

⁶⁵¹ Yakuppur, 2018, 500; Dinçer, 2009, 48.

⁶⁵² Dinçer, 2009, 48; Yakuppur, 2018, 502.

⁶⁵³ Yakuppur, 2018, 498; Bıçakçı, 1999, 54.

⁶⁵⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.7.

⁶⁵⁵ Nar, 2016, 300; Bıçakçı, 1999, 73; Akça, 2022, 179; Dural, Öz, 2021, 312; Sarı Fidan, 2015, 158; Dinçer, 2009, 64. Burada teknik anlamda bir seçimlik hak olmadığı yönündeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 210. Feragat edenin TMK m. 574'te verilen hakkı kullanabilmesi için, ona yöneltilen ve hakim tarafından kabul edilen bir tenkis davası olması gerektiği yönünde bkz. Öztan, 2016, 273; Nar, 2016, 301. Dolayısıyla feragat eden, kendisine TMK m. 574'te verilen seçimlik hakkı ortada bir tenkis davası yokken, tek başına kullanamaz.

miras ortaklığının dışında kalmaya devam eder. Ancak feragat edenin, bunun yerine başvurabileceği bir imkanı daha vardır. Eğer isterse, aldığı ivazı tümüyle terekeye vererek mirasçı sıfatını kazanabilir. Şayet feragat eden bu yolu seçerse, mirastan feragat sözleşmesini tek taraflı şekilde sona erdirmiş (sözleşmeden dönmüş) olur⁶⁵⁶. Mirastan feragat tasarrufunun ortadan kalkmasıyla artık, feragat eden kişi de sanki hiç feragat etmemişçesine miras paylaşımına katılır.

Seçimlik hakkını kullanıp miras ortaklığına dahil olması halinde, feragat eden kişi, diğerlerinden farklı bir statüye sahip olmaz. O da tıpkı öbür mirasçılar gibi, hem terekedeki tüm malvarlığı değerleri üzerinde hak sahibi hem de tereke borçlarından müştereken sorumlu olur⁶⁵⁷. Ayrıca eklemek gerekir ki; mirastan feragatinden seçimlik hakkını kullanarak dönen kişi, yalnızca saklı payına değil, miras payının bütününe kavuşur⁶⁵⁸.

4.1.4. Sözleşmenin Feragat Edenin Altsoyunu Etkileyen Hükümleri

4.1.4.1. İvazlı feragatin feragat edenin altsoyu üzerindeki etkisi

Türk miras hukukunda benimsenen zümre sisteminin sonucu olarak, miras paylaşımında *zümrede halefiyet* (veya doktrindeki başka bir ifadesiyle *kök içi halefiyet*) ilkesi esas alınır. Ancak Türk Medeni Kanunu'nda, zümrede halefiyet ilkesinin benimsediğini açıkça bildiren bir cümleye yer verilmemiştir. Uygulamanın söz konusu ilkeye göre yapılacağıysa; birinci zümre açısından TMK m. 495/III, ikinci zümre açısından m. 496/II ve üçüncü zümre açısından m. 497/II hükmünde, “mirasçı olamayan kişilerin yerini her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoylarının alacağı” belirtilmesinden anlaşılır⁶⁵⁹.

İşte TMK m. 528/III, bahsedilen zümrede halefiyet ilkesinin istisnalarından biridir⁶⁶⁰. Kanun koyucu ivazlı biçimde feragat eden kişinin sadece kendisinin değil,

⁶⁵⁶ Akça, 2022, 179; Nar, 2016, 300; Dinçer, 2009, 64; Bıçakçı, 1999, 73.

⁶⁵⁷ Dinçer, 2009, 64; Bıçakçı, 1999, 74; Akça, 2022, 179; Nar, 2016, 301. Aksi yöndeki görüş için bkz. Berki, 1975, 408-409.

⁶⁵⁸ Dural, Öz, 2021, 313; Akça, 2022, 179. Aynı yönde bir örnek için bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 414.

⁶⁵⁹ Engin, B. İ. (2020). “Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Feragatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı)”, *Prof. Dr. Galip Sermet Akman'a Armağan*, İstanbul, 357; Antalya, 1999, 168; Akça, 2022, 145.

⁶⁶⁰ Gönensay, Birsan, 1963, 167; Akça, 2022, 145; Antalya, 1999, 169; Engin, 2020, 355.

altsoyunun da mirasa ilişkin haklı beklentisinin ortadan kalkabileceğini ve hatta asıl kuralın bu olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur (TMK m. 528/III).”. İvazlı feragatin altsoya etki edebilmesi fikrinin altında; ivazı alan ve malvarlığına katan (feragat eden) taraf ölünce, terekesi sayesinde altsoyunun da bu ivazdan faydalanacağı düşüncesi yatmaktadır⁶⁶¹. Örneğin “M” kişinin mirasından, kızı “A” bir milyon Türk Lirası karşılığında feragat ederse, ne “A” ne de onun tek çocuğu olan “B” artık “M”ye mirasçı olabilir. İşte TMK m. 528/III hükmü, “A”nın malvarlığında yaşanan bir milyon liralık artışın, onun mirası aracılığıyla “B”ye de etki edeceği ve dolayısıyla “B”nin ayrıca “M”den miras payı almasının hakkaniyetli olmayacağı fikriyle sevk edilmiştir. Nitekim hükmün hareket noktası bu olsa da, ivaz malvarlığının bir parçasına dönüştüğünden, feragat edenin ivaz üzerinde tam tasarruf yetkisi bulunur. Mesela feragat eden, aldığı ivazı da tüketip arkasında borca batık bir tereke bırakabilir. Böyle durumlarda bile feragat edenin altsoyu, ivazdan kendisine intikal eden herhangi bir maddi değer olmadığı için mirastan feragat sözleşmesinin geçersiz olacağını ileri süremez⁶⁶².

Fakat TMK m. 528/III emredici nitelikte değildir. O yüzden mirastan feragat akdinin tarafları, ivazlı feragatin altsoya tesir etmeyeceğini de kararlaştırabilir⁶⁶³. Yukarıdaki örnekte “M” ve “A”, olumsuz miras sözleşmesine düşecekleri kayıtlı, “A”nın feragatine rağmen “B”nin mirasçılığının engellenmeyeceğini kararlaştırabilir. Olur da taraflar bu yönde bir kayıt koymayı ihmal ederse veya sözleşmeyi akdederken altsoya etki etmesini istedikleri halde sonradan karar değiştirirlerse; altsoyun mirasçı sıfatını kaybetmeyeceğini belirten içerikte yeni bir ölümüne bağlı tasarruf yaparak yahut mevcut mirastan feragat sözleşmesini o minvalde tadil ederek amaçlarına ulaşabilirler⁶⁶⁴.

⁶⁶¹ Akça, N. (2019). “Yasal Mirasçıların Mirastan Feragatinden Yararlanacak Kişilerin Tespiti Ve Feragatin Hükümden Düşmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 243; Çabri, 2019, 486; Antalya, 1999, 173; Gönensay, Birsan, 1963, 167; Serozan, Engin, 201, 411; Dural, Öz, 2021, 199; Bıçakçı, 1999, 55; Dinçer, 2009, 49.

⁶⁶² Berki, 1975, 402.

⁶⁶³ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 186; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Akça, 2019, 242; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 83; Köprülü, 1983, 218; Dural, Öz, 2021, 199; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Oğuzman, 1995, 166; Gönensay, Birsan, 1963, 167; Kılıçoğlu, 2018, 160; Çabri, 2018, 483; Dinçer, 2009, 50; Akça, 2022, 146; Antalya, 1999, 171; Ertaş, 2019, 2899.

⁶⁶⁴ Oğuzman, 1995, 166; Antalya, 1999, 171; Gönensay, Birsan, 1963, 167; Dinçer, 2009, 21-50.

Kişilerin mirastan ivazlı feragati sonucunda, altsoyu, yasal miras payını isteyemeyeceği gibi artık saklı payını da talep edemez⁶⁶⁵. Feragat eden kişiyle beraber altsoyunun saklı payı da ortadan kalkar. Meğerki sözleşmede aksi öngörülmüş olsun. Öte yandan altsoyun, mirastan feragat sözleşmesi kurulduğu sırada var olması veya olmaması, bahsedilen hukuki etkiye maruz kalması noktasında onun için hiçbir fark meydana getirmez. Değişik bir anlatımla, sözleşme akdedildiği anda cenin dahi olmayan ve sonradan doğan altsoy da ivazlı mirastan feragatin sonuçlarına katlanır⁶⁶⁶. Ancak taraflar, nasıl ki altsoyun mirastan feragatten etkilenmeyeceğine dair hüküm koyabiliyorsa, feragatin mirastan feragat sözleşmesi kurulduktan sonra dünyaya gelen altsoyuna tesir etmeyeceğini de kararlaştırabilir⁶⁶⁷.

4.1.4.2. İvazsız feragatin feragat edenin altsoyu üzerindeki etkisi

Gerekçesinde de ifade edildiği üzere⁶⁶⁸; TMK m. 528/III'ün zıt anlamından, karşılık almadan yapılan mirastan feragatin, feragat edenin altsoyunun mirasçılığına mani olmayacağı ortaya çıkar⁶⁶⁹. Demek oluyor ki, ivazsız feragatte zümrede halefiyet ilkesi işler. Karşılık ödenmeden feragat eden kişi, miras paylaştırılırken adeta ölmüş gibi hesap edilerek, onun payına tekabül eden kısım altsoyu arasında eşitçe dağıtılır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarda da görüldüğü gibi, Türk kanun koyucusu, mirastan feragatin altsoya tesiri hususunda ivazlı ve ivazsız tasarruflar bakımından başka türlü hükümler tanzim etmiştir. Hem TMK hem de eMK döneminde, mehz ZGB'deki düzenlemeden net biçimde ayrılmıştır⁶⁷⁰. Feragatin altsoya etkisini ele alan ZGB Art. 495 Abs.2'de, ivazlı ve ivazsız işlemlere karşı aynı tutum sergilenmektedir. O tutum ise aksi öngörülmedikçe, mirastan feragat sözleşmesinin,

⁶⁶⁵ Akça, 2022, 146; Öztan, 2016, 271; Dural, Öz, 2021, 198; Akça, 2019, 242.

⁶⁶⁶ Engin, 2020, 354.

⁶⁶⁷ Engin, 2020, 354 dn. 15.

⁶⁶⁸ TMK m. 528/III'ün gerekçesinde, konuya ilişkin olarak şu cümle yer almıştır: "Düzenlemenin zıt anlamından da feragat karşılık sağlanmadan yapılmışsa, feragat, feragat edenin fûruunu etkilemeyecektir."

⁶⁶⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184; Köprülü, 1983, 218; Akça, 2019, 242; Engin, 2020, 356; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Oğuzman, 1995, 166; Dural, Öz, 2021, 198; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Çağa, 1950, 144; Berki, 1975, 401; Çabri, 2018, 484; Bıçakçı, 1999, 55; Sarı Fidan, 2015, 157; Antalya, 1999, 169; İmre, Erman, 2015, 200; Ertaş, 2019, 2899.

⁶⁷⁰ Konuya ilişkin olarak, TMK m. 528/III'ün gerekçesinde şu değerlendirmeye yer verilmiştir: "Maddenin son fıkrasında, feragatin, feragat edenin altsoyuna etkisi bakımından, yürürlükteki Kanunun karşılıklı ve karşılıksız feragat ayırımı yapmadan feragatin altsoya etkisini kabul eden İsviçre Medenî Kanununun 495 inci maddesinden farklı ve doğru düzenlemesi Türk toplumunun düşünce biçimine ve aile yapısına uygun olarak muhafaza edilmiştir..."

feragat edenin altsoyunun mirasçılığını önlemesinden yanadır⁶⁷¹. ZGB hazırlanırken, mirastan feragat kurumuyla hedeflenen sonuca ulaşmayı kolaylaştıracağı varsayılarak böyle bir sistematik benimsenmiştir⁶⁷². Zira Cermen toplumunda ilk kez ortaya çıktığı günden beri mirastan feragat en yaygın başvurulma sebebi, altsoya ödenen ivazla onun mirastan uzaklaştırılmasını (ve aile servetinde bütünlüğün korunmasını) sağlamak olmuştur. Feragat edenin yerini altsoyunun doldurması ise, açıkladığımız amaca çoğu zaman hizmet etmez⁶⁷³. Öte yandan, tarihsel uygulama anlatılan şekilde olsa da ZGB’de ve TMK’de düzenlendiği haliyle, mirastan feragat sözleşmesinin daha değişik saiklerle akdedilmesi de mümkündür⁶⁷⁴. Örneğin ivazsız feragatlerde, gerek saikin gerekse koşulların ivazlı feragatten farklı olduğu açıktır. O yüzden İsviçre doktrinde, ZGB Art. 495 Abs. 2’nin, bazı durumlarda adil neticeler doğurmadığı yönünde eleştiriler mevcuttur⁶⁷⁵. Özellikle, kendisine hiçbir fayda sağlanmadığı ve iradesine bakılmadığı halde, ivazsız feragat eden kişinin altsoyunu mirastan mahrum bırakmanın hakkaniyetli olmadığına dikkat çekilir. İsviçre hukuku açısından bahsedilen eleştirileri yapan yazarlar, diğer hukuki müesseselere de başvurarak (hakkın kötüye kullanılması vb.), hakkaniyetli görmedikleri bu uygulamaların üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

Türk doktrinindeyse, ivazsız mirastan feragat sözleşmesine konacak bir hükümle, feragatin altsoya karşı da etkili hale getirilip getirilemeyeceği çokça tartışılmıştır. Bir kısım yazarlar, ivazsız feragatin altsoya da tesir edebileceğine inanır⁶⁷⁶. Zira onlara göre, TMK m. 528/III emredici hüküm niteliği göstermediğinden, öngördüğü kuralın tersine anlaşmalar da yapılabilir. Sonuçta bu tarz anlaşmalar geçerli sayılırsa, zümrede halefiyet ilkesi devre dışı kalır ve feragat edenin altsoyu mirastan yararlanamaz.

⁶⁷¹ Akça, 2019, 243; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Engin, 2020, 353; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 82; Köprülü, 1983, 218 dn. 178; Dural, Öz, 2021, 198; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 184 dn. 153; Oğuzman, 1995, 166 dn. 393; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Çabri, 2018, 482 dn. 1425; Bıçakçı, 1999, 56; Dinçer, 2009, 49; Serozan, Engin, 201, 411; Antalya, 1999, 169.

⁶⁷² Engin, 2020, 356. Mirastan feragatin altsoya etkisine dair ZGB kurallarının, feragatin daha ziyade ivazlı olarak yapılacağı düşüncesiyle şekillendirildiği yönünde bkz. Dural, Öz, 2021, 198.

⁶⁷³ Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Engin, 2020, 356 dn. 356.

⁶⁷⁴ Mirastan feragat sözleşmesinin akdedilme amacına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.3.

⁶⁷⁵ Bu yönde bkz. Bıçakçı, 1999, 56; Dural, Öz, 2021, 198; Engin, 2020, 353; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Serozan, Engin, 201, 411; Antalya, 1999, 170; İmre, Erman, 2015, 200.

⁶⁷⁶ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Kılıçoğlu, 2018, 160; İmre, Erman, 2015, 200; Berki, 1975, 401; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 146; Bıçakçı, 1999, 55; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 83.

Diğer bazı yazarlarsa, taraflar anlaşsa dahi, ivazsız feragatin feragat edenin altsoyunun mirasçılığına mani olamayacağını savunmaktadır⁶⁷⁷. Zira kanun koyucu mehz ZGB'deki düzenlemeden açıkça ayrılma iradesi göstermiş, bunu yaparken de feragatin altsoya etkili olabileceğine ilişkin normda yalnızca ivazlı feragatten söz etmiştir⁶⁷⁸. Farklı bir anlatımla istese ZGB'deki hükmü doğrudan alıp, mirastan her türlü feragatin altsoya tesir edeceğini düzenleyebilecek olan kanun koyucu bu yola gitmemiştir. O halde TMK'nin ivazlı feragatin altsoya etkisini ivazsız feragatten ayırarak tanzim eden sistematığı göz ardı edilmemelidir. TMK m. 528/III'te ivazsız feragat bakımından, kanunun kasıtlı (nitelikli) susması söz konusudur⁶⁷⁹. Öte yandan, kendisine ait olmayan bir haktan, ona sahip olacak kişi yerine feragat edilebilmesi de hukuk mantığına uygun bulunmamıştır⁶⁸⁰. Yazarlara göre bu eleştiri, miras payına kavuşulamamasının karşılığında bir bedel alındığı için ivazlı mirastan feragate yöneltilemez⁶⁸¹. En nihayetinde mirastan ivaz karşılığı feragat eden kişinin altsoyu, feragat edenin terekesi aracılığıyla ivazdan faydalanabilecekken; ivazsız feragatte böyle bir imkan da mevcut değildir. Tüm anlatılanların yanı sıra, TMK m. 528/III'te yer alan “aksi öngörülmedikçe” tabirinden hareketle, maddenin ivazsız feragate dair koyduğu kuralın aksinin kararlaştırılabileceği de söylenemez. Zira yazarlara göre o ibare, mirastan ivazlı feragat eden kişinin altsoyunun durumunu iyileştirmek amacıyla dercedilmiştir. “Aksi öngörülmedikçe” ibaresinin, mirastan ivazlı feragate uygulanmasıyla oluşan menfaatler dengesiyle, ivazsız feragate tatbikinın oluşturduğu denge birbirine terstir⁶⁸². Birinde altsoy hem ivazı hem de miras payını alabilecekken, diğerinde ne ivazı ne de miras payını alabilir.

Mirastan ivazsız feragatin altsoya etkili hale getirilemeyeceğini savunan bazı yazarlar, şayet karşılık almadan feragat eden kişinin altsoyunun da mirastan uzaklaştırılması arzulanıyorsa, o altsoyla ayrıca bir mirastan feragat akdi yapılması gerektiğini söylemektedir⁶⁸³. Lakin feragat edenin altsoyunun saklı payı bulunmuyorsa, murisin onun payı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma hakkı zaten

⁶⁷⁷ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Dural, Öz, 2021, 199; Oğuzman, 1995, 166 dn. 395; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 185; Çabri, 2018, 485; Akça, 2019, 243; Çağa, 1950, 144 dn. 5.

⁶⁷⁸ Akça, 2019, 243; Dural, Öz, 2021, 199; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 185; Çabri, 2018, 485.

⁶⁷⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 186.

⁶⁸⁰ Çabri, 2018, 486; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 185; Dural, Öz, 2021, 199.

⁶⁸¹ Akça, 2019, 243; Dural, Öz, 2021, 199; Çabri, 2018, 486; Dinçer, 2009, 51.

⁶⁸² Eren, Yücer Aktürk, 2019, 185-186; Dural, Öz, 2021, 199; Akça, 2019, 243.

⁶⁸³ Çabri, 2018, 486; Dural, Öz, 2021, 200; Antalya, 1999, 172.

mahfuzdur. Saklı paylı olmayan altsoyunun miras payı, tek taraflı ölüme bağlı tasarruflarla dahi bertaraf edilebileceği için, mirastan feragat sözleşmesine altsoya tesir edeceğine dair bir kayıt düşmeye lüzum yoktur⁶⁸⁴.

Yürütülen tüm bu tartışmaların kaynağını teşkil eden TMK m. 528/III hükmüne ilişkin olarak, maddenin gerekçesinde şu cümlelere yer verilmiştir:

“Böylece feragat karşılıklı sağlanarak yapılmış ise, feragat sözleşmesinde belirtilmedikçe, feragat, feragat edenin altsoyuna etkili olacak ve onların da mirasçılık sıfatlarını kaldıracaktır. Düzenlemenin zıt anlamından da feragat karşılık sağlanmadan yapılmışsa, feragat, feragat edenin furuunu etkilemeyecektir. Bu prensibin aksi de mirastan feragat sözleşmesi ile kararlaştırılabilir; ancak feragat edenin altsoyunun mirasbırakana karşı saklı paydan doğan hakları saklıdır.”⁶⁸⁵.

Yukarıda yer alan gerekçenin, konuya yaklaşımı ölçülüdür ve yerindedir. En başta, saklı paylara getirilen kanuni korumanın anlamlı şekilde devam edebilmesi için, bu hakkın üçüncü kişilerce (hiçbir ivaz da verilmeden) keyfi olarak sona erdirilememesi gerekir. Bu durumda ivazsız feragat yüzünden, altsoyun saklı payına kavuşamayacağını öngören sözleşme maddeleri geçersiz sayılır. Ama diğer yandan da muris, saklı paylı mirasçı niteliğini haiz olmayan kişilerin miras paylarında özgürce tasarrufta bulunabilir. O nedenle, feragat edenin altsoyunun saklı payı yoksa, (ivazsız) mirastan feragatin ona da tesir edeceğine karar verilebilir⁶⁸⁶.

4.1.4.3. Türk Medeni Kanunu madde 528/III’ün uygulanmasına dair bazı özel durumlar

Düzenlenmesindeki maksat dikkate alınınca, TMK m. 528/III, lafzına kıyasla dar biçimde uygulanır. Farklı şekilde ifade edersek bu hükmün uygulanacağı alan, sevk edilme amacıyla uyumlu biçimde daraltılır⁶⁸⁷. Zira söz konusu hükmün kaleme alınışındaki üslup, *ratio legis*ini aşan yorumlar yapmaya müsaittir.

⁶⁸⁴ Dural, Öz, 2021, 200; Oğuzman, 1995, 166 dn. 395; Dinçer, 2009, 50-51; Akça, 2019, 243 dn. 56.

⁶⁸⁵ Bkz. TMK m. 528’in gerekçesi.

⁶⁸⁶ Aynı yönde bkz. Oğuzman, 1995, 166 dn. 395; Köprülü, 1983, 218; Antalya, 1999, 172; Dinçer, 2009, 51.

⁶⁸⁷ Engin, 2020, 364-365.

Yukarıda bu maddeye dair yapılan izahat ve mehz ZGB düzenlemesinin gerekçesi⁶⁸⁸ bizlere göstermektedir ki, TMK m. 528/III'ün amacı; zümrede halefiyet (veya diğer bir kullanımıyla kök içi halefiyet) ilkesinin uygulanmasına mani olmak ve böylelikle altsoyun, feragat eden kişinin yerine geçmesini önlemektir⁶⁸⁹. Demek oluyor ki, TMK m. 528/III, zümre mirasçısı sıfatına sahip kişilerin mirastan feragat etmesi halinde gündeme gelir⁶⁹⁰. Velez ki, mirasbırakana yasal yahut atanmış mirasçı olmakla birlikte zümre mirasçısı olmayan kişiler mirasından feragat ediyorsa, artık somut olaya TMK m. 528/III hükümleri tatbik edilmez. İşte bu yüzden, altsoyun feragatten nasıl etkileneceğini herhangi bir nitelemede bulunmadan, sadece feragat eden kişiden söz ederek ele alan TMK m. 528/III hükmü, sevk edilme amacıyla uyumlu şekilde dar yorumlanmalıdır.

Anlatılan durumun tipik örneğiyle, mirasbırakanın eşinin mirastan feragat etmesi halinde karşılaşılr. Eş, murisin zümre mirasçısı olmadığından, TMK m. 528/III ona uygulanmaz⁶⁹¹. Daha geniş biçimde anlatırsak; mirastan feragat eden eş, zümre mirasçısı olmadığı için onun altsoyu da zümrede halefiyet ilkesiyle mirasa hak kazanamaz. Eşin mirasbırakandan evvel ölümü, feragati vb. hallerde onun yerini altsoyu almaz⁶⁹². Örneğin “X” Bey’in, eşi “Y” Hanımın mirasından ivazsız şekilde feragat etmesi halinde, başka bir evliliğinden olan çocuğu “Ç”, “X”in yerine geçerek “Y” Hanım’a mirasçı olamaz. “X” ile evliliğinden dünyaya gelen tek çocuğu “Z” ise, artık yalnız başına “Y”nin mirasçısı olur. Tüm bu anlatılanlardaki kritik nokta şudur; “X”in feragati sonrasında “Ç”nin mirasçı olamamasının da “Z”nin miras payının artmasının da tek sebebi “zümrede halefiyet” ilkesidir. TMK m. 528/III’ün bahsedilen durumlara hiçbir etkisi olmamıştır. “Z”nin feragatten önce 3/4 olan yasal miras payı, babası “X”in 1/4 payına halef olduğundan değil, “Y”nin birinci zümre mirasçısı olduğu için 4/4’e yükselmiştir⁶⁹³. Daha da önemlisi, “X” Bey ivazlı şekilde feragat ettiğinde de, bu tasarruf onun altsoyunun “Y”ye mirasçılığı açısından hiçbir şey

⁶⁸⁸ ZGB’nin gerekçesinde feragatin altsoya tesirinin nasıl olacağı açıklanırken, bu işlemde feragat eden kişinin *hattının* (*Linie*) etkileneceği belirtilmiştir. Tercih edilen *hat* (*Linie*) ifadesi, ZGB’de zümre mirasçıları için kullanılan bir terimdir. Bu yönde bkz. Engin, 2020, 356-357.

⁶⁸⁹ Engin, 2020, 356; Kurşun, 2017, 2371.

⁶⁹⁰ Engin, 2020, 357-365.

⁶⁹¹ Engin, 2020, 362. İvazsız feragat halinde, feragat edenin yerini altsoyunun alması kuralının yalnızca zümre mirasçılığında uygulanacağı ve bu yüzden eşin feragatinin de söz konusu kural kapsamında olmayacağı yönünde bkz. Dural, Öz, 2021, 198.

⁶⁹² Oğuzman, 1995, 69; Serozan, Engin, 2018, 187; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 40; Engin, 2020, 358; Dural, Öz, 2021, 198-199; Sarı, 2020, 42; Öztan, 2016, 70.

⁶⁹³ Benzer yönde bir örnek için bkz. Engin, 2020, 362-363.

değiştirmez. Mesela, “X”in ivazlı feragati, altsoyu olan “Z”nin mirasçılığını engellemez. Halbuki TMK m. 528/III’ün lafzına bakılırsa, bunun tersi bir algıya kapılmak mümkündür. Ancak maddenin amacına uygun şekilde, dar bir yorumla uygulanması halinde, “X” Bey zümre mirasçısı olmadığından mirastan feragatinin altsoyunun mirasçılığına engel olmayacağı sonucuna varılır. Bu yüzden de “Z”nin mirasçılığına mani bir husus yoktur⁶⁹⁴. Diğer yandan “X”in ivazlı feragati sonucunda “Ç”, yine “Y” Hanım’a mirasçı olamaz. Miras dağıtılırken “X” Bey burada ölmüş gibi hesaplanır ve “Ç” de, “Y” Hanım’ın zümrelerinden herhangi birinin mensubu olmadığından, “Y”nin mirasından pay alamaz. Görüldüğü üzere “Ç”nin mirasçı sıfatını kazanamamasının arkasında da, TMK m. 528/III’ün onun “X”in yerine geçmesini önlemesi değil, zümrede halefiyet ilkesi vardır.

Diğer taraftan, TMK m. 528/III’ün uygulanmasına ilişkin bir başka özel durum da ikinci ve üçüncü zümre mirasçılarının feragatinde ortaya çıkar. Murisin mirasından babasının veya annesinin feragat etmesi halinde, murisin altsoyu söz konusu feragatten etkilenmez⁶⁹⁵. Başka bir deyişle burada, mirasbırakanın altsoyu açısından TMK m. 528/III devreye girmez. Zira altsoyu, büyükbabasına veya büyükannesine halef olarak değil, kanunun kendisine verdiği hak sebebiyle mirasbırakana doğrudan mirasçı olmaktadır⁶⁹⁶. Murise, feragat eden annesinin veya babasının halefi olarak mirasçı olacak kişiler bakımındansa, TMK m. 528/III düzenlemesi hükümlerini doğurur. İvazlı mirastan feragat, murisin kardeşleri açısından etkili olur. Tüm bu çıkarımların benzeri, mirasbırakanın mirasından büyükbabasının veya büyükannesinin feragat ettiği ihtimallerde de yapılabilir. Yukarıdaki örnekten devam edersek; babası “B” Bey, karşılığını alarak kızı “Y” Hanım’ın mirasından feragat etti diye, “Z”nin mirasçılığı engellenmez. “Z”nin “B” Bey’in de altsoyu (torunu) olması, TMK m. 528/III’ün ona da uygulanacağı anlamına gelmemektedir. Lakin “B”nin feragati, “Y” Hanım’ın kardeşlerine ve yeğenlerine tesir eder. Öte yandan, büyükannesi “N” Hanım’ın, “Y”nin mirasından ivazlı feragati için de benzer açıklamalar yapılabilir. Mesela “N”nin feragati, “Z”nin ya da “B”nin mirasçılığına mani değildir.

⁶⁹⁴ Benzer yönde bir örnek için bkz. Engin, 2020, 362.

⁶⁹⁵ Engin, 2020, 365.

⁶⁹⁶ Engin, 2020, 365-366.

4.1.5. Mirastan Feragatin Kimin Lehine Yapıldığının Tespiti ve Buna Bağlanan Hükümler

Feragat eden kişi artık miras ortaklığının bir parçası olamayacağından, ona düşecek miras payının kime verileceğini tespit etmek gerekir. Bu konuda yapılacak ilk iş taraf iradelerine bakmaktır. Zaten TMK m. 529'un lafzından, muhtemel mirasçının vazgeçtiği miras payının, akdin taraflarının seçtiği kişilere verilebileceği açıkça anlaşılır. Şayet muhtemel mirasbırakan ve mirasçısı, ilgili sözleşmede mirastan feragatin kimin lehine yapıldığını belirttiyse, feragat edenin payını da o kişi alır⁶⁹⁷. Mevzubahis şahıs, yasal mirasçılardan birisi yahut üçüncü bir kişi olabilir⁶⁹⁸. Hemen belirtmek gerekir ki mirastan feragat, yalnızca bir kişi değil birden çok kişi yararına da yapılabilir⁶⁹⁹.

Doktrinde çoğunlukla, birisi yahut birileri lehine mirastan feragat edilmesi halinde, aynı zamanda mirasçı atama işlemi de yapıldığı ileri sürülmektedir⁷⁰⁰. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre, söz konusu durumda muris, olumsuz miras sözleşmesi kapsamında hem mirastan feragat hem de mirasçı atama şeklinde iki ayrı ölüme bağlı tasarrufta bulunur⁷⁰¹.

Yukarıda anlatılanlar bir yana, mirastan belirli kişi lehine feragat edilmesi, altsoyun saklı pay talebine mani olamayabilir. Bu durum, ivazsız nitelikte bir mirastan feragat akdi yapıldıysa yahut sözleşme ivazlı türden olduğu halde altsoya etki etmeyeceği kararlaştırıldıysa gündeme gelir. Zira bahsedilen ihtimallerde, feragat edenin altsoyunun mirasçılığı engellenmez. Kanaatimizce böyle hallerde, feragat

⁶⁹⁷ Antalya, 1999, 175; Albaş, 2007, 547; Akça, 2019, 239; Ertaş, 2019, 2902.

⁶⁹⁸ Akça, 2019, 241; Ertaş, 2019, 2902; Oğuzman, 1995, 168; Dinçer, 2009, 55; Albaş, 2007, 547. Aksi yöndeki görüş için bkz. Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019, 84. Karşıt görüşteki yazarlar, mirasçı olmayanlar yararına mirastan feragat edilemeyeceğini savunmaktadır.

⁶⁹⁹ Albaş, 2007, 547; Akça, 2019, 241; Kocayusufoğlu, 1987, 302; Ertaş, 2019, 2903; Antalya, 1999, 175; Dural, Öz, 2021, 202; Bıçakçı, 1999, 60; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189; İmre, Erman, 2015, 200.

⁷⁰⁰ Albaş, 2007, 547; Oğuzman, 1995, 168; Antalya, 1999, 175; Bıçakçı, 1999, 60; Akça, 2019, 241; Dinçer, 2009, 54. Kanuni mirasçı niteliği taşımayan kişiler yararına yapılan mirastan feragat akdinde, TMK m. 678 bağlamında bir "miras payının devri" söz konusu olacağı şeklindeki görüş bkz. Ertaş, 2019, 2902.

⁷⁰¹ Öte yandan, mirastan kısmi feragatin konusunu sadece bir malvarlığı değerinin oluşturduğu hallerde, yapılan diğer tasarruf mirasçı atama değil belirli mal bırakma (vasiyet) niteliğindedir. Örneğin, muhtemel mirasçı gelecekteki miras payının tamamından değil sadece mirasbırakanın sahip olduğu bir ev yönünden mirastan feragat ediyor ve feragati halihazırda o evde yaşayan annesi lehine yapıyorsa durum böyledir. Burada mirastan feragatin yanı sıra, muris tarafından feragat edenin annesi lehine yapılmış bir belirli mal bırakma (vasiyet) tasarrufundan söz edilmelidir.

edene düşecek miras payı yine lehine feragat ettiği kişiye verilir⁷⁰². Zira lehine feragat edilen kişi atanmış mirasçıdır. Ama altsoyun da (eğer varsa) saklı payını istemek için tenkis davası açması pekala mümkündür⁷⁰³.

Mirastan feragat sözleşmesinde mirastan feragatin belirli bir kişi yararına yapıldığı görülüyorsa, TMK m. 529/I'de düzenlenen kanuni bozucu koşul uygulama alanı bulur⁷⁰⁴. TMK m. 529/I uyarınca, lehine feragat edilen kişi herhangi bir nedenle mirasçı olamazsa mirastan feragat tasarrufu hükümden düşer. Feragatin hükümsüzleşmesiyle, muhtemel mirasçı mirasa ilişkin haklı beklentisini tekrar kazanır ve mirasın açılmasıyla beraber miras payına kavuşur⁷⁰⁵. Dolayısıyla, miras paylaştırılırken onun payı başkasına verilmez.

Diğer yandan mirastan feragat akdinin tarafları, feragat eden kişiye isabet edecek miras payını onun yerine kimin alacağını belirlememiş olabilir. Yahut taraflar buna ilişkin bir karar aldıkları halde, iradelerini ölüme bağlı tasarrufa yansıtmayı ihmal de edebilir. Böyle durumlarda, feragat edenin hak kazanamadığı miras payına ne olacağını hüküm altına alan özel bir norm yoktur. Feragat eden kişi ölmüş gibi sayılarak, tereke diğer mirasçılar arasında paylaştırılır. Onun payının kime verileceği de, miras paylaşımına dair genel kurallara (örneğin, zümrede halefiyet ilkesi, TMK m. 528/III vb.'ne) göre tespit edilir⁷⁰⁶.

Mirastan feragatin belirli bir kişi veya kişiler lehine yapılmadığı durumlarda, TMK m. 529/II'nin öngördüğü kanuni bozucu koşul tatbik edilir⁷⁰⁷. TMK m. 529/II'deki koşulun gerçekleşmesiyle de mirastan feragat akdi hükümsüz hale gelir ve feragat eden kişi tekrardan mirasçılar arasına dönebilir⁷⁰⁸. Bahsettiğimiz bozucu şart, feragat eden kişinin zümresindeki hiçbir mirasçıya, (ölüm, yoksunluk vb. sebeplerle)

⁷⁰² Akça, 2022, 163; Antalya, 1999, 177; Akça, 2019, 243.

⁷⁰³ Akça, 2019, 243; Akça, 2022, 163. İvazsız feragatte başkası lehine feragatin sadece, saklı paylı altsoyun bu payını geçen kısım açısından mümkün olabileceği yönünde bkz. Ertaş, 2019, 2904; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 290.

⁷⁰⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.3.3.

⁷⁰⁵ Kocayusufoğlu, 1987, 302; Akça, 2019, 241; Dural, Öz, 2021, 202; Ertaş, 2019, 2903; Antalya, 1999, 175; Bıçakçı, 1999, 61; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019, 83; Dinçer, 2009, 54; Yılmaz, 2022, 98; İmre, Erman, 2015, 201.

⁷⁰⁶ Engin, 2020, 367-368. Mirastan feragat sözleşmesinin belirli kişi lehine yapılmadığı durumlarda, miras paylaşımının nasıl gerçekleştirileceğine dair çeşitli örnekler için bkz. Engin, 2020, 369-370.

⁷⁰⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.3.4.

⁷⁰⁸ Dural, Öz, 2021, 204; Ertaş, 2019, 2904; Kocayusufoğlu, 1987, 302; Akça, 2019, 238; Albaş, 2007, 548; Antalya, 1999, 179; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019, 83; Dinçer, 2009, 57; Yılmaz, 2022, 98.

mirasın intikal edemeyeceği bir ortamın oluşmasıdır. Kanun koyucu bu hususu “mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde, feragat yine hükümden düşer” sözleriyle ifade etmiştir. İlgili maddenin kaleme alınış biçimi, doktrinde ve uygulamada yanlış yorumlamalara sebebiyet vermektedir. Örneğin TMK m. 529/II’de aslında “en yakın ortak zümre”den bahsedilmesi gereken yerde, “en yakın ortak kök”ten söz edilir. Kullanılan *kök* teriminin yanlış seçildiği, normun konulma maksadına ve mehz ZGB hükmüne bakılınca anlaşılmaktadır⁷⁰⁹. Ayrıca, aynı maddede kullanılan “lehine yapılmış sayılır” tabiri de hükmün düzenlenme amacından bağımsız yerlere çekilmeye müsaittir. Bu tabirle aslında, feragatten kimlerin *yararlanamayacağı*nın sınırı çizilir⁷¹⁰. Mesela, mirastan feragat sözleşmesini geçersiz kılmak pahasına, feragat edenin de bulunduğu birinci zümrede onun miras payını elde edebilecek kimse kalmadıysa, terekenin ikinci zümrede paylaşılmasına mani olunmaktadır. Farklı bir anlatımla, kanunda getirilen karine, verilen örnekteki birinci zümre mirasçılarının hepsine miras payı takviyesi yapılacağını değil, feragat sayesinde sadece birinci zümredeki miras payında artış yaşanabileceğini bildirmektedir. Ancak doktrinde ve uygulamada “lehine yapılmış sayılır” ifadesinden farklı çıkarımlar yapıldığı görülür. Bu tabirden hareketle, TMK m. 529’un, mirastan feragat eden kişinin miras payının doğrudan kime düşeceğini tespit etmeye yaradığı ileri sürülmüştür⁷¹¹. Fakat belirttiğimiz üzere, söz konusu maddenin düzenlenme amacı miras payının taksimini hüküm altına almak değildir. Daha en başta maddenin başlığı bile “hükümden düşmesi”dir. TMK m. 529, geçerli şekilde ortaya çıkan mirastan feragat sözleşmelerinin sona ermesine neden olacak bozucu koşulları öngörmekten başka hüküm içermez⁷¹². TMK m. 529/II’deki bozucu koşulun getirilme maksadı ise mirasın diğer zümrelere geçişini engellemektedir⁷¹³. Kanun koyucu söz konusu normu getirmekle, mirasın yakın ailenin dışına çıkma ihtimalini azaltmak istemiştir. TMK m. 529’un böyle bir hedefinin bulunması eleştirilebilir; lakin söz konusu norma getirilme amacından farklı işlevler yüklemek doğru olmaz.

⁷⁰⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.2.3.4.

⁷¹⁰ Dinçer, 2009, 57; Engin, 2020, 368.

⁷¹¹ Bu yöndeki görüşler için bkz. Akça, 2019, 238; Ertaş, 2019, 2902; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 290.

⁷¹² Engin, 2020, 368.

⁷¹³ Akça, 2019, 242-244; Antalya, 1999, 180; Albaş, 2007, 548; Dural, Öz, 2021, 203; Bıçakçı, 1999, 63.

4.1.6. Sözleşmenin Tereke Alacaklılarını Etkileyen Hükümleri

4.1.6.1. Genel olarak

Mirastan feragat akdini karakterize eden özelliklerden biri, (tam) feragat eden tarafın, mirasın ölümü anında mirasçı sıfatını kazanamamasıdır. Mirasçı olamayan o kişi, terekenin aktiflerinden mahrum kalır ve borçlarından da sorumlu tutulamaz⁷¹⁴. Mirastan feragatin ivazlı veya ivazsız şekilde yapılması, feragat eden üzerindeki söz konusu etkiyi değiştirmez. Ancak bu temel kuralı getiren kanun koyucu, borçlardan sorumlu tutulmama durumunun, tereke alacaklılarını mağdur etme ihtimalini de göz ardı etmemiştir. Zira bazı kişiler, mirastan feragat sözleşmesini mirasbırakanın alacaklılarına zarar verme kastıyla dahi kullanabilir⁷¹⁵. Örneğin bu kişiler, muhtemel

⁷¹⁴ Mirastan feragat sözleşmesinin feragat eden taraf üzerindeki hukuki etkileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. 4.1.

⁷¹⁵ Mirasın reddinde de benzer bir ihtimal söz konusu olduğu için, kanun koyucu, orada da mirasbırakanın alacaklılarının korunmasına ilişkin hükümler getirme ihtiyacı hissetmiştir (TMK m. 618). Fakat mirasın reddinde ayrıca, mirasçılarının alacaklıları da korunur (TMK m. 617). Yıldırım, mirası reddeden kişinin alacaklıları kanuni koruma altına alınmışken, feragat edenin mirasçılarının böyle bir koruma getirilmediğine dikkat çekmiş, TMK m. 617'nin ivazsız mirastan feragat sözleşmelerine kıyasen uygulanmasının mümkün olup olmadığını tartışmaya açmıştır. Yazar değerlendirmelerine, bu konuya ilişkin olarak bir hukuk boşluğunun bulunup bulunmadığını araştırmakla başlamıştır. İvazsız feragat eden kişinin alacaklılarına, (mirası reddedenlerinkinin aksine) ölüme bağlı tasarrufunun iptalini isteme hakkı tanıyan bir kanuni düzenlemenin var olmaması, burada bir *açık boşluk* olduğu anlamına gelmez. Açık boşluk olduğu kanaatine varabilmek için kıyasen uygulanacak bir hükmün bulunmaması ve kanunun kasıtlı şekilde sustuğundan da söz edilememesi gerekir. İşte tam bu noktada, TMK m. 617 hükümleri ele alınmalıdır. Zira mirasçılarının alacaklılarının korunmasını konu alan başlıca norm budur. O yüzden, feragat edenin alacaklılarının ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirmesini mümkün kılabilecek temel düşünce, ancak TMK m. 617 incelenerek anlaşılabilir. Lakin TMK m. 617'nin lafzına bakıldığında, mirastan feragat eden hiçbir ibareye yer verilmediği görülür. Öte yandan, söz konusu düzenlemenin amaçsal ve tarihsel yorumundan da mirastan feragat edenin doğrudan bir sonuca varılamaz. Kanun koyucunun, TMK m. 617'nin sevk edilmesi için yürütülen çalışmalarda, bu hükmeye dayanarak mirastan feragatin iptalinin de talep edilebileceğine dair iradesi söz konusu olmamıştır. Sonuçta; doğrudan bir hüküm bulunmadığı gibi, ivazsız feragat edenin mirasçılarının ölüme bağlı tasarrufunun iptali için başvurulabileceği dolaylı bir kanun hükmü de yoktur. Yıldırım haklı olarak, kanun koyucunun burada *kasıtlı susma* yolunu tercih ettiğini ve olumsuz bir çözümü benimsediğini söylemektedir. İvazsız feragat edenin mirasçılarını, alacaklılarını tahsil edemediklerinden bahisle, feragatin iptalini isteyemez. Kanun koyucunun mirası reddedenin alacaklılarına sağladığı hukuki korumayı feragat edeninkilere sağlamamasının arkasında, mirası reddedenin alacaklıları için yakın bir zarar tehlikesi öngörmesine rağmen, feragat edenin alacaklıları açısından böyle bir tehlikeyi daha uzak sayması yatar. Gerçekten de mirası redde, somut şekilde kazanılmış bir miras payından vazgeçilmektedir. Mirastan feragatte ise vazgeçilen şey gelecekte miras payına kavuşmaya ilişkin haklı bir beklentidir ve bu beklentiye (ölüm vb. sebeplerle) hem kavuşulması kesin değildir hem de beklenti gerçeğe dönüşse bile ne kadar bir miras payına tekabül edeceği sözleşmenin yapıldığı günden kestirilemez. Mirası reddeden mirasçıyla bir borç ilişkisi kuran kişiler, karşı tarafın bir miras payına kavuşmuş olmasının getirdiği güven duygusuyla hareket eder. O nedenle kanun koyucu, böyle bir ilişkiden kaynaklanan alacak haklarının ifasının, mirası ret yüzünden önlenmesini istememiştir. Mirastan feragatte ise burada anlatılan tarzda bir güven ilişkisi kurulamayacağından, kanun koyucu, feragat edenin alacaklıları için TMK m. 617 tarzında bir hüküm sevk etme ihtiyacı duymamıştır. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz.

mirasbırakan henüz hayattayken, malvarlığından yüklü miktarda bir ivazı çıkartıp, o öldükten sonra terekede borçluların el atabileceği bir değer bırakmamayı hedefleyebilir. Dışarıdan bakıldığında, gerek sağlıkta malvarlığının tasfiyesine olanak sağlaması gerekse borçluların sorumluluğundan kurtarması yönleriyle, mirastan feragat tasarrufu böyle kötü niyetli bir iş için fazlasıyla uygun görünmektedir. Bu nedenle kanun koyucu, mirastan feragatle tanıdığı imkanın, böylesi işlemlere aracı kılınmasını istememiştir. TMK m. 530 hükmünün, feragat edenin borçlardan sorumlu olmayacağına ilişkin temel kurala istisna getirmesindeki en önemli sebeplerinden biri budur⁷¹⁶. Fakat, özellikle bir zarar verme kastı bulunmayan durumlarda dahi, kanunda sayılan şartlar sağlanırsa, TMK m. 530 devreye sokulabilir⁷¹⁷. Zira alacaklılar tarafından bakıldığında, aslında terekenin parçası olacak bir değer feragat edene verilmiş olması da, zaten fazlasıyla dezavantajlı bir durumdur. O nedenle hüküm hasredilirken, tereke alacaklıları tatmin edilemezse, feragat edene ödenen ivazdan da faydalanılması gerektiği düşünülmüştür⁷¹⁸.

Sonuçta kanun koyucu, mirasbırakanın alacaklılarını korumak maksadıyla, tereke ortaklığının bir parçası olmadığı halde feragat edene de borçluların sorumluluğunu yüklemiştir. Ancak yüklenen bu sorumluluğu da tali nitelikte düzenlemiş, ayrıca zaman ve miktar bakımından da sınırlamıştır⁷¹⁹. Böylelikle TMK, mirastan feragat eden kişinin menfaatleriyle mirasbırakanın alacaklılarının menfaatleri arasında bir denge kurmaya çalışmıştır.

Öte yandan, mirastan tam feragat için yukarıda yapılan açıklamalar, kısmi feragat açısından geçerli olmaz. TMK m. 530 hükümleri, mirastan kısmen feragat eden kişiye karşı uygulanmaz ve uygulanması da gerekmez. Zira, kısmen feragat eden kişinin mirasçılık sıfatı ve dolayısıyla tereke borçlarından sorumluluğu devam

Yıldırım, M. F. (2014). “Miras Hakkından İvazsız Feragat Halinde Feragat Eden Mirasçının Alacaklılarının Feragatin İptalini İsteme Sorunu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (3-4), 71 vd.

⁷¹⁶ Akça, 2022, 147-148; Dinçer, 2009, 59; İmre, Erman, 2015, 203; Bıçakçı, 1999, 64.

⁷¹⁷ Dinçer, 2009, 59; Çabri, 2018, 496.

⁷¹⁸ Dural, Öz, 2021, 200; Çabri, 2018, 495-496; Özdemir, H. (2012). “Mirasçılarda Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (1-2), 198; Dinçer, 2009, 59; İmre Oğuzman, 1995, 167; Serozan, Engin, 2018, 411; Bıçakçı, 1999, 64.

⁷¹⁹ Kocayusufoğlu, 1987, 305; Dinçer, 2009, 60; Akça, 2022, 150-154; Dural, Öz, 2021, 201; Çabri, 2018, 499; Bıçakçı, 1999, 64; Özdemir, 2012, 198.

etmektedir⁷²⁰. Alacağına kavuşmak isteyen kişiler doğrudan kısmen feragat eden mirasçıya gidebilir.

Tereke alacaklılarının, TMK m. 530 kapsamında, sadece feragat eden kişiye değil onun mirasçılara da başvurmaya izin verilmiştir⁷²¹. Fakat mirastan feragat eden kişi ölmeden, mirasçılardan herhangi bir talepte bulunulamaz⁷²². Sorumluluğun sadece feragat eden kişiye yüklenmemesi tercihinde, mirasbırakanın ödediği ivazın, miras yoluyla feragat edenin altsoyuna da intikal edeceği fikri etkili olmuştur⁷²³. Zaten doktrinde de TMK m. 530'dan kaynaklanan taleplerin, feragat eden kişinin mirasını reddeden mirasçısına karşı serdedilemeyeceği düşünülmektedir⁷²⁴. Bizce, TMK m. 530'un düzenlenme amacı da göz önüne alındığında, bu çıkarımın kapsamı genişletilmelidir. Miras reddinin yanı sıra; söz konusu mirasçının mirastan yoksunluğu, ivazsız feragati ve mirasçılıktan çıkarılması hallerinde de aynı sonuca ulaşılmalıdır. Feragat edenin mirasından ivazlı şekilde feragat eden bir kişi bulunduğundaysa durum farklılaşır. Bu kişi mirasçı olamasa da, aldığı ivaz aracılığıyla feragat eden kişinin zenginleşmesinden faydalandığı için, TMK m. 530 aracılığıyla ona da başvurulabilir⁷²⁵.

4.1.6.2. Mirasbırakanın alacaklılarının mirastan feragate karşı korunabilmesinin şartları

Murisin alacaklılarının, mirastan feragat sözleşmelerine karşı korunmasını hüküm altına alan TMK m. 530 şöyledir: “Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçıları, alacaklılara karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar.”. Verilen hükümden hareketle, alacaklıların

⁷²⁰ Bıçakçı, 1999, 69; Dural, Öz, 2021, 200; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305; Çabri, 2018, 495; Dinçer, 2009, 58.

⁷²¹ İmre, Erman, 2015, 203; Antalya, 1999, 201; Günay, 2019, 637; Yılmaz, 2022, 97; Akça, 2022, 152; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 288; Oğuzman, 1995, 167; Bıçakçı, 1999, 65; Dinçer, 2009, 59.

⁷²² Akça, 2022, 152; Günay, 2019, 637; Dinçer, 2009, 59 dn. 245; Bıçakçı, 1999, 65; Antalya, 1999, 201; Oğuzman, 1995, 167.

⁷²³ Antalya, 1999, 201; Akça, 2022, 153.

⁷²⁴ Bu yönde bkz. Günay, 2019, 637; İmre, Erman, 2015, 203.

⁷²⁵ Aynı yönde bkz. Akça, 2022, 153. Feragat edenin mirasından ivazlı şekilde feragat eden kişinin sorumluluğunun hangi yönlerden sınırlandırılacağı hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Akça, 2022, 154.

feragat eden kişiye ve mirasçıya başvurabilmesinin şartları tespit edilerek, aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır. İncelenecek şartlar kümülatif olarak sağlanmadığı sürece, TMK m. 530'dan kaynaklanan taleplerde bulunulamaz.

4.1.6.2.1. Miras açıldığı anda terekenin borçları karşılayamaması

Terekenin, borçlarını ifa edecek maddi imkanları haiz olması halinde, alacaklıların feragat edene gitmesine ihtiyaç yoktur. Lakin miras açıldığı sırada tereke borçları karşılayamıyorsa, ancak o zaman feragat edene ve mirasçılara başvurulabilir⁷²⁶. Öncelikle, bu konudaki değerlendirmenin murisin öldüğü ana bakılarak yapılacağı açıkça düzenlenmiştir⁷²⁷. Fakat diğer yandan, kanunda tercih edilen “tereke, borçları karşılamıyorsa” tabiri çok net bir duruma işaret etmediğinden, doktrinde bu şart açısından farklı yorumlar getirilmiştir. Baskın görüş, muris öldüğü anda, terekede bulunan pasiflerin aktiflerden fazla olduğu her ihtimalde söz konusu şartın gerçekleşmiş sayılacağıdır⁷²⁸. Yoksa, terekenin borca batık olması ve bunun hukuki yollarla ortaya konması şart değildir⁷²⁹. Başka bir görüş ise, terekenin borçları ödemekten aciz halde bulunmasını aramaktadır⁷³⁰. Bahsedilen görüş bakımından, terekedeki aktiflerin pasiflerden az olması yetmez. Onlar için aslolan, terekenin sahip olduğu ekonomik imkanların, muaccel olan borçları ödemekte aciz kalmasıdır. Bu görüşe göre, nakit sıkıntısı sebebiyle borçlar ifa edilemediğinde, terekedeki aktifler daha fazla olsa bile feragat edenin sorumluluğuna gidilebilir. Kanaatimizce burada, TMK m. 530'daki sorumluluğun tali niteliğine daha uygun düşen ve doktrinde de baskın olan görüşe üstünlük tanınmalıdır.

⁷²⁶ Günay, E. (2019). “Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 14 (151), 637; Özdemir, 2012, 198; Dural, Öz, 2021, 201; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Yılmaz, 2022, 97; Akça, 2022, 148; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 288.

⁷²⁷ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Kocayusufoğlu, 1987, 305; Antalya, 1999, 198; Dinçer, 2009, 60; Bıçakçı, 1999, 65; Çabri, 2018, 496; Günay, 2019, 637; Akça, 2022, 148.

⁷²⁸ Kocayusufoğlu, 1987, 305; Akça, 2022, 149; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Çabri, 2018, 497; Yılmaz, 2022, 97.

⁷²⁹ Dural, Öz, 2021, 201; Yılmaz, 2022, 97; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Akça, 2022, 149; Kocayusufoğlu, 1987, 305. Feragat edene başvurabilmek için, terekenin durumunun hukuken ortaya konmasını (örneğin, borç ödemekten aciz belgesi alınması) da şart koşan aksi yöndeki görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 65.

⁷³⁰ Antalya, 1999, 199.

4.1.6.2.2. Mirasçılarının ilgili tereke borcunu ifa etmemesi

Mirastan feragat eden kişiye, tereke borçlarından dolayı getirilen sorumluluğun, tali nitelikte olduğu görülmektedir⁷³¹. Zira borçların ondan talep edilebilmesi için, alacaklılar daha önce mirasçılara başvurmalı ve fakat tatmin edilememelidir⁷³². Ayrıca alacaklılar, mirastan feragat edene yalnızca, mirasçılarının kendilerine ifa edemediği meblağ yönünden başvurabilir⁷³³. Tabii ki bu meblağ, yerine göre, alacaklarının tamamına da denk gelebilir.

Normal koşullar altında mirasçılar, terekenin borçlarından müştereken ve müteselsilen mesuldür. O nedenle, borçların mirasçılar tarafından ödenmemesi için ödmeden aciz durumda bulunmaları, mirası reddetmeleri (veya reddetmiş sayılmaları) ya da resmi tasfiye istemiş olmaları gerekir⁷³⁴. Aksi takdirde TMK m. 530'da zikredilen hal gerçekleşmez.

4.1.6.2.3. Feragat karşılığında ödenen ivazın miras açılmadan önceki beş yıl içerisinde elde edilmesi

Tereke alacaklıları, mirastan feragatin ivazsız yapıldığı hallerde, alacaklarını elde etmek için feragat edene (ve mirasçılarının) başvuramaz. Değişik bir söyleyişle, TMK m. 530 sadece ivazlı feragat hallerinde gündeme gelir⁷³⁵. Fakat bu ivazın da, murisin ölümünden önceki beş yıl zarfında ödenmiş olması şarttır⁷³⁶. Görüldüğü üzere, feragat edenin sorumluluğu, zamansal bir sınır çizilerek daraltılmıştır.

⁷³¹ Dural, Öz, 2021, 201; Özdemir, 2012, 198; Çabri, 2018, 497; İmre, Erman, 2015, 203; Antalya, 1999, 200;

⁷³² Bıçakçı, 1999, 66; Dural, Öz, 2021, 201; Antalya, 1999, 199; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Özdemir, 2012, 198; Günay, 2019, 637; Çabri, 2018, 498; İmre, Erman, 2015, 203; Yılmaz, 2022, 97; Oğuzman, 1995, 167. Mirasın en yakın mirasçılarının tümü tarafından reddedildiği için iflas hükümlerine göre tasfiye edildiği durumlarda (TMK m. 612) da, alacaklıların evvela iflas masasından talepte bulunacakları yönünde bkz. Dural, Öz, 2021, 201; Akça, 2022, 149; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Çabri, 2018, 498.

⁷³³ Özdemir, 2012, 198; Dinçer, 2009, 60; Bıçakçı, 1999, 66; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Antalya, 1999, 200; Dural, Öz, 2021, 201; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305.

⁷³⁴ Antalya, 1999, 199; Akça, 2022, 149; İmre, Erman, 2015, 203; Dinçer, 2009, 61; Bıçakçı, 1999, 66; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 288.

⁷³⁵ Yıldırım, 2014, 69; Dinçer, 2009, 62; Dural, Öz, 2021, 201; Antalya, 1999, 201; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 186; Çabri, 2018, 496; Günay, 2019, 637; İmre, Erman, 2015, 203; Yılmaz, 2022, 96.

⁷³⁶ Dural, Öz, 2021, 201; Antalya, 1999, 201; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Akça, 2022, 150; Dinçer, 2009, 62; Çabri, 2018, 499; Günay, 2019, 637; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305; Özdemir, 2012, 198; Bıçakçı, 1999, 66; İmre, Erman, 2015, 203; Yılmaz, 2022, 97.

Diğer yandan, beş yıllık zaman dilimi içerisinde gerçekleşmesi beklenen husus, mirastan feragat akdinin kurulması değil ona ilişkin ivazın ödenmesidir⁷³⁷. Misalen, mirasbırakanın ölümünden yedi yıl evvel yaptığı bir mirastan feragat akdinin ivaz borcu, onun ölümünden dört yıl evvel ödenmişse, TMK m. 530’da aranan koşul meydana gelmiştir.

4.1.6.2.4. Miras açıldığı anda ivaz sebebiyle zenginleşmesi

Mirastan feragat edenin TMK m. 530’dan ileri gelen ödeme yükümü, yalnızca zaman yönünden değil miktar yönünden de kısıtlanmıştır. Feragat eden kişi, eline geçen ivazın tükettiği bölümü için iadeyle mesul tutulamaz⁷³⁸. Dolayısıyla, bir kişi mirastan feragat karşılığı aldığı ivazı tamamen harcadıysa, tereke alacaklıları ona karşı ifa talebinde bulunamaz⁷³⁹. Meğerki bu kişi, tükettiği ivaz ile başka bir malvarlığı değeri elde etmiş olsun. Feragat edenden ve mirasçılarından istenebilecek meblağ, muris öldüğü andaki⁷⁴⁰ duruma bakılarak, ivazın onları zenginleştirdiği tutar ile sınırlı tutulur⁷⁴¹. Alacaklıların açacağı davanın konusunu da zenginleşmenin iadesi oluşturur⁷⁴².

Doktrindeki çoğu yazar, TMK m. 530’dan kaynaklanan sorumluluğun, TBK m. 77’deki sebepsiz zenginleşme hükümleriyle birlikte değerlendirilmesinden yanadır⁷⁴³. Mesela, mirastan feragat eden kişiye veya mirasçılara ne zamana kadar başvurulabileceği konusunda TMK m. 530’un bir düzenlemesi bulunmadığından, bu problem, sebepsiz zenginleşmedeki zamanaşımı sürelerinden faydalanılarak çözümler⁷⁴⁴. Yine, söz konusu kişilerin ne kadar zenginleştiğine dair hesap da, TBK m. 77 vd.’den yola çıkılarak yapılmalıdır. TMK m. 530’da iade yükümlülüğünün kapsamı

⁷³⁷ Dinçer, 2009, 62; Akça, 2022, 150; Çabri, 2018, 499; Bıçakçı, 1999, 66.

⁷³⁸ Bıçakçı, 1999, 66; Antalya, 1999, 201; Akça, 2022, 152; İmre, Erman, 2015, 203; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Dinçer, 2009, 62.

⁷³⁹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Dural, Öz, 2021, 201; Akça, 2022, 150; Çabri, 2018, 499.

⁷⁴⁰ Kanunda açıkça mirasın açıldığı ana işaret edilmesine rağmen, zenginleşmeye ilişkin değerlendirmenin talep gününe göre yapılacağını savunan yazarlar için bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 288; Dural, Öz, 2021, 201; Ertaş, 2019, 2901.

⁷⁴¹ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 187; Akça, 2022, 150; Dinçer, 2009, 62; Çabri, 2018, 499; Antalya, 1999, 202; Günay, 2019, 637; Özdemir, 2012, 198; Yılmaz, 2022, 97; Serozan, Engin, 2018, 411.

⁷⁴² Akça, 2022, 150; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Bıçakçı, 1999, 65.

⁷⁴³ Bıçakçı, 1999, 66; Akça, 2022, 151; İmre, Erman, 2015, 203; Antalya, 1999, 202; Oğuzman, 1995, 167. Aksi yöndeki görüş için bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188.

⁷⁴⁴ Antalya, 1999, 204; Çabri, 2018, 500; Akça, 2022, 155. Burada TBK’deki genel zamanaşımı sürelerinin uygulanacağını savunan karşıt görüş için bkz. Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188.

düzenlenirken, eMK m. 477'den ayrılmış ve “ivazın hasılatından” söz edilmemiştir⁷⁴⁵. Buna rağmen doktrinin konuya ilişkin yaklaşımı eMK döneminden farklı değildir. Yazarlar haklı olarak, zenginleşmenin miktarı hesaplanırken, feragat karşılığında verilen ivazın yanı sıra onun semerelerinin de dikkate alınacağını kabul etmektedir⁷⁴⁶. Farklı bir anlatımla; tereke alacaklılarına geri verilecek miktar hesaplanırken, ivazdan elde kalan değere ek olarak, ondan doğan semereler de (hasılat) göz önünde bulundurulur.

4.1.7. Sözleşmenin Mirasbırakanın Saklı Paylı Mirasçılarını Etkileyen Hükümleri

Türk miras hukuku, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğüne saklı pay müessesesiyle bir sınır çizmiştir. Mirasbırakanın yaptığı kazandırmalarla tasarruf nisabını aştığını ve kendilerinin saklı payını ihlal ettiğini düşünen mirasçılar, mirasbırakanın ölümünden sonra açacakları bir tenkis davasıyla haklarını arayabilir (TMK m. 560/I). Hangi kazandırmaların tenkis edilebileceği, Türk Medeni Kanunu'nda sınırlı şekilde sayılmıştır. İşte ivazlı mirastan feragat akdi kapsamında belirlenen ivaz da o kazandırmalardan biridir⁷⁴⁷. Bu hususun kanuni dayanağını ise TMK m. 565 ve m. 573 düzenlemelerinde bulmak mümkündür. Tenkise tabi sağlararası tasarrufları belirleyen TMK m. 565'in ikinci bendindeki “miras haklarının ölümünden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar” ifadesinin, ivazlı mirastan feragate işaret ettiği noktasında doktrinde fikir birliği vardır⁷⁴⁸. Bizce de bu maddedeki anlatımla, tereke planlamasının önemli bir aracı olan, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinin kast edildiği açıktır. Aynı durumu daha net ve ayrıntılı şekilde hüküm altına alan TMK m. 573'ün birinci fıkrası ise şöyledir: “Mirasbırakan, mirastan feragat

⁷⁴⁵ TMK m. 530'un gerekçesinde, maddenin eMK dönemindeki karşılığı olan m. 477'ye kıyasla bir hüküm değişikliğine gidilmediği ve mehaz ZGB Art. 497'den hareketle yeniden kaleme alındığı belirtilmiştir.

⁷⁴⁶ Akça, 2022, 152; Antalya, 1999, 203; Dinçer, 2009, 62; Oğuzman, 1995, 167; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 305.

⁷⁴⁷ Yılmaz, 2022, 148; İmre, Erman, 2015, 203; Çabri, 2018, 905; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370; Baygın, 2008, 158; Antalya, 1999, 205; Bıçakçı, 1999, 69; Nar, 2016, 298; Dinçer, 2009, 63; Eren, 1973, 84; Kılıçoğlu, 2018, 220; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 299; İmre, Erman, 2015, 271.

⁷⁴⁸ Bu yönde bkz. Çabri, 2018, 905; Yılmaz, 2022, 148; Baygın, 2008, 158; Dural, Öz, 2021, 259; Dinçer, 2009, 63; Nar, 2016, 298; Kılıçoğlu, 2018, 220; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 299; İmre, Erman, 2015, 203.

eden mirasçıya, sağlığında terekenin tasarruf edilebilir kısmını aşan edimlerde bulunmuşsa; diğer mirasçılar bunun tenkisini isteyebilirler(...))”.

Dikkat edilirse, saklı paylı mirasçıların, murisin ölümünden ne kadar zaman önce ödenmiş (ya da kararlaştırılmış) bir feragat bedelinin tenkisini isteyebileceğine dair herhangi bir süre kısıtlaması getirilmemiştir⁷⁴⁹. Ne TMK m. 565’te ne de TMK m. 573’te, tenkis talebinin yöneltilebileceği kazandırmaların kapsamı bu yönden daraltılmıştır. Örneğin, mirastan feragat karşılığında murisin vefatından bir yıl evvel ödenen ivaz tenkise tabi olacağı gibi, otuz yıl evvel ifa edilen de olabilir. TMK’nin burada, feragat eden kişinin sorumluluğunu tereke borçlarındakine benzer şekilde beş yıllık bir süreyle daraltmaması karşısında, saklı paylı mirasçıları tereke alacaklılarından daha çok gözettiği söylenebilir⁷⁵⁰.

Mirasbırakanın tasarruf nisabını aşıp aşmadığını tespit edebilmenin yolu, tenkise esas terekesini hesaplamaktan geçer. Tenkise esas tereke hesabında, tereke mevcuduna *eklenecek değerler* eklenirken, *çıkarılacak değerler* de çıkartılır. Mirastan feragat bedeli, eklenecek değerlerden olduğundan, terekede bulunan diğer değerlerin toplamına farazi olarak katılır⁷⁵¹. Ancak tereke mevcuduna yapılacak eklemeye, ivazın hangi tarihteki maddi değerinin esas alınacağını da belirlenmesi gerekir. Özellikle mirastan feragat ile murisin ölümü arasına uzun fasilaların girdiği veya zaman aralığı kısa olsa bile enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde bu mesele daha da önem kazanır. Doktrinde bizim de katıldığımız baskın görüş, ivaz konusunun para olmadığı hallerde, murisin ölümü anındaki değeri⁷⁵²; ivaz konusunun para olduğu hallerdeyse, ifa günündeki değeri baz alınarak eklemeye yapılacağı kanaatindedir⁷⁵³.

Yapılan hesaplamalar tenkis talebini haklı kılıyorsa, buna yönelik istemin hangi kapsamda gerçekleşebileceğine bakmak gerekir. Feragat edenin saklı paylı mirasçı olmadığı ihtimallerde, kendisine ödenen ivazın tamamına el atılabilir⁷⁵⁴. Fakat TMK

⁷⁴⁹ Akça, 2022, 176; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370; Bıçakçı, 1999, 71; Yılmaz, 2022, 148; Antalya, 1999, 205; Dinçer, 2009, 63.

⁷⁵⁰ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370; Antalya, 1999, 207.

⁷⁵¹ Serozan, Engin, 2018, 226; Oğuzman, 1995, 222; Çabri, 2018, 905; Akça, 2022, 176; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370; Antalya, 1999, 207; Baygın, 2008, 158; Dural, Öz, 2021, 259-274. Mirastan feragat karşılığında ifa edilecek ivaz, murisin ölümüne kadar yerine getirilmemişse, tenkise esas tereke hesabında tereke mevcuduna eklenmeyeceği yönünde bkz. Dural, Öz, 2021, 259; Çabri, 2018, 905.

⁷⁵² İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370; Baygın, 2008, 159; Akça, 2022, 176; Antalya, 1999, 207.

⁷⁵³ Akça, 2022, 176; Antalya, 1999, 207; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370. Ödenen ivazın konusunun para olması halinde, hesaplama yapılırken baz alınacak değer, söz konusu meblağın mirasın açıldığı tarihe göre uyarlanan değeri olacağı yönünde bkz. Baygın, 2008, 159.

⁷⁵⁴ Nar, 2016, 299; Akça, 2022, 177; Dinçer, 2009, 63.

m. 573/I-c.2, “...mirastan feragat edenin sadece saklı payını aşan miktar tenkise tabi olur” diyerek saklı paylı kişilerin sorumluluğunu kısıtlamıştır. Feragat eden kişi, tenkisi gereken tutar onun saklı payını geçiyorsa ve ancak geçtiği miktarda ivazı geri vermekle yükümlü tutulmuştur⁷⁵⁵. Kanun koyucu burada, feragat eden kişinin menfaatleriyle diğer saklı paylı mirasçılarinki arasında adil bir denge kurmaya çalışmıştır. Mirastan feragat sebebiyle tenkise başvurmaya mümkün kılarak, saklı paylı mirasçıları koruyan TMK, aynı zamanda, feragat eden kişinin elinde, bu işlemi yapmasaydı sahip olacağı saklı paydan daha az bir miktar kalmasını da istememiştir⁷⁵⁶.

Öte yandan TMK m. 574’te, feragat edene başka bir kolaylık daha sağlandığı görülür. Bu maddeyle kanun, kendisine tenkis talebi yöneltilen feragat eden tarafa seçimlik bir hak tanımıştır. TMK m. 574’e ilişkin gerekli açıklamalar yukarıda yapıldığından, burada sadece meseleye değinmekle yetinilmiştir⁷⁵⁷.

Ödenen karşılığın yüksekliği yahut murisin sonradan fakirleşmesi gibi sebepler karşısında, ivazlı mirastan feragat akdi, tasarruf nisabının geçilmesine tek başına neden olabilir. Ancak muris, tasarruf oranını, mirastan feragat karşılığında ödediği ivaza diğer tenkise tabi kazandırmalarının eklenmesiyle de aşabilir. Fakat sonuçta, muris tasarruf nisabını aşsa dahi, feragat bedeli tenkisten kurtulabilir. Şöyle ki, tenkis işlemi belirli bir tertiple gerçekleştirilmektedir. Tenkiste sıra kuralları uyarınca, saklı pay ihlali ivazlı feragate sıra gelmeden sona erdirildiyse, artık söz konusu ivaza dokunulmaz⁷⁵⁸.

Mevzubahis tertibi sağlayan TMK m. 570/I hükmü ise şöyledir: “Tenkis, saklı pay tamamlanıncaya kadar, önce ölüme bağlı tasarruflardan; bu yetmezse, en yeni tarihlisinden en eskisine doğru geriye gidilmek üzere sağlararası kazandırmalardan yapılır.”. Mirastan feragat kapsamındaki ivazın konusunu, sağlararası nitelikte bir borçlandırıcı işlemin teşkil edebileceği şüphesizdir⁷⁵⁹. Fakat daha önce de değinildiği üzere⁷⁶⁰, doktrindeki bir grup yazar, (mirastan feragat akdinde) ölüme bağlı tasarrufların da ivaz olabileceğini düşünmektedir. İvazın hangi sırada tenkis

⁷⁵⁵ Bıçakçı, 1999, 71; Akça, 2022, 177; Nar, 2016, 299; Antalya, 1999, 207; Dinçer, 2009, 63.

⁷⁵⁶ Akça, 2022, 177; Antalya, 1999, 207.

⁷⁵⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.3.4.

⁷⁵⁸ Antalya, 1999, 207; Akça, 2022, 177.

⁷⁵⁹ Baygın, 2008, 158; Antalya, 1999, 207; Akça, 2022, 177; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 299.

⁷⁶⁰ Olumsuz miras sözleşmelerindeki ivazın konusunu nelerin oluşturabileceği hakkındaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 2.6.1.2.

edileceğine, somut olaydaki kazandırmanın türüne bakılarak karar verilir. TMK m. 570/I sağlararası kazandırıcı işlemlerden, öncelikle yeni tarihli olanların tenkis edileceğini öngörmüştür. Lakin burada tarih tespit edilirken, borçlandırıcı işlemin yapıldığı anın mı yoksa ifa anının mı esas alınacağına dair bir hükme yer vermemiştir. Doktrinde yaygın ve haklı olarak, tenkise tabi sağlararası kazandırmaların, mirastan feragat sözleşmesinin yapıldığı tarihe göre sıralanacağı savunulmaktadır⁷⁶¹. Zira aksi ihtimal kabul edilirse, murisin ivaz borcunu ifada gecikmesi, ivazın diğer tasarruflardan evvel tenkis edilme olasılığını arttırır. Bu ise ivazını geç elde ederek zaten mağdur olan feragat edeni, bir de kazandırmasını erken tenkis ederek cezalandırmak anlamına gelir⁷⁶².

4.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Sona Ermesi

4.2.1. Genel Olarak

Geçerlilik şartlarını sağlamadan kurulan mirastan feragat sözleşmelerinin, nasıl hükümsüz hale geleceğini yukarıda anlatmıştık⁷⁶³. Bu başlık altında ise geçerli biçimde kurulan mirastan feragat sözleşmelerinin, kanundan veya taraf iradelerinden kaynaklanan sebeplerle sona ermesi anlatılmıştır.

4.2.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Taraf İradesiyle Sona Ermesi

4.2.2.1. İkale (ortadan kaldırma) sözleşmesiyle sona erme

Kural olarak, sözleşme niteliği taşıyan diğer hukuki işlemlerde olduğu gibi, miras sözleşmeleri de tek taraflı şekilde değiştirilemez ve ortadan kaldırılamaz⁷⁶⁴. Sözleşmelerin bağlayıcı özelliğinden ileri gelen bu durum, mirastan feragat sözleşmesi bakımından da geçerlidir⁷⁶⁵. Eğer taraflar, aralarındaki mirastan feragat ilişkisini sona

⁷⁶¹ Antalya, 1999, 207; Akça, 2022, 179. Genel olarak sağlararası tasarrufların tenkisi için aynı yönde bkz. Dural, Öz, 2021, 299; Nar, 2016, 253; Eren, 1973, 162; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 423; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 381. Aksi yöndeki, ifa tarihinin esas alınması gerektiğini savunan görüş için bkz. Oğuzman, 1995, 239.

⁷⁶² Akça, 2022, 179.

⁷⁶³ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.3.

⁷⁶⁴ Arbek, 2007, 50-52; Çabri, 2018, 663; Serozan, Engin, 2018, 347; Yılmaz, 2022, 89; Dural, 1980, 213.

⁷⁶⁵ Ertaş, 2019, 2905; Yasasever, 1965, 467; Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 79; Antalya, 1999, 216.

erdirme konusunda mutabıklarsa, yapacakları bir ikale (ortadan kaldırma) sözleşmesiyle amaçlarına ulaşabilir⁷⁶⁶.

İkale sözleşmeleri, mirastan feragat akdinin tamamını sona erdirmeye yönelebileceği gibi, bir kısmını ortadan kaldırmaya dönük de yapılabilir⁷⁶⁷. Örneğin, mirastan tam feragati konu alan bir tasarruf, kurulacak ikale sözleşmesiyle kısmi feragate dönüştürülebilir. Ama her halükarda, geçerli biçimde kurulan bir ikale sözleşmesi mevcutsa, feragat eden taraf tekrardan muhtemel mirasçı sıfatını kazanır⁷⁶⁸. Artık mirastan feragat sözleşmesi sona erdiğinden, ona dayalı olarak ödenen ivazın da iadesi gerekir⁷⁶⁹.

Mirasbırakan ve feragat eden tarafından yapılacak ikale sözleşmesinin hukuki niteliği ölüme bağlı tasarruftur⁷⁷⁰. Zira söz konusu hukuki işlemin etkileri, mirasbırakanın ölümünden sonra kendisini gösterir⁷⁷¹. Diğer taraftan, bu konuyu düzenleyen TMK m. 546/I'in kanun sistematığındeki yeri de aynı noktaya işaret eder⁷⁷². Gerçekten de, kanunda TMK m. 546/I'in düzenlendiği bölümün üst başlığı "Ölüme Bağlı Tasarrufların Şekilleri"dir. Feragat eden taraf açısından, mirastan feragat sözleşmesinin kendisinde olduğu gibi, bir sağlararası hukuki işlem söz konusudur⁷⁷³. O sebeple, mirastan feragat sözleşmesini sona erdirecek olan ikale akdi kurulurken, ehliyet açısından, mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf kurallarına, feragat eden ise genel ehliyet kurallarına tabiidir⁷⁷⁴. Bu nedenle, muris ikale sözleşmesini

⁷⁶⁶ Akça, 2022, 210; Antalya, 1999, 215; Dinçer, 2009, 72; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 139-148; Bıçakçı, 1999, 79. Genel olarak, miras sözleşmeleri açısından aynı yöndeki görüş için bkz. Dural, 1980, 212; Çabri, 2018, 664.

⁷⁶⁷ Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 82; Akça, 2022, 210; Dural, 1980, 214; Antalya, 1999, 218. Lakin bu minvaldeki sözleşmelerini, mirastan feragat sözleşmesinin içeriğini değiştirmek için akdedilenlerden iyi ayırt etmek gerekir. Zira mirastan feragat sözleşmesini değiştirme amacı taşıyan işlemler, ancak miras sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Aynı yönde bkz. Akça, 2022, 211; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 78; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 139-148; Bıçakçı, 1999, 83; Dural, 1980, 219; Çabri, 2018, 665; Yılmaz, 2022, 89.

⁷⁶⁸ Çabri, 2018, 671; Bıçakçı, 1999, 80. İvazlı miras sözleşmeleri bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 218.

⁷⁶⁹ Akça, 2022, 218; Öztan, 2016, 280; Bıçakçı, 1999, 84.

⁷⁷⁰ Bıçakçı, 1999, 80; Antalya, 1999, 217; Dinçer, 2009, 72. Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türlerinden biriyle yapılmadığı için, söz konusu ikale sözleşmelerinin ölüme bağlı tasarruf olarak nitelendirilemeyeceğini savunan, aksi yöndeki görüş için bkz. Akça, 2022, 212;

⁷⁷¹ Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 80; Antalya, 1999, 217; Çabri, 2018, 664; Dural, 1980, 213.

⁷⁷² Bıçakçı, 1999, 80.

⁷⁷³ Bıçakçı, 1999, 84.

⁷⁷⁴ Dural, 1980, 218; Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 83-84; Çabri, 2018, 667. Mirasbırakanın bu sözleşmeyi yapabilmesi için ölüme bağlı tasarruftaki ehliyet koşullarını sağlaması gerektiği yönünde bkz. Antalya, 1999, 217.

şahsen akdetmek zorundayken, feragat eden temsil veya vekalet başvurmak suretiyle de akdi kurabilir⁷⁷⁵.

Mirastan feragat tasarrufunu ortadan kaldırmak amacıyla kurulacak sözleşmelerde, hangi şekil şartlarına uyulması gerektiğini özel olarak düzenleyen bir TMK hükmü bulunmaz. Fakat doktrinde, TMK m. 546/I'in⁷⁷⁶ olumlu ve olumsuz miras sözleşmeleri arasında ayırım gözetmeyen lafzı sebebiyle, bu hükmün her iki türe de tatbik edileceği kabul edilmektedir. O yüzden TMK m. 546/I uyarınca, ikale sözleşmesinin geçerliliğinin *yazılı* şekle tabi olduğu söylenebilir⁷⁷⁷. Tarafların her ikisinin de bu sözleşmeyi imzalaması gerekir⁷⁷⁸. Ölüme bağlı tasarruf niteliğini haiz olduğundan, geçerlilik şekline aykırı biçimde kurulan ikale sözleşmelerine uygulanacak yaptırım ise iptal edilebilirliktir⁷⁷⁹.

Öte yandan, mevzubahis ikale akdi, ancak mirastan feragat sözleşmesini kuran kişilerin sağlığında ve onlar arasında akdedilebilir⁷⁸⁰. Mesela ikale akdine, lehine mirastan feragat edilen üçüncü kişi taraf olamaz⁷⁸¹. Mirasbırakanın mirasçıları da için de aynı şey söylenebilir⁷⁸².

Nasıl ki ikale akdiyle miras sözleşmesi ortadan kaldırılabilirse, işte o ikale akdini sona erdiren bir başka sözleşme de yapılabilir⁷⁸³. Böyle bir sözleşme, mirastan

⁷⁷⁵ İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 78; Bıçakçı, 1999, 83-84; Dural, 1980, 214. Mirasbırakana, ölüme bağlı tasarrufa ilişkin temsil kurallarının tatbik edileceği yönünde bkz. Antalya, 1999, 217. Her iki tarafın açısından da temsil serbestisi olduğu yönünde bkz. Akça, 2022, 213.

⁷⁷⁶ TMK m. 546/I: "Miras sözleşmesi, tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabilir."

⁷⁷⁷ İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 78; Akça, 2022, 215; Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 81; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 139-148; Arbek, 2007, 52; Ertaş, 2019, 2905; Çabri, 2018, 671; Dural, 1980, 218; Antalya, 1999, 217; Yasasever, 1965, 467. Bıçakçı, TMK m. 546/I'in yazılı şekli yeterli saymasının arkasında, olumlu miras sözleşmelerinin sona erdirilmesi halinde mirasbırakan açısından bir sorumluluk doğmamasının (hatta tasarruf nisabının artabilmesinin) olduğunu söyler. Yani burada mirasbırakanın menfaatleri doğrultusunda bir kolaylık sağlanmıştır. Fakat, mirastan feragat sözleşmesinin sona erdirildiği hallerde, menfaatler dengesindeki değişim, TMK m. 546/I ile amaçlananın tam tersi yönde olacağından, yazılı şekil yeterince güvence sağlayamaz. Bu nedenle Bıçakçı, tıpkı BGB'deki gibi, mirastan feragat sözleşmelerinin yalnızca *resmi şekilde* yapılacak bir akitle sona erdirilebilmesinin daha doğru olduğunu düşünmektedir. Bu yönde bkz. Bıçakçı, 1999, 82.

⁷⁷⁸ Akça, 2022, 215; Bıçakçı, 1999, 82; Çabri, 2018, 668; Öztan, 2016, 280; Dural, 1980, 220.

⁷⁷⁹ Dural, 1980, 221; Antalya, 1999, 217; Bıçakçı, 1999, 83. Geçerlilik şekline uymaksızın akdedilen ikale sözleşmelerine uygulanacak yaptırımın kesin hükümsüzlük olduğu yönündeki karşıt görüş için bkz. Akça, 2022, 217.

⁷⁸⁰ Antalya, 1999, 216; Dinçer, 2009, 72; İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 78; Akça, 2022, 213-214; Bıçakçı, 1999, 80; Dural, 1980, 214.

⁷⁸¹ İşgüzar, Demir, Yılmaz, 2019, 78; Ertaş, 2019, 2905; Akça, 2022, 213; Bıçakçı, 1999, 80; Dinçer, 2009, 72.

⁷⁸² Antalya, 1999, 217; Dinçer, 2009, 72; Bıçakçı, 1999, 81.

⁷⁸³ Akça, 2022, 218; Dural, 1980, 223; Çabri, 2018, 671; Bıçakçı, 1999, 83.

feragat sözleşmesinin tekrardan geçerli hale gelmesini sağlar⁷⁸⁴ ve ilk ikale akdindeki gibi *yazılı* şekilde kurulabilir⁷⁸⁵.

4.2.2.2. Dönme hakkının kullanılmasıyla sona erme

Miras sözleşmelerinin iki taraflı ve bağlayıcı yapısı, kural olarak, onun tek yönlü bir iradeyle sona erdirilmesine engeldir⁷⁸⁶. Fakat taraf iradeleriyle bu duruma istisna getirilmesi mümkün olduğu gibi, TMK’de öngörülen bazı özel hallerde de (TMK m. 546/II ve m. 547) miras sözleşmelerinden dönülmesine cevaz verilmiştir. Bahsedilen istisnai hallerin neler olduğu ve mirastan feragat sözleşmesindeki uygulanabilirlikleri aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır.

4.2.2.2.1. Feragat edenin sözleşmeden dönmesiyle sona erme

4.2.2.2.1.1. Seçimlik hakkını kullanarak sözleşmeden dönmesi

Daha önce de açıklandığı üzere, murisin tasarruf nisabını aşması halinde, saklı paylı mirasçılarının, mirastan feragat karşılığında kararlaştırılan ivaza tenkis davası aracılığıyla el atması mümkündür⁷⁸⁷. Böyle durumlarda, kendisine tenkis talebiyle gelinen feragat edene, TMK m. 574 hükmüyle⁷⁸⁸ bir seçimlik hak tanınmıştır. Şöyle ki feragat eden kişi, sadece tenkisi gereken değeri terekeye iade edebileceği gibi; onun yerine isterse, kendisine ödenen ivazı tamamen geri vererek mirasçılık sıfatını da kazanabilir⁷⁸⁹. Feragat eden kişiye, TMK m. 574 düzenlemesi sayesinde, murisin ölümünden sonra tek taraflı olarak kullanabileceği bir dönme hakkı tanınmıştır. Bu

⁷⁸⁴ Bıçakçı, 1999, 83; Akça, 2022, 219.

⁷⁸⁵ Akça, 2022, 219; Çabri, 2018, 671; Dural, 1980, 224. İlk ikale akdini ortadan kaldıran ikinci ikale akdinin, mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği için aranan şekil şartlarına tabi olduğu yönündeki karşıt görüş için bkz. Bıçakçı, 1999, 83.

⁷⁸⁶ Aynı yönde bkz. Yargıtay 2. HD, E. 2003/11149, K. 2003/14180, T. 23.10.2003:

“Davacı 3.11.1982 tarihinde miras bırakanları Mehmet ve Müzeyyen’in de iştiraki ile kardeşi Erkan yararına mirastan feragat sözleşmesi yapmıştır. Bu sözleşme resmi vasiyet şeklinde düzenlenmiştir. (11.2.1959 gün ve 16/14 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı) davacının tek yönlü iradesi ile bu sözleşmeden dönmesine imkan bulunmamaktadır. Lehine feragat edilen Erkan’ın mirasçı olmasını engelleyen bir hali de yoktur. İradeyi sakatlayıcı bir sebep de ileri sürülmemiştir.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 01.06.2022).

⁷⁸⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.7.

⁷⁸⁸ TMK m. 574: “Mirastan feragat eden, tenkis sebebiyle terekeye bir malı veya diğer bir değeri geri vermekle yükümlü olursa; dilerse tenkise tabi değeri geri verir, dilerse almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek mirastan feragat etmemiş gibi paylaşmaya katılır.”.

⁷⁸⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.3.4.

dönme hakkını kullanması halinde feragat eden, geçerli şekilde kurulan ve hükümlerini doğuran bir mirastan feragat sözleşmesini tek yanlı iradesiyle sonlandırmış olur. Mirastan feragat sözleşmesinin ortadan kalkmasıyla beraber ise, feragat eden de miras ortaklığının bir parçası haline gelir⁷⁹⁰.

4.2.2.2.1.2. Sağlararası edimin ifa edilmemesi sebebiyle sözleşmeden dönmesi

Genel olarak

Miras sözleşmelerinden dönmeyi konu alan TMK m. 547 (eMK m. 494) hükmü şöyledir: “Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.”. Verilen kanun maddesinin hükümleri, mirastan feragat edilen durumlarda da uygulanır. Zira maddenin düzenleniş biçimi, olumlu-olumsuz miras sözleşmeleri arasında herhangi bir ayırım gözetmemiştir⁷⁹¹. Fakat başka bir noktada ise ayrıma gitmiştir. O da ivaz konusudur. Sözleşmeden dönecek kişinin, “sağlararası edimi isteme hakkı bulunan” bir kişi olması gerektiğinden, TMK m. 547 yalnızca ivazlı miras sözleşmelerinde gündeme gelebilir⁷⁹². Zira ortada sağlararası edim bulunmuyorsa, doğal olarak, onu talep edebilecek kişilerden de söz edilemez.

İvazlı mirastan feragat akdinde, sağlararası edimi borçlanan mirasbırakan iken, bu edimin ifasını isteme hakkı bulunan ise feragat eden kişidir. O yüzden, söz konusu akitlerde TMK m. 547’den faydalanabilecek olan da, mirastan feragat eden taraftır⁷⁹³. Mirastan feragat eden kişinin bu feragatinden dönmesi, ölüme bağlı tasarruf niteliğinde bir işlem değildir. Bu sebeple, feragat eden, uygun şartlar olduğu halde mirastan feragat akdinden dönmeden ölürse, onun mirasçıları da TMK m. 547’yi ileri sürerek söz konusu ölüme bağlı tasarruftan dönebilir⁷⁹⁴.

⁷⁹⁰ Bıçakçı, 1999, 74; Dinçer, 2009, 64; Nar, 2016, 301; Akça, 2022, 179; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 370.

⁷⁹¹ Akça, 2022, 188; Ömür, 2019, 772; Bıçakçı, 1999, 87; Dural, 1980, 246; Dinçer, 2009, 68; Antalya, 1999, 224; Çabri, 2018, 690.

⁷⁹² Ömür, 2019, 772; Çabri, 2018, 690; Dural, 1980, 246; Akça, 2022, 183. TMK m. 547’nin, mirastan feragat sözleşmelerinden yalnızca ivazlı olanlara uygulanacağı yönünde bkz. Dinçer, 2009, 68; Antalya, 1999, 223.

⁷⁹³ Tunç, 2016, 4214; Oğuzman, 1995, 183; Ömür, 2019, 772; Akça, 2022, 190; Bıçakçı, 1999, 90; Dinçer, 2009, 68; Antalya, 1999, 224; Çabri, 2018, 694; Dural, 1980, 253.

⁷⁹⁴ Bıçakçı, 1999, 90. Aksi yöndeki görüş için bkz. Antalya, 1999, 225.

İlk bakışta, TMK m. 547'nin, temerrüt sebebiyle dönme hakkı tanımaktan öte bir düzenleme getirmediği düşünülebilir. Lakin durum böyle değildir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere; TMK m. 547'nin amaca uygun yorumundan, bu maddede sadece temerrüde değil TBK'nin iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere dair diğer hükümlerine de atıfta bulunulduğu anlaşılmaktadır⁷⁹⁵. Söz konusu hükmün lafzında, “edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi” halinde Borçlar Hukuku kurallarına başvurulabileceğinden bahsedilir. Öyleyse tırnak içindeki ifadeden hareketle, miras sözleşmesinde yalnızca temerrüt durumunda değil, sonraki imkansızlık, kötü ifa veya yan yükümlülüklerin ihlali hallerinden birisi söz konusu olduğunda da TBK hükümlerinin kıyasen tatbik edileceği söylenebilir⁷⁹⁶.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında; mirastan feragat karşılığında ödenmesi kararlaştırılan ivazın, mirasbırakanın kusuru olmamasına rağmen, ifa edilmesi sonradan imkansızlaşmışsa, somut olaya TBK m. 136 hükümleri kıyasen uygulanır⁷⁹⁷. Bunun sonucunda ise, akdin taraflar açısından bağlayıcılığı kalmayacağından, sağlararası edim borcu ortadan kalkar⁷⁹⁸. Mirastan feragat eden kişi ise mirasa ilişkin haklı beklentisini yeniden kazanır. Örneğin, ivaz borcunu şahsen yerine getirmesi gereken mirasbırakanın, akdin karşı tarafından önce vefat ettiği ihtimallerde durum böyledir. Diğer yandan ivaz borcunun mirasbırakanın kusuruyla (sonradan) imkansızlaştığı, kötü ifa edildiği yahut yan yükümlülüklerin ihlal edildiği vaziyetlerden birisi ortaya çıkarsa da, somut olaya TBK m. 112'yi kıyasen tatbik etmek gerekir⁷⁹⁹. Dolayısıyla, feragat eden kişi, sayılan üç halden birinin varlığı yüzünden uğradığı zararın tazminini isteyebilir.

Sağlararası edimin hiç ifa edilmemesi veya güvence altına alınmaması

Mirastan feragat sözleşmesi kapsamında kararlaştırılan sağlararası edim, ifası mümkün ve muaccel olduğu halde, mirasbırakan tarafından hiçbir şekilde yerine

⁷⁹⁵ Dural, 1980, 255; Akça, 2022, 197.

⁷⁹⁶ Akça, 2022, 197.

⁷⁹⁷ Bıçakçı, 1999, 92; Akça, 2022, 206; Dural, 1980, 255. İvazın konusunu oluşturan parça borcu niteliğindeki eşyanın telef olması ve mirasbırakanın şahsi ifa borcu altında iken feragat edenden önce ölmesi hallerinde, mirastan feragat sözleşmesine TBK'nin imkansızlık hükümlerinin uygulanacağı yönünde bkz. Tunç, 2016, 4214. Kusursuz imkansızlık durumunda, mirastan feragat akdinin kendiliğinden sona ereceği yönünde bkz. Ömür, 2019, 778.

⁷⁹⁸ Dural, 1980, 255-256; Bıçakçı, 1999, 92; Akça, 2022, 206.

⁷⁹⁹ Akça, 2022, 206; . Mirasbırakanın kusuruyla oluşan sonraki imkansızlık halinde, feragat edenin TBK m. 112'ye dayanarak tazminat isteyebileceği yönünde bkz. Dural, 1980, 255; Bıçakçı, 1999, 92.

getirilmediyse veya güvenceye bağlanmadıysa TMK m. 547’den yararlanılabilir. TMK m. 547’nin lafzına bakıldığında, böyle bir durumda, sözleşmenin alacaklı tarafına “borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönme” hakkı verildiği görülür. Doktrindeki bir görüş, ilgili kanun maddesinde sadece dönme hakkından bahsedildiği için, alacaklı tarafın kullanabileceği tek hakkın sözleşmeden dönme olduğunu söyler⁸⁰⁰. Doktrindeki ikinci ve daha yaygın bir görüşe göreyse; ivazlı miras sözleşmeleri her ne kadar tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden değilseler de, ölüme bağlı tasarrufun bir ivaz karşılığında yapılması ile oluşan değiş-tokuş ilişkisi onları bu tip sözleşmelere yaklaştırmaktadır⁸⁰¹. İkinci görüşteki yazarlara göre, bahsedilen benzerliği göz önüne alan kanun koyucu, kolay bir çözüm getirmek amacıyla, TMK m. 547’de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin hükümlere atıf yapmıştır⁸⁰². Dolayısıyla, mirastan feragat eden kişi, TMK m. 547’deki yollama sayesinde, TBK’nin karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlu temerrüdü sebebiyle alacaklılara tanıdığı seçimlik hakların (TBK m. 125) üçüne de sahip olur⁸⁰³. Mirastan feragat edenin, sözleşmeden dönme haricinde başvurabileceği hukuki seçenekler de mevcuttur.

Bizim katıldığımız üçüncü görüşteyse, tıpkı tam iki tarafa borç yükleyen nitelikteki akitler gibi, ivazlı miras sözleşmelerinin de *karşılıklılık* ilişkisi içerisinde kurulabileceği kabul edilmektedir⁸⁰⁴. İvazlı mirastan feragat akdindeki edimler arasında *synallagmatik* bir bağıllık bulunabilir⁸⁰⁵. Zaten TMK m. 547’de Borçlar Hukuku hükümlerine atıf yapılmasının altında da, ivazlı miras sözleşmelerinin synallagmatik özellikte olması yatar. Bu atıftan, feragatin karşılığı olarak belirlenen ivaz borcu yerine getirilmediğinde, TBK’nin karşılıklı borç yükleyen sözleşmeler için öngördüğü borçlu temerrüdü hükümlerinin (TBK m. 117 vd.) kıyasen devreye gireceği anlaşılmaktadır⁸⁰⁶. Bu nedenle üçüncü görüşteki yazarların, feragat edenin sahip olduğu seçimlik haklar hakkındaki düşünceleri, ikinci görüşteki yazarlarla aynıdır.

⁸⁰⁰ Antalya, 1999, 226.

⁸⁰¹ Bu görüşü savunan yazarların, mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair fikirleri hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.3.

⁸⁰² Tunç, 2016, 4214; Ömür, 2019, 769; Dural, 1980, 247; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 244-245; Bıçakçı, 1999, 88.

⁸⁰³ Ömür, 2019, 774; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 245; Bıçakçı, 1999, 93; Tunç, 2016, 4215-4218; Dural, 1980, 260.

⁸⁰⁴ İvazlı mirastan feragat sözleşmelerinin hukuki niteliğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 3.1.3.2.1.

⁸⁰⁵ Akça, 2022, 185.

⁸⁰⁶ Akça, 2022, 186-201.

Daha açık bir anlatımla, böyle bir durumda kalan feragat eden, aynen ifayı ve gecikme tazminatını isteyebileceği gibi, onun yerine müspet zararının tazminini talep edebilir veya sözleşmeden dönebilir⁸⁰⁷. Feragat eden, üç seçimlik haktan istediğini kullanmakta serbesttir⁸⁰⁸.

İkinci ve üçüncü görüşü savunan yazarlar, TMK m. 547'nin sadece dönme hakkından bahsetmesini, temerrüdün diğer sonuçlarının uygulanmasına engel olarak görmezler. Zira bu durum, mehzaz kanunun düzenlediği dönemden kaynaklanmaktadır. Mevzubahis kanuni düzenlemenin (ZGB Art. 514) yapıldığı dönemde İsviçre Borçlar Kanunu (OR), borçlu temerrüdü söz konusu olduğunda, yalnızca sözleşmeden dönme hakkı vermektedir. Fakat bu yöndeki düzenleme sonradan değişmesine rağmen, ZGB'nin ivazlı miras sözleşmelerindeki temerrüdü düzenleyen maddesine (Art. 514) eski haliyle yansımıştır. Aynı düzenleme iktibas edilerek Türk miras hukukuna da alınmıştır. O nedenle, TMK m. 547'nin Borçlar Hukuku kurallarına yaptığı yollama, dar kapsamda ve yalnızca lafzi olarak değerlendirilmemelidir⁸⁰⁹.

Feragat edenin seçimlik haklarını kullanması

Buraya kadar açıkladığımız üzere, mirasbırakanın temerrüde düşmesi halinde, mirastan feragat eden kişinin üç adet seçimlik hakkı olur. Feragat eden kişinin mirasbırakanı temerrüde düşürebilmesi içinse, sağlararası edim borcunun ifa edilebilir ve muaccel olması şarttır. Söz konusu şartlara ek olarak feragat edenin, borcunun ödenmesi talebini içeren bir ihtarda bulunması gerekir (TBK m. 117/I)⁸¹⁰. Meğerki borcun yerine getirileceği tarih, taraflarca açık şekilde tespit edilmiş olsun (TBK m. 117/II). şayet mirasbırakan, kendisine yapılan ihtarla rağmen veya belirli vadede borcunu ifa etmemişse temerrüde düşer. Akabinde, temerrüde düşen mirasbırakana

⁸⁰⁷ Akça, 2022, 201.

⁸⁰⁸ İkinci görüşle üçüncü görüşün pratikteki sonuçları aynı olsa da aralarında teorik bir farklılık mevcuttur. şöyle ki; ikinci görüşe göre, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerle ivazlı miras sözleşmeleri arasındaki hukuki bağlantı, kanun koyucu eliyle sağlanmışır. TMK m. 547'deki açık atıf olmasa, mevzubahis temerrüt hükümleri ivazlı miras sözleşmelerine kıyasen tatbik edilemez. Fakat üçüncü görüşte ise, ivazlı miras sözleşmelerinin edimleri arasındaki değiş-tokuş ilişkisi gereği, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerle arasında doğal olarak bir bağ bulunduğu kabul edilir. Bu yüzden, TMK m. 547 hükmü olmasaydı bile, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin borçlu temerrüdü hükümleri, ivazlı miras akitlerine kıyasen tatbik edilebilirdi. Aynı yönde bkz. Akça, 2022, 186.

⁸⁰⁹ Tunç, 2016, 4216; Ömür, 2019, 773; Bıçakçı, 1999, 93; Akça, 2022, 201; Dural, 1980, 259.

⁸¹⁰ Antalya, 1999, 226; Akça, 2022, 199; Dural, 1980, 257; Bıçakçı, 1999, 92; çabri, 2018, 691.

verdiği uygun sürede de borç yerine getirilmezse, mirastan feragat eden kişi artık seçimlik haklarını kullanabilir⁸¹¹. Ancak, TBK m. 124'te sayılan hallerden birisi söz konusu olduğunda⁸¹², feragat eden, herhangi bir süre tayinine ihtiyaç duymaksızın da seçimlik haklarına başvurabilir⁸¹³.

Mirastan feragat eden kişi, temerrüt sebebiyle kullanabileceği ilk seçimlik hakkı kapsamında, aynen ifayı ve gecikme tazminatını talep edebilir. Hatta temerrüde düşen mirasbırakana herhangi bir süre tanımadan da sağlararası edimini aynen ifa etmesini isteyebilir⁸¹⁴. Feragat eden kişinin, aynen ifaya ek olarak gecikme tazminatı da talep edebilmesinin yolu, mirasbırakanın kusurlu olduğunu ispatlamasından geçer. Farklı anlatımla; feragat eden, ivazın kendisine ödenmemesi nedeniyle zarara uğradıysa, söz konusu zararını tazmin ettirebilir⁸¹⁵. Lakin bunu yapabilmesi için, mirasbırakan kendi kusuruyla temerrüde düşmüş olmalıdır⁸¹⁶. Öte yandan, bu ilk seçimlik hakka başvurulması halinde, mirastan feragat sözleşmesi sona ermez⁸¹⁷.

Feragat edenin ikinci seçimlik hakkı ise, aynen ifadan vazgeçtiğini derhal bildirerek, mirasbırakandan müspet zararının giderilmesini istemesidir⁸¹⁸. İkinci seçimlik hakkın kullanımı da mirastan feragat akdini sonlandırmaz. Sözleşme ilişkisi kapsamında, ivaz borcunun yerine tazminat borcu konmuş olur⁸¹⁹. Fakat bu seçimlik hakkın kullanılabilmesi için de, mirasbırakanın kendi kusuruyla temerrüde düşmüş olması şarttır⁸²⁰.

İlk seçimlik hakkını serdetmeyeceğini derhal bildiren feragat edenin, kullanabileceği diğer bir seçimlik hakkı ise sözleşmeden dönmedir⁸²¹. Bu hakka

⁸¹¹ Bıçakçı, 1999, 93; Dinçer, 2009, 69; Akça, 2022, 199; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 245; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 210; Çabri, 2018, 692; Dural, 1980, 257.

⁸¹² TBK m. 124: "Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur: 1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa. 2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa. 3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa."

⁸¹³ Oğuzman, 1995, 184; Çabri, 2018, 692; Dinçer, 2009, 69; Bıçakçı, 1999, 93; Akça, 2022, 199; Antalya, 1999, 226.

⁸¹⁴ Çabri, 2018, 690; Akça, 2022, 203 dn. 673; Bıçakçı, 1999, 94.

⁸¹⁵ Tunç, 2016, 4218; Bıçakçı, 1999, 94; Akça, 2022, 203; Çabri, 2018, 691.

⁸¹⁶ Bıçakçı, 1999, 94; Tunç, 2016, 4218; Çabri, 2018, 691.

⁸¹⁷ Akça, 2022, 203; Dural, 1980, 261.

⁸¹⁸ Ömür, 2019, 774; Tunç, 2016, 4218; Akça, 2022, 203; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 245; Bıçakçı, 1999, 93; Dural, 1980, 262; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 210; Çabri, 2018, 697.

⁸¹⁹ Tunç, 2016, 4219; Dural, 1980, 261; Akça, 2022, 204; Bıçakçı, 1999, 94.

⁸²⁰ Bıçakçı, 1999, 94; Çabri, 2018, 697.

⁸²¹ İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 210; Akça, 2022, 204; Tunç, 2016, 4219; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 245; Bıçakçı, 1999, 94.

başvurulduğunda, mirastan feragat akdi tek taraflı irade beyanıyla ve geçmişe etkili biçimde ortadan kalkar⁸²². Dönme beyanı şekle tabi değildir⁸²³. Fakat feragat edenin dönme yönündeki iradesinin, mirasbırakana varması da şarttır⁸²⁴. Diğer taraftan, feragat eden, kendi kusuruyla temerrüde düşen muristen, akdin sona ermesi sebebiyle uğradığı zararın giderilmesi talebinde bulunabilir⁸²⁵. Yani mirastan feragat akdinden dönmenin yanı sıra, şartlar uygunsa, menfi zararın tazmini de istenebilir.

Sağlararası ivazın yerine getirilmemesi sonucunda sözleşmeden dönen feragat eden, tekrardan muhtemel mirasçı sıfatını kazanır⁸²⁶. Dönme sonucunda, mirasbırakanın ivaz borcu da ortadan kalkar⁸²⁷. Ayrıca, mirastan feragat sözleşmesi artık sona erdiğinden, ona dayanarak verilen şeyler taraflarca iade edilmelidir⁸²⁸. Doktrinde haklı olarak, sözleşmeden dönme işleminin geri alınamayacağı belirtilmektedir⁸²⁹. Zira sözleşmeden dönme iradesinin ileri sürülmesi, yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir. Yenilik doğuran haklar ise kullanıldıktan sonra geri alınamaz.

4.2.2.2.2. Mirasbırakanın sözleşmeden dönmesiyle sona erme

4.2.2.2.2.1. Sözleşmede tanınan hakka dayanarak dönmesi

Mirastan feragat sözleşmesine, ondan dönme hakkı tanıyan bir kaydın konulup konulamayacağını düzenleyen, herhangi bir TMK hükmü bulunmaz⁸³⁰. Buna rağmen doktrinde, sözleşme serbestisi ilkesi uyarınca, mirasbırakana miras sözleşmesinden dönme hakkı verilebileceği kabul edilmektedir⁸³¹. Fakat tarafların sözleşmeye bu

⁸²² Tunç, 2016, 4219; Ömür, 2019, 772; Akça, 2022, 204; Bıçakçı, 1999, 94; Dural, 1980, 261.

⁸²³ Antalya, 1999, 225; Bıçakçı, 1999, 91; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 210; Dinçer, 2009, 68; Akça, 2022, 204; Dural, 1980, 248; Çabri, 2018, 694.

⁸²⁴ Akça, 2022, 204; Antalya, 1999, 225; Dural, 1980, 248; Bıçakçı, 1999, 91; Dinçer, 2009, 68.

⁸²⁵ Bıçakçı, 1999, 94; Akça, 2022, 205; Çabri, 2018, 695.

⁸²⁶ Çabri, 2018, 695; Dural, 1980, 262; Akça, 2022, 204; Bıçakçı, 1999, 94.

⁸²⁷ Dural, 1980, 261; Bıçakçı, 1999, 94; Çabri, 2018, 694-695; Akça, 2022, 204.

⁸²⁸ Bıçakçı, 1999, 94; Akça, 2022, 204; Dural, 1980, 261; Çabri, 2018, 695.

⁸²⁹ Çabri, 2018, 695; Dural, 1980, 264; Akça, 2022, 205.

⁸³⁰ ZGB'de de bu konuya ilişkin bir hüküm bulunmazken; BGB §2293'de ise, akde düşülecek bir kayıtlı, mirasbırakanın sözleşmeden dönme hakkını saklı tutabileceği açıkça belirtilmiştir. Bu yönde bkz. Bıçakçı, 1999, 86; Antalya, 1999, 220; Dural, 1980, 227; Arbek, 2007, 53 dn. 62; İmre, Erman, 2015, 191.

⁸³¹ İmre, Erman, 2015, 191; Dinçer, 2009, 70; Arbek, 2007, 53; Öztan, 2016, 280; Antalya, 1999, 220; Bıçakçı, 1999, 86; Dural, 1980, 228; Yılmaz, 2022, 90. Feragat eden kişi ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığından, ona akdi yolla dönme hakkı verilemeyeceği yönünde bkz. Bıçakçı, 1999, 86;

minvalde koyacakları bir hükmün geçerliliği için, dönme hakkının kayıt veya şartla sınırlanması gerektiği fikri hakimdir⁸³². Zira miras sözleşmesini tek taraflı şekilde sona erdirmeyi sağlayan ve sınırsız nitelikteki bir yetki, onun bağlayıcı karakteriyle örtüşmez. Bağlayıcı olmayan bir miras sözleşmesinin ise, vasiyetnameden pek de farkı kalmaz.

Sonuçta, kendisine sözleşmeden dönme hakkı verilen mirasbırakan, tarafların sözleşmeye koydukları kayıt veya şartın sağlanması durumunda, feragat eden kişinin rızasını almaya ihtiyacı olmaksızın, aralarındaki mirastan feragat ilişkisini sona erdirebilir.

4.2.2.2.2. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin ortaya çıkmasıyla sözleşmeden dönmesi

Bir kişinin, mirastan feragat ettikten sonra⁸³³, mirasbırakana karşı TMK m. 510'da sayılan mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birini meydana getirmesi ihtimal dahilindedir. Bazı yazarlar, bu durum gerçekleştiğinde, mirasbırakanın TMK m. 546/II'de⁸³⁴ düzenlenen dönme hakkını kullanarak, ivazlı mirastan feragat akdini sonlandırabileceği kanaatini taşır⁸³⁵. Yani mirasbırakan, önce, tek taraflı irade beyanıyla mirastan feragatten dönecek; sonra, onun için ödediği ivazı sebepsiz zenginleşme hükümlerince geri alacak⁸³⁶; en son da, feragati ortadan kalktığı için

Arbek, 2007, 53. Sözleşmenin her iki yanına da dönme hakkı tanınabileceği yönündeki karşıt görüş için bkz. Antalya, 1999, 221.

⁸³² Antalya, 1999, 220; Dinçer, 2009, 70; Dural, 1980, 229; Öztan, 2016, 281; Bıçakçı, 1999, 86.

⁸³³ Mirasçılıktan çıkartmayı gerektirecek hareketin mirastan feragat sözleşmesinden evvel yapıldığı hallerde, mirasbırakanın sözleşmeden dönemeyeceği yönünde bkz. Yasasever, 1965, 468. Genel olarak miras sözleşmelerinde, dönme hakkının, çıkarma sebebinin miras sözleşmesinin kurulmasından sonra ortaya çıktığı hallerde kullanılabileceği yönünde bkz. Dural, 1980, 234; Çabri, 2018, 676; Akça, 2022, 220; Seçer, 2014, 50; Yılmaz, 2022, 91; Dural, Öz, 2021, 120. Zira mirasbırakan, sözleşmenin karşı tarafını mirasçılıktan çıkarma şansı olmasına rağmen onunla böyle bir hukuki ilişkiye giriyorsa, bu hareketi bir ölçüde *affetme* anlamına gelir.

⁸³⁴ TMK m. 546/II: "Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracaktır."

⁸³⁵ Bu görüşteki yazarlar, söz konusu durumda, mirasbırakanın ivazsız feragat sözleşmesinden dönmekte hiçbir menfaati bulunmadığı kanaatindedir. İvazlı mirastan feragat sözleşmesinden dönüldüğünde ise, ödenen karşılığın geri verilmesi talep edilebilir. Bu yüzden onlara göre, mirasbırakan, TMK m. 546/II'de öngörülen dönme hakkını sadece ivazlı feragatlerde kullanabilir. Bu yönde bkz. Çabri, 2018, 673; Akça, 2022, 222-223; Seçer, 2014, 41.

⁸³⁶ Çabri, 2018, 673; Bıçakçı, 1999, 85; Akça, 2022, 223; Seçer, 2014, 41-42. Böyle bir durumda, mirasbırakanın TMK m. 546/II'den hareketle sözleşmeyi feshedebileceği ve borçlandığı ivazı ödemekten de kaçınabileceği yönünde bkz. Yasasever, 1965, 468.

tekrardan mirasçı olan o kişiyi mirasçılıktan çıkarabilir⁸³⁷. Fakat kanaatimizce, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira TMK m. 546/II'nin lafzına bakıldığında, orada getirilen düzenlemelerin yalnızca mirasçı atama ve belirli mal bırakma tasarrufları için olduğu açıkça görülür. Farklı bir deyişle, mirastan feragat tasarrufu söz konusu maddenin uygulama alanı dışındadır⁸³⁸. Öte yandan mirasbırakan, her ne kadar, TMK m. 546/II'deki dönme hakkını feragat edene karşı kullanamazsa da, işlem temelinin çökmesinden bahisle, ödediği ivazın iadesini talep edebilir⁸³⁹. Fakat mirasbırakanın böyle bir yola başvurabilmesi için de, sözleşmeyi kurdukları sırada feragat edenin bu olumsuz davranışlarını (haklı olarak) kestiremediği söylenebilir⁸⁴⁰.

4.2.3. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Kendiliğinden Sona Ermesi

Eğer aşağıda ele alınan sebeplerin herhangi biri somut olayda mevcutsa, mirastan feragat akdi başkaca işleme (iptal davası vb.) gerek kalmaksızın sona erer. Farklı bir anlatımla, mirastan feragat akdi geçerli şekilde kurulduktan sonra burada yer verilen sona erme sebeplerinden biri ortaya çıkmışsa, artık sözleşme kendiliğinden ortadan kalkar. Taraflar isterse, hukuki durumun açıklığa kavuşturulması için tespit davası açmakta serbesttir. Fakat mahkemenin vereceği karar yalnızca izhari nitelik arz eder⁸⁴¹.

4.2.3.1. Ölüm sebebiyle sona erme

Mirasbırakanın ölümü halinde mirastan feragat sözleşmesi sona ermez, aksine hükümlerini doğurmaya başlar. Zaten taraflar bu sözleşmeyi yaparken, mirasbırakanın, feragat eden kişiden daha önce öleceği varsayımıyla hareket etmektedir. Ancak onların beklentisinin tersine, feragat eden kişi, sözleşmenin karşı yanından evvel vefat edebilir. Böyle bir durumda hükümlerini doğuracak kanun

⁸³⁷ Akça, 2022, 223; Çabri, 2018, 673.

⁸³⁸ Dinçer, 2009, 71; Antalya, 1999, 222; Serozan, R. (2007). *Sözleşmeden Dönme*, İstanbul, 312. Serozan'a göre, mirastan feragat eden ve böylece mirasçı sıfatına son veren kişinin, murise karşı sorumlu olduğu bir davranış yükümünden söz etmek mümkün değildir. Var olmayan bir yükümlülük ihlal de edilemez. Bu yönde bkz. Serozan, 2007, 312 dn. 173.

⁸³⁹ Engin, B. İ. (2010). *Mirastan Yoksunluk*, İstanbul, 178 dn. 464. Zaten TMK m. 546/II'nin getirilmesindeki asıl gerekçe de, söz konusu durumda işlem temelinin çöktüğünün düşünülmesidir. Bu yönde bkz. Engin, 2010, 178 dn. 464.

⁸⁴⁰ Engin, 2010, 178 dn. 464.

⁸⁴¹ Bıçakçı, 1999, 75.

maddesi TMK m. 548/I⁸⁴² değil, TMK m. 528/III'tür⁸⁴³. TMK m. 548/I'in, miras sözleşmelerinin sona ermesine dair genel hükümlerin düzenlendiği bir bölümde konumlandırılması ve "mirasbırakandan önce ölme" başlığını taşıması yanıltıcı olmamalıdır. Zira lafzına bakılınca, bu hükmün kapsamına yalnızca mirasçı atama ve belirli mal bırakma tasarruflarının girdiği anlaşılr. O yüzden TMK m. 548/I'den hareketle, feragat edenin ölümü halinde olumsuz miras sözleşmesinin sona ereceği söylenemez⁸⁴⁴.

Konuyu düzenleyen TMK m. 528/III hükmü⁸⁴⁵ bakıldığında; mirastan ivazsız şekilde feragat eden kişinin muristen daha önce ölmesi halinde, kural olarak, söz konusu ölüme bağlı tasarrufun sona ereceği görülür⁸⁴⁶. Tersine, ivazlı mirastan feragatteyse tasarruf sona ermez. İvaz karşılığı mirastan feragat edenin ölmesi durumunda, ölüme bağlı tasarruf hukuki etkilerini göstermeye devam eder ve altsoyun mirasçılığını engeller⁸⁴⁷. Şayet taraflar, mirastan ivazsız feragatin altsoya tesir edeceğini kararlaştırdıysa da, durum aynen ivazlı feragatteki gibi olur⁸⁴⁸. Akdin hükümleri, feragat edenin altsoyu üzerinde etkisini gösterir.

Öte yandan ivazlı şekilde yapılan olumsuz miras akdinin, ölüm sebebiyle hükümden düşmesi de mümkündür. Doktrinde sona ermeye yol açabilecek üç ihtimalden söz edilir. Buna göre, mirastan ivazla feragat eden kişinin ölmesi; taraflarca

⁸⁴² TMK m. 548/I: "Mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişi mirasbırakanın ölümünde sağ değilse, miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar."

⁸⁴³ Antalya, 1999, 238; Dural, 1980, 206; Serozan, Engin, 2018, 335; Antalya, Sağlam, 2019, 207; Akça, 2022, 234; Dural, Öz, 2021, 134.

⁸⁴⁴ Ertaş, 2019, 2905; Dinçer, 2009, 65; Dural, Öz, 2021, 134; Akça, 2022, 234; Antalya, 1999, 238; Dural, 1980, 206; Öztan, 2016, 286.

⁸⁴⁵ TMK m. 528/III hükümlerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. 4.1.4.

⁸⁴⁶ Aynı yönde bkz. Yargıtay 8. HD, E. 2013/22073, K. 2014/20701, T. 13.11.2014 *karşı oy* görüşü: "TMK'nun 548. maddesindeki miras sözleşmesinin ölümle kendiliğinden sona ermesi hali; öncelikle olumlu miras sözleşmesi haline (mirasçı atama ve belirli mal bırakma vasiyetine) ilişkindir. Ayrıca, ivazsız feragat sözleşmesi de feragat edenin mirasbırakandan önce ölümüyle kendiliğinden hükümsüz hale gelir (TMK.528/3. maddenin zıt anlamından hareketle). Buna karşılık, ivazlı feragat sözleşmesi feragat edenin mirasbırakandan önce ölümü halinde kendiliğinden hükümsüz hale düşmez. Zira, mirastan ivazlı feragat eden ne 'vasiyet alacaklısı' (belirli mal bırakılan) ne de 'mirasçı atanan' konumundadır. Yine, feragat eden öldüğünde, feragat bu sefer onun varsa altsoyu için geçerli olur (TMK.md.528/3). Ancak, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinde, bu hükmün aksi taraflarca kararlaştırılabilir ve böylece bu olasılıkta da mirastan feragat sözleşmesinin feragat edenin erken ölümüyle hükümden düşmesi sağlanabilir. Türk miras hukuku öğretisinde, ivazlı mirastan feragat sözleşmesinin feragat edenin erken ölümüyle kendiliğinden hükümsüz hale gelmeyeceği savunulmaktadır." (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 01.06.2022).

⁸⁴⁷ Antalya, 1999, 238; Serozan, Engin, 2018, 335; Akça, 2022, 234.

⁸⁴⁸ Daha önce açıklandığı üzere, kanaatimizce, tarafların bu yönde koydukları bir kaydın geçerli olabilmesi için feragat edenin altsoyunun saklı paylı mirasçı olmaması gerekir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. B.4.1.4.

bunun bozucu koşul haline getirildiği⁸⁴⁹, tasarrufun altsoya etkili olmayacağıının kararlaştırıldığı yahut feragat edenin zaten bir altsoyunun bulunmadığı hallerde ilgili akdi sona erdirir⁸⁵⁰.

Ancak, sözleşme ölüm sebebiyle sona erdiğinde, mirasbırakan ifa ettiği ivazın iadesini isteyemez⁸⁵¹. Zira her iki taraf da, feragat eden kişinin haklı beklentisini ortadan kaldırırken, bu beklentinin (ölüm, yoksunluk vb. sebeplerle) kendiliğinden yok olma veya akdin kurulduğu günden daha değerli bir miras payına dönüşme ihtimallerinin farkındadır. Değişik bir anlatımla; kişiler, mirastan feragat sözleşmesini, kendine has riskler barındırdığını bilerek akdederek⁸⁵². Bu sebeple, nasıl ki feragat eden taraf, payına düşecek miras hakkından az bile olsa, aldığı karşılıkla yetinmeye mecbursa; mirasbırakan da, feragat edenin mirasçılarının sebepsiz yere zenginleştiğinden bahisle, ödediği karşılığın iadesini talep edemez. Sonuçta söz konusu sözleşme, muhtemel mirasçının miras payını değil haklı beklentisini ortadan kaldırmak amacıyla yapılmakta ve o işlevini yerine getirmektedir. Lakin açıklanan genel kuralın da bir istisnası mevcuttur. Akdin tarafları, mirastan feragat eden kişinin ölmesini bozucu şart olarak tayin ettiklerinde, anlatageldiğimiz riski daha baştan kaldırmış olur. O nedenle, bozucu şartın meydana gelmesiyle beraber; mirasbırakan, sona eren feragat tasarrufu karşılığında ödediği ivazın, sebepsiz zenginleşme hükümlerince geri verilmesini isteyebilir⁸⁵³.

4.2.3.2. Sözleşmenin bağlandığı iradi koşula bağlı olarak sona erme

Diğer ölüme bağlı tasarruflar gibi mirastan feragat sözleşmeleri de koşula bağlı olarak yapılabilir (TMK m. 515/I). Tarafların ortak kararıyla konulan bir bozucu koşulun gerçekleşmesi, mirastan feragat sözleşmesinin başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın hükümden düşmesine sebep olur. Tekrara düşmemek adına, burada, konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalarda bulunduğumuz başlığa atıf yapmakla yetiniyoruz⁸⁵⁴.

⁸⁴⁹ Serozan, Engin, 2018, 335; Akça, 2022, 234.

⁸⁵⁰ Akça, 2022, 234; Antalya, 1999, 238.

⁸⁵¹ Antalya, 1999, 238; Dinçer, 2009, 65; Bıçakçı, 1999, 78; Akça, 2022, 237; Serozan, Engin, 2018, 409.

⁸⁵² Bıçakçı, 1999, 78; Akça, 2022, 237; Serozan, Engin, 2018, 335-410.

⁸⁵³ Serozan, Engin, 2018, 335-410; Akça, 2022, 237.

⁸⁵⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. 2.6.4.

4.2.3.3. Kendisi lehine feragat edilen kişinin veya kişilerin mirasçı olamaması sebebiyle sona erme

Yukarıda da değinildiği üzere, kanun koyucu geçerli şekilde kurulan mirastan feragat sözleşmelerine dair iki adet bozucu koşul öngörmüştür⁸⁵⁵. Bunlardan ilki, taraflarca lehine feragat edilen kişi veya kişilerin açıkça düzenlendiği hallere ilişkindir. Kanunda böyle bir bozucu şartta yer verilmesinin nedeni; mirastan feragat akdine taraf olan kişilerin, bu işlemi *sadece* lehine feragat edilen kişinin terekeden faydalanabilmesi için yaptıkları ve şayet o kişi mirasa hak kazanamayacaksa, artık bu ölüme bağlı tasarrufun geçerli kalmasını istemeyeceklerine duyulan inançtır⁸⁵⁶. Eğer bozucu şart gerçekleşirse, mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden hükümden düşer (lediger Anfall)⁸⁵⁷. Öyle ki, bu sebeple sona eren miras sözleşmesinin iptalini talep etmeye de ihtiyaç yoktur. Eğer isteniyorsa, açılacak bir tespit davası yardımıyla durumun açıklığa kavuşturulması sağlanabilir⁸⁵⁸. Diğer yandan, mirastan feragatin baştan itibaren hükümsüz hale gelmesiyle birlikte, feragat eden de tekrardan mirasçıların arasına döner⁸⁵⁹.

İlgili meseleyi düzenleyen TMK m. 529/I şöyledir: “Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmış olup bu kişinin herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde, feragat hükümden düşer.”. Öncelikle maddenin lafzından, olumsuz miras sözleşmesinde kimin ya da kimlerin yararına feragat edildiği belirtilmemişse, TMK m. 529/I’nin devreye girmeyeceği net biçimde anlaşılmaktadır⁸⁶⁰. Başka bir deyişle lehine feragat edilen şahsın kim olduğu belli olmasına rağmen, ilgili husus mirastan feragat akdine aksettirilmemişse yahut ayriyeten yapılan bir mirasçı atama tasarrufuyla ortaya konmuşsa artık TMK m. 529/I hükmü uygulanmaz. Birisi lehine feragat edilmesiyle, sonradan onun yerine mirasçı atanması aynı hukuki sonuçlara tabi değildir.

⁸⁵⁵ Bu yönde bkz. B. 4.1.5.

⁸⁵⁶ Bıçakçı, 1999, 59-61; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 303; Dural, Öz, 2021, 202; Çabri, 2018, 490.

⁸⁵⁷ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Akça, 2019, 240; Çabri, 2018, 491; Bıçakçı, 1999, 59; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189.

⁸⁵⁸ Çabri, 2018, 492; Oğuzman, 1995, 168; Dural, Öz, 2021, 202.

⁸⁵⁹ Yılmaz, 2022, 98; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; Akça, 2019, 241; Dural, Öz, 2021, 202; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Bıçakçı, 1999, 61; Ertaş, 2019, 2903; Antalya, 1999, 175; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 147; Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019, 83; Dinçer, 2009, 54; İmre, Erman, 2015, 201; Serozan, Engin, 2018, 413; Kılıçoğlu, 2018, 165.

⁸⁶⁰ Akça, 2019, 240; Yılmaz, 2022, 98; İmre, Erman, 2015, 201; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302-304; Dural, Öz, 2021, 202; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189; Bıçakçı, 1999, 60; Antalya, 1999, 177.

Bunun yanı sıra, mevzubahis maddede yer alan bozucu şartın gerçekleşebilmesi için, lehine feragatte bulunulan kişinin (mirasın reddi, ölüm vb. sebeplerle) mirasçı olamaması da gerekir⁸⁶¹. Birden çok kişi oldukları ihtimalde, yararına feragat edilen kişilerden birinin veya birkaçının mirasçı olamaması halinde ne olacağı ilgili maddede belirtilmemiştir. Baskın görüş, TMK m. 529/I'deki bozucu koşulun ancak lehine mirastan feragat edilen hiç kimse mirasçı olamazsa gerçekleşeceğini savunur⁸⁶². Bizim de katıldığımız bu hakim görüşe göre, feragat edenin payı, lehine feragat edilen ve mirasçı olabilen diğer kişiler arasında bölüşülür⁸⁶³.

Doktrinde yürütülen diğer bir tartışma, TMK m. 529'un ivazlı mirastan feragat sözleşmeleri bakımından da sonuç doğurup doğurmayacağı noktasındadır. Söz konusu maddenin lafzında, ivazlı-ivazsız mirastan feragat sözleşmeleri açısından herhangi bir ayırım yapılmadığı görülür. Kanaatimizce, bu durum göz önüne alındığında, TMK m. 529'un hem ivazlı hem de ivazsız feragate aynen tatbik edileceği sonucu ortaya çıkar⁸⁶⁴. Karşıt görüşteki yazarlarsa, TMK m. 529/I'in ivazlı mirastan feragat sözleşmeleri açısından yalnızca, feragat sebebiyle verilen ivazın ilgili kişiye düşen miras payından az çıktığı durumlarda yürürlüğe gireceğini düşünmektedir⁸⁶⁵. Onlara göre ivazlı mirastan feragat sözleşmesi, söz konusu iki tutar arasındaki fark oranında hükümsüzleşir. Fakat kanunda, bu hususta ivazlı ve ivazsız mirastan feragate farklı yaklaşmayı gerektirecek herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Öte yandan taraflarca, TMK m. 529/I'de yer alan karinenin aksi kararlaştırılabilir. Farklı bir anlatımla taraflar, lehine feragat edilen kişi mirasa hak kazanamasa bile, mirastan feragat sözleşmesinin yine de geçerli kalacağını hüküm

⁸⁶¹ Yılmaz, 2022, 98; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Akça, 2019, 241; Oğuzman, 1995, 168; Dural, Öz, 2021, 202; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; Çabri, 2018, 491; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189; Serozan, Engin, 2018, 413; İmre, Erman, 2015, 201; Bıçakçı, 1999, 61.

⁸⁶² Ertaş, 2019, 2903; Akça, 2019, 241; Albaş, 2007, 547; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 189-190; Çabri, 2018, 491; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 303; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; Bıçakçı, 1999, 60; Dural, Öz, 2021, 202; İmre, Erman, 2015, 201; Antalya, 1999, 176. Mirastan feragat sözleşmesinin, lehine feragat edilen ama mirasçı olamayan kişilere düşecek pay oranında geçersiz hale geleceği yönündeki karşıt görüş için bkz. Gönensay, Birsen, 1963, 168.

⁸⁶³ İmre, Erman, 2015, 201; Ertaş, 2019, 2903; Çabri, 2018, 491; Akça, 2019, 241; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 190; Antalya, 1999, 176; Bıçakçı, 1999, 60.

⁸⁶⁴ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Ertaş, 2019, 2903; Dural, Öz, 2021, 202; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; İmre, Erman, 2015, 201; Çabri, 2018, 491; Bıçakçı, 1999, 59; Antalya, 1999, 178. TMK m. 529/I sebebiyle hükümden düşen mirastan feragat sözleşmesi kapsamında ödenen ivazın, denkleştirmeye (TMK m. 669) tabi olduğu yönündeki görüş için bkz. Ertaş, 2019, 2903; İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289. Böyle bir durumda, mirastan feragat ettiği halde tekrardan mirasçı olan kişinin, kendisine ödenen ivazı sebpsiz zenginleşme hükümlerince iade etmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Albaş, 2007, 551; Çabri, 2018, 492.

⁸⁶⁵ Gönensay, Birsen, 1963, 168.

altına alınabilir⁸⁶⁶. Yahut mirastan feragat akdinde yapılacak yedek mirasçı atamasıyla, lehine feragat yapılan şahıs mirasa hak kazanamazsa onun yerini kimin alacağı belirlenebilir. Böylelikle yine, hükümden düşmenin önüne geçilir⁸⁶⁷.

4.2.3.4. Feragat edenin bulunduğu zümrede başka bir mirasçı olmaması sebebiyle sona erme

Mirastan feragat sözleşmesine dair bozucu koşullardan bir diğerini düzenleyen TMK m. 529/II hükmü ise şu şekildedir: “Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde, feragat yine hükümden düşer.”. Kanun koyucunun verilen bu maddeyle kesin bir karine öngördüğü söylenebilir⁸⁶⁸. Mirastan feragatin belirli kişi veya kişiler yararına yapılmadığı her durumda, TMK m. 529/II hükmü geçerli olur⁸⁶⁹. Taraflar aksini arzulasa bile, bunu olumsuz miras akdine yansıtmadıkları için, söz konusu feragat en yakın ortak zümrenin altsoyu lehine yapılmış sayılır.

Yukarıda da incelendiği üzere, TMK m. 529/II’nin kaleme alınış şekli yanıltıcıdır⁸⁷⁰. Zira bu maddenin kendini ifade biçimi, düzenlenme amacını yansıtmaz. Kanun koyucu TMK m. 529/II’yi düzenlerken, belirli bir kişi lehine yapılmayan tüm mirastan feragatlerin aslında, ait bulunulan zümreye yararlı olması maksadıyla yapıldığını varsaymış ve bu yönde kesin bir karine koymak istemiştir. O sebeple TMK m. 529/II’de yer verdiği bozucu koşul sayesinde, terekenin diğer zümrelerde paylaşılmasını engellemiştir. Gerekirse mirastan feragat sözleşmesi sona erdirilerek, feragat eden kişi tekrar mirasçı yapılacak ama miras diğer zümrelere geçmez. Daha kısa biçimde söylersek; kanun koyucu, mirastan feragat eden kişinin miras payının,

⁸⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 303; Dural, Öz, 2021, 202. Yahut tarafların anlaşması halinde, lehine feragat edilen kişilerden yalnızca birinin mirasçı olamaması durumunda dahi mirastan feragatin hükümden düşebileceği yönünde bkz. İnan, Ertaş, Albaş, 2019, 289; İmre, Erman, 2015, 201; Çabri, 2018, 490; Ertaş, 2019, 2903; Bıçakçı, 1999, 59; Antalya, 1999, 176.

⁸⁶⁷ Dural, Öz, 2021, 202; Çabri, 2018, 492.

⁸⁶⁸ Yılmaz, 2022, 98; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 190; Akça, 2019, 240.

⁸⁶⁹ Yargıtay 1. HD, E. 2006/9778, K. 2006/12926, T. 21.12.2006: “Davacı, 14.9.1988 tarihli olup, Gaziosmanpaşa 1. Noterliğince düzenlenen ‘Mirastan Feragat Sözleşmesi’ne göre miras hakkından feragat etmiştir. Feragat sözleşmesi belli bir kişi yararına yapılmamıştır. Halen de geçerliliğini korumaktadır. Bu durumda, feragatin alt soyu yararına yapıldığı kabul edilmelidir. Davacının alt soyu mevcuttur. Öyle ise, Türk Medeni Kanunu’nun 529/2. maddesi hükmüne göre, feragatin hükümden düştüğü söylenemez.”. (Kaynak: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 31.05.2022).

⁸⁷⁰ Bu yönde bkz. B. 4.1.5.

onun zümresinden başka bir zümrede paylaşılmasını istememiştir⁸⁷¹. Fakat ilgili maddenin lafzına bakıldığında, feragatin “en yakın ortak zümrenin” değil “en yakın ortak kökün” altsoyu lehine yapıldığından söz edilmektedir.

Doktrinde, en yakın ortak kökten bahsedilmesinin bir çeviri hatasından kaynaklandığı, mehz ZGB Art. 496’da *zümre* terimini ifade etmek için kullanılan *Stamm* kelimesinin kanunumuza *kök* olarak alındığı belirtilmektedir⁸⁷². Lakin bu yanlış çeviri hüküm değişikliğine sebep olmuştur. Zira kök ve zümre terimleri, farklı büyüklükteki mirasçı topluluklarına tekabül eder. Bu da maddenin getirilme amacından daha farklı hukuki sonuçlar doğurmasına yol açabilir⁸⁷³. Ayrıca, kanunun lafzında olduğu gibi, en yakın ortak kökün altsoyu lehine feragat edildiği kabul edilirse, mirastan feragat sözleşmeleri çok daha sık şekilde hükümden düşer⁸⁷⁴. Zira kökte bulunan mirasçı sayısı, zümrede bulunandan azdır. Ancak Miras hukukunun temel ilkelerine göre, ölüme bağlı tasarrufların hükümsüzleştirilmesi değil ayakta tutulması evlaktır. Bu sebeple TMK m. 529/II’nin, düzenlenme maksadını aşan türde hükümler doğurmasına mani olunmalıdır.

Yukarıda yapılan tüm açıklamalar ışığında, TMK m. 529/II’de bir *örtülü boşluk* bulunduğu kabul edilir. Söz konusu boşluk, TMK m. 1 yardımıyla, “en yakın ortak kökün altsoyu” ifadesinden “en yakın ortak zümrenin altsoyu” anlaşılarak doldurulur⁸⁷⁵. Böylelikle örneğin, “A” kişisi büyükbabası “D”nin mirasından kimin lehine feragat ettiğini belirtmeden vazgeçtiğinde, TMK m. 529/II’deki bozucu koşulun devreye girerek bu ölüme bağlı tasarrufu hükümden düşürebilmesi için, “A” ile aynı zümrede yer alan hiç kimsenin mirasçı olamaması gerekir. Mesela “A”nın kardeşi, annesi (veya babası), dayısı (yahut amcası), teyzesi (yahut halası) ve onların altsoyu “A”ya en yakın zümrenin bir parçasıdır. Dolayısıyla bu sayılan kişilerden bir tanesinin

⁸⁷¹ Akça, 2019, 242-244; Dural, Öz, 2021, 203; Antalya, 1999, 180; Albaş, 2007, 548; Bıçakçı, 1999, 63.

⁸⁷² Dural, Öz, 2021, 203; Albaş, 2007, 548; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 190-191; Çabri, 2018, 493; Akça, 2019, 241.

⁸⁷³ TMK m. 529/II düzenlenmesi ilk anlamıyla uygulanırsa, bu hükmün getirilme amacından farklı hukuki sonuçlar doğurduğunu gösteren bir örnek için bkz. Dural, Öz, 2021, 203.

⁸⁷⁴ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 190; Akça, 2019, 241.

⁸⁷⁵ Dural, Öz, 2021, 203; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 190; Akça, 2019, 241; Albaş, 2007, 548; Yılmaz, 2022, 98; Öztan, 2016, 276; Çabri, 2018, 493. eMK döneminde “en yakın ortak kökün altsoyu” tabiri yerine kullanılan “en yakın aslı müşterekin fûruu” ifadesinden de “en yakın zümre başının altsoyu”nu anlayan yazarlar için bkz. Kocayusufoğlu, 1987, 304; Antalya, 1999, 179; Oğuzman, 1995, 169; Albaş, 2007, 548; Dural, Öz, 2021, 203; Bıçakçı, 1999, 62.

bile mirasçı sıfatını kazanması, mirastan feragat sözleşmesinin TMK m. 529/II nedeniyle hükümsüzleşmesini önler.

Mirastan feragatin en yakın ortak zümrenin altsoyu lehine yapılmış sayılabilmesi için feragat edenin üyesi olduğu zümrenin onun dışında mensupları da olmalıdır. O nedenle TMK m. 529/II, feragat edenin zümresinde sadece kendisinin bulunduğu durumlarda uygulanmaz⁸⁷⁶. Diğer taraftan bu maddenin hükümleri, feragat edenin zümresinde mirasçı kalmadığında hayata geçmektedir. Mirasbırakanın eşi zümre mirasçısı olmadığından, onun varlığı mirastan feragatin hükümsüzlüğüne etki etmez⁸⁷⁷. Örneğin, yukarıdaki örnekte “A”nın zümresinde mirasa ehil kimse kalmamışken büyükannesi “N”nin (D’nin eşi) mirasçılığı devam etse de, “D” ve “A”nın yaptığı mirastan feragat sözleşmesi yine de hükümden düşer. “N”nin varlığı hükümsüzleşmeye mani olamaz.

En nihayetinde TMK m. 529/II’nin şartları gerçekleşirse, tıpkı TMK m. 529/I’deki gibi, mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden ve baştan itibaren geçersiz hale gelir. Ayrıca bir iptal davası açmaya gerek kalmaz. Hükümden düşme sonucunda, feragat eden de miras payına yeniden kavuşur⁸⁷⁸.

4.2.3.5. Evliliğin sona ermesi sebebiyle sona erme

Boşanmanın miras haklarına etkisini konu alan TMK m. 181/I hükmü şöyledir: “Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.”. Verilen maddenin ortaya koyduğu hükümleri, evliliğin butlanla sona erdiği hallerde de kıyasen uyguluyoruz⁸⁷⁹. Doktrindeki baskın görüş, TMK m. 181/I’e (eMK m. 146/III) bakılırsa, (mirastan feragat sözleşmesi akdetmelerinden sonraki süreçte) eşler evliliklerini sona erdirdiğinde, yaptıkları diğer ölüme bağlı

⁸⁷⁶ Çabri, 2018, 493; Dural, Öz, 2021, 204; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 304; Bıçakçı, 1999, 62. Aksi yöndeki görüş için bkz. Akça, 2019, 244. Akça, mirasın diğer zümreye geçmesini engelleyebilmek adına, bu durumda da TMK m. 529/II’nin uygulanmaya devam edeceğini düşünmektedir.

⁸⁷⁷ Antalya, 1999, 180; Akça, 2019, 242; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 304; Oğuzman, 1995, 169 dn. 404; Eren, Yücer Aktürk, 2019, 191; Bıçakçı, 1999, 63.

⁸⁷⁸ Eren, Yücer Aktürk, 2019, 188; Dural, Öz, 2021, 204; Demir, İşgüzar, Yılmaz, 2019, 83; Ertaş, 2019, 2904; Kocayusufpaşaoğlu, 1987, 302; Albaş, 2007, 548; Akça, 2019, 238; Antalya, 1999, 179; Dinçer, 2009, 57; Yılmaz, 2022, 98; Kılıçoğlu, 2018, 165.

⁸⁷⁹ Yıldırım, A. (2018). *Türk Aile Hukuku*, Ankara, 53; Dural, M., Ögüz, T., Gümüş, M. A. (2020). *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, İstanbul, 99; Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku*, Ankara, 632; Bıçakçı, 1999, 76; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 138.

tasarruflar gibi mirastan feragatin de ortadan kalkacağını ileri sürmektedir⁸⁸⁰. Diğer yandan, bu baskın görüşteki yazarlar arasında, eski eşe ödenen ivazın akıbeti tartışma konusu olmuştur. Bir kesim, mirastan feragat kapsamında ödenen karşılığın, sebepsiz zenginleşme hükümlerince murise iadesini isterken⁸⁸¹; diğer kesim, mirastan feragatin riskli yapıda (rizikolu) bir tasarruf olduğu için, ödenen feragat bedelinin geri verilmeyeceği düşüncesindedir⁸⁸². Kanaatimizce burada, feragat edenin muristen önce ölümü ihtimaliyle uyumlu olarak, ivazın iadesinin istenemeyeceğini savunan görüşe üstünlük tanımak gerekir⁸⁸³.

Doktrindeki ikinci bir görüşe göre ise, mirastan feragat sözleşmesi TMK m. 181/I (eMK m. 146/III) nedeniyle sona ermez ve dolayısıyla, feragat karşılığında ifa edilen ivazın iadesi de istenemez⁸⁸⁴. Zira TMK m. 181/I’de ölüme bağlı tasarruflarla sağlanan hakların kaybedileceğinden söz edilmektedir. Feragat eden kişi ise olumsuz miras sözleşmesi sonucunda bir şey kazanmadığı gibi, mirasa ilişkin haklı beklentisini de kaybetmektedir⁸⁸⁵. Kısacası ikinci görüşe göre, mirastan feragat, TMK m. 181/I’de tarif edilen ölüme bağlı tasarrufların kapmasına girmez.

4.2.3.6. Mirastan yoksunluk sebebiyle sona erme

Mirastan feragat sözleşmesi kurulduktan sonra, TMK m. 578/I’de sayılan yoksunluk sebeplerinden biri⁸⁸⁶ meydana gelirse, hangi sonuçların doğacağını da tespit

⁸⁸⁰ Antalya, 1999, 238; Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 149; Akça, 2022, 241. Mirastan feragatin TMK m. 181/I yüzünden sona erdiği ama onun karşılığında ödenecek ivazın henüz ödenmediği durumlarda, şayet taraflar feragat ve ivaz arasında bir karşılıklılık ilişkisi kurduysa, mirasbırakanın eski eşine ifada bulunmaktan kaçınabileceği yönünde bkz. Antalya, 1999, 238.

⁸⁸¹ Ayiter, Kılıçoğlu, 1993, 149.

⁸⁸² Akça, 2022, 241; Dinçer, 2009, 66. Feragat edenin mirasçı olamayacağının önceden anlaşıldığı tüm durumlar için genel olarak aynı tutumda olan görüş için bkz. Serozan, Engin, 2018, 409-410.

⁸⁸³ Söz konusu durumda, sona erme sebeplerinden feragat edenin ölümü ile paralellik kurulma nedeni; onun da feragat eden kişinin (mirastan feragat etmeseydi dahi) zaten mirasçı sıfatını kazanamayacağının anlaşıldığı diğer bir hal olmasıdır.

⁸⁸⁴ Bıçakçı, 1999, 77; Ertaş, 2019, 2905. Öte yandan, tarafların isterse bu durumun tersini kararlaştırabileceği yönünde bkz. Bıçakçı, 1999, 77.

⁸⁸⁵ Bıçakçı, 1999, 77. Boşanılan eşi tekrar mirasçı konumuna getirmeye neden olacağı için, TMK m. 181/I’i uygulayarak mirastan feragatin sona erdiğini söylemenin, doğru bir tutum olmadığı yönünde bkz. Ertaş, 2019, 2905.

⁸⁸⁶ TMK m. 578/I: “Aşağıdaki kimseler, mirasçı olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da edinemezler: 1. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler, 2. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler, 3. Mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmelerini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler, 4. Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar.”.

etmek gerekir. Doktrinde, mirastan ivazlı feragat eden kişinin, böyle bir duruma düşmesi bakımından ileri sürülen görüşler muhtelifdir. İlk görüşe göre durum, kişinin mirastan feragat etmeseydi dahi, zaten mirasçı sıfatını kazanamayacağının ortaya çıktığı diğer ihtimallerle (ölüm, boşanma vb.) paraleldir. Mirasbırakan, ivazlı feragatin yoksunluk sebebiyle sona ermesi halinde, ödediği ivazın iadesini isteyemez⁸⁸⁷. Zira mirastan feragat akdi, yapısı gereği risk içeren (rizikolu) bir sözleşmedir ve kişiler de bu bilinçle onun tarafı olmaktadır⁸⁸⁸.

Fakat doktrindeki bazı yazarlar, ilk görüşe haklı olarak karşı çıkar. Söz konusu gerekçe, her ne kadar feragat edenin ölümü vb. durumlarda gerçekten geçerliyse de, mirastan yoksunluk söz konusu olduğunda aynı şey söylenemez. Zira mirastan feragat akdini kuran tarafların, o sözleşme yüzünden aldıklarını düşündükleri risk, hayatın olağan akışı içerisinde yaşanabilecek ve önceden tahmin edilebilecek değişimleri kapsar. Dolayısıyla mirasbırakanın, feragat eden kişinin yapacağı olağandışı hareketleri öngörmesi beklenemez⁸⁸⁹. Örneğin mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesini akdettikleri sırada, muhtemel mirasçısının ileride onu öldürmeye teşebbüs edeceğini düşünmez. Mirastan yoksunluğa yol açan diğer tüm nedenler için de durum aynen böyledir. Bu sebeple bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre, feragat eden kişinin mirastan yoksun olmayı gerektirecek fiillerde bulunması halinde, ona ödenen ivazın mirasbırakana iadesi istenebilir⁸⁹⁰. İvazın geri verilmesine dair talep, işlem temelinin çökmesi hukuki sebebine dayandırılır⁸⁹¹.

⁸⁸⁷ Antalya, 1999, 238; Serozan, Engin, 2018, 335-409; Bıçakçı, 1999, 78.

⁸⁸⁸ Serozan, Engin, 2018, 335; Bıçakçı, 1999, 78.

⁸⁸⁹ Engin, 2010, 177-178; Akça, 2022, 240.

⁸⁹⁰ Akça, 2022, 240; Engin, 2010, 178. Mirastan ivazlı şekilde feragat eden kişinin, TMK m. 578'de yer alan yoksunluk sebeplerinden birini gerçekleştirmesi halinde, kendisine ödenen ivazı iade etmekle mükellef olduğu yönünde bkz. Öztan, 2016, 370. Feragat edenin herhangi bir nedenle mirasçı sıfatını kazanamayacağının önceden belli olduğu bütün durumlar bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Dinçer, 2009, 66.

⁸⁹¹ Engin, 2010, 178; Akça, 2022, 240.

5. SONUÇ

Mirastan feragat sözleşmesi, kaynağını Cermen örf ve adet hukukunda bulan bir hukuki müessesedir. . Roma hukukundan bu yana, çoğu hukuk sisteminde, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak yalnızca vasiyetnamelere izin verilmiştir. Vasiyetnamelerde mirasbırakanın iradesine tanınan mutlak üstünlük, miras sözleşmelerinde söz konusu değildir. Bu nedenle de, ölüme bağlı tasarruflara bağlayıcı nitelik kazandırılmasını onların doğasına aykırı bulan yazarlar, miras sözleşmelerine mesafeli durmaktadır Bugün dahi, mirastan feragat sözleşmesine yer veren medeni kanunlar, Cermen örf ve adet hukukunun etkisinde hazırlananlardır. Mirastan feragat sözleşmesinin Türk hukukuna girişi ise, 1926 yılına, yani İsviçre Medeni Kanunu'nun (ZGB) iktibasına dayanır.

Kendisini ortaya çıkartan sebepler ve meydana getirdiği sonuçlar itibariyle, mirastan feragat sözleşmesi; mirası ret, mirasçılıktan çıkarma ve miras payının devri işlemlerine benzemekle birlikte, kendine has bir hukuki muameledir. Türk Medeni Kanunu'nda söz konusu akde ilişkin bir tanım yapılmamıştır. Eğer tanım yapmak gerekirse; mirastan feragat sözleşmesi, taraflarından biri gelecekte elde edebileceği miras payından kısmen veya tamamen vazgeçerken diğerinin ise bu irade beyanını kabul ettiği ve hatta yapılan feragat karşılığında sağlararası edim borcu altına da girebildiği miras sözleşmesidir. Bu hukuki ilişkinin taraflarını muhtemel mirasbırakan ve onun muhtemel mirasçısı meydana getirir. Mirastan feragat sözleşmesinin en işlevsel hali, feragat eden taraf saklı paya sahip olduğunda ortaya çıkar. Zira söz konusu durumda, mirasın tasarruf oranı artabilir. Diğer yandan, saklı paylı olmayan mirasçılar, daha kolay yollarla mirastan uzaklaştırılabilmektedir. Yalnızca kanuni mirasçılar değil, iradi mirasçılar da mirastan feragat edebilir. Kanuni veya iradi mirasçı sıfatını taşımayan “evlatlık adayı” ve “eş adayı” (nişanlı) gibi kişiler ise, mirastan feragat tasarrufunda bulunamaz. Tarafların mirastan feragat akdini kurmaktaki ortak amacı, miras açıldığında, mirastan feragat eden kişinin, onların üzerinde anlaştığı oranda mirasçılığının engellenmesidir. Nitekim sözleşmeden aksi anlaşılmadığı sürece, mirastan tamamen feragat edildiği kabul edilir. Fakat mirastan kısmen feragat edilmesinin önünde de herhangi bir engel yoktur. Mirasbırakanın ölümü sonrasında, mirastan tam feragat edenin tersine, kısmen feragat eden kişi mirasçı sıfatını kazanır.

Doktrindeki baskın görüşe göre, mirastan feragat sözleşmesinin konusunu, gelecekte doğacak miras hakkından ileri gelen beklenen hak oluşturur. Kanaatimizce muhtemel mirasçılar yönünden, ortada ne geçerli şekilde doğmuş miras hakkı ne de ondan kaynaklanan bir beklenen hak (*Anwartschaft*) bulunur. Zira mirasbırakan ölmeden önce bir miras hakkının ortaya çıkması mümkün değildir. Öte yandan, muhtemel mirasçının hukuki durumu, miras hakkından bağımsız nitelikte olmadığı gibi, hukuken yeterince güvence altına da alınmamıştır. O nedenle de, muhtemel mirasçının kendisinden feragat ettiği şeyin, beklenen hak olduğu da söylenemez. Mirastan feragat sözleşmesinin konusu, murisin mirasından pay almaya dair haklı beklentidir. Haklı beklenti durumu, hukuk düzeni tarafından beklenen hak seviyesinde korunmamakla beraber, temelsiz beklentiye kıyasla daha fazla korunan ve de mirasçı olmaya ilişkin ümidi gerçekçi sayılabilen kişiler için söz konusu olur.

Mirastan feragat akdi, hukuki niteliği itibariyle, gerçek anlamda bir sözleşmedir. TBK'nin sözleşmelere ilişkin hükümleri, ona da kıyasen uygulanır. Ne mirasbırakan ne de mirasçıları, tek taraflı bir irade beyanıyla mirastan feragati sağlayabilir. Diğer taraftan, TMK'nin sistematığına bakıldığında, mirastan feragat sözleşmesinin bir ölüme bağlı tasarruf ve miras sözleşmesi olarak düzenlendiği görülür. Doktrindeki kimi yazarlar ise onun ölüme bağlı tasarruf niteliğine kuşkuyla yaklaşmaktadır. Zira mirasbırakan, bu akit kapsamında, mirastan feragat dair talebi kabul etmekle yetinir. Lakin söz konusu durum, onun, terekesini etkileyen bir işlem yaptığı gerçeğini değiştirmez. Gerçekten de kabul beyanı sonucunda, terekeye kimlerin hangi nispette katılacağına dair önemli değişimler yaşanır. Murisin söz konusu tasarrufunun, etkilerini malvarlığında değil terekesi üzerinde doğuracağı da dikkate alınırsa; mirastan feragatin, onun açısından bir ölüme bağlı tasarruf olduğunu kabul etmek gerekir. Mirastan feragat eden kişinin irade beyanı ise, terekesine değil malvarlığına tesir eder. Nitekim muhtemel mirasçının buradaki işlemi, sağlararası nitelikte sayılmaktadır.

Yukarıdaki paragrafta, mirastan feragat sözleşmesinin hukuki niteliğine dair yapılan genel açıklamalar, hem ivazlı hem ivazsız feragat yönünden geçerlidir. Fakat hukuki nitelik noktasında, doktrinde görüş ayrılıklarına neden olan asıl konu, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerine ilişkindir. Mirastan feragat akdinin ivazlı olduğu hallerde, sağlararası ve ölüme bağlı unsurların birbirinden ayrı iki sözleşme mi teşkil

ettiği, yoksa söz konusu unsurların tek bir sözleşme içerisinde mi birleştikleri hususunda fikir birliği bulunmaz. Öte yandan, bahsedilen iki unsur arasında hukuki bir bağlılığın bulunup bulunmadığı, eğer bulunuyorsa ne türde bağın mevcut olduğu (synallagmatik vs.) meselesi de tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız baskın görüşe göre, ivaz unsuru ve mirastan feragat unsuru, tek hukuki işlemin çatısı altında bir araya gelir. Şayet taraflar, mirastan feragatin karşılık ödenerek gerçekleşeceğinde mutabıksa, ivaz unsuru da mirastan feragat sözleşmesinin esaslı unsuru olur. İvaz ve mirastan feragat unsuru, tek akdin bünyesinde edim-karşı edim münasebeti içindedir. Mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği yönünden aranan şekil ve ehliyet kuralları, ivaz unsuru açısından da aranır. Hukuki bağlılık meselesindeki tartışmada ise, doktrindeki baskın görüşün tersine, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerindeki sağlararası ve ölüme bağlı unsurlar arasında, hem koşul hem causa hem de synallagma yoluyla bağlılık kurulabilir. Kanun koyucunun TMK m. 547’de tanıdığı dönme hakkı, ivazlı miras sözleşmelerini, onun da synallagmatik özellikte gördüğünün ispatıdır.

Ölüme bağlı tasarruf olmasının bir sonucu olarak, mirastan feragat sözleşmesi, hükümlerini mirasbırakanın ölümü ile doğurmaya başlar. Söz konusu akdin, mirasbırakana başlıca etkisi, onun tasarruf nisabı üzerinde gerçekleşir. Hakeza, mirasbırakan taraftaki kişilerin, mirastan feragat sözleşmesi kurmasındaki yaygın amaç da bu nisabı arttırmaktır. Hemen belirtmek gerekir ki; ivazsız feragat eden kişinin saklı payı, altsoyununkinden daha fazlaysa, mirasbırakanın tasarruf nisabı ikisi arasındaki fark kadar artar. İvazsız mirastan feragatin (saklı paylı olmayan) altsoya tesir edeceğinin kararlaştırıldığı yahut feragat edenin altsoyu bulunmadığı durumlarda da, mirasbırakanın tasarruf nisabı genişler. Bahsedilen genişleme, feragat eden tarafın saklı payı oranında gerçekleşir. Diğer taraftan, mirastan ivazlı feragat edenin altsoyu mirasçı olamadığında da, mirasbırakanın tasarruf nisabı değişir. Bu değişim sonucunda, tasarruf nisabı, feragat edenin saklı payı miktarınca artar.

Mirastan tamamen feragat eden kişi, murisin ölümü anında ona mirasçı olamaz. Bu kişi, terekenin aktiflerinde hak elde edemeyeceği gibi, (TMK m. 530 haricinde) borçlarından da sorumlu tutulamaz. Ayrıca, tam feragat eden, mirasçı olmaktan kaynaklanan hakları da kullanamaz. Mesela, mirasın taksimine katılamayacağı gibi, terekeye ilişkin tasarruflarda da bulunamaz. Hatta bu kişi, aynı nedenle, mirasçılık belgesi de alamaz. Doktrindeki bazı yazarların ve Yargıtay’ın görüşü ise aksi yöndedir.

Kanaatimizce, TMK m. 598 hükmünden, mirasçılık belgesini ancak kanuni ve iradi mirasçıların isteyebileceği anlaşılmaktadır. Mirastan tam feragat eden kişi ise, artık ne iradi ne de kanuni mirasçı sıfatını taşır. Dolayısıyla, Yargıtay'ın görüşü TMK m. 598'in açık lafzıyla çelişir. Öte yandan, mirastan kısmen feragat edenler mirasçı sıfatını kaybetmediklerinden, onların mirasçılık belgesi almasına herhangi bir engel bulunmaz.

Mirastan feragat tasarrufu, zümrede halefiyet ilkesinin istisnasını teşkil eder. Zira mirastan feragat eden kişinin altsoyu da feragatten etkilenebilir. Örneğin, mirastan ivazlı feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe, feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur. Söz konusu altsoy, yasal miras payının yanı sıra, saklı payını da isteyemez. Bu konuyu düzenleyen TMK m. 528/III'ün mefhum-u muhalifinden ise, mirastan ivazsız feragat halinde, feragat edenin altsoyunun bu tasarruftan etkileneceği anlaşılmaz. Ancak ivazsız feragat açısından kural böyle olsa da, taraflarca bunun aksinin kararlaştırılmasının mümkün olup olmadığı, doktrinde çokça tartışılmıştır. Kanaatimizce, taraflar, feragat edenin altsoyunun saklı payı bulunmuyorsa, mirastan ivazsız feragatin onun yönünden de sonuç doğuracağına karar verebilir. Saklı paylı altsoyun, ivazsız feragatten etkileneceğini öngören kayıtlar ise geçersizdir. Zira saklı paylara getirilen kanuni korumanın anlamlı şekilde devam edebilmesi için, böyle bir dengenin tutturulması şarttır.

Mirastan feragat sözleşmesinin sona ermesini konu alan, TMK m. 529/II hükmünden ne anlaşılması gerektiği de, fazlasıyla tartışılmıştır. Söz konusu kanun maddesi, ZGB'den iktibas edilirken, hüküm değişikliğine neden olacak bir çeviri hatası yapılmıştır. O sebeple, TMK m. 529/II'de bir örtülü boşluk bulunduğu kabul edilmelidir. Mevzubahis boşluk TMK m. 1 yardımıyla doldurulur. Boşluğun doldurulması işlemi ise, feragatin “en yakın ortak kökün” altsoyu lehine yapıldığından bahseden ifadenin, aslına uygun olarak, “en yakın ortak zümrenin altsoyu” şeklinde anlaşılmasıyla gerçekleştirilir. Bu maddenin lafzı, bahsedilen çeviri hatası haricinde de, düzenlenme amacını aşan yorumlar yapmaya elverişlidir. Aslında TMK m. 529/II'de, mirastan feragatten *kimlerin yararlanamayacağını* sınırı çizilir. Örneğin bu hüküm, feragat eden kişinin de bulunduğu birinci zümrede, onun miras payını elde edebilecek kimse kalmadıysa, terekenin ikinci zümrede paylaşılması engellemektedir. Farklı bir anlatımla, TMK m. 529/II'ye dayanarak, mirastan feragat eden kişinin miras

payının kimlere verileceği tespit edilemez. Fakat doktrinde, ilgili kanun maddesinde kullanılan “lehine yapılmış sayılır” ifadesinden hareketle, hatalı çıkarımlar yapıldığı görölmektedir.

Muhtelif fikirlerin olduğu başka bir konu ise, mirastan feragat sözleşmelerinin, aşırı yararlanma (gabin) sebebiyle iptal edilebilirlik yaptırımına tabi tutulup tutulamayacağıdır. Katıldığımız görüşe göre, mirastan feragat sözleşmesinin aşırı yararlanma yüzünden iptal edilmesi istenemez. Zira kendisinden feragat edilen haklı beklentinin maddi değeri, muris ölmeden belirlenemez. Değişim içerisinde olan her iki edimin, bu akdin kurulduğu andaki değeri tespit edilmiyor ise, o edimler arasında kıyaslama da yapılamaz. Böyle bir mukayeseye gidilemeyeceği için, aşırı yararlanmanın objektif şartı olan, edimler arasındaki açık oransızlık da saptanamaz. Diğer yandan, aşırı yararlanmanın sübjektif şartlarının oluştuğu hallerde, mirastan feragat sözleşmesinin hukuka veya ahlaka aykırılığı sebebiyle iptali istenebilir.

KAYNAKLAR

- Ağca Toplandı, P. (2008). *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akça, N. (2019). “Yasal Mirasçılarının Mirastan Feragatinden Yararlanacak Kişilerin Tespiti Ve Feragatin Hükümden Düşmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 237-247.
- Akça, N. (2022). *İvazlı Miras Sözleşmeleri*, Ankara.
- Akipek, J., Akıntürk T., Ateş Karaman, D. (2016). *Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Ankara.
- Akkanat, H. (2004). *Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi*, İstanbul.
- Albaş, H. (2007). “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (Özel Sayı), 535-552.
- Albaş, H. (2012). “Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def’i”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18 (3), 143-162.
- Antalya, G., Topuz, M. (2016). *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri*, İstanbul.
- Antalya, O. G. (1993). *Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım*, İstanbul.
- Antalya, O. G. (1999). *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul.
- Antalya, O. G. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul.
- Antalya, O. G., Sağlam, İ. (2019). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Arbek, Ö. (2007). *Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi*, Ankara.
- Arpacı, Ö. (2020). “Mahkeme Kararları Işığında Ölüme Bağlı Tasarruf İle Sağlar Arası Hukuki İşlemlerin Ayrımında Geliştirilen Kriterler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 127-167.
- Atlı, B. (2017). *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi*, Ankara.
- Ayan, M. (2005). *Miras Hukuku*, Konya.
- Aybay, A. (2002). *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul.
- Aydos, O. S. (2021). *Pratik Miras Hukuku*, Ankara.

- Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M. (1993). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Baş Süzel, E. (2019). “Biyolojik Ailenin Evlat Ediniline Mirasçı Olması Sorunu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (179-180), 1463-1488.
- Baygın, C. (2000). “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (1-2), 567-594.
- Baygın, C. (2008). “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (3-4), s. 137-179.
- Berki, A. H. (1968). *Miras ve Tatbikat*, Ankara.
- Berki, A. H., Yücel, İ. (1985). *İslam Hukukunda Feraiz ve İntikal*, Ankara.
- Berki, Ş. (1953). “Romada Miras Hukuku”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 542-576.
- Berki, Ş. (1963). “Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 115-150.
- Berki, Ş. (1964). “Türk Medeni Kanununda Karı-Kocanın (Eşin) Mirasçılığı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (1-4), 115-150.
- Berki, Ş. (1975). “Türk Medeni Kanunu'nda Mirastan Feragat”, *Prof. Dr. Mahmut Koloğlu'ya 70'inci Yaş Armağanı*, Ankara, 389-409.
- Berki, Ş. (1975). *Miras Hukuku*, Ankara. (*Miras Hukuku*)
- Berki, Ş. (1978). “İslam Miras Hukuku Miras Sistemi İle Medeni Kanunun Miras Sistemi Arasındaki Farklar”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 1-15.
- Berki, Ş. (1980). “Eski ve Yeni Medeni Hukukumuzda Miras Sistemleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 223-237.
- Bıçakçı, L. (1999). *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul.
- Birinci Uzun, T. (2018). “Artık Değere (TMK M. 237 F.2) ve Ortaklık Mallarına Katılma (TMK M. 276 F.3) Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 109-132.
- Birinci Uzun, T. (2020). “Mirastan Feragat Sözleşmesinin Mirasçılık Belgesinde Gösterilmesi”, *İzmir Barosu Dergisi*, (3), 15-35.
- Cin, H., Akyılmaz, G. (2018). *Türk Hukuk Tarihi*, Konya.
- Çabri, S. (2018). *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 495-574) Cilt I*, İstanbul.
- Çağa, T. (1950). *Mahfuz Hisseli Mirasçıların Hukuki Vaziyeti*, İstanbul.

- Çakın, N. (1974). “Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler”, *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 523-536.
- Çakır, A. C. (2018). *Sağ Kalan Eşin Mirasçılığı*, İstanbul.
- Çaldağ, C. (2021). “Resmi Vasiyetnamenin Düzenlenme Biçimleri, Vasiyetçi İçin Özel Durumlar ve Resmi Vasiyetnamenin Geri Alınması”, *Adalet Dergisi*, (67), 263-296.
- Çernis, V. (1949). “Mirastan Ferağat Mukavelesi Şekle Tabi Midir?”, *Adalet Dergisi*, (8), 1129-1132.
- Çiftçi, H. (2021). *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, Ankara.
- Çubukgil, A. R. (1951). “Medenî Kanunumuzda Mirastan Adi Iskatın Hüküm ve Neticeleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (3-4), 595-608.
- Dalamanlı, L. (1983). *Miras Hukuku ve Tatbikatı*, İstanbul.
- Demir, M. (1994). “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, *Yargıtay Dergisi*, 20 (3), s. 279-294.
- Demirsatan, B. (2020). “Miras Sözleşmelerinde Aşırı Yararlanmanın Uygulanabilirliği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 1053-1088.
- Dinçer, S. S. (2009). *Mirastan Ferağat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dural, M. (1980). *Miras Sözleşmeleri*, İstanbul.
- Dural, M., Ögüz, T. (2019). *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, İstanbul.
- Dural, M., Ögüz, T., Gümüş, M. A. (2020). *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, İstanbul.
- Dural, M., Öz, T. (2021). *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*, İstanbul.
- Dural, M., Sarı, S. (2019). *Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul. (Cilt I)
- Engin, B. İ. (2003). *Yedek Mirasçılık*, İstanbul.
- Engin, B. İ. (2010). *Mirastan Yoksunluk*, İstanbul.
- Engin, B. İ. (2020). “Zümrede Halefiyet İlkesi Işığında Mirastan Ferağatin Altsoya Etkisi (TMK 528 III Kuralının Anlamı)”, *Prof. Dr. Galip Sermet Akman’a Armağan*, İstanbul, 347-370.
- Erdoğan, İ. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.

- Erdoğan, İ., Keskin A. D. (2018). *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)*, Ankara.
- Eren, F. (1963). “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Bilerek Yapılan İrade Sakatlıkları”, *Adalet Dergisi*, (11-12), 1272-1278.
- Eren, F. (1966). *Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası*, Ankara.
- Eren, F. (1973). *Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası*, Ankara.
- Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara. (Özel Hükümler)
- Eren, F., Yücer Aktürk, İ. (2019). *Türk Miras Hukuku*, Ankara.
- Erginer, U. O. (2017). “Olumlu Miras Sözleşmesine Kısa Bakış”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (10), 89-116.
- Ersöz, O. (2019). “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (14), 195-214.
- Ertaş, Ş. (2019). “Mirastan Feragat”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (Özel Sayı), 2893-2909.
- Escher, A., (Çev. Ansay S. Ş.). (1949). *Medeni Kanun Şerhi Miras Hukuku*, Ankara.
- Esener, T. (1956). *Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler*, İstanbul.
- Esin, İ. G. (2000). “Miras Bırakanın Mahfuz Hisseli Mirasçısı İle Yaptığı İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmelerinin Tasarruf Nisabına Etkisi”, *Kamu-İş Dergisi*, 5 (3), 33-45.
- Furrer, A., Muller-Chen, M., Çetiner, B. (2021). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul.
- Gençcan, Ö. U. (2016). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Göktürk, H. A. (1937). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Gönensay, S., Birsen, K. (1963). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- Gümüş, M. A. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler –Kısa Ders Kitabı-*, İstanbul.
- Günal, N. (1995). “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44 (19), 425-442.
- Günay, E. (2016). “Mirasçılıktan Çıkarma”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 11 (116), 121-126.
- Günay, E. (2019). “Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 14 (151), 632-639.

- Günergök, Ö., Kayıhan, Ş. (2020). *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*, İstanbul.
- Gürpınar, D. (2018). *Art Mirasçı Atama*, Ankara.
- Güvenç, F. (1970). “Mirastan Feragat Mukavelesi”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 182-187.
- Güvenç, Ö. (2014). *Taşınmazların İnançlı İşleme Devri*, Ankara.
- Güvenç, Ö. (2021). *Sözleşmenin Kurulmasında İrade Açıklamalarının Yorumu*, Ankara.
- Hatemi, H. (1976). *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları*, İstanbul.
- Hatemi, H. (2004). “Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir Mi?”, *Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan*, Ankara, 189-193.
- Hatemi, H. (2013). *Medeni Hukuk’a Giriş*, İstanbul.
- Hatemi, H. (2021). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- Hatemi, H., Serozan, R., Arpacı, A. (1991). *Eşya Hukuku*, İstanbul.
- Helvacı, İ. (2014). *Mirasın Reddi*, İstanbul.
- İmre, Z. (1967). “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlaka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda, İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 138-148.
- İmre, Z., Erman, H. (2015). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H. (2019). *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, Ankara.
- İnternet: www.bger.ch, Erişim Tarihi: 05.04.2022.
- İnternet: www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 01.06.2022.
- İnternet: www.turcademy.com, Erişim Tarihi: 01.06.2022.
- İşgüzar, H., Demir, M., Yılmaz, S. (2019). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Kaneti, S. (1983). “Tapu Uygulamaları Açısından Miras Hukuku Sözleşmeleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 48 (1-4) , 99-112.
- Karabulut, M. F. (2020). *Mirasın Açılmasından Önce Yapılan Miras Hakkının Devri Sözleşmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Karakaş, F. T. (2015). *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Ankara.
- Karaman, H. (2001). *Mukayeseli İslam Hukuku 1*, İstanbul.

- Kaser, M., (Çev. Dannenbring, R.). (1984). *Roman Private Law*, Pretoria.
- Keskin, A. D., Demircioğlu, H. R. (2018). *Medeni Hukuk – II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku)*, Ankara.
- Kılıçoğlu, A. M. (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- Kılıçoğlu, A. M. (2018). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- Kocayusufpaşaoğlu, N., Hatemi, H., Serozan, R., Arpacı, A. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt*, İstanbul.
- Koschaker, P., Ayiter, K. (1977). *Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*, Ankara.
- Köprülü, B. (1983). *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul.
- Kuntalp, E. (2013). *Karışık Muhtevalı Akit*, Ankara.
- Kurşun, A. S. (2017). “Eşler Arasında Yapılan Mirastan Feragat Sözleşmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 15 (173), 2361- 2388.
- Küçükgüngör, E. (1996). “Roma ve Türk Hukukunda Muayyen Mal Vasiyeti”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 45 (1), s. 505-531.
- Maraşlı Dinç, Y. (2021). *Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi*, Ankara.
- Nar, A. (2016). *Türk Miras Hukukunda Tenkis*, İstanbul.
- Nomer, H. N. (2002). *Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları (Özellikle Alman Hukukundaki Beklenti “Anwartschaft” Kavramının Türk Hukukundaki Yeri)*, İstanbul.
- Nomer, H. N., Akbulut, P. E. (2020). *Medeni Hukuka Giriş Bölüm I*, İstanbul.
- Oğuzman, K. (1995). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- Oğuzman, K., Barlas N. (2019). *Medeni Hukuk*, İstanbul.
- Oğuzman, K., Öz, T. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, İstanbul.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö., Oktay Özdemir, S. (2018). *Kişiler Hukuku*, İstanbul.
- Oktay Özdemir, S. (2016). “Türk Hukukunda Resmi Vasiyetnamelerde Tanıkların Beyan Edecekleri Hususlar ve Karma Vasiyetnamelerin Geçerliliği”, *Prof. Dr. İhsan ULUSAN’a Armağan Cilt III*, Ankara, 535-554.
- Ömür, R. C. (2019). “Miras Sözleşmelerinin Sinallagma Boyutu”, *Legal Hukuk Dergisi*, 17 (194), 747-788.

- Öncülokur, M. (2020). *Devletin Mirasçılığı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özakman, C. (1984). *Miras Payının Devrine İlişkin Sözleşmeler*, İstanbul.
- Özdemir, H. (2012). “Mirasçıların Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (1-2), 191-223.
- Öztaş, B. (2015). *Aile Hukuku*, Ankara.
- Öztaş, B. (2016). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Öztaş, B., Öztaş, F. (2016). “Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun’daki ve Noterlik Kanunu’ndaki Şekil Şartları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), 3585-3615.
- Öztrak, İ. (1976). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Petek, H. (2002). “Mirasçılık Sifatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 139-172.
- Pulaşlı, H. (1989). *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları*, Ankara.
- Sarı Fidan, Ö. (2015). “Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı İle İlişkileri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 149-164.
- Sarı, S. (2020). *Miras Hukuku*, İstanbul.
- Seçer, Ö. (2014). “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (111), 37-60.
- Serozan, R. (1968). “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 176-200.
- Serozan, R. (1979). *Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma*, İstanbul.
- Serozan, R. (2007). *Sözleşmeden Dönme*, İstanbul.
- Serozan, R. (2011). *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, İstanbul.
- Serozan, R., Baysal, B., Sanlı, K. C. (2018). *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, İstanbul.
- Serozan, R., Engin, B. İ. (2018). *Miras Hukuku*, Ankara.
- Sirmen, L. (1992). *Türk Özel Hukukunda Şart*, Ankara.
- Solak, E. (2016). *Ölüme Bağlı Tasarruflarda Ehliyet*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Şener, E. (1988). *Eski ve Yeni Miras Hukuku (Şerh)*, Ankara.

- Taşdemir, T. (1998). “Mirastan Feragat Sözleşmesi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, (97), 38-40.
- Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul.
- Tongsir, F. B. (1958). “Mirastan Iskat ve Mahrumiyet Müesseseleri Hakkında Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, II (2), 249-270.
- Turan, G. (2009). *Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü*, Ankara.
- Türk, B. (2020). *Resmi Vasiyetnamenin Düzenlenmesi ve Geçersizlik Halleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Umur, Z. (1965). “Roma Miras hukukunun Ana Hatları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1965, 31 (1-4), 159-195.
- von Tuhr, A., (Çev. Cevat Edege). (1983). *Borçlar Hukuku Umumi Kısım Cilt: 1-2*, Ankara.
- Yağcı, K. (2013). *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma (Cezai Iskat)*, İstanbul.
- Yakupoğlu, S. D. (2018). “Olumlu Miras Sözleşmesi ve Bağlayıcılık Sorunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (136), 225-262.
- Yakupoğlu, S. D. (2019). *Olumlu Miras Sözleşmesi ve Bağlayıcılık Sorunu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yakuppur, S. (2018). “Yargıtay Kararları Işığında Mirastan Feragat Sözleşmesine İlişkin Değerlendirmeler”, *Yargıtay Kararları Işığında Güncel Medeni Hukuk Problemleri Sempozyumu Bildirileri*, 489-504.
- Yasasever, S. (1965). “Türk Hukukunda Mirastan Feragat Akdi”, *Adalet Dergisi*, (4), 444-471.
- Yelmen, A. (2022). “Ölüme Bağlı Tasarrufun İptali Davasının Davada Yer Almayan İlgililer Üzerindeki Etkisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 69-105.
- Yıldırım, A. (2004). *Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler*, Ankara.
- Yıldırım, A. (2018). *Türk Aile Hukuku*, Ankara. (Aile)
- Yıldırım, A. (2018). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- Yıldırım, M. F. (1995). “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi (I)”, *Yargıtay Dergisi*, 21 (1-2), 109-144.

- Yıldırım, M. F. (1995). “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi (II)”, *Yargıtay Dergisi*, 21 (3), 278-293. (II)
- Yıldırım, M. F. (2004). “Beklenen Miras Hakkının Devri Sözleşmesi Konusunda İki Gelişme”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53 (1), 117-130. (Makale)
- Yıldırım, M. F. (2014). “Miras Hakkından İvazsız Feragat Halinde Feragat Eden Mirasçının Alacaklılarının Feragatin İptalini İsteme Sorunu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (3-4), 67-76.
- Yılmaz, S. (2022). *Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku*, Ankara.
- Zorlu, S. (2014). “Mirasın Açılmasından Önce Yapılan Sözleşmeler”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 107-129.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SÜRMELİ, Mehmet Can
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim

Derecesi Tarihi	Okul/Program	Mezuniyet
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Devam Ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2017
Lise	Hatay Fen Lisesi	2013

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2020-(Devam Ediyor)	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Araştırma Görevlisi
2020 Şubat - 2020 Eylül	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

